

Bosna i Hercegovina

Босна и Херцеговина

Sud Bosne i Hercegovine

Суд Босне и Херцеговине

Predmet br. S1 1 K 027074 18 Kri

Datum: objavljivanja 09.10.2023. godine
pismenog otpravka 04.12.2023. godine

Pred sudskim vijećem u sastavu:

sudija Šaban Maksumić, predsjednik vijeća
sudija Staniša Gluhajić, član vijeća
sudija Vesna Jesenković, član vijeća

PREDMET TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE
protiv
MIROSLAVA MARKOVIĆA

PRESUDA

Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine: Ljubo Badnjar
Branilac optuženog Miroslava Markovića: advokat Dragan Gotovac

SADRŽAJ:

IZREKA.....	3
I. KRIVIČNI POSTUPAK.....	6
A. OPTUŽNICA I GLAVNI PRETRES.....	6
B. DOKAZNI POSTUPAK.....	6
C. ZAVRŠNE RIJEČI	7
D. PROCESNE ODLUKE.....	16
II. PRIMJENA MATERIJALNOG PRAVA.....	42
III. STANDARDI DOKAZIVANJA.....	46
IV. NALAZI SUDA	49
A. ZAKONSKA OBILJEŽJA KRIVIČNOG DJELA ZLOČINI PROTIV ČOVJEČNOSTI IZ ČLANA 172. KZ BIH.....	49
B. OPŠTI ELEMENTI KRIVIČNOG DJELA ZLOČINI PROTIV ČOVJEČNOSTI.....	50
C. POJEDINAČNA INKRIMINACIJA U ODNOSU ZLOČINA PROTIV ČOVJEČNOSTI.....	68
V. DIJELOVI OPTUŽNICE KOJI SU ISPUŠTENI ILI DJELIMIČNO IZMIJENJENI.....	84
VI. ODMJERAVANJE KAZNE.....	87
VII. ODLUKA O TROŠKOVNIMA POSTUPKA.....	88
VIII. ODLUKA O IMOVINSKOPRAVNIM ZAHTJEVIMA.....	88
IX. ANEX I – DOKAZI.....	89
X. ANEX II – PRIHVAĆENE UTVRĐENE ČINJENICE.....	135

Broj: S1 1 K 027074 18 Kri
Sarajevo, 04.12.2023. godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, Odjel I za ratne zločine, u Vijeću sastavljenom od sudija Šabana Maksumića, kao predsjednika Vijeća, te sudija Staniše Gluhajića i Vesne Jesenković, kao članova vijeća, uz sudjelovanje stručnog saradnika Azre Čurić, u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog Miroslava Markovića, zbog krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama a), e), f) i k) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 29. istog zakona, koji se pred ovim Sudom vodio po optužnici Tužilaštva Bosne i Hercegovine, Posebnog odjela za ratne zločine, broj: T20 0 KTRZ 0011646 16 od 13.12.2017. godine, koja je potvrđena dana 25.12.2017. godine, a izmijenjena dana 08.05.2023. godine, nakon održanog javnog glavnog pretresa, u prisustvu tužioca Tužilaštva BiH Ljube Badnjara, optuženog Miroslava Markovića i branioca optuženog, advokata Dragana Gotovca, donio je, a predsjednik Vijeća dana 09.10.2023. godine, u prisustvu tužioca Tužilaštva BiH, te branioca optuženog i bez prisustva uredno obavještenog optuženog Miroslava Markovića, javno objavio sljedeću:

P R E S U D U

I

OPTUŽENI MIROSLAV MARKOVIĆ, zv. Miša Marinac, sin Ratka i majke Milice rođena Janković, rođen ..., sa prijavljenim prebivalištem u ..., opština Zvornik, BiH, posjeduje ličnu kartu broj ..., oženjen, otac troje malodobne djece, po zanimanju predradnik u građevinarstvu, zaposlen u Austriji, pismen sa završenom osmogodišnjom školom i četiri godine stručne škole u gastronomiji, JMBG ..., stalno nastanjen u ..., državljanin Bosne i Hercegovine, ranije neosuđivan, ne vodi se drugi krivični postupak;

K R I V J E

Što je:

U periodu od početka aprila 1992. godine pa najmanje do kraja jula 1992. godine, u okviru širokog i sistematičnog napada vojske i policije Srpske Republike Bosne i Hercegovine, a poslije Republike Srpske, usmjerenog protiv civilnog bošnjačkog stanovništva na širem području sela Lokanj, opština Zvornik i susjednih opština, kao pripadnik Lokanjske čete Zvorničke brigade, Vojne pošte 7469, Vojske Republike Srpske (VRS), zajedno sa više pripadnika Stanice javne bezbjednosti (SJB) Ugljevik, te pripadnicima Lokanjske čete Zvorničke brigade VP 7 469 VRS, znajući za takav napad i

znajući da njegove radnje čine dio tog napada i da su usmjerene na civilno stanovništvo bošnjačke nacionalnosti na nacionalnoj, etničkoj i vjerskoj osnovi, kao saučesnik učestvovao u progonu bošnjačkog civilnog stanovništva, sa ostalim saučesnicima, u vezi sa ubistvima, pa je tako:

Dana 14.07.1992. godine, nakon što je na šumskom putu koji vodi iz sela Lokanj prema Orića Visu, opština Zvornik, iz kolone od oko 120 civila bošnjačke nacionalnosti, među kojima je bilo žena i djece, koji su se kretali iz Teočaka u pravcu naselja Goduša, Sapna i Vitnica, opština Zvornik, zarobljeno oko 86 civila od strane pripadnika VRS, Lokanjske čete, od kojih je jedna grupa civila sprovedena prema centru sela Lokanj, gdje je jedan broj zarobljenih civila strijeljan u mjestu Vidrovine iza crkve, a preostali zarobljeni su sprovedeni sa te lokacije na druga mjesta zatočenja, dok su ostali zarobljeni civili sprovedeni do mjesta Njiverice, rejon sela Lokanj, nakon čega su pojedini pripadnici Lokanjske čete, među kojima i R.Đ. (preminuo), izdvojili grupu od 10 zarobljenih civila, kojima su naredili da iskopaju jame u zemlji, a zatim odvajali manje grupe od po 5-6 zarobljenih civila i iste dovodili do jame, gdje su ih, pucajući iz vatrenog oružja u leđa ili prsa zavisno kako je bio ko okrenut, strijeljali: optuženi Miroslav Marković, R.Đ., Mile Vujević, Vukašin Drašković, Gojko Stevanović, R. L. i M.M. sa još neidentifikovanim pripadnicima policije VRS, dok je jedan dječak iz grupe civila zatražio pomoć i povikao: „Čiko, spasi me, prekrstiću se i ići u vašu crkvu“ u kojem trenutku mu je Drašković Vukašin sa još jednim neidentifikovanim pripadnikom Lokanjske čete rekao: „Polazi, majku ti j..., nije naša crkva fudbalski stadion da u nju svako ulazi“, nakon čega su ispalili rafal u leđa dječaka, a kada je jedan civil pokušao pobjeći, Gojko Stevanović sa još jednim pripadnikom Lokanjske čete su pucajući iz vatrenog oružja lišili života tog civila, u kom momentu je mladiću koji je sjedio na vrhu jame, Vujević Mile rekao da ustane i tad ga ubija pucajući rafalno iz puške u njegova leđa, a kada je prestala pucnjava i krici, što je trajalo oko 3-4 sata, trojici zarobljenih civila je bilo naređeno da zagrcu jamu u kojoj su bila tijela ubijenih, i kada su zagrnuli tijela pobijenih Bošnjaka, Đ.R. je pozvao „S-2“ da ubije ovu trojicu, što je ovaj odbio, nakon čega su Đ.R. i Vukašin Drašković pucajući iz vatrenog oružja iznad jame u kojoj su bili već pobijeni civili, pucali i u tu trojicu civila i ubili ih i tada je ubijeno najmanje 67 civila bošnjačke nacionalnosti i to: Abdulahović (Ahmet) Ismet, Alić (Šerif) Enes, Avdić (Bekrija) Berzad, Avdić (Fadil) Nihad, Bečić (Osman) Hamdija, Ćosić (Muhamed) Mujo, Čeliković (Husejin) Agan, Durmić (Hadžip) Admir, Durmić (Hadžip) Mevludin, Đedović (Sakib) Sulejman, Džuzdanović (Rasim) Fahrudin, Džuzdanović (Nurija) Hamdija, Džuzdanović (Ismet) Nihad, Džuzdanović (Ibrahim) Sabrija, Džuzdanović (Behlul) Ćido, Halilović (Rasim) Nedim, Halilović (Bahrija) Senad, Halilović (Bahrija) Suad, Handžić (Bego) Bešlaga, Haračić (Husejin) Hajrudin, Haračić (Ismet) Ramiz, Haračić (Džemil) Mevludin, Hasanović (Avdulah) Avdo, Hasanović (Emin) Ferid, Hasanović (Seid) Mensur, Hasanović (Husejin) Nedžad, Hasanović (Emin) Velid, Hasanović (Emin) Šemsudin, Hodžić (Hasan) Mirsad, Huremović (Kadro) Amir, Husić (Mustafa) Faik, Husić (Zekrijah) Munever, Husić (Halil) Sulejman, Ikanović (Fadil) Amir, Ikanović (Ibrahim) Džano, Ikanović (Ramo) Zijad, Islamović (Bego) Benhed, Jahić (Bijader) Nedžad, Jukić (Safet) Ferid, Kahrimanović (Abdulah) Ramiz, Mehić (Sinan) Faik, Mehić (Šefik) Hazim, Mehić (Ferid) Muhamed, Mehić (Jusuf) Nihad, Mehić (Ibrahim) Osman, Mehić (Abdurahim) Safet, Mehić (Refik)

Zedin, Mehić (Hasan) Zijah, Mehić (Lutvo) Šemsudin, Mehmedović (Bećir) Suad, Mujagić (Sulejman) Nusret, Mujagić (Mujo) Ramo, Mujčinović (Sakib) Ekrem, Mujkić (Idriz) Nedžad, Mustafić (Alija) Ismet, Nakičević (Kadro) Emin, Nakičević (Ibrahim) Hariz, Nedžibović (Faik) Kemal, Omerović (Adem) Alija, Omerović (Omer) Fadil, Omerović (Islam) Sadik, Salkanović (Fadil) Amir, Salkanović (Alija) Asim, Salkanović (Ćamil) Kamil, Salkanović (Bego) Senad, Softić (Ahmo) Naim i Vejzović (Selmo) Vahidin, čija mrtva tijela su razmijenjena dana 04.06.1993. godine i dana 17.02.1994. godine u Teočaku,

čime je optuženi Miroslav Marković počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkom a), a sve u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 29. KZBiH,

pa ga Sud na osnovu navedenog zakonskog propisa, te primjenom odredbe člana 285. stav 1. ZKP BiH, te odredbi članova 39., 40., 42., 48., KZ BiH

O S U Đ U J E

Na kaznu zatvora u trajanju od 13 (trinaest) godina

II

Na osnovu člana 188. stav 4. optuženi se oslobađa dužnosti da nadoknadi troškove krivičnog postupka.

III

Na osnovu odredbe člana 198. stav 2. i 3. ZKP BiH, oštećeni Nedžad Hodžić, Hajrija Mujčinović, Mevludin Hasanović, Džemsad Ikanović, Sedika Džuzdanović, Ajša Husić, Nurdina Haračić, Elvir Abdulahović, Ramiza Avdić, Emina Džuzdanović, Hurmeta Handžić, Zemina Mehić, Husein Hasanović, Besim Handžić, Mirnes Mehić, Ibrahim Omerović, Fatima Haračić, Jasmina Šabočkić, Sadik Mehić, Besim Nedžibović, Zumreta Mehić, Suljo Mujagić, Kadro Nakičević i zaštićeni svjedok "S-4", sa imovinskopравnim zahtjevom se upućuju na parnicu.

O b r a z l o Ź e n j e

I. KRIVIČNI POSTUPAK
A. OPTUŽNICA I GLAVNI PRETRES

1. Optužnicom Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj: T20 0 KTRZ 0000695 10 od 13.12.2017. godine, potvrđenom 25.12.2017. godine, optuženom Miroslavu Markoviću je na teret stavljeno da je, na način opisan u dispozitivu optužnice, počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama a), e), f) i k) i u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 29. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine. Na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 08.05.2023. godine, Tužilaštvo je izmijenilo predmetnu optužnicu.
2. Glavni pretres u ovom predmetu je započeo 18.02.2019. godine čitanjem optužnice, te izlaganjem uvodne riječi Tužilaštva.
3. Tokom glavnog pretresa pred ovim pretresnim vijećem izvedeno je ukupno 378 materijalnih dokaza Tužilaštva i 10 materijalnih dokaza odbrane, te je saslušano 77 svjedoka i 1 vještak optužbe, kao i 8 svjedoka odbrane, a popis izvedenih dokaza nalazi se u okviru Anexa I ove presude, koji čini njen sastavni dio.
4. Glavni pretres je okončan dana 11.09.2023. godine, nakon čega je dana 09.10.2023. godine izrečena prvostepena presuda.

B. DOKAZNI POSTUPAK
Dokazi Tužilaštva i odbrane

5. U toku postupka kao svjedoci optužbe saslušani su: Habib Dautović, Sead Mujkanović, Tajib Mehić, Tajib Muminović, Hajrudin Hodžić, Pero Ignjatović, Senija Bubić, Atlaga Handžić, Bakir Mešić, Remzudin Džuzdanović, Dževad Hodžić, Vojislav Zelenović, zaštićeni svjedok "S-6", Dževad Avdičević, Borko Đurić, Slavko Mirković, Ferid Džuzdanović, Zdravko Bojić, Milan Ilić, Mladen Jović, zaštićeni svjedok "S-7", Raco Jovanović, Hajrija Mujčinović, Fahrudin Mujagić, Drago Tešić, zaštićeni svjedok "S-11", Refik Mehić, Galib Salkanović, Ivan Stevanović, Mevludin Hasanović, Džemsad Ikanović, Isak Haračić, Žarko Tomić, Amira Hasanović, Muhida Džuzdanović, Džulsuma Džuzdanović, Stjepan Mitrović, Sadika Džuzdanović, Ajša Husić, Nurdina Haračić, Panto Pajić, Sakiba Husić, Milan Gajić, Rajko Pajić, Ahmet Alić, Elvir Abdulahović, Ramiza Avdić, Emina Džuzdanović, Hurmeta Handžić, Zemina Mehić, Husein Hasanović, Besim Handžić, Ismet Salkanović, Zdravko Rikić, Zdravko Simić, Mirnes Mehić, Ibrahim Omerović, Abdulah Durmić, Šemsudin Hasanović, Fatima Haračić, Jasmina Šabačkić, Zekerijah Hasanović, Sadik Mehić, Besim Nedžibović, Zoran Jagodić, Petrović Borislav, Zumreta Mehić, Enes Nakičević, Miladin Radovanović, zaštićeni svjedok "S-8", Dragan Simić, Dragan Stevanović, Suljo Mujagić, Kadro Nakičević, zaštićeni svjedok "S-2", zaštićeni svjedok "S-4", Stevan Simić, te vještak-specijalista za sudsku medicinu dr. Vedo Tuco.
6. U skladu sa odredbom člana 273. stav 2. ZKP BiH, pročitani su iskazi svjedoka: zaštićenog svjedoka "S-3", Alije Salkanovića, Džemile Vejzović, Fatime Avdić, Ajke Jukić, Džemile Mehić, Fadila Mehića, Hajrudina Mehića, Ajne Omerović, Sulejmana

Omerovovića, Ćamila Salkanovića, Đulse Bečić, Miće Tomića, Sakiba Đedovića, Ibrahima Nakičevića, Fadila Ikanovića, Aiše Ćeliković, Vlatka Gajića, Bege Islamovića, Zumre Halilović, Bijadera Jahića, Šehre Mehmedović, Bege Salkanovića, Seida Hasanovića, Kadre Huremovića, Milisava Mikosavljevića, Bekrije Avdića, Mustafe Husića, Sumbile Mustafić, Idriza Mujkića, Minete Salkanović, Hedije Džuzdanović, Osmana Ikanovića, Veljka Đorđića, Rasima Halilovića, Jovana Gajića, zaštićenog svjedoka "S-5", Avde Kahrimanovića, zaštićenog svjedoka "S-9".

7. Spisak provedenih dokaza Tužilaštva, kako subjektivnih tako i materijalnih, naveden je u Aneksu I ove presude.

8. U toku dokaznog postupka odbrana optuženog Markovića je kao svjedoke odbrane saslušala: Blagoja Todorovića, Nedeljka Mičića, Neška Markovića, Branka Jeftića, Dragu Tešića, Veselinku Stanišić, Milana Manojlovića i Dragana Tejića.

Spisak saslušanih svjedoka, te provedenih materijalnih dokaza odbrane optuženog Markovića također je naveden u Aneksu I ove presude.

A. ZAVRŠNE RIJEČI

1. Završne riječi Tužilaštva BiH

9. Tužilaštvo je u svom završnom izlaganju iznijelo analizu svih provedenih dokaza koji prema stavu optužbe van svake razumne sumnje potvrđuju da je optuženi Miroslav Marković u okviru široko rasprostranjenog i sistematičnog napada usmjerenog na civilno bošnjačko stanovništvo općine Zvornik te okolnih opština, preduzeo radnje u cilju progona nesrpskog civilnog stanovništva sa ovog područja. Prije svega, Tužilaštvo je kroz relevantnu dokumentaciju i iskaze svjedoka opisalo kako su na navedenom području djelovale udružene snage policije i pripadnika VRS - Lokanjske čete, odnosno da je postojalo zajedničko djelovanje vojske i policije Srpske Republike BiH, a potom Republike Srpske i da se navedeno djelovanje može posmatrati kao sprovođenje politike koja je postojala na višem nivou, a koje je potkrepljeno i činjenicama koje su prihvaćene kao utvrđene u ovom predmetu.

10. Tužilaštvo je kao ključni dokument u vezi prethodno navedenih utvrđenih činjenica navodi Uputstvo o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u Bosne i Hercegovine u vanrednim okolnostima SDS Bosne i Hercegovine, Glavni odbor Sarajevo od 19.12.1991. godine koje je doneseno s ciljem *"provođenja plebiscitarne odluke kojom se srpski narod u Bosni i Hercegovini opredijelio da živi u jedinstvenoj državi i povećanja mobilnosti i spremnosti za odbranu interesa srpskog naroda"*, te da su navedenim dokumentom razrađeni jedinstveni zadaci, mjere i druge aktivnosti koje će se sprovoditi u okviru nacionalne zajednice srpskog naroda u Bosni i Hercegovini kako u postojećim, tako i u svim uslovima i okolnostima koje mogu nastupiti imajući u vidu razvoj ukupne političke i bezbjednosne situacije, a koje mjere i zadaci se sprovode na čitavoj teritoriji SR Bosne i Hercegovine, odnosno u svim općinama na čijem području živi srpski narod, i to u cijelosti, u opštinama u kojima srpski narod predstavlja većinu (varijanta "A") i djelimično, u opštinama u kojima srpski narod nije u većini (varijanta "B"). U prilog

navedenog Tužilaštvo se poziva na iskaz svjedoka Stjepana Mitrovića o tome da je načelnik SJB Ugljevik prije kritičnog događaja, dana 12.07.1992. godine poslao oko trideset policajaca pripadnika SJB Ugljevik na područje Lokanja, a među kojima su bili komandir i zamjenik komandira Interventne jedinice Goran Maksimović i Ljiljan Mitrović, te da je u izviđanje odveo zamjenika komandira SJB Ugljevik Mitrović Ljiljana, koji mu je usput rekao očekuje da će utabanom stazom kod rijeke Tamne proći neka grupa važnih ljudi, te da je tada saznao da su došli po određenom zadatku i sve kasnije što se dešavalo bilo je usmjereno na grupu ljudi koja je trebala tu proći. Da su policajci SJB Ugljevik došli ranije, prije navedenog događaja, navedeno po stavu Tužilaštva prozilazi i iz iskaza svjedoka Vojislava Zelenovića i zaštićenog svjedoka "S-5".

11. Vezano za odnos MUP-a RS i Vojske Republike Srpske, navedeno proizilazi po stavu Tužilaštva, iz nalaza i mišljenja vještaka Christian Nielsen iz predmeta MKSJ IT-08-91-T (IT-08-79-T) iz koga proizlazi: *„nakon formiranja Vojske Republike Srpske 12. maja 1992. godine MUP RS je pozvan da saraduje sa novom vojskom.“*

12. Tužilaštvo se dalje osvrće na uložene materijalne dokaze, između ostalog i borbene izvještaje iz kojih izvještaja proizlazi da su pripadnici Zvorničke brigade, kojoj je pripadala Lokanjska četa, svakodnevno izvještavali Komandu Istočno-bosanskog korpusa o poginulim Bošnjacima, te da su snage Vojske Republike Srpske zauzele selo Tursunovo Brdo, koje je potpuno prazno i vojnici su ga spalili, te da je bio napad u sadejstvu i drugih jedinica na pravcu ovog lokaliteta u blizini Lokanja u pravcu Tursunovog Brda, a iz čega proizlazi da je na tom području evidentno postojanje širokog i sistematičnog napada.

13. Nadalje, Tužilaštvo se u završnom izlaganju osvrće na to da je u cijeloj opštini Zvornik, u susjednim opštinama kao i u drugim opštinama Bosne i Hercegovine postojao isti obrazac ponašanja, pa tako iz iskaza svjedoka Seada Mujkanovića (saslušan na glavnom pretresu dana 11.03.2019. godine), proizlazi da su u više naseljenih mjesta opštine Zvornik, nastanjenih bošnjačkim stanovništvom, ulazile vojne i policijske jedinice, potpomognute jedinicama bivše JNA, a onda i paravojne jedinice koje su skupljale stanovništvo, nakon toga oduzimali dragocjenosti, te vršili razdvajanje muškaraca od žena i djece. Muškarci su odvođeni u logore, pa su mnogi muškarci sa teritorije opštine Zvornik ubijeni, a čija mrtva tijela su pronađena u brojnim masovnim grobnicama, što potvrđuje i sistematičnost takvog ponašanja. Nadalje, svjedok Tajib Muminović (saslušan na glavnom pretresu dana 01.04.2019. godine) je izjavio da je bio odbornik u skupštini opštine Ugljevik nakon višestranačkih izbora, te je pojasnio širu sliku o dešavanjima u opštinama Ugljevik i Zvornik, da je dio ugljevičke opštine - naselje Teočak, bilo u potpunom okruženju od jedinica JNA i srpske Tetrotijalne odbrane, a u gradu nije bilo hrane niti lijekova, nije se moglo izaći niti ući. Zarobljena kolona civila na lokalitetu Orića Visa, Karaule, lokalitet sela Lokanj koja je krenula iz opkoljenog Teočaka su bili civili, tom prilikom zarobljen je veći broj civila, a bilo je i ubijenih lica. Jedna grupa Bošnjaka je pokušala da se probije od Teočaka prema Sapni, pa je kolona napadnuta od strane pripadnika Vojske Republike Srpske i policije iz Ugljevika. Poslije mučenja, nečovječnog postupanja prema njima odvedeni su na jedno mjesto u šumi Njiverice, gdje su ubijeni iz vatrenog oružja i sahranjeni u masovnoj grobnici. Druga grupa od oko

trideset muškaraca (Bošnjaka) je ubijena i sahranjena u masovnoj grobnici blizu crkve u Lokanju.

14. Tužilaštvo navodi da je u toku dokaznog postupka utvrđeno da ubijena i zarobljena lica u vrijeme izvršenja djela koje se optuženom stavlja na teret, ni na koji način nisu učestvovala u borbenim dejstvima, već su bili civili obučeni u civilnu odjeću, bez oznaka na istoj i bili su bez ikakvog naoružanja, a kako proizilazi iz iskaza svjedoka Milana Gajića, Stjepana Mitrovića i zaštićenih svjedoka "S-2", "S-8", "S-9" i "S-11", kao i iz iskaza svjedoka - oštećenih koji su bili prisutni razmjenama i izvršili prepoznavanje svojih najbližih. Nadalje, iz materijalne dokumentacije koju čine zapisnici o utvrđivanju identiteta ubijenih lica, zapisnika o sudsko-medicinskoj ekspertizi od 06.09.1998. godine sačinjenih od specijaliste sudske medicine, kao i nalaza i mišljenja sudsko-medicinskog vještačenja od 10.10.2017. godine, sačinjenog od strane vještaka dr. Vede Tuće, jasno proizilazi da je karakter smrti ubilački i da je vrijeme smrti 14.07.1992. godine, mjesto smrti Lokanj, Zvornik. U skladu sa prethodno navedenim je i video snimak razmjene tijela ubijenih civila iz Lokanja (koji je uložen kao dokaz u spis Suda pod brojem T-362).

15. Vezano za razmjenu ubijenih civila, Tužilaštvo kao relevantne ističe iskaze svjedoka Senije Bubić i Dževada Avdičevića, a da su konkretne prilike učesnici kolone bili civili, potvrđeno je iskazima svjedoka koji su takođe bili učesnici kolone i to Tajiba Muminovića, te posebno Hajrudina Hodžića, koji je potvrdio da je bio zamjenik komandira voda koji je kolonu dopratio do mjesta Laze, da se zatim vratio, a da je 99% učesnika kolone bilo u civilnoj odjeći.

16. Nadalje, vezano za činjenično stanje iz optužnice, Tužilaštvo u završnom izlaganju navodi da je isto potkrepljeno i iskazima saslušanih svjedoka koji su bili učesnici kolone, pa se osvrće na bitne dijelove njihovih iskaza kojima se potkrepljuju činjenični navodi optužnice. U tom kontekstu tužilac analizira iskaze svjedoka, i to svjedoka koji su bili učesnici kolone.

17. Tužilaštvo navodi da je nesporno da je u kritično vrijeme optuženi Marković bio pripadnik Lokanjske čete Zvorničke brigade Vojske Republike Srpske VP 7469, a što se utvrđuje iz jediničnog i matičnog kartona na ime Miroslav Marković.

18. Tužilaštvo nalazi da je optuženi Marković znao da će iz Teočaka, koji je bio u okruženju, prolaziti kolona civila, koji su pokušali pobjeći u strahu za svoje živote od napada vojske i policije RS, te da su krenuli iz pravca Teočaka ka Sapni, odnosno dijelu slobodne teritorije opštine Zvornik, pa dalje u različite krajeve BiH i inostranstva. Civili su bili u koloni od oko 120 ljudi, među kojima i žene i maloljetna djeca, a kretali su se upravo pravcem koji je nadgledan, počevši od rijeke Tavnice, a što proizilazi i iz iskaza svjedoka Stjepana Mitrovića.

19. Dakle, planirano je zarobljavanje grupe civila, te su pripadnici Lokanjske čete bili raspoređeni iznad sela, držali su straže na ovom terenu kuda je trebala da prođe kolona civila iz Teočaka, pa je realizacija ovog vojno-policijskog plana praćena od strane načelnika SJB Ugljevik u sadejstvu sa pripadnicima Lokanjske čete, a što proizilazi, između ostalog iz Redovnog borbenog izvještaja Bijeljina 34 Komande Prve majevičke

brigade od 21.06.1992. godine (dokaz uložen u spis Suda pod brojem Suda T-173), iz koga proizlazi da su prema informacijama dobijenih od jedinica na položajima i nakon informacija o blokadi sela Laze, između ostalog otkriveni tragovi ljudi i svježi otisci cipela koji ukazuju na češća kretanja dolinom rijeke u pravcu Stari Teočak - Karaula i dalje ka selima Jasenica i Lipnica, nakon čega je kolona civila dva puta napadana, te njih oko 86 zarobljeno.

20. Da je optuženi Marković kao saizvršilac počinio krivičnopravne radnje opisane u dispozitivu ove optužnice proizlazi iz izjava saslušanih svjedoka i materijalne dokumentacije. U tom kontekstu, Tužilaštvo se najprije osvrće na iskaze svjedoka koji su kritične prilike na mjestu strijeljanja civila na Lokalitetu Njiverice, vidjeli optuženog Markovića. Iako je to negirao prilikom svog svjedočenja na glavnom pretresu, Tužilaštvo se poziva na zapisnik o ispitivanju svjedoka Milana Gajića od 24.06.2010. godine, u kojem je svjedok Gajić naveo da je na putu kod zarobljenih muslimana pored drugih vojnika, zatekao između ostalog i optuženog Markovića, te da su ti navedeni zarobljene Muslimane u grupama od 5-6 ljudi vodili nad jamu gdje su ih ubijali iz pušaka, pucajući zavisno kako je ko bio okrenut, nakon čega su ti ljudi padali u jamu, a koje navode je svjedok negirao na glavnom pretresu, kao i navode i iz navedne izjave da je sjedio sa jednim zarobljenikom starosti od 25-26 godina iz Teočaka, koji je molio da ga puste, da ga ne ubiju, ali da ga nisu poslušali, već su ga odveli u pravcu jame, gdje su ga i ubili.

21. Zatim se tužilaštvo poziva na iskaz svjedoka Stjepana Mitrovića, koji je također na glavnom pretresu rekao da je poznavao optuženog Markovića od početka rata, ali je negirao da ga je vidjeo kritične prilike u pratnji Radivoja Đorđića kada su pošli prema mjestu gdje su likvidirani civili. Međutim, i odnosu na ovog svjedoka Tužilaštvo se poziva na zapisnike iz istrage, i to najprije na zapisnik od 01.11.2012. godine u kojem je svjedok Mitrović naveo da je ostatak zarobljenika odveden u drugom pravcu, suprotno od sela, a koju grupu je predvodio Đorđić, sa kojim je bilo nekoliko policajaca i između ostalog i optuženi Marković, nakon čega svjedok na glavnom pretresu navodi da ostavlja mogućnost da se u vrijeme davanje predmetne izjave bolje sijećao, a zatim i na zapisnik od 24.03.2020. godine, u kojem je svjedok naveo da je optuženi Marković bio jedan od prisutnih na lokaciji Njiverice, gdje on opisuje da kada je došao, da je zatekao mnogo ljudi, da je vidjeo da su zarobljenike natjerali da iskopaju jednu veliku jamu, u koju su prije nego što je došao već ubili oko 60-ak zarobljenika. Svjedok Mitrović je također izjavio da je na tom mjestu vidjeo i svjedoka Milana Gajića i zaštićenog svjedoka "S-7". Tužilaštvo napominje da je svjedoku Mitroviću uz zapisnik iz istrage od 01.11.2012. godine, prezentiran i set fotografija na kojima se nalaze lica koja je pominjao u svom iskazu, i da je među njima i fotografija na kojoj je svjedok označio optuženog Markovića.

22. Nadalje, vezano za iskaz zaštićenog svjedoka "S-7", Tužilaštvo naglašava da je navedeni svjedok na glavnom pretresu potvrdio da je od vojnika iz čete Donjeg Lokanja koji su vodili zarobljenike, vidio optuženog Markovića, da lokalitet gdje je tromeđa neko zove Bjelik, neko Njiverice, gdje je vidio kako sprovode civile i da je bilo očigledno da idu na stratište, zatim da su isti otišli stazom kroz šumu, gdje su s druge strane likvidirani, te da se čulo da su civili sami sebi kopali rake, da je pucnjavu čuo poslije posla sata, te da je to bilo udaljeno 300-400 metara od njega.

23. Tužilaštvo također navodi da je svjedok Zdravko Bojić svjedočio o tome kako je kritične prilike vidio 10-tak lica, koji su bili na jednoj njivi kod komande Kriznog štaba, a za koje civile je kasnije saznao da su ih poubijali 200-250 metara od crkve, gdje je prošao pored lica mjesta i vidjeo svježu zemlju, da je tu grobnica i da su već psi otkopali pola noge.

24. Također, Tužilaštvo navodi da je optuženi Marković, u svom iskazu datom po Zamolnici Tužilaštva BiH za pružanje međunarodne pravne pomoći od 07.03.2016. godine u Republici Austriji – Tužilaštvo St. Poelten, broj: 3HSt3/16x od 22.05.2017. godine, u prisustvu pomoćnog branioca, kao i prevodioca (dokaz uložen u spis Suda pod brojem Suda T-358), priznao da je kritičnog dana na lokalitetu Njiverice, zajedno sa ostalim pripadnicima Vojske Republike Srpske - Lokanjske čete, učestvovao u pucanju iz automatske puške u civile iz kolone, navodeći da je kritičnog dana u 07:00 sati ujutru, sirenama pozvan na uzbunu, zatim da su autobusom povezli u Gornji Lokanj, da su onda pješice otišli na mjesto gdje su Muslimani prešli i da je to mjesto blizu Karaule. Nadalje je izjavio da na tom mjestu nije bilo ratnih dejstava, a „*da su pripadnici Vojske Republike Srpske imali zarobljenike sa sobom, a to su bili Muslimani, bilo je među njima žena i djece.*“ Dalje je optuženi naveo da su neki od zarobljenika ispitivani i udarani i da su nakon saslušanja 50 do 60 zarobljenika Muslimana odvedeni u šumu, te da je išao sa njima do mjesta gdje će kasnije biti ubijeni, da je zatim određeno da deseterica pripadnika VRS pucaju u te zarobljenike, među kojima je i bio i optuženi, ističući da je pucao u pravcu zarobljenika preko njihovih glava i da su tom prilikom na tom mjestu svi zarobljeni lišeni života.

25. S tim u vezi, Tužilaštvo nalazi da su neosnovani prigovori odbrane u pogledu zakonitosti ulaganja zapisnika o saslušanju okrivljenog po zamolnici Tužilaštva BiH za međunarodnu pravnu pomoć, te smatra da su iskazi koje je Marković dao u svojstvu okrivljenog pred nadležnim tužilaštvom u Republici Austriji u potpunosti zakoniti, pribavljeni su u skladu sa osnovnim standardima u pružanju međunarodne pravne pomoći, da je optuženi izjavu dao u prisustvu branioca i prevodioca, te da mu nije uskraćeno niti jedno pravo zagarantovano Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda.

26. Nadalje, Tužilaštvo se u svom završnom izlaganju osvrnulo i na bitne dijelove iskaza svjedoka – oštećenih koji su svjedočili na glavnom pretresu (članova porodica stradalih) kao i na materijalnu dokumentaciju koja potkrepljuje njihove iskaze, na osnovu čega je je utvrdilo da se radi o licima koja su konkretne prilike, odnosno dana 14.07.1992. godine, u koloni krenuli iz Teočaka prema slobodnoj zvorničkoj teritoriji, obučeni u civilna odijela i bez naoružanja.

27. Kada su u pitanju svjedoci odbrane koji su svjedočili na glavnom pretresu, Tužilaštvo smatra da su njihova saznanja o događaju posredna i u skladu sa pripremom odbrane u cilju umanjenja krivične odgovornosti optuženog, nalazeći da svjedoci odbrane u svojim iskazima iznose samo ono što su čuli i saznali od drugih lica, sa nizom praznina i prozvoljnih zaključaka o bitnim činjenicama koje se odnose na radnje optuženog.

28. Tužilaštvo se osvrnulo i na dokaz odbrane (dokaz uložen u spis Sud pod brojem: O-10) i to knjigu: „*Teočanski dani otpora od 1992-1995 godine*“, autora Dževada Avdičevića, na kojem je dokazu je branilac optuženog insistirao, navodeći da su svi poginuli kritične prilike proglašeni šehidima i borcima Armije Republike Bosne i Hercegovine i da njihove porodice po tom osnovu ostvaruju naknadu, nalazeći da je ovakav stav odbrane neosnovan, odnosno da je dokazima optužbe nesporno dokazano da je u vrijeme izvršenja zločina najveći broj oštećenih bio nenaoružan, da nisu pružali otpor, nisu učestvovali u neprijateljstvima, niti su nosili uniformu, niti su na bilo koji način preduzeli aktivno učešće u borbi, na osnovu čega je jasno da su oštećeni u vrijeme počinjenja djela imali status civila.

29. Tužilaštvo negira navode odbrane optuženog pozivajući se na dokaz replike (dokaz uložen u spis Sud pod brojem: T-378), i to: Izvod iz matične knjige umrlih, izdat od strane Opštine Zvornik, pod brojem: 03/2-202-1-75/23 od 16.03.2023. godine na ime Janković (Stanko) Milenko, iz koga proizlazi da je isti smrtno stradao dana 14.07.1992. godine u mjestu Lokanj i da na sahrani nije prisustvovao optuženi Marković.

30. Na osnovu svega navedenog, Tužilaštvo smatra da je van svake razumne sumnje dokazalo da je optuženi Marković na način, u vrijeme, u mjestu i pod okolnostima, počinio krivičnopravne radnje navedene u optužnici, a iz kojih radnji proizilaze sva bitna obilježja krivičnog djela za koji se tereti, pa shodno tome, Tužilaštvo predlaže da Sud optuženog Markovića oglasi krivim za počinjenje krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172 stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama a), e), f) i k) i u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 29. istog zakona, te izrekne kaznu u skladu sa zakonom, koja će biti srazmjerna težini i posljedicama predmetnog krivičnog djela, a da se oštećeni sa imovinskopравnim zahtjevom upute na parnični postupak.

1. Završne riječi odbrane

31. U svojoj završnoj riječi odbrana optuženog najprije ističe da je upitno da li je Tužilaštvo dobro primjenilo kvalifikaciju krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. Krivičnog zakona BiH, koje se stavlja optuženom Markoviću na teret, jer se nameće pitanje da li je Tužilaštvo uopće dokazalo postojanje prvog elementa, a to je postojanje širokog ili sistematičnog napada u navedeno vrijeme i na navedenom području.

32. Odbrana je posebno naglasila da se mora prioritarno polaziti od toga da je u pitanju događaj na konkretnoj lokaciji sela Lokanj i to dana 14.07.1992. godine.

33. Odbrana je istakla da je optuženi Marković bio običan vojnik u situaciji specifičnog rata, te da nije bio general ni vojnik, niti bilo kakav vojni starješina i komadant, te da se njegovo postupanje treba cijeliti restriktivno i to samo vezano za događaj koji je bio polazište i za istragu i za ovaj postupak.

34. Odbrana je navela da dokazi jasno i nedvosmisleno upućuju na to da tog jutra 14.07.1992. godine, nije bilo nikakvog napada na mjesto Teočak niti bilo kakvih borbenih vojnih dejstava niti policijskih struktura RS-a na tom području, što je i potvrđeno iskazima desetina svjedoka bošnjačke i srpske nacionalnosti koji su jasno opisali događaj, gdje

se dolazi do zaključka da je do sukoba došlo spontano i za srpsku stranu potpuno neočekivano, te da se događaj i borbeni sukob odigrao iznad Gornjeg Lokanja.

35. Po stavu odbrane, kontradiktorno je da pripadnici čete Gornji Lokanj vrše neki napad na Bošnjake i selo Teočak na prostoru svog sela Lokanj, te da se trebaju uzeti u obzir dokazi koji potvrđuju da su pripadnici bošnjačke kolone prvi pucali i jednim metkom teško ranili Cvjetka Đorđića, koji je kasnije i umro, te da je jasno da je do napada na srpske straže iznad sela došlo od strane vojnika AR BiH iz kolone Bošnjaka. Napadač je bila borbena, naoružana grupa vojnika na čelu sa Muharemom Horićem. Tog dana u rovu nije bio optuženi Marković i nije imao mogućnost da se uključi u aktivnosti odbrane sela. Prema svemu navedenom, napad srpske vojske *tempore criminis* nije bio i ne može se govoriti o bilo kakvom napadu na civilno stanovništvo jer je očigledno da se događaj desio nepredviđeno za obje zaraćene strane.

36. Po stavu odbrane, umišljaj optuženog Markovića je bio usmjeren samo na odbranu svog sela i svoje kuće i tu se završavala sva volja i namjera istog u periodu 1992. godine i u daljem toku rata. Odbrana naglašava da planiranog, rasprostranjenog ili sistematičnog napada nije bilo te da svi dokazi koje je Tužilaštvo izvelo u tom pravcu nisu dovoljni da se može prihvatiti takva formulacija.

37. U pogledu Redovnih borbenih izvještaja IBK brigade, Zvorničke brigade i komande I Majevičke brigade, svi dokazi upućuju na to da se radilo o borbenim aktivnostima obje zaraćene strane jednih protiv drugih, a ne protiv civilnog stanovništva, te da je neosnovana konstrukcija planiranog sistematičnog napada na civilno bošnjačko stanovništvo i shodno tome i pravna kvalifikacija krivičnog djela Zločin protiv čovječnosti.

38. Nadalje, odbrana navodi da iz najvećeg broja izjava proizilazi da je i jedan broj pripadnika kolone, koji su u dogovoru sa Bakirom Mešićem preuzeli zadatak vođenja i borbenog obezbjeđenja kolone, bili naoružani vojničkim ili lovačkim naoružanjem. Takva naoružana vojna kolona, koja se kreće po pravilima kretanja vojne kolone i dolazi na teritoriju u dubinu iza rovova suprotstavljene vojske, predstavlja po međunarodnom ratnom pravu legitiman vojni cilj za stranu koja je napadnuta, a to je četa Gornji Lokanj, te da je došlo do međusobne vatre između naoružanih pripadnika kolone Bošnjaka i vojnika čete Gornji Lokanj. Prisustvo nekoliko stvarnih civila "žena i djece" u toj koloni je, po stavu odbrane, propust organizatora kretanja kolone jer civilima po vojnim pravilima nije mjesto u vojnoj koloni koja je vojni cilj. Suprotna vojna zaraćena strana nema saznanja da napadač u svojim redovima ima i civile i lica koja nisu vojni obveznici. Da se radilo o naoružanim i nenaoružanim pripadnicima Armije R BiH, jasno su potvrdili svi oštećeni svjedoci kada su svjedočili da su njihovi srodnici sahranjeni kao "šehidi"-borci Armije R BiH i da članovi porodica, majke, djeca i supruge poslije uspostavljanja civilne vlasti Federacije BiH, nakon rata primaju invalidnine koje im po zakonu pripadaju kao članovima porodice poginulog borca. Nijedan materijalni dokaz kao ni jedno svjedočenje ne ukazuju na to da se radilo o civilima osim u slučaju dvije žene i dvoje djece kojima su organizatori kolone dozvolili da idu sa kolonom kroz prostore tzv. bojišta suprotstavljenih strana.

39. Odbrana također ukazuje na nedostatak činjeničnog opisa optužnice jer su određena lica navedena kao oštećeni zbog izvršenja krivičnog djela Ratni zločin protiv čovječnosti, a da su isti prema dokazima sa glavnog pretresa poginuli u oružanom sukobu, što im oduzima status žrtve krivičnog djela.

40. Nadalje, odbrana nalazi da u pogledu krivičnog djela Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav. 1. tačka h), u vezi sa tačkama a), e), f) i k), te u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 29. KZ BiH, Tužilaštvo u izreci optužnice nije konkretno opisalo koje je to radnje i na koji način optuženi Marković izvršavao.

41. U vezi s prethodno navedenim, odbrana navodi da, vezano za član 172. stav. 1. tačka a) KZ BiH, lišenje druge osobe života, Tužilaštvo u izreci nije na konkretan i nedvosmislen način preciziralo u odnosu na optuženog, već je samo navelo opštu formulaciju kako je optuženi Marković zajedno u grupi sa ostalim licima navodno vršio strijeljanje oštećenih, te da su navedena i lica koja nisu krivično procesuirana (Radivoje Đorđić) i lica koja su presudom ovog suda pravosnažno oslobođena.

42. Odbrana posebno ističe da je Tužilaštvo u izreci optužnice izostavilo navođenje konkretnih radnji koje posebno za optuženog preciziraju njegovu ličnu krivicu, odnosno na koji način je on ostvario konkretno saizvršilaštvo, te da za navedeno nije ni bilo dokaza protiv optuženog.

43. Vezano za član 172. stav 1. tačku e) KZ BiH, odbrana navodi da u izreci optužnice Tužilaštvo optuženog ne spominje za bilo koju radnju vezano za zarobljavanje te da je svjedok Stjepan Mitrović objasnio Sudu samo lišavanje slobode, koje je sa zarobljavanjem izvršila četa Gornji Lokanj i tek kada se završilo sa zarobljavanjem, na tu lokaciju je kasnije stiglo ljudstvo čete Donji Lokanj, a da je optuženi, kao pripadnik čete Donji Lokanj, kao i ostali iz čete, bili kod svojih kuća 10 kilometara daleko u momentu zarobljavanja, odnosno bespravnog lišenja slobode lica iz kolone. Da je optuženi preduzimao radnje mučenja, po stavu odbrane, o tome ne svjedoči niti Stjepan Mitrović niti bilo koji drugi svjedok.

44. Odbrana se zatim osvrće na zaštićenog svjedoka "S-7", koji je bio na licu mjesta *tempore criminis*, te koji u svom svjedočenju nije pominjao nikakvo zarobljavanje, mučenje, maltretiranje, ubijanje niti bilo šta vezano za optuženog. Optuženi je i sam pitao svjedoka da li ga je vidjeo kako nekoga maltretira ili ubija, na što je svjedok odgovorio da nije. U zaključnici, ovo svjedočenje suštinski nije dalo niti daje osnove za sumnju da je optuženi izvršio bilo kakvu radnju iz navedenih tačaka propisanih članom 172. KZ BiH.

45. Zaštićeni svjedok "S-2", mještаниn Lokanja i vojnik u vrijeme događaja, svjedočio je da optuženog Markovića uopšte ne poznaje, te odbrana navodi da samim tim njegovo svjedočenje nema nikakvog značaja.

46. U nastavku završnog izlaganja, odbrana se osvrnula i na nezakonitost iskaza tada osumnjičenog Markovića, koje je dao u Tužilaštvu St. Poelten u Austriji, navodeći činjenicu da se na ispitivanje na dane 03.03.2017. godine i 22.05.2017. godine, optuženi Marković oba puta pozvao kao '*okrivljeni*', što potvrđuju i zapisnici, te da je to u

suprotnosti sa ZKP-om BiH. Samo pozivanje optuženog Markovića kao okrivljenog i saopštavanje da se saslušava kao okrivljeni, po stavu odbrane, predstavlja povredu njegovih prava kao slobodnog građanina na pravično suđenje, propisanih članom 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima, kao i jedan vid pritiska prema pozvanom licu, što je moglo utjecati na slobodu odlučivanja i izražavanja volje prilikom davanja izjave. Prema kazivanju optuženog Markovića svom braniocu, na njega je vršen pritisak da mora dati izjavu o svemu što ga bude pitao tužilac i da mu je na strog način saopštavano da od toga zavisi njegov ostanak u Republici Austriji, što u suštini predstavlja prijetnju osumnjičenom, a što je u suprotnosti sa ZKP-om BiH. Odbrana je posebno istakla da je izjave tada osumnjičenog uzelo nenadležno tužilaštvo i po zakonu suprotnom od ZKP-a BiH. Nadalje, odbrana je navela da je optuženom Markoviću povrijeđeno pravo da pred sudom svoje države pristupi organima pravosuđa i da se bori za svoja prava, s obzirom da Tužilaštvo BiH nije prisustvovalo saslušanju tada osumnjičenog, niti mu je omogućeno da njegovo saslušanje bude saglasno sa ZKP-om BiH, niti je Tužilaštvo BiH tražilo ekstradiciju koja bi omogućila poštovanje njegovih prava tokom saslušanja. Odbrana nalazi da je po osnovu ovakvog iskaza, Tužilaštvo BiH i podiglo optužnicu protiv optuženog, a da mu nije data normalna zakonska mogućnost da se pred tužilaštvom svoje države u zakonitom postupku izjasni o navodima koji mu se stavljaju na teret.

47. Također, odbrana je navela da je postupajuće Tužilaštvo Republike Austrije propustilo da provede određene procesne radnje, a to je da se omogući da prije započinjanja davanja izjave, tada osumnjičeni nasamo sa braniocem razgovara uz prisustvo službenog prevodioca, već da je samo informisan o predmetu sumnje, a da nije ni konstatovano da je pozvano lice pročitalo navode koji mu se stavljaju na teret, što čini povredu njegovih prava. Nadalje, odbrana je istakla da na zapisnicima nije konstatovano kada i u koje vrijeme je osumnjičeni stupio u kontakt sa tužiocem, kada je došao branilac, da se iz zapisnika ne vidi šta je tužilac govorio tada osumnjičenom i da li je bilo prijetnji protjerivanjem ako ne da izjavu, kao i da ne postoje audio niti video snimci sa saslušanja, o kojem pravu tada osumnjičeni nije bio ni upoznat. Shodno prethodno navedenom, obrana je predložila Sudu da se ne koriste kao dokazi izjave koje je optuženi Marković dao u Tužilaštvu St. Poelten na dane 03.03.2017. godine i 22.05.2017. godine. Odbrana se pozvala i na praksu Suda BiH gdje je Sud odbio koristiti ranije date izjave bez prisustva advokata kao dokaze Tužilaštva, te je istakla i stav MKSJ-a o iskazima koji nisu uzeti uz potpuno poštovanje i prava osumnjičenog, smatrajući opravdanim da Sud prilikom odlučivanja o dokazima ne prihvati ovaj dokaz u smislu da na njemu zasniva svoje zaključke kod utvrđivanja činjeničnog stanja. U osvrtu na navedeno, odbrana naglašava da se optuženi Marković u toku glavnog pretresa branio šutnjom, tako da su ispunjeni uslovi da se ne prihvate predmetni zapisnici kao dokazi Tužilaštva BiH.

48. Sve naprijed navedeno, prema stavu odbrane, zahtijeva primjenu standarda *in dubio pro reo* u korist optuženog Markovića, posebno imajući u vidu da su se stekli uslovi s obzirom da svaka sumnja u postojanje neke pravno relevantne činjenice mora se odraziti u korist optuženog, kao i odsutnost konkretizovanja bilo koje radnje lično optuženog.

49. U konačnici, odbrana je navela da je Tužilaštvo BiH bilo u deficitu dokaza protiv optuženog Markovića, te i da su neosnovani navodi u završnim riječima tužioca jer nije postojalo uporište za njegove konstatacije.

50. S obzirom na naprijed iznesenu argumentaciju, odbrana predlaže da Sud odluči samo na osnovu neposredno izvedenih dokaza na glavnom pretresu i shodno tome optuženog Markovića oslobodi od optužbe.

51. Optuženi Marković se saglasio sa izlaganjem svog branioca.

C. PROCESNE ODLUKE

1. Odluka o djelimičnom usvajanju prijedloga Tužilaštva za prihvatanje utvrđenih činjenica u postupcima pred MKSJ

52. Rješenjem Suda od 24.05.2019. godine, Sud je djelimično usvojio Prijedlog Tužilaštva za prihvatanje utvrđenih činjenica utvrđenih od strane Pretresnog vijeća MKSJ u predmetima: *Tužilac protiv Radoslava Brđanina*¹ (predmet: Brđanin), *Tužilac protiv Momčila Krajišnika*² (predmet: Krajišnik) i *Tužilac protiv Miće Stanišića i Stojana Župljanina* (predmet: Stanišić i Župljanin).³

Prijedlog Tužilaštva

53. Tužilaštvo BiH je dana 11.01.2019. godine, podnijelo Prijedlog za prihvatanje utvrđenih činjenica na osnovu člana 4. Zakona o ustupanju predmeta od strane Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju Tužilaštvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju u postupcima pred sudovima u BiH⁴ (u daljem tekstu: Prijedlog). Prijedlog je sadržavao ukupno 157 činjenica. Činjenice koje Tužilaštvo predlaže izvorno potiču iz presuda pretresnih vijeća MKSJ donesenih u predmetima: *Tužilac protiv Radoslava Brđanina, br. IT-99-36-T od 1.9.2004. godine, Tužilac protiv Momčila Krajišnika, br. IT-00-39-T od 27.9.2006. godine, Tužilac protiv Miće Stanišića i Stojana Župljanina broj IT-08-91-T od 27. marta 2013. godine i Tužilac protiv Vojislava Šešelja broj MICT-16-99-A od 11.04.2018. godine.*

54. U Prijedlogu se navodi da predložene činjenice zadovoljavaju kriterije po kojim presuđena činjenica može biti prihvaćena kao dokazana, te da iste treba u cijelosti prihvatiti, posebno radi ostvarivanja svrhe člana 4. Zakona o ustupanju predmeta, odnosno zbog efikasnosti i ekonomičnosti sudskog postupka, uz istovremenu zaštitu prava optuženog na pravično suđenje.

¹ Tužilac protiv Radoslava Brđanina, br. IT-99-36-T od 1.9.2004. godine

² Tužilac protiv Momčila Krajišnika, br. IT-00-39-T od 27.9.2006. godine

³ Tužilac protiv Miće Stanišića i Stojana Župljanina, br. IT-08-91-T od 27.3.2013. godine

⁴ Zakon o ustupanju predmeta od strane međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju Tužilaštvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju u postupcima pred sudovima u BiH („Službeni glasnik BiH“; broj 61/04 i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o ustupanju predmeta od strane međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju Tužilaštvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju u postupcima pred sudovima u BiH („Službeni glasnik BiH“, broj: 46/06, 53/06, 76/06).

Izjašnjenje odbrane optuženog Miroslava Markovića

55. Izjašnjavajući se na ovaj prijedlog, branilac optuženog Markovića je naveo da osporava predložene činjenice, navodeći da su u cijelini irelevantne za krivični postupak, kao i da su predložene utvrđene činjenice općeg karaktera, a među njima ima mnogo činjenica koje govore o političkim događajima i o toku međusobnog građanskog sukoba naroda u BiH i da je dosta onih koje govore o određenim konkretnim događajima na području općine Zvornik i širem prostoru BiH, a koje nemaju konkretnu vezu sa događajima koji su predmet krivičnog postupka.

Pravna analiza

56. Član 4. Zakona o ustupanju omogućava Sudu da na vlastitu inicijativu ili na zahtjev stranke, nakon saslušanja stranaka *“prihvati kao dokazane činjenice koje su utvrđene pravomoćnom odlukom u drugom postupku pred MKSJ, ili da prihvati pismeni dokazni materijal iz postupaka pred MKSJ ukoliko se odnosi na pitanja od značaja u tekućem postupku.”*

57. Glavni cilj prihvatanja utvrđenih činjenica je osiguranje ekspeditivnosti postupka. Time što se činjenice koje su utvrđene u presudama MKSJ prihvataju kao dokazane, Vijeće postiže ekonomičnost postupka istovremeno štiteći pravo optuženog na pravično suđenje. Time se Vijeću omogućava da se fokusira na određivanje onih činjenica koje su bitne za predmet, što će stranke osloboditi tereta dokazivanja već ranije utvrđenih činjenica. Štaviše, time će se svjedoci poštediti svjedočenja o traumatičnim događajima i po nekoliko puta, a takođe se osigurava pravo optuženog na suđenje u razumnom roku, kako je to zagarantovano članom 13. ZKP BiH i članom 6. stav 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima.

58. Prihvatanjem činjenice kao utvrđene stvara se pravna presumpcija valjanosti te konkretne činjenice. Nakon uvrštavanja u dokazni materijal, odbrana snosi dokazni teret diskvalifikovanja te činjenice, te odbrana, shodno članu 6. stav 2. ZKP BiH, može iznijeti dokaze koji će osporiti činjenicu koja je utvrđena u relevantnom postupku pred MKSJ.

59. Uz to, Sud ne obavezuju ranije presude MKSJ iz kojih su uzete utvrđene činjenice i neće temeljiti svoju presudu isključivo na tim utvrđenim činjenicama. Vijeće će razmatrati činjenice u svjetlu svih dokaza koje su izvele strane u toku suđenja, čime će se cijeliti svi dokazi u skladu sa članom 15. ZKP BiH, te će nakon toga donijeti i konačnu odluku o njihovoj relevantnosti za dati predmet. Tako Sud ne krši presumpciju nevinosti optuženog po članu 3. stav 1. ZKP BiH i članu 6. stav 2. Evropske konvencije.

60. Konačno, presuda MKSJ iz koje se uzima utvrđena činjenica sadrži jasnu naznaku dokaza na kojima se takav činjenični zaključak zasniva. Prihvatanje bilo koje činjenice ni na koji način ne utječe na pravo optuženog da pobija bilo koju prihvaćenu činjenicu prilikom iznošenja svoje odbrane.

Kriteriji za odlučivanje o predloženim činjenicama

61. Ni član 4. Zakona o ustupanju ni ZKP BiH ne daje smjernice na koji način Vijeće treba cijeliti takve činjenice. Praksa ovog Suda je da koristi Pravilo 94(B) Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ kao smjernicu.⁵ Pravilo 94(B) predviđa da:

“Na zahtjev jedne od strana ili proprio motu pretresno vijeće može, nakon što sasluša strane, odlučiti da formalno primi na znanje činjenice o kojima je presuđeno ili pismeni dokazni materijal iz drugih postupaka pred Međunarodnim sudom koji se odnosi na pitanja koja su sporna u tekućem suđenju”.

62. Rješenja MKSJ tumače ovu odredbu na način da utvrđuju kriterije prije nego što neka konkretna činjenica može biti razmatrana kao ona o kojoj je *“pouzđano presuđeno”* u ranijim presudama MKSJ.⁶

63. Na osnovu prakse Suda BiH i argumenata strana u postupku, Vijeće je prilikom donošenja predmetnog rješenja razmotrilo sljedeće kriterije u ocjeni i odlučivanju o tome da li da prihvati predložene utvrđene činjenice kao dokazane, te su shodno tome i navedeni razlozi iz kojih preostale činjenice nisu prihvaćene:

Činjenica mora biti jasna, konkretna i može se identificirati

64. Činjenica mora biti uzeta iz jedne ili više određenih tačaka presude pretresnog ili žalbenog vijeća MKSJ i ne smije biti nejasno ili uopćeno vezana za presudu. Ona mora biti razumljiva sama po sebi, tj. i onda kada je izvučena iz konteksta. Formulacija činjenice mora biti slična izvornoj tački, ali da bi se osigurala razumljivost, ona može biti neznatno izmijenjena. Vijeće konstatuje da predložene činjenice pod r. br. 40, 49 i 51 iz predmeta Krajišnik i činjenica pod r.br. 1 iz predmeta Šešelj, ne zadovoljavaju ovaj kriterij, zbog čega iste nije ni prihvatilo.

Činjenica mora biti relevantna za tekući postupak

65. Vijeće, nadalje, nalazi da predložene činjenice pod r.br. 2 (djelimično), 3, 4, 9, 16, 20, 22, 24 i 25 iz presude Brđanin; 2, 3, 4, 5, 7, 13, 15, 21, 24, 26, 29, 30, 32, 46, 47, 48, 50 i 52 iz presude Krajišnik; te 3, 5, 6, 8, 9, 12 do 77 iz presude Stanišić i Župljanin, ne zadovoljavaju kriterij relevantnosti, zbog čega iste nije ni prihvatilo.

⁵Željko Mejakić i dr., X-KR-06/200 (Sud BiH), Rješenje o utvrđenim činjenicama, 22.08.2007; Miloš Stupar i dr. (Kravica), X-KR-05/24 (Sud BiH), Rješenje o utvrđenim činjenicama, 03.10.2006; Miroslav Trbić, X-KR-07/386 (Sud BiH), Rješenje o utvrđenim činjenicama, 13.12.2007; Paško Ljubičić, X-KR-06/241 (Sud BiH), Rješenje o utvrđenim činjenicama, 01.02.2008. godine

⁶*Tužilac protiv Momčila Krajišnika*, Predmet br. IR-00-39-T, Rješenje po prijedlozima optužbe za prihvatanje činjenica o kojima je presuđeno i za prihvatanje pisanih izjava svjedoka shodno Pravilu 92 bis, od 28.02.2003; *Tužilac protiv Slobodana Miloševića*, Predmet br. IT-02-54-AR73.5, Rješenje po interlokutornoj žalbi optužbe na Rješenje Pretresnog vijeća od 10.04.2003. o prijedlogu optužbe za prihvatanje činjenica o kojima je presuđeno od 28.10.2003. (potvrđuje Rješenje Pretresnog vijeća po prijedlogu optužbe za prihvatanje činjenica o kojima je presuđeno od 10.04.2003);

Tužilac protiv Dragomira Miloševića, Predmet br. IT-98-29/1-T, Rješenje po prijedlogu optužbe za prihvatanje činjenica o kojima je presuđeno i Katalog optužbe sa usaglašenim činjenicama i sa izdvojenim mišljenjem sudije Harhoffa, od 10.04.2007. godine

Činjenica čini dio originalne presude na koju nije izjavljena žalba, koja je pravosnažno riješena u žalbi ili potpada pod pitanja koja nisu sporna u toku apelacije

66. Sve činjenice koje je Tužilaštvo predložilo i koje je sud prihvatio, ispunjavaju ovaj kriterij. Vijeće je, nakon izvršenog uvida u prvostepene i drugostepene presude u predmetima *Krajišnik, Brđanin, Stanišić i Župljanin*, ustanovilo da sve predložene činjenice ispunjavaju i ovaj kriterij.

Činjenica se ne smije temeljiti na sporazumu između stranaka u izvornom postupku

67. Vijeće je utvrdilo da činjenice ne potječu iz presuda koje se zasnivaju na sporazumu o potvrdnom izjašnjanju o krivnji.

Činjenica nije predmet razumnog spora između strana

68. Vijeće nalazi da određene predložene činjenice, mogu biti činjenice od razumnog spora među strankama, međutim, imajući u vidu da iste nije ni prihvatilo po kriteriju relevantnosti, na iste se neće naročito ni osvrutati.

Činjenice se ne smiju odnositi na radnje, ponašanje ili psihičko stanje optuženog

69. Odbrana uopće nije isticala prigovor u pogledu valjanosti određene činjenice u vezi ovog kriterija, niti je Vijeće ustanovilo da je ijedna od predloženih činjenica u suprotnosti sa ovim kriterijem.

Činjenica mora biti ograničena na zaključke o činjenicama i ne sadržavati pravne karakterizacije

70. Vijeće nalazi da činjenice pod r.br. 25, 27, 28, 31, 33, 34, 35 (*Krajišnik*), ne zadovoljavaju ovaj kriterij, zbog čega iste nije ni prihvatilo.

71. Sud je rješenjem broj: S1 1 K 027074 18 Kri od 25.04.2019. godine prihvatio ukupno 50 (pedeset) predloženih činjenica i iste su navedene u Aneksu II presude.

72. Odbrani je shodno članu 6. stav 2. ZKP BiH, data mogućnost da iznese dokaze kojima će osporavati činjenice koje su utvrđene u relevantnom postupku pred MKSJ, iz čega proizilazi da Sud nije odbranu uskraćivao u pravu da osporava i dovodi u sumnju bilo koju činjenicu koja je prihvaćena.

73. Mada je stvorena prezumpcija valjanosti ovih činjenica, Vijeće iste nije smatralo obavezujućim i nije temeljilo presudu isključivo na tim utvrđenim činjenicama. Vijeće je razmatralo činjenice u svijetlu svih dokaza koje su izvele strane u toku suđenja, čime su se cijenili svi dokazi u skladu sa odredbom člana 15. ZKP BiH, te je nakon toga donijelo i konačnu odluku o njihovoj relevantnosti za dati predmet.⁷ Na ovaj način, Vijeće nije

⁷Samo one činjenice koje su navedene i korištene za obrazloženje presude, Sud je prihvatio konačno dokazanim i relevantnim.

kršilo presumpciju nevinosti optuženog, zagarantovanu članom 3. stav 1. ZKP BiH, kao i članom 6. stav 2. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (EKLJP).

2. Odluka o ponovnom početku glavnog pretresa (član 251. stav 1. i 2. ZKP BiH)

74. Obzirom da je protekao zakonski rok od 30 dana između ročišta za nastavak glavnog pretresa održanih dana: 26.08.2019. godine, 20.01.2020. godine, 10.12.2021. godine, 04.03.2022. godine, 16.05.2022. godine, 17.06.2022. godine, 05.09.2022. godine, 10.10.2022. godine, 14.11.2022. godine, 23.12.2022. godine, 13.03.2023. godine, 08.05.2023. godine, 03.07.2023. godine i 11.09.2023. godine, Vijeće je donijelo odluku da glavni pretres počinje iznova u smislu odredbe člana 251. stav 1. ZKP BiH.

75. U skladu sa odredbama člana 251. stav 2. ZKP BiH, a uz saglasnost stranaka i odbrane, Vijeće nije ponovo izvodilo dokaze, već su svi ranije izvedeni dokazi prihvaćeni da se koriste u novom postupku.

76. Vijeće ovdje nalazi bitnim naglasiti da se glavni pretres nije održavao u periodu od 09.03.2020. godine pa do 19.10.2021. godine, zbog proglašenja stanja prirodne nesreće u Bosni i Hercegovini uzrokovane pandemijom COVID-19 i nemogućnosti putovanja optuženog Markovića, koji ima boravište u Republici Austriji, iz Republike Austrije u BiH, usljed restrikcija oko putovanja za vrijeme pandemije COVID-19.

3. Odluka o isključenju javnosti sa dijela glavnog pretresa

77. Vijeće je odluke o isključenju javnosti za dio glavnog pretresa, u svakom konkretnom slučaju donosilo po saslušanju stranaka i branioca, ukoliko su razlozi bili opravdani, odnosno ukoliko su bili ispunjeni uslovi iz odredbe člana 235. ZKP BiH, ili ukoliko je to bilo neophodno zbog zaštite interesa pojedinih svjedoka, odnosno osiguranja zaštite njihovog identiteta.

78. Najprije, na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 26.08.2019. godine, na prijedlog Tužilaštva, a uz saglasnost odbrane, isključena je javnost u dijelu u kojem se raspravljalo o prijedlogu Tužilaštva za dodjeljivanje dodatnih mjera zaštite svjedoku "S-7".

79. Zatim, na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 10.10.2022. godine na prijedlog Tužilaštva, a uz saglasnost odbrane, isključena je javnost u dijelu u kojem se raspravljalo o prijedlogu Tužilaštva da se zaštićenom svjedoku "S-2" odrede dodatne mjere zaštite.

4. Mjere zaštite dodijeljene svjedocima

80. U odnosu na tada osumnjičenog Markovića i tada osumnjičene Gorana Maksimovića i dr., pred ovim Sudom vođen je jedinstven istražni postupak po brojem:

S1 1 K 011258 12 Krn. Imajući u vidu da je predmet protiv optuženog Markovića činjenično povezan sa predmetom Goran Maksimović i dr. (S1 1 K 018193 15 Kri), koji je u toku ovog krivičnog postupka i pravosnažno okončan, svim svjedocima pod mjerama zaštite ("S-1" do "S-11"), u skladu sa rješenjima Suda, ostavljene su na snazi istovjetne mjere zaštite.

81. Tako su rješenjem Suda broj: S1 1 K 011258 14 Krn 27 od 22.12.2014. godine, odlučujući po prijedlogu Tužilaštva, na osnovu člana 91. ZKP BiH, te članova 3. stav 1. i člana 12. stav 1. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka (Zakon o zaštiti svjedoka) ⁸, određene mjere zaštite svjedocima "S-2", "S-3", "S-4", "S-5", "S-7" i "S-8", a koje mjere se ogledaju u zaštiti identiteta (pseudonimi) i zaštiti ličnih podataka ovih svjedoka u trajanju od 30 (trideset) godina.

82. Nadalje, rješenjem Suda broj: S1 1 K 011258 15 Krn 30 od 24.11.2015. godine po prijedlogu Tužilaštva, određene su mjere zaštite svjedoku "S-8", a koje mjere se ogledaju u zaštiti identiteta (pseudonim) i zaštiti ličnih podataka ovog svjedoka u trajanju od 30 (trideset) godina.

83. Konačno, Sud je rješenjem broj: S1 1 K 011258 15 Krn 31 od 25.10.2017. godine, po prijedlogu Tužilaštva, odredio mjere zaštite svjedoku "S-11", a koje mjere se ogledaju u zaštiti identiteta (pseudonim) i zaštiti ličnih podataka ovog svjedoka u trajanju od 30 (trideset) godina.

84. Pored navedenih rješenja, Sud je u toku glavnog pretresa prilikom održanih ročišta, na prijedlog Tužilaštva, donosio odluke o određivanju mjera zaštite svjedocima, u skladu sa Zakonom o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka.

85. Tako je na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 26.08.2019. godine, Tužilaštvo je predložio da se svjedoku "S-7" dodijele i dodatne mjere zaštite u vidu svjedočenja iz posebne prostorije. Obrazlažući navedeni prijedlog, svjedok je izjavio da su mu prilikom svjedočenja u predmetu Goran Maksimović i dr.⁹ dodijene dodatne mjere zaštite u vidu svjedočenja iz posebne prostorije, te da iste mjere zahtjeva i prilikom svjedočenja u predmetu protiv optuženog Markovića, a imajući u vidu njegovu bezbjednost. Branilac optuženog istakao je da se ne protivi ovom prijedlogu, pa je Sud na predmetnom ročištu donio procesnu odluku da i u ovom predmetu, u odnosu na zaštićenog svjedoka "S-7", ostaju na snazi dodatne mjere zaštite svjedočenja iz posebne prostorije.

86. Na ročištu održanom dana 07.10.2019. godine, Tužilaštvo je izjavilo da su svjedoku "S-11" pored mjera zaštite koje su mu određene rješenjem Suda broj: S1 1 K 011258 17 Krn 31 od 25.10.2017. godine, u krivičnom predmetu ovog Suda broj: S1 1 K 018193 15 Kri Goran Maksimović i dr., na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom 22.05.2017. godine određene i dodatne mjere zaštite svjedočenja iz druge

⁸ Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka („Službeni glasnik BiH“ broj 21/13).

⁹ U predmetu ovog Suda broj: S1 1 K 018193 15 Kri Goran Maksimović i dr., na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom 30.01.2017. godine, a slijedom prijedloga Tužilaštva BiH u tom pravcu, određene su dodatne mjere zaštite prema svjedoku „S-7“ u vidu svjedočenja iz druge prostorije.

prostorije uz distorziju slike, pa je Sud slijedom prijedloga Tužilaštva BiH da se navedene mjere zaštite primjenjuju i u predmetu protiv optuženog Markovića, uz saglasnost odbrane, na predmetnom ročištu donio odluku da i u ovom predmetu ostaju na snazi navedene dodatne mjere zaštite u odnosu na zaštićenog svjedoka "S-11".

87. Tužilaštvo je na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 10.10.2022. godine, predložio da se zaštićenog svjedoku "S-2", dodijele i dodatne mjere zaštite u vidu svjedočenja iz posebne prostorije uz distorziju slike i glasa. Obrazlažući navedeni prijedlog, svjedok je izjavio da navedene mjere traži zbog svoje bezbjednosti. Odbrana optuženog je odluku o predmetnom prijedlogu prepustila Sudu, pa je Sud prihvatio prijedlog Tužilaštva i zaštićenom svjedoku "S-2" dodijelio dodatne mjere zaštite u vidu svjedočenja iz posebne prostorije uz distorziju slike i glasa.

88. U toku cijelog postupka, Sud je vodio računa o zaštiti identiteta svjedoka sa dodijeljenim mjerama zaštite na način da se na glavnom pretresu, kao i u presudi ne spominje puno ime i prezime ovih svjedoka, nego samo njima dodijeljeni pseudonim, dok se potpuni podaci o navedenim svjedocima nalaze u spisu, koji je, također, pod posebnom zaštitom.

5. Odstupanje od neposrednog izvođenja dokaza

89. Zakonska odredba iz člana 273. stav 2. ZKP BiH propisuje: „*Zapisnici o iskazima datim u istrazi mogu se po odluci sudije odnosno vijeća pročitati i koristiti kao dokaz na glavnom pretresu samo u slučaju ako su ispitane osobe umrle, duševno оболjele, ili se ne mogu pronaći, ili je njihov dolazak pred Sud nemoguć, ili je znatno otežan iz važnih razloga*”.

90. Na ročištima za nastavak glavnog pretresa održanim dana 10.12.2021., 28.03.2022. i 16.05.2022. godine, Sud je, uz saglasnost odbrane, prihvatio prijedlog Tužilaštva da se pročitaju iskazi preminulih svjedoka, i to zaštićenog svjedoka "S-3"¹⁰, Alije Salkanovića¹¹, Džemile Vejzović¹², Čamila Salkanovića¹³, Đulse Bečić,¹⁴ Miće

¹⁰ T-16 Zapisnik o saslušanju zaštićenog svjedoka S-3, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, Sarajevo, broj : 13/5-4-113 od 05.05.2009. godine, ovjerena kopija

¹¹ T-17 Zapisnik o saslušanju svjedoka Alije Salkanovića, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Policijska uprava Kalesija, Policijska stanica Teočak, broj: 08-02/5-5-04.6-30-03/06 od 31.03.2006. godine, ovjerena kopija

T-17A Zapisnik o saslušanju svjedoka Alije Salkanovića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-6-04-2-498/12 od 04.09.2012. godine

¹² T-18 Zapisnik o saslušanju svjedoka Džemile Vejzović, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-6-04-2-514/12 od 06.09.2012. godine

¹³ T-28 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Salkanović Čamila, MUP Tuzlanskog kantona, PU Kalesija, PS Teočak, broj: 08-02/5-1-04.6-30-02/06 od 30.03.2006. godine

¹⁴ T-29 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Bečić Đulse, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-6-04-2-548/12 od 12.09.2012. godine

Tomića,¹⁵ Sakiba Đedovića,¹⁶ Ibrahima Nakičevića,¹⁷ Fadila Ikanovića,¹⁸ Aiše Čeliković,¹⁹ Vlatka Gajića,²⁰ Bege Islamovića,²¹ Zumre Halilović,²² Bijadera Jahića²³ Šehre Mehmedović²⁴, Bege Slakanovića²⁵, Seida Hasanovića,²⁶ Kadre Huremovića,²⁷ Milisava Mikosavljevića,²⁸ Bekrije Avdića²⁹, Mustafe Husića³⁰, Sumbile Mustafić³¹, Idriza Mujkića³² i Jovana Gajića³³ nalazeći da su u navedenim slučajevima ispunjeni uslovi predviđeni članom 273. stav 2. ZKP BiH, nakon čega je Tužilaštvo pročitane iskaze ovih svjedoka uvelo kao materijalne dokaze optužbe.

91. Tužilaštvo je na navedenim ročištima, a prije nego su pročitani iskazi navedenih svjedoka, uložilo njihove izvode iz matične knjige umrlih (MKU)³⁴, na koje dokaze odbrana nije imala primjedbi.

92. Također, na ročištima za nastavak glavnog pretresa održanim dana 10.12.2021. i 05.09.2022. godine, vezano za prijedlog Tužilaštva iz podneska od 07.07.2022. godine,

¹⁵ T-30A Zapisnik o saslušanju svjedoka Tomić Miće, Kantonalno tužilaštvo Tuzlanskog kantona, KTN.RZ.286/96 od 11.05.2010. godine

¹⁶T-31 Zapisnik o saslušanju svjedoka Sakiba Đedovića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: P-16-14-04-2-564/12 od 12.09.2012. godine

¹⁷T-32 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Nakičević Ibrahima, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: P-16-14-04-2-564/12 od 06.09.2012. godine

¹⁸ T-33 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Ikanović Fadila, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-6-04-2-540/12 od 11.09.2012. godine

¹⁹ T-34 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Aiša Čeliković, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-539/12 od 11.09.2012. godine

²⁰ T-35 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Vlatka Gajića, FMUP, Federalna uprava policije, Sarajevo, broj: 13/5-4-188 od 19.05.2010. godine i

T-35 B Zapisnik o saslušanju svjedoka Vlatka Gajića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-06/1-04-2-605/14 od 09.12.2014. godine

²¹ T-36 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Bege Islamovića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-545/12 od 12.09.2012. godine

²² T-37 Zapisnik o saslušanju svjedoka Zumre Halilović, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-546/12 od 12.09.2012. godine

²³ T-38 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Bijader Jahić, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-501/12 od 04.09.2012. godine

²⁴ T-39 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Šehre Mehmedović, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-587/12 od 18.09.2012. godine

²⁵ T-40 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Bege Salkanovića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-499/12 od 04.09.2012. godine

²⁶ T-41 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Seida Hasanovića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-555/12 od 13.09.2012. godine

²⁷ T-42 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Kadre Huremovića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-512/12 od 06.09.2012. godine

²⁸ T-43 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Milisava Mikosavljevića, FMUP, Federalna uprava policije, Sarajevo, broj: 11/8-1-156 od 13.07.2011. godine

²⁹ T-44 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Bekrije Avdića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-543/12 od 11.09.2012. godine

³⁰ T-45 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Mustafe Husića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: P-16-14-04-2-564/12 od 07.09.2012. godine

³¹ T-46 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Sumbile Mustafić, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: P-16-14-04-2-564/12 od 13.09.2012. godine

³² T-47 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Idriza Mujkića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-590/12 od 19.09.2012. godine

³³ T-355 Zapisnik o saslušanju svjedoka Jovana Gajića, Kantonalno tužilaštvo Tuzlanskog kantona, KTN.RZ.286/96 od 05.05.2010. godine

³⁴ T-16, T-17, T-18, T-28, T-29, T-30, T-31, T-32, T-33, T-34, T-35, T-36, T-37 A, T-38, T-39, T-40, T-41, T-42, T-43, T-44, T-45, T-46, T-47 i T-355 A.

Tužilaštvo je predložilo da se pročitaju iskazi svjedoka Fatime Avdić³⁵, Ajke Jukić³⁶, Džemiće Mehic³⁷, Fadile Mehic³⁸, Hajrudina Mehica³⁹, Ajne Omerovic⁴⁰, Sulejmana Omerovića⁴¹, Minete Salkanović⁴², Hedije Džuzdanović⁴³, Osmana Ikanovića⁴⁴, Veljka Đorđića⁴⁵, Rasima Halilovića⁴⁶, s obzirom da isti zbog svog zdravstvenog stanja nisu u mogućnosti da pristupe na glavni pretres, a što proizlazi iz medicinske dokumentacije na ime ovih svjedoka, koju je Tužilaštvo dostavilo Sudu. Izjašnjavajući se na navedeni prijedlog, odbrana optuženog Markovca je istakla da se ne protivi da se pročitaju iskazi ovih svjedoka, bez potrebe za vještačenjem zdravstvenog stanja svjedoka. Sud je prihvatio prijedlog Tužilaštva, ocijenivši da iz dostavljene medicinske dokumentacije proizlazi da je dolazak pred Sud navedenih svjedoka znatno otežan zbog njihovih zdravstvenih stanja. Branilac optuženog usmeno je iznio pitanja koja bi postavio navedenim svjedocima da su isti neposredno saslušani pred Sudom BiH, nakon čega je Tužilaštvo pročitane iskaze ovih svjedoka uvelo kao materijalne dokaze optužbe.

93. Na ročištima održanim dana 23.12.2022., 13.03.2023. i 08.05.2023. godine, Sud je također prihvatio prijedlog Tužilaštva da se u smislu odredbe člana 273. stav 2. ZKP BiH pročitaju iskazi: zaštićenog svjedoka "S-5"⁴⁷, Avde Kahrimanovića⁴⁸ i zaštićenog svjedoka "S-9", s obzirom da je iz objektivnih razloga nemoguć njihov dolazak pred Sud.

³⁵ Zapisnik o saslušanju svjedoka Avdić Fatime, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-6-04-2-541/12 od 11.09.2012. godine i med. dokumentacija, uveden kao dokaz Tužilaštva broj: T-19

³⁶ Zapisnik o saslušanju svjedoka Ajke Jukić, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-6-04-2-544/12 od 11.09.2012. godine i med. dokumentacija, uveden kao dokaz Tužilaštva T-20

³⁷ T-21 Zapisnik o saslušanju svjedoka Mehic Džemila, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-6-04-2-497/12 od 04.09.2012. godine, ovjerena kopija i med. dokumentacija

³⁸ T-22 Zapisnik o saslušanju svjedoka Mehic Fadila, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-6-04-2-505/12 od 05.09.2012. godine, ovjerena kopija i med. dokumentacija

³⁹ T-23 Zapisnik o saslušanju svjedoka Mehic Hajrudina, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-6-04-2-553/12 od 13.09.2012. godine, ovjerena kopija i med. dokumentacija

⁴⁰ T-24 Zapisnik o saslušanju svjedoka Omerovic Ajne, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-6-04-2-564/12 od 12.09.2012. godine, ovjerena kopija i med. dokumentacija

⁴¹ T-25 Zapisnik o saslušanju svjedoka Omerovic Sulejmana, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-6-04-2-550/12 od 12.09.2012. godine, ovjerena kopija i med. dokumentacija

⁴² T-48 Zapisnik o saslušanju svjedoka Minete Salkanović, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-510/12 od 06.09.2012. godine

⁴³ T-49 Zapisnik o saslušanju svjedoka Hedije Džuzdanović, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-503/12 od 05.09.2012. godine

⁴⁴ T-50 Zapisnik o saslušanju svjedoka Osmana Ikanovića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-517/12 od 07.09.2012. godine

⁴⁵ T-51 Zapisnik o saslušanju svjedoka Veljka Đorđića, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, broj: 13/5-4-192 od 26.05.2010. godine

⁴⁶ T-52 Zapisnik o saslušanju svjedoka Rasim Halilović, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-589/12 od 18.09.2012. godine

⁴⁷ T-356 Zapisnik o saslušanju svjedoka S-5, BiH, FBiH, Kantonalno tužilaštvo tuzlanskog kantona, broj: Ktn. 286/96 od 28.01.2007. godine

T-365 A Zapisnik o saslušanju svjedoka S-5, BiH, FBiH, Kantonalno tužilaštvo tuzlanskog kantona, broj: Ktn. 286/96 od 22.09.2008. godine

T-356 B Zapisnik o saslušanju svjedoka S-5, Tužilaštvo BiH, broj: T20 0 KTRZ 0000695 10 od 29.11.2012. godine, T-356 C Fotografije kao sastavni dio zapisnika o saslušanju svjedoka S-5, Tužilaštvo BiH broj: T20 0 KTRZ 0000695 10 od 29.11.2012. godine, označene kao SS-1, SS-2, SS-3, SS-4, SS-5, SS-6, SS-7

⁴⁸ T-376 Zapisnik o saslušanju svjedoka Avde Kahrimanovića, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, Sarajevo, broj: 13/5-4-48 od 15.04.2009. godine

T-376 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Avde Kahrimanovića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-6-04-2-509/12 od 06.09.2012. godine

94. U svim naprijed navedenim slučajevima, Vijeće je suprotnoj strani dalo mogućnost da navede pitanja koja bi bila postavljena ovim svjedocima da su isti neposredno saslušani na glavnom pretresu.

95. Konačno, Vijeće ističe da je prilikom ocjene iskaza svih naprijed navedenih svjedoka koji su pročitani u smislu odredbe člana 273. stav 2. ZKP BiH, imao u vidu njihovu dokaznu snagu, cijeneći da se, na temelju istih u odlučujućem dijelu ne može zasnovati presuda, a o čemu je Vijeće neizostavno vodilo računa, naročito imajući u vidu navode odbrane optuženog kojima se ukazuje na nemogućnost da unakrsno ispita ove svjedoke. Naime, Vijeće je navedene iskaze koristilo kao potkrepljujuće ili kontrolne dokaze, iz kojeg razlog Vijeće nalazi da time nije povrijeđeno pravo optuženog na odbranu.

Čitanje zapisnika okrivljenog Miroslava Markovića datih pred Tužilaštvom St. Poeltena, Republika Austrija, posredstvom međunarodne pravne pomoći

96. Na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 20.01.2023. godine, Tužilaštvo je predložilo da se u smislu odredbe člana 273. stav 3. ZKP BiH, pročitaju Zapisnik o saslušanju okrivljenog Miroslava Markovića, Tužilaštvo Republike Austrije St. Poelten, broj: 3 HSt 3/16x od 03.03.2017. godine, Zapisnik o saslušanju okrivljenog Miroslava Markovića, Tužilaštvo Republike Austrije St. Poelten, broj: 3 HSt 3/16x od 22.05.2017. godine i Dopis Tužilaštva BiH broj: T20 0 KTRZ 0011646 16 od 07.03.2016. godine, sa zamolnicom za pružanje međunarodne pravne pomoći.

97. Na predmetnom ročištu, odbrana optuženog se povodom navedenog prijedloga Tužilaštva izjasnila da se protovi njihovom čitanju i ulaganju i da ostaje kod pismenih izjašnjenja dostavljenih Sudu dana 02.09.2022. i 21.11.2022. godine.

98. Naime, podneskom odbrane od 02.02.2022. godine, odbrana je prigovarala zakonitosti iskaza koje je, tada osumnjičeni Marković, dao u Tužilaštvu u St. Poelten, Republika Austrija, na dane 03.03.2017. godine i 22.05.2017. godine. Odbrana navodi da se prilikom saslušanja tada osumnjičenog Markovića upotrebljavao termin "*okrivljeni*", da je saslušanje provedeno po zakonu Republike Austrije, na osnovu čega je došlo do povrede prava na pravično suđene iz člana 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima i slobodama, obzirom da je pretpostavka nevinosti stub prava na pravično suđenje, te da se upotrebom termina "*okrivljeni*" u oba ispitivanja osumnjičeni u startu smatra krivim te da navedeno predstavlja utjecaj na pozvano lice i na njegovu volju prilikom davanja izjave. Odbrana navodi da iz zapisnika od 03.03.2017. godine proizilazi da pozvanom licu nisu date sve upute o pravima u postupku, a kako to nalaže član 78. i 79. ZKP BiH, te da isto tako u zapisniku od 22.05.2017. godine nisu konstatovane određene činjenice, nije vršeno audio i video snimanje, te da se iz samih zapisnika ne vide okolnosti i radnje u postupanju službenih lica koja su provela ovo saslušanje.

99. Odbrana navodi da je, prema kazivanju optuženog Markovića, na njega u tužilaštvu vršen pritisak da mora dati izjavu o svemu što ga bude pitao tužilac, da mu je na strog način saopštavano da mu od toga zavisi daljni boravak u Republici Austriji, te

da navedeno predstavlja prijetnju, a što je zabranjeno prema odredbi člana 77. ZKP BiH, pri tome ističući da je iskaze osumnjičenog uzelo nenadležno tužilaštvo i po zakonu suprotnom ZKP BiH.

100. Nadalje, odbrana ukazuje da je Tužilaštvo BiH imalo mogućnost da u predmetnom postupku međunarodne pravne pomoći učestvuje na način da bude prisutan i tužilac iz BiH te da time saslušanje bude saglasno sa ZKP BiH, ali da Tužilaštvo to nije tražilo, kao ni ekstradiciju osumnjičenog lica u BiH, u kojem slučaju bi tada osumnjičeni Marković bio saslušan u skladu sa ZKP BiH. Odbrana navodi da na str. 3 oba zapisnika stoji naslov /pouke/upute/obavještenja/, a ispod toga podnaslov "Generalna pouka za okrivljeno lice", te da prije upoznavanja sa pravima prema važećem ZKP u Republici Austriji stoji konstatacija da je pozvano lice informisano o predmetu sumnje, ali da u zapisnicima nije konstatovano da li je pročitano ili je pozvano lice samo pročitalo navode o tome šta mu se stavlja na teret i da u zapisnicima ne postoji tekst sa navodima o činjenicama koje se stavljaju na teret pozvanom licu.

101. Odbrana navodi da je tužilaštvo 03.03.2017. godine moralo u zapisnik unijeti tekst iz zamolnice Tužilaštva BiH od 07.03.2016. godine, gdje su navedene činjenice i krivično djelo koje se tada osumnjičenom stavljalo na teret, zatim da je predmetni zapisnik sa svim navodima za koje je osumnjičeni tereti morao biti uručen pozvanom licu, ali da tada osumnjičeni Marković, nije zaprimio nikakav zapisnik.

102. Odbrana smatra da je tada osumnjičenom uručen zapisnik 03.03.2017. godine, da bi isti imao mogućnost da detaljno pročita sve navode o tome šta mu se stavlja na teret, zatim da se sa tim zapisnikom obrati nekom od advokata u Republici Austriji, da se konsultuje o svojim pravima i o svojoj odbrani, da u Republici Austriji postoji određeni broj advokata sa područja bivše Jugoslavije, sa kojima je tada osumnjičeni mogao da razgovara i bez prevodioca, kao i sa advokatima koji nisu iz bivše Jugoslavije, uz adekvatno prevođenje, te bi dobio pravne savjete o svojim pravima i svojoj odbrani, te da se isti mogao konsultovati i sa advokatima iz BiH i mogao je zatražiti da prisustvuju njegovom saslušanju, ali su mu te mogućnosti uskraćene.

103. Također, odbrana navodi da u zapisniku od 03.03.2017. godine, tada osumnjičenom Markoviću nisu napomenuta njegova prava da kao državljanin BiH ima mogućnost da ostvari komunikaciju sa diplomatsko-konzularnim predstavništvom BiH u Republici Austriji, da konzulati imaju ulogu da svojim državljanima daju savjete i pružaju pravnu pomoć za ostvarivanje prava u Republici Austriji.

104. Zatim, odbrana navodi da je tada osumnjičeni Marković upoznat sa jedanaest prava koja je imao po ZKP Republike Austrije, da je u zapisnicima samo konstatovano jedanaest prava i na kraju stranice potpis tada osumnjičenog Markovića, ali da je po ZKP BiH, osumnjičeni morao biti upoznat sa svakim pojedinačnim pravom i ispod toga je morao staviti svoj potpis. Odbrana navodi da je postupajuće tužilaštvo propustilo da omogući da prije započinjanja davanja izjave osumnjičeni nasamo, bez prisustva službenih lica, razgovara sa braniocem uz prisustvo službenog prevodioca, te da u zapisniku nije konstatovano kada je tada osumnjičeni stupio u kontakt sa tužiocem, kada

je došao branilac, te da nije konstatovano šta je tužilac govorio tada osumnjičenom, odnosno da li je bilo prijetnji protjerivanjem ukoliko ne bude dao izjavu.

105. Odbrana također navodi da je na zapisniku samo konstatovano to pravo, ali da tada osumnjičeni Marković nije pitan da li želi da se davanje iskaza snima audio ili video trakom.

106. Na kraju, odbrana optuženog navodi da u konkretnom slučaju, optuženi Marković nije iznosio odbranu tokom glavnog pretresa (nije svjedočio), te da je saglasno s tim isključena mogućnost korištenja njegovih ranijih izjava, odnosno njihovog uvrštavanja kao dokaza u predmetnom krivičnom postupku, te se u tom smislu poziva na praksu Suda BiH, MKSJ i Ustavnog suda BiH, čijim odlukama su, po stavu odbrane, izložena pravna stanovišta o povredi prava na pravično suđenje ako bi se suprotno volji optuženog da se brani šutnjom proveo dokaz čitanjem njegove izjave date u svojstvu osumnjičenog.

107. U skladu sa navedenim, odbrana je predložila da se navedene izjave optuženog Markovića, ne prihvate kao dokaz, odnosno da Sud odbije prijedlog Tužilaštva za izvođenje dokaza čitanjem navedenih izjava.

108. U izjašnjenju na navedeni podnesak odbrane⁴⁹, Tužilaštvo je navelo da su iskazi koje je optuženi Marković dao u svojstvu osumnjičenog pred nadležnim tužilaštvom u Republici Austriji u potpunosti zakoniti, pribavljeni u skladu sa osnovnim standardima u pružanju međunarodne pravne pomoći, da je tada osumnjičeni Marković izjavu dao u prisustvu branioca i prevodioca i da mu nije uskraćeno ni jedno pravo zagarantovano Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, te da je, pored prava koja je kao osumnjičeni imao po austrijskom krivičnom zakonodavstvu, upoznat i sa pravima koja predviđa ZKP BiH, pa je između ostalog poučen i u skladu sa članom 78. stav 2. tačka c) ZKP-a BiH, što sve ukazuje da se iskaz koji je dao u svojstvu osumnjičenog može uvrstiti kao dokaz u skladu sa članom 273. stav 3. ZKP-a BiH.

109. Imajući u vidu navedeno, Tužilaštvo je predložilo da Sud prigovore branioca odbije kao neosnovane, te da dozvoli da se iskazi optuženog Marković koje je dao u svojstvu osumnjičenog u Tužilaštvu St. Poelten dana 03.03.2017. i 22.05.2017. godine, pročitaju na glavnom pretresu u skladu sa članom 273. stav 3. ZKP-a BiH i uvrste kao dokaz u predmetni spis.

110. U vezi sa navedenim izjašnjenjima, Vijeće će se najprije osvrnuti na prigovore odbrane optuženog vezano za nezakovitost iskaza tada osumnjičenog Markovića, koji su izneseni u predmetnom podnesku odbrane. Kada su u pitanju prigovori odbrane vezano za korištenje termina "okrivljeni" koji je korišten prilikom saslušanja optuženog Markovića, Vijeće iste nalazi neosnovanim. Naime, saslušanje tada osumnjičenog Markovića je provedeno po zakonu Republike Austrije, budući da je saslušanje istog izvršeno putem međunarodne pravne pomoći, a imajući u vidu opće prihvaćeni princip i standard da se zamoljena radnja izvršava u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima

⁴⁹ Izjašnjenje Tužilaštva BiH od 29.09.2022. godine.

zamoljene države, a što je su skladu sa članom 6. Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima BiH, kojim je propisano da: *“O dozvoljenosti i načinu izvršenja radnje međunarodne pravne pomoći, koja je predmet zamolnice stranog pravosudnog organa, odlučuje nadležni domaći pravosudni organ prema domaćim propisima, osim ako predmetnim zakonom ili međunarodnim ugovorom nije drukčije regulirano.”*

111. Ovakav stav je zauzeo i Sud BiH u predmetu Adem Kostjerevac broj: S1 1 K 018560 21 Krž2, pa se u rješenju Suda od 24.08.2021. godine navodi: *„Opće načelo međunarodne pravne pomoći glasi locus regitum actus – ili načelo poduzimanja zamoljenih radnji prema pravu zamoljene države, propisano je u Zakonu u međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima i to u članu 6.“*

112. Imajući u vidu navedeno, Vijeće nalazi neosnovanim navode odbrane da je povrijeđeno pravo optuženog na pravično suđenje, te da je upotrebom termina *“okrivljeni”* vršen pritisak prema pozvanom licu, budući da se navedeni termin formalno pravno upotrebljava u važećem krivičnom zakonodavstvu Republike Austrije, te da je iz samog zapisnika o ispitivanju tada osumnjičenog Markovića, vidljivo da nije narušena presumpcija nevinosti.

113. Nadalje, Vijeće također nalazi neosnovanim navode odbrane da tada osumnjičeni Marković nije upoznat sa svojim pravima propisanim ZKP BiH. Naime, Tužilaštvo St. Poelten je upoznalo tada osumnjičenog Markovića ne samo o poukama koje su propisane krivičnim zakonodavstvom Republike Austrije, nego i poukama propisanim članovima 77., 78. i 45. Zakona o krivičnom postupku BiH i to prilikom ispitivanja obavljenog dana 03.03.2017. godine (str. 4. predmetnog zapisnika), kao i prilikom ispitivanja obavljenog dan 22.05.2017. godine (str. 4. predmetnog zapisnika).

114. Vezano za navode odbrane da je prilikom ispitivanja na tada osumnjičenog Markovića vršen pritisak i da su istome upućivane prijetnje, Vijeće navedene tvrdnje odbrane nalazi kontradiktornim činjenici da je optuženi Marković već prilikom prvog pozivanja u Tužilaštvo St. Poelten izjavio da želi dati izjavu, pri kojoj odluci je ostao i dao izjavu na dan 22.05.2017. godine, te da je vlastoručno potpisao svaku stranicu zapisnika, pri čemu mu je na kraju ispitivanja od strane prevodica pročitana svaka stranica zapisnika, te da je tada osumnjičeni Marković sam izjavio da je imao prilike da inicira korekcije.

115. Nadalje, kada su u pitanju prigovori odbrane da je ispitivanje izvršeno od strane nenadležnog tužilaštva, budući da se pravo zamoljene države ne primjenjuje samo na način izvršenja zamoljene radnje, već ono određuje i nadležni organ koju će istu obaviti. U konkretnom slučaju, tada osumnjičeni Marković, koji je nastanjen na teritoriji Republike Austrije, je ispitan od strane državnog tužioca Tužilaštva St. Poelten, dakle od strane nadležnog organa prema austrijskom krivičnom zakonodavstvu. Prisustvo tužioca Tužilaštva BiH, kako to odbrana sugerše, prilikom ispitivanja osumnjičenog je u konkretnom slučaju nepotrebno, budući da je radnja ispitivanja osumnjičenog putem međunarodne pravne pomoći izjednačana sa istovjetnom radnjom poduzetom prema ZKP BiH, s tim da je tada osumnjičeni Marković također upoznat i sa pravima koje ima

prema ZKP-u BiH, kako je to prethodno navedeno. Osim toga, pristustvo tužioca prilikom obavljanja zamoljene radnje nema pravnog uporišta u Zakonu o pružanju međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima BiH, te bi suprotno postupanje moglo dovesti u pitanje osnovne principe odvijanja međunarodne pravne pomoći.

116. Također, Vijeće nalazi da su neosnovani navodi odbrane da je Tužilaštvo St. Poelten u zapisnik o ispitivanju trebalo unijeti tekst iz zamolnice Tužilaštva BiH od 07.03.2016. godine, gdje su navedene činjenice koje se stavljaju na teret tada osumnjičenom Markoviću, uz navođenje krivičnog djela koje mu se stavlja na teret, iz razloga što se zamoljena radnja obavlja prema propisima zamoljene države, što uključuje i propise o sačinjavanju zapisnika, ali što ne utiče na zakonitost obavljanja navedene radnje, što znači da prilikom sačinjavanja zapisnika nisu povrijeđena prava tada osumnjičenog Markovića, budući da je isti u zapisniku od 03.03.2017. godine izjavio da je upoznat sa Zamolnicom za pravnu pomoć Tužilaštva BiH i sa činjeničnim stanjem, a u zapisniku od 22.05.2017. godine izjavljuje: „*Ponovo sam upoznat sa Zamolnicom za pravnu pomoć Tužilaštva/Tužiteljstva BiH, posebnog odjela za ratne zločine broj predmeta T20 0 KTRZ 0011646 16, i sa činjeničnim stanjem stvari, kako je to u zahtjevu formulisano*“ (str. 4 predmetnog zapisnika).

117. Uvidom u predmetne zapisnike, Vijeće je utvrdilo da je tada osumnjičeni Marković oba zapisnika vlastoručno potpisao, čime je i formalnopravno potvrdio da je upoznat sa svojim pravima i osnovama sumnje protiv njega. Nadalje, iz zapisnika od 22.05.2017. godine proizilazi da su u isti unesena pitanja koja su se postavljala osumnjičenom, koja se odnose upravo na činjenični opis optužnice, te odgovori koje je tada osumnjičeni dao. Zatim, iz navedenih zapisnika vidljivo je da je tada osumnjičeni Marković na jeziku koji razumije, posredstvom obezbjeđenog prevodioca, upoznat sa zamolnicom za međunarodnu pravnu pomoć Tužilaštva BiH od 07.03.2016. godine, koja sadrži opis i pravnu kvalifikaciju djela, te mu je na vlasititi zahtjev postavljen i branilac, čime su ispoštavana sva prava osumnjičenog zagarantovana članom 6. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda. Predmetnom Konvencijom nije propisana forma u kojoj osumnjičeni treba biti obaviješten o osnovama sumnje protiv njega niti je takva forma utvrđena kroz praksu Evropskog suda za ljudska prava.

118. Zatim, Vijeće je analiziralo navode odbrane kada je u pitanju određivanje branioca tada osumnjičenom Markoviću. U vezi s tim, a nakon uvida u zapisnik o saslušanju osumnjičenog Marković Miroslava od 03.03.2017. godine, Sud je utvrdio da je tada osumnjičeni Marković upoznat sa pravom da na njegovom ispitivanju bude prisutan branilac, koje pravo je tada osumnjičeni i iskoristio, te podnio zahtjev za dodjeljivanjem pomoćnog branioca u postupku, dok iz zapisnika o ispitivanju od 22.05.2017. godine proizilazi da je tada osumnjičenom Markoviću postavljena pomoćna braniteljica koja prisustvuje saslušanju (str. 4 predmetnog zapisnika). Tada osumnjičeni je također upoznat i sa odredbom člana 45. ZKP BiH koji propisuje obavezno prisustvo branioca prilikom saslušanja, na osnovu čega proizilazi da su formalnopravno ispoštovana sva pravila vezano za obaveznu odbranu koju propisuje ZKP BiH, te da je tada osumnjičeni slobodno i bez pritiska odlučio dati izjavu, što je naznačeno u zapisniku od 03.03.2017. godine. Naime, na str. 4 predmetnog zapisnika, proizilazi da je tada osumnjičeni

Marković imao pravo da sam izabere branioca koji će biti prisutan prilikom njegovog saslušanja, ali to pravo nije iskoristio, opredjeljujući se za podnošenje zahtjeva za dodjeljivanje pomoćnog branioca. Nadalje, Vijeće nalazi nespornim da iz samog zapisnika o ispitivanju osumnjičenog ne prozilazi da li su tada osumnjičeni Marković i pomoćna braniteljica obavili prethodne konsultacije ili ne, međutim, treba imati u vidu da je saslušanje obavljeno prema važećim propisima Republike Austrije od strane državnog tužioca, te navedeni prigovori odbrane u tom smislu, sami po sebi, ne dovode u sumnju zakonitost obavljanja predmetnih radnji. Također, obezbjeđivanjem prevodioca koji je bio prisutan prilikom ispitivanja tada osumnjičenog Markovića, obezbjeđeno je njegovo pravo da bude ispitan na jeziku koji govori i razumije i da bude obaviješten o osnovama sumnje protiv njega, a prevoditeljica je bila prisutna i prilikom ispitivanja osumnjičenog dana 03.03.2017. godine.

119. Vezano za navode odbrane da se način saslušanja osumnjičenog trebao voditi prema zakonodavstvu BiH, Vijeće nalazi da se ispitivanja osumnjičenog putem međunarodne pravne pomoći obavljaju sukladno zakonodavstvu zamoljene države, u konkretnom slučaju Republike Austrije, a valjanost zamoljene radnje cijeni se prema pravu zamoljene države, a ne države moliteljice, pri čemu treba uvažavati specifičnosti zakonodavstva zamoljene države. Iz zapisnika o saslušanju osumnjičenog proizilazi da je nadležni tužilac, a kako je to i prethodno navedeno, upoznao tada osumnjičenog Markovića o pravima koja su propisana članovima 78., 77. i 45. Zakona o krivičnom postupku BiH, a što osporava tezu odbrane da je povrijeđeno pravo optuženog na pravično suđenje zagarantovano članom 6. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda.

120. Na osnovu svega navedenog, Vijeće zaključuje da je radnja ispitivanja tada osumnjičenog Markovića izvršena po zakonito sačinjenoj zamolnici Tužilaštva BiH i po pravilima o međunarodnoj pravnoj pomoći, te da prilikom vršenja predmetne radnje nisu povrijeđena prava osumnjičenog na pravično suđenje zagarantovana članom 6. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda.

121. Kada je u pitanu pozivanje odbrane na stav Suda BiH iznesen u pravosnažnoj presudi u predmetu Božić i dr. (broj X-KR-06/236) od 06.11.2008. godine, Vijeće nalazi da se navedeni zaključak Suda odnosi na ranije važeći član 78. stav 2. tačka c) ZKP-a BiH koji nije sadržavao upozorenja da se iskaz koji osumnjičeni daje u toku istrage može pročitati i koristiti kao dokaz na glavnom pretresu, a što je bio slučaj u konkretnom predmetu. Međutim, potpuno drugačija pravna situacija je kod pitanja mogućnosti uvrštavanja kao dokaza iskaza tada osumnjičenog Markovića, budući da je u međuvremenu Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (Sl. glasnik BiH br. 58/08), koji je stupio na snagu u junu 2008. godine, izmijenjena tačka c) stava 2. člana 78. ZKP BiH, na način što je propisano da se osumnjičeni može izjasniti o djelu koje mu se stavlja na teret i iznijeti sve činjenice i dokaze koji mu idu u korist i ako to učini u prisustvu branioca da je takav njegov iskaz dopušten kao dokaz na glavnom pretresu i da bez njegove saglasnosti može biti pročitani i korišten na glavnom pretresu. Kako je tada osumnjičeni Marković ispitan dana 22.05.2017. godine, evidentno je da su u vrijeme njegovog ispitivanja bile na snazi

izmjene i dopune člana 78. stav 2. tačka c) ZKP BiH, te kako je iz predmetnog zapisnika, kao i iz zapisnika od 03.03.2017. godine vidljivo da ga je nadležni tužilac upoznao sa pravima propisanim, između ostalog, i članom 78. ZKP-a BiH, to je jedini pravilan zaključak da se predmetni iskazi tada osumnjičenog Markovića mogu pročitati i koristiti kao dokaz na glavnom pretresu, što je uostalom i stav Suda BiH iznesen u presudi na koju se branilac poziva.

122. Nadalje, kada je u pitanju pozivanje branioca na statove Suda navedene u presudi Suda BiH u predmetu Cvetković, broj S1 1 K 013789 13 Kri od 02.07.2015. godine (paragrafi 69. do 75.), uvidom u navedenu presudu, Vijeće je utvrdilo da je u konkretnom slučaju sporna izjava optuženog Cvetkovića koja je data bez prisustva branioca, bez upoznavanja o osnovama sumnje protiv istog, što nije slučaj sa izjavama koje je dao tada osumnjičeni Marković kako je to prethodno obrazloženo, što znači da je stav Suda iznesen u predmetnoj presudi, neprimjenjiv na konkretni slučaj.

123. Kada je u pitanju presuda Suda BiH u predmetu Stanišić i dr., broj S1 1 K 010315 17 Kžk od 11.10.2018. godine, a na koju se odbrana isto poziva, budući da iz iste proizilazi da iskazi osumnjičenih dati pred MKSJ nisu uvršteni kao dokazi u postupku pred Sudom BiH jer Zakon o ustupanju predmeta nije predvidjeo mogućnost korištenja iskaza osumnjičenih datih pred MKSJ u postupcima pred sudovima u BiH, navedeno po stavu ovoga Vijeća također nije primjenljivo u konkretnom slučaju, obzirom da su iskazi koje je dao tada osumnjičeni Marković, pribavljeni na osnovu međunarodne pravne pomoći.

124. Imajući u vidu prethodno navedeno, na konkretan slučaj je neprimjenljiva i praksa navedena iz drugih odluka Suda BiH na koje se branilac poziva, pa tako i u predmetu Josipović i dr. broj S1 1 K 017057 14 Kri, budući da uvidom u istu (paragraf 94.) proizilazi da je samo odbijen prijedlog Tužilaštva za prihvatanje izjave određenog svjedoka koju je dao pred MKSJ u svojstvu osumnjičenog.

125. Zatim, kada je u pitanju Odluka MKSJ u predmetu Tužilac protiv Namera Orića br. IT-03-68- & od 07.02.2006. godine, u vezi koje odbrana tvrdi da u konkretnom slučaju nije utvrđen ni jedan faktor pouzdanosti izjava koje je optuženi Marković dao u svojstvu osumnjičenog, isto se također dovodi u korelaciju sa prethodno navedenim obrazloženjem da je u konkretnom slučaju radnja ispitivanja tada osumnjičenog Markovića izvršena putem međunarodne pravne pomoći i po krivičnom zakonodavstvu zamoljene države, pri čemu je osumnjičeni poučen i o pravima koja ima po ZKP BiH, što predmetnu radnju čini u potpunosti zakonitom i pouzdanom.

126. Vijeće nalazi da se odbrana pogrešno poziva i na odluku Ustavnog suda BiH broj: AP-865/16 od 07.10.2017. godine, budući da apalena u predmetnom slučaju nije bio ispitan u svojstvu osumnjičenog na okolnosti iz jedne tačke osporene presude, što nije slučaj u predmetu protiv optuženog Markovića, budući da je isti poučen o tome koje krivično djelo mu se stavlja na teret sa činjeničnim navodima kao u naknadno podnesenoj i potvrđenoj optužnici.

127. Odluke Evropskog suda za ljudska prava, između ostalog odluka *Saunders protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, na koju se branilac također poziva, je neprimjenjiva na konkretni slučaj jer se odnosi na iskaz i odgovore u istome od strane osumnjičenog koji su prinudno dobijeni u vansudskoj istrazi, te se kao takvi ne mogu koristiti za inkriminaciju optuženog tokom sudskog postupka, što također nije primjenljivo u konkretnom slučaju.

128. Nadalje, na konkretni slučaj je neprimjenjiva i odluka Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Funke protiv Francuske*, a koja se, između ostalog, odnosi na povredu prava pojedinca da šuti i da ne doprinosi inkriminisanju samog sebe, kao i odluka u predmetu *John Murray protiv Ujedinjenog Kraljevstva*.

129. Na osnovu svega navedenog, Vijeće je odbilo kao neosnovane prigovore odbrane u vezi zakonitosti iskaza koje je tada osumnjičeni Marković dao u fazi istrage posredstvom međunarodne pomoći, nalazeći da je u konkretnom slučaju u cijelosti postupljeno u skladu sa odredbama ZKP BiH, te da su na pravilan način primjenjene odredbe Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, budući da je tada osumnjičeni boravio na teritoriji druge države, pa je Vijeće prihvatilo da se isti pročitaju i ulože kao materijalni dokaz u spis, u skladu sa odredbom člana 273. stav 3. ZKP BiH.

Ulaganje nalaza i transkripata vještaka Christiana Nielsen-a iz MKSJ

130. Na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 20.01.2023. godine, Sud je prihvatio prijedlog Tužilaštva iz podneska od 23.11.2022. godine i na osnovu člana 3. i 6. Zakona o ustupanju predmeta iz MKSJ, prihvatio kao materijalne dokaze Tužilaštva Nalaze vještaka Christiana Nielsen-a date u predmetima pred MKSJ⁵⁰ i transkripte svjedočenja imenovanog vještaka u predmetima pred MKSJ⁵¹, a na čije ulaganje u spis odbrana nije prigovarala.

131. Vijeće nalazi da se u konkretnom radi o dokazima koji, u skladu odredbama Zakona o ustupanju, nalaze primjenu u postupcima pred Sudom BiH. Naime, u skladu sa opštim principom Zakona o ustupanju, i to odredbom člana 3. stav 1., dokazi pribavljeni u skladu sa Statutom i Pravilnikom o postupku i dokazima MKSJ, a što je u konkretnoj situaciji i slučaj, mogu se koristiti u postupcima pred sudovima u BiH, dok je u skladu sa članom 6. stav 1. Zakona o ustupanju predviđeno da iskaz vještaka koji je uvršten u dokazni materijal u postupku pred Raspravnim vijećem MKSJ-a može se

⁵⁰ T-364 Nalaz vještaka Nielsen Christiana dat za predmetu MKSJ IT-08-91-T (IT-08-79-T) "Ministarstvo unutrašnjih poslova bosanskih Srba: začeci, djelovanje i zapovijedanje i rukovođenje, 1990.-1992., Istraživački izvještaj pripremljen za predmet Krajišnik (IT-00-39) Ažurirano za predmet Stanišić (IT-04-79) na CD-u.

T-365 Nalaz vještaka Nielsen Christiana, "Organizacija unutrašnjih poslova u srpskim entitetima u bivšoj Jugoslaviji "(1990-1995), Istraživački izvještaj za predmet, broj: IT-03-69, MKSJ na CD – u.

T-366 Dodatak Izvještaju vještaka Christiana Nielsen: istraživački Izvještaj pripremljen za predmet Stanišić i Simatović (IT-03-69) od 30. juli 2004. godine, na CD-u.

T-367 Nalaz vještaka Christiana Nielsen: Ministarstvo unutrašnjih poslova Bosanskih Srba začeci, djelovanje i zapovijedanje i rukovođenje 1990-1992. – Istraživački Izvještaj pripremljen za predmet Krajišnik (IT-00-3,9) od 13.08.2004.godine, na CD-u broj 03654280 – 03654399.

⁵¹ T-368 Transkript svjedočenja Cristiana Nielsen u premetu MKSJ broj IT-00-39 protiv Krajišnika od 01.06.2005. godine.

T-369 Transkript svjedočenja Cristiana Nielsen u premetu broj IT-00-39 protiv Krajišnika od 02.06.2005. godine.

T-370 Transkript svjedočenja Cristiana Nielsen u premetu broj IT-00-39 protiv Krajišnika od 03.06.2005. godine.

koristiti kao dokaz u domaćem kaznenom postupku bez obzira da li davalac iskaza daje usmeni iskaz u tom postupku.

132. Pri tome, Vijeće istovremeno podsjeća da dokazi uvedeni na ovakav način podliježu istim ograničenjima i podložni su jednakoj analizi, kao i svi drugi dokazi prihvaćeni u skladu sa odredbama Zakona o ustupanju predmeta, odnosno u skladu sa odredbama Zakona o krivičnom postupku BiH, zbog čega je Vijeće prihvatilo njihovo korištenje u ovom krivičnom postupku.

6. Prigovori na materijalne dokaze Tužilaštva BiH

133. Na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 11.03.2019. godine, Tužilaštvo je uložilo dokaz T-1⁵², na što je odbrana istakla prigovor vjerodostojnosti iz razloga što je svjedok prilikom svjedočenja izjavio da je potpisao navedeni dokument, a da ono što je konstatovano u zapisniku nije sravnio, odnosno nije upoređivao sa posmrtnim ostacima. Vijeće je odbilo ovakav prigovor, te je prihvatilo da se isti uvede kao dokaz Tužilaštva.

134. Na istom ročištu Tužilaštvo je uložilo i dokaz T-7⁵³, na koji je odbrana uložila prigovor zakonitosti i relevantnosti, iz razloga što ovaj svjedok više puta izjavio da on nije pročitao iskaz, niti mu je pročitao iskaz, da ima četiri razreda škole, da je isti samo potpisao i to u večernjim satima, te da saslušanje nije vršeno u vrijeme kada je navedeno u zapisniku. Vijeće je odbilo ovakav prigovor, obzirom da navedene okolnosti ne čine zapisnik o ispitivanju svjedoka nezakonitim, da zapisnik sadrži sve zakonom propisane elemente, te da je svjedok dobio sve zakonom propisane pouke.

135. Pored toga, Tužilaštvo je na ročištu održanom dana 09.12.2019. godine, uložilo materijalne dokaze T-11⁵⁴ i T-11A⁵⁵, na koje je odbrana istakla prigovor zakonitosti, obzirom da je, po stavu odbrane, ispitivanje svjedoka vršeno pod pritiskom i da se na audio zapisu čulo da se sugerije ime, odnosno prezime. Razmatrajući navedeni prigovor, Vijeće je isti odbilo kao neosnovan, nalazeći da navedene okolnosti ne čine zapisnik o ispitivanju svjedoka nezakonitim. Naime, nakon preslušanog audio zapisa, Vijeće je utvrdilo da istražitelji nisu vršili pritisak na svjedoka da spominje ime i prezime optuženog Markovića. Osim toga, Vijeće je utvrdilo da iz zapisnika iz istrage jasno proizlazi da je svjedok Mitrović autorizovao svoj potpis na iste, da su zapisnici glasno diktirani i da je potvrdio da je u zapisnike uneseno sve kako je izjavio, te da ne stavlja primjedbe na zapisnike, a koje je kao takve i potpisao.

⁵²T-1 Zapisnik o identifikaciji razmijenjenih pripadnika Armije RBiH, za lice Mehić (Ferid) Muhamed, identifikaciju tijela izvršio Mehić Taib, u potpisu Komadant major, Dževad Avdičević, datum ovjere 14.07.1995. godine.

⁵³ T-7 Zapisnik o saslušanju svjedoka Mladena Jovića, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, Sarajevo, broj: 13/5-4-191 od 26.05.2010. godine.

⁵⁴ T-11 Zapisnik saslušanju svjedoka Stjepana Mitrovića, Tužilaštvo BiH broj: T20 OKTRZ0000 695 10 od 01.11.2012. godine, sa CD-om i fotoalbumom.

⁵⁵T-11 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Stjepana Mitrovića, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, Sarajevo, broj: 13/5-4-93 od 24.03.2010. godine.

136. Također, na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 10.02.2020. godine, Tužilaštvo je uložilo materijalne dokaze T-13⁵⁶ i T-13 A⁵⁷, na koje je odbrana istakla prigovor zakonitosti. Odbrana navodi da se protivi uvrštavanju ovih dokaza iz razloga što je svjedok na ročištu za nastavak glavnog pretresa izjavio da je prilikom saslušanja u SJB Zvornik ulazilo desetak policajca, da je vršen veliki pritisak na njega, da su mu predočavali imena lica i da je on to mora potpisati. Vezano za izjavu 2014. godine, odbrana također smatra da je ista od svjedoka uzeta pod pritiskom i da je svjedok tog dana na saslušanju rekao da je tražio advokata, kako bi njegovo saslušanje tada bilo zakonito, ali da mu tada nije omogućen pravni zastupnik, kao na glavnom pretresu, odnosno da mu to SIPA to nije dozvolila, tako da odbrana smatra da je i ovaj zapisnik uzet pod pritiskom i da uslovi u kojim je isti dat, nisu u skladu sa Zakonom o krivičnom postupku. Vijeće je odbilo prigovor odbrane, kao neosnovan, obzirom da je nakon preslušanog audio zapisa utvrdilo da su istražitelji nakon postavljenog zahtjeva svjedoka za dodjeljivanje pravnog savjetnika, istom rekli da mu savjetnik nije potreban, obzirom da njegov iskaz neće po njega proizvesti nikakve posljedice u smislu njegovog krivičnog gonjenja, a što se i desilo. Određivanje savjetnika nije apsolutno pravo svjedoka i ono se u svakoj konkretnoj situaciji procjenjuje, posebno sa aspekta da li je svjedok u stanju da sam koristi svoja prava o kojima je upoznat, te da li njegovi interesi mogu biti zaštićeni na drugi način. Prije davanja iskaza na glavnom pretresu dana 10.02.2020. godine, a nakon ponovljenog prijedloga od strane svjedoka Gajića za postavljanje savjetnika, Vijeće je ovom svjedoku dodijelio pravnog savjetnika-advokata, kako bi zastupao interese svjedoka, cijeneći da se radi o različitoj fazi postupka, kada svjedok svoj iskaz daje pod zakletvom i kada postoji veća mogućnost da se može samooptužiti.

7. Odbijeni dokazi Tužilaštva BiH

137. Tužilaštvo je na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 10.10.2022. godine predložilo da se uvedu određeni materijalni dokazi kao dokazi Tužilaštva i to:

- Dokument: Obrazloženje za vanredno unapređenje Lazić Vinko u čin majora, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske Bijeljina, Uprava za pravne poslove i strance, broj 09/1- od 09.03.1996. godine,
- Personalni upitnik za utvrđivanje čina ovlaštenog službenog lica na ime Lazić Vinko, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Uprava za pravne poslove i strance, ovjerena kopija,
- Personalni upitnik na ime Lazić Vinko, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Centar službi bezbjednosti Bijeljina, Ugljevik 1994. godine, ovjerena kopija,
- Personalni upitnik broj 75329 na ime Lazić Vinko od 08.12.1992. godine, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, ovjerena kopija,

⁵⁶ T-13 Zapisnik o saslušanju svjedoka Gajić Milana, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, Sarajevo, broj: 13/5-4-223 od 24.06.2010. godine.

⁵⁷ T-13 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Gajić Milana, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-06/1-04-2-3/15 od 30.12.2014. godine.

- Jedinični karton na ime Maksimović (Milisav) Goran, ovjerena kopija,
- Matični karton na ime Maksimović (Milisav) Goran, ovjerena kopija,
- Jedinični karton na ime Mitrović (Zdravko) Ljiljan, ovjerena kopija,
- Matični karton na ime Mitrović (Zdravko) Ljiljan, ovjerena kopija,
- Abecedni karton na ime Mitrović (Zdravko) Ljiljan, ovjerena kopija,
- Rješenje kojim se Mitrović Ljiljan privremeno raspoređuje na poslove i zadatke milicioner SM Ugljevik, Srpska republika Bosna i Hercegovina, Ministarstvo za unutrašnje poslove, broj: 10-1385 od 08.05.1992.godine, ovjerena kopija,
- Personalni upitnik na ime Mitrović (Zdravko) Ljiljan, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Centar službi bezbjednosti Bijeljina, Ugljevik, 24.12.1993.godine, ovjerena kopija,
- Predmet Mitrović Ljiljan, prijedlog za proizvođenje u čin poručnika policije SJB Ugljevik br. 11-4/01-253/96 od 16.08.1996., ovjerena kopija
- Predmet Mitrović Ljiljan, prijedlog za proizvođenje u čin poručnika policije SJB Ugljevik br. 11-4/01-457/95 od 08.11.1995., ovjerena kopija
- Prijedlog za izradu rješenje o rasporedu Mitorivć Ljiljana CJB Bijeljina br. 11-09/120-1144 od 10.07.1995., ovjerena kopija
- Jedinični karton Đorđić Radivoje, ovjerena kopija
- Matični karton Đorđić Radivoje, ovjerena kopija
- Registar vojnih obveznika za Perić Slavka,
- Dostava podataka opština Zvornik, Odjeljenje za boračko invalidsku zaštitu broj 06-831-2-164/14 od 06.10.2014. godine za Perić Slavka, ovjerena kopija
- Dostava podataka, opština Zvornik, Odjeljenje za boračko-invalidsku zaštitu, broj 06-831-2-13/14 od 10.09.2014. godine, na ime Perić Slavka, ovjerena kopija
- Matični karton, VOB-2 obrazac za Vujović Mila,
- Matični karton, VOB-2 obrazac za Drašković Vukašina, ovjerena kopija
- Jedinični karton, obrazav VOB-3 za Drašković Vukašina, ovjerena kopija
- Jedinični karton za Stevanović Gojka, ovjerena kopija
- Matični karton za Stevanović Gojka, ovjerena kopija
- Matični karton Popadić Cvjetka, ovjerena kopija

- Jedinični karton za Popadić Cvjetka, ovjerena kopija
- Jedinični karton za Lazarević Raju, ovjerena kopija
- Matični karton za Lazarević Raju, ovjerena kopija
- Matični karton za Manojlović Miću, ovjerena kopija
- Jedinični karton za Manojlović Miću, ovjerena kopija
- Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji Republičkog sekretarijata za unutrašnje poslove SR Bosne i Hercegovine od 29.01.1990.godine, broj: 1-22 , MKSJ broj: od 0113 703 – 0113 7520,
- Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji Ministarstva unutrašnjih poslova u uslovima neposredne ratne opasnosti i rata, Republika Srpska, MUP RS, Sarajevo, MKSJ: od 0371 2730 – 0371 3028,
- Dokument: “Dostava podataka za rezervni sastav milicije”, Ministarstvo za unutrašnje poslove Republike Srpske, Stanica javne bezbjednosti Ugljevik, broj: 18-17/01-43/93 od 17.02.1993. godine, ovjerena kopija,
- Spisak rezervnog sastava milicije Stanica javne bezbjednosti Ugljevik (dostavljeno uz dopis MUP RS, SJB Ugljevik, broj: 18-17/01-43/93 od 17.02.1993. godine), ovjerena kopija,
- Dokument: “Raspored radnika policije na izvršenju sl. zadataka”, Stanica policije Ugljevik, broj: - od 01.02.1993. godine, ovjerena kopija,
- Dokument: “Spisak vojnih obveznika sa jediničnim kartonima”, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Centar javne bezbjednosti Bijeljina, Stanica javne bezbjednosti Ugljevik, broj: 11-4/01-434/95 od 25.10.1995. godine, (ukupno 3 stranice), ovjerena kopija,
- Dokument: “Prijedlog radnika SJB Ugljevik za dodjelu odlikovanja i drugih nagrada”, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Centar javne bezbjednosti Bijeljina, Stanica javne bezbjednosti Ugljevik, broj: 12-5/01-408/94 od 12.11.1994.godine, ovjerena kopija,
- Dopis Tužilaštva BiH, broj: T20 0 KTRZ 0000 695 10 od 20.08.2014. godine upućen Obavještajno-sigurnosnoj agenciji, ovjerena kopija,
- Informacija Obavještajno-sigurnosne agencije, broj: 04/7-15830/14 od 22.08.2014. godine, ovjerena kopija, sa prilogom,
- Odluka o obrazovanju ratnih predsjedništava u opštinama za vrijeme neposredne ratne opasnosti ili ratnog stanja (Službeni glasnik srpskog naroda u BiH broj 8 od 08. Juna 1992. godine),

- Naredba Srpske autonomne oblasti Semberija i Majevisa, broj: 01-372-24/92 od 21.05.1992. godine,
- Naredba SAO Semberija i Majevisa, broj: 01-023-130/92 od 17.07.1992. godine,
- Naredba SAO Semberija i Majevisa o određivanju mjesta za sahranu leševa i načinu sahrane osoba poginulih u ratu u gradu Zvorniku sa okolinom odnosno na području opštine Zvornik, broj: 01-370-2/92 od 21.04.1992. godine,
- Naredba o opštoj mobilizaciji, SAO Semberija i Majevisa, broj: 02-1/9 od 08.04.1992.godine,
- Naredba o zabrani unošenja naoružanja u grad Zvornik, SAO Semberija i Majevisa, broj: 01-023-164/92 od 02.07.1992. godine,
- Naredba o zabrani unošenja naoružanja u zgradu Srpske Opštine Zvornik, broj: 01-023-105/92 od 02.07.1992.godine,
- Uputstvo o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u BiH u vanrednim okolnostima SDS BiH Glavni odbor Sarajevo od 19.12.1991. godine, SA03 0028 - SA03 0036, ovjerena kopija
- Odluka o formiranju vojske Srpske Republike Bosne i Hercegovine Sl.glasnik srpskog naroda u BiH broj: 6 od 12. – 17.maja 1992. godine,
- Informacija o nekim aspektima dosadašnjeg rada i naredni zadaci Srpska republika BiH MUP Sarajevo Strogo povjerljivo od 17.07.1992. godine broj MKSJ 0324-6855 do 0324-6867, ovjereno u Hagu
- Izvod iz uputstva za rad kriznih štabova srpskog naroda u opštinama, Srpska republika Bosna i Hercegovina, MKSJ broj 00270617 i 00270618, ovjerena kopija
- Odluka SAO Semberija i Majevisa, Srpska Opština Zvornik, broj: 03-023-1/92 od 01.05.1992. godine,
- Odluka o davanju ovlašćenja SJB Loznica i SM Mali Zvornik za privođenje civilnih lica stanici SJB Zvornik, SAO Semberija i Majevisa, broj: 01-9/92 od 14.04.1992. godine,
- Odluka o formiranju i imenovanju komadanta jedinstvene vojno - teritorijalne komande srpske opštine Zvornik, SAO Semberija i Majevisa, broj: 03-023-72/92 od 16.06.1992.godine,
- Odluka o formiranju komande TO Srpske Opštine Zvornik, SAO Semberija i Majevisa, Srpska Opština Zvornik, broj: 01-13/92 od 19.04.1992.godine,
- Odluka o formiranju privremene vlade Srpske Opštine Zvornik, SAO Semberija i Majevisa, broj: 01-1/92 od 10.04.1992. godine,

- Odluka o osnivanju Srpske Opštine Zvornik, SAO Semberija i Majevisa, broj: 01-1/91 od 27.12.1991.godine,
- Odluka o formiranju specijalne jedinice teritorijalne odbrane, SAO Semberija i Majevisa, broj: 11/92 od 18.04.1992. godine,
- Naredba o formiranju vojnih jedinica Vojske Srpske Republike BiH, str.pov.br. 30/18-17 Komandanta GŠ Vojske Srpske Republike BiH od 16.06.1992.godine, MKSJ, broj: 0620-1196 – 0620 1217, ovjerena kopija
- Odluka o proglašenju srpske opštine Zvornik, Skupština Srpske opštine Zvornik, broj: 01-023-237/92 od 15.03.1992. godine,
- Odluka o udruživanju Srpske opštine Zvornik u regije Majevisa-Semberija i Birač, Skupština opštine Zvornik, broj: 01-023-240/92 od 15.03.1992. godine,
- Zapisnik sa sastanka Savjeta za nacionalnu bezbjednost i Vlade Srpske Republike BiH održan 28.04.1992.godine, MKSJ: 0124 5307 – 0124 5308, ovjerena kopija
- Zaključak o imenovanju komisije za pregovore, Srpska opština Zvornik, broj: 01-12/92 od 20.04.1992.godine,
- Zahtjev za odobrenje vojnog M/V na privremenu upotrebu, Srpska Republika Bosna i Hercegovina, SAO Semberija i Majevisa Srpska opština Ugljevik, Opštinski štab teritorijalne odbrane Pov. Br. 01/66-1 od 29.05.1992. godine, ovjerena kopija
- Dopis Komanda Istočno-bosanskog korpusa pov. Br. 01/2-368 od 31.05.1992. godine upućen Komandi birčanske brigade, ovjerena kopija
- Dokument: Nacionalna struktura po popisu 1991. Bošnjaci (civili) 1992., MKSJ: 04223869-04224053
- Naređenje o formiranju samostalne ugljevičke čete, Komanda Istočno – Bosanskog korpusa, str. pov. br: 01/2-409 od 04.06.1992. godine, upućena predsjedniku SO Ugljevik – komandiru čete ovjerena kopija,
- Preimenovanje štaba TO i jedinica TO, naređenje, Komanda Istočnobosanskog korpusa SP- br.11/2-508 od 06.06.1992. godine, ovjerena kopija
- Dnevni operativni izvještaj Komande Istočnobosanskog korpusa, pov. br: 01/2-592 od 12.06.1992. godine, ovjerena kopija
- Zahtjev za obezbjeđenje razmjene zarobljenika, Komandantu srpskih OS SAO Semberije i Majevice, Komisija za razmjenu zarobljenika i ranjenika SAO Semberije i Majevice, br: 1 od 16.06.1992. godine, ovjerena kopija,
- Izvod iz naredbe o formiranju komandi i jedinica Vojske SR BiH, Glavni štab Vojske Srpske Republike BiH pov. Br. 28/2-11 od 16.06.1992. godine upućena Komandi istočno-bosanskog korpusa, ovjerena kopija,

- Dopis predsjedništva skupštine opštine Ugljevik, broj: 01-80-35/92 od 24.06.1992.godine, upućena Komandi Istočno-bosanskog korpusa, ovjerena kopija
- Regulisanje isplata RS – Naređenje Komande Istočno-bosanskog korpusa, broj: pov. br: 34/2-821 od 26.06.1992. godine, ovjerena kopija,
- Spisak angažovanih nezaposlenih pripadnika rezervnog sastava milicije SJB Ugljevika broj 18-17/01-332/92 od 16.11.1992. godine,
- Službena zabilješka Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije broj 11/8-1-279 od 16.05.2011. godine.

Uvažavajući prigovor odbrane optuženog, Sud je odbio prijedlog Tužilaštva da se kao materijalni dokazi Tužilaštva uvedu navedeni dokumenti, s obzirom da isti nisu relevantni za razrješenje konkretne krivičnopravne stvari.

Također, Tužilaštvo je na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 14.11.2022. godine predložilo da se kao materijalni dokazi uvedu:

- Naredba načelnika Stanice javne bezbjednosti Ugljevik broj S1./92 od 11.09.1992. godine, Depeša, načelnik CSB Bijeljina, MKSJ broj: 00741376, ovjerena kopija
- Zakon o unutrašnjim poslovima, Službeni glasnik Srpskog naroda u BiH, broj: 4/92, MSKJ broj: 0018 4319 – 0018 4333,
- Depeša SJB Ugljevik, broj: 18-17/01-199/92 od 19.04.1992.godine, upućena MUP SR BiH, MKSJ broj: 0074 1380, ovjerena kopija
- Dokument “Lista opština sa imenima, brojevima telefona i funkcijama u SDS-u”, MKSJ broj od 0062 8103 – 0062 8115, ovjerena kopija,
- Naredba, Pov. br: 06-75 Komandanta Prve zvrničke brigade od 20.02.1993. godine MKSJ broj: od 0121 5048 – 0121 5049, ovjerena kopija,
- Naredba, Pov. br: 996-172 Komandanta brigade od 11.12.1992. godine, MKSJ broj: 0121 5101, ovjerena kopija,
- Naredba, Pov. Br: 06-57 Komandanta Prve zvrničke brigade od 27.03.1994. godine, broj: od 0128 2257 – 0128 2265, ovjerena kopija,
- Dokumenti: broj: 10-05-126/93 od 25.12.1993. godine i 21.01.1994.godine, Komanda Drugog korpusa, Sektor bezbjednosti upućena Štabu Vrhovne komande OS RBiH Sarajevo, MKSJ broj: od 0262 6051 – 0262 6053, ovjerena kopija,
- Dokument: “Pregled socijalnog stanja starješinskog kadra VII pb”, MKSJ broj: 0434 0220, ovjerena kopija,
- Dokument: “Spisak V/O 7. pb Lokanj za brašno na dan 30.11.1993. godine”, MKSJ broj: 0434 0337, ovjerena kopija,

- Naredba, Pov. Br. 06-61 Komandanta 1. Zvorničke Ipbr od 20.02.1993. godine, MKSJ broj: 0452 0106, ovjerena kopija,
- Dokument Komanda 5. Bataljona Pilica, broj: 01-320/1993 od 21.05.1993. godine, MKSJ broj: 0437 6306, ovjerena kopija,
- Depeša, SJB Ugljevik broj: 18-17/01-198/92 od aprila 1992. godine, MKSJ broj: 0074 1371, ovjerena kopija,
- Dokument "Struktura MUP-a Srpske Republike iz 1992.godine", MSKJ broj: 0208 1131, ovjerena kopija,
- Dokument: "Izveštaj o radu SJB Zvornik za 1992.godinu", Ministarstvo unutrašnjih poslova, CSB Bijeljina, SJB Zvornik, januar 1993.godine, MKSJ broj: 0176 9083 – 0176 9095, ovjerena kopija,
- Dokument: "Spisak zatvorenika koji su svrstani u II grupu" Ministarstvo za unutrašnje poslove SJB Zvornik, broj: 01-16/01 – od 24.09.1992. godine broj 00577958,
- Službena zabilješka, MUP Tuzlansko podrinjskog kantona, PU Ugljevik, broj: 08-15/01-2- /97 od 01.09.1997.godine, ovjerena kopija,
- Akt Organizacije porodica šehida i poginulih boraca općina Teočak, broj: 49/12 od 02.08.2012.godine, ovjerena kopija
- Akt Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, broj: 09-13/5-4-74 od 25.03.2011.godine, ovjerena kopija

138. Na navedene dokaze odbrana je uložila prigovor, nakon čega je Sud odbio prijedlog Tužilaštva da se kao materijalni dokazi optužbe uvedu navedeni dokumenti, s obzirom da isti nisu relevantni za razrješenje konkretne krivičnopravne stvari.

139. Sud je na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 20.01.2023. godine, odbio prijedlog Tužilaštva da se kao materijalni dokaz uvede Novinski članak u novinama „Drinski – Mladi stari ratnik“, MKSJ broj: 01148329, ovjerena kopija, s obzirom da isti nije relevantan za razrješenje konkretne krivičnopravne stvari.

8. Izmjena u redoslijedu izvođenja dokaza

140. U skladu sa odredbom člana 261. ZKP BiH dokazi se izvode određenim redoslijedom, od kojeg se može odstupiti u interesu pravde.

141. Tokom glavnog pretresa, predsjednik Vijeća je u skladu sa ovlastima iz člana 240. ZKP BiH odredio promjenu u redoslijedu izvođenja dokaza. Navedena procesna situacija je u skladu sa citiranom odredbom ZKP BiH evidentirana na ročištima za nastavak glavnog pretresa održanim dana 13.03.2023. i 08.05.2023. godine, na kojim ročištima je Sud u cilju ekonomičnosti i efikasnosti postupka dozvolio da se započne sa izvođenjem dokaza odbrane optuženog, s obzirom da je Tužilaštvu preostalo samo

saslušanje zaštićenog svjedoka "S-9", koji se nalazio u inostranstvu, a pri čemu je Tužilaštvo već određeni period preduzimalo radnje u cilju organiziranja saslušanja navedenog svjedoka.

142. Vijeće je zaključilo da su u navedenom slučaju ispunjeni uslovi iz člana 262. stav 3. ZKP BiH, odnosno ocijenjeno je da je odstupanje učinjeno u interesu pravde, a sa navedenom izmjenom u redosljedju izvođenja dokaza saglasile su se stranke i branilac.

143. Na ročištu za nastavak glavnog pretresa, održanom dana 08.05.2023. godine, predsjednik Vijeća je u skladu sa ovlastima iz člana 240. ZKP BiH dozvolio ponovnu promjenu u redosljedju izvođenja dokaza, odnosno donio je odluku da se nastavi sa izvođenjem dokaza Tužilaštva.

9. Postavljanje pravnih savjetnika svjedocima

144. U toku dokaznog postupka Tužilaštva, predloženo je saslušanje svjedoka Milana Gajića za dan 20.01.2020. godine. Prilikom telefonskog kontakta sa saradnikom Odjela za podršku svjedocima Suda BiH,⁵⁸ svjedok je izjavio da želi da svjedoči uz prisustvo pravnog savjetnika, advokata Miloša Perića, kao što je i ranije svjedočio u predmetu ovog suda broj: S1 1 K 018193 15 Kri protiv optuženih Gorana Maksimovića i dr., a kako bi obzirom na njegove ranije izjave, njegovi interesi za vrijeme svjedočenja bili zaštićeni.

145. Na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 20.01.2020. godine, Sud je upoznao stranke i branioca sa navedenim prijedlogom svjedoka Gajića. Tužilaštvo je tom prilikom izjavilo da je saglasno sa prijedlogom svjedoka za postavljanje pravnog savjetnika. Imajući u vidu navedeno, Sud je kontaktirao advokata Miloša Perića iz Zvornika, koji je izjavio da je upoznat o kojem se svjedoku radi, te da je saglasan da istome bude postavljen za pravnog savjetnika prilikom njegovog saslušanja pred Sudom BiH.

146. Odredbom člana 84. stav 1. ZKP BiH propisano je da se: *„Svjedoku odlukom Suda za savjetnika određuje advokat za vrijeme trajanja saslušanja, ukoliko je očito da sam nije u stanju da koristi svoja prava u vrijeme saslušanja i ako njegovi interesi ne mogu biti zaštićeni na drugi način.“*

147. Imajući u vidu navedeno, Sud je primjenom člana 84. stav 5. ZKP BiH, svjedoku Milanu Gajiću, postavio pravnog savjetnika – advokata Miloša Perića, za vrijeme trajanja njegovog svjedočenja pred ovim sudom u toku predmetnog krivičnog postupka.

10. Objava presude – član 286. stav. 1. ZKP BiH (vrijeme i mjesto objavljivanja presude)

148. Članom 286. stav 1. ZKP BiH, propisano je: *„Pošto je presuda izrečena, Sud će je odmah objaviti. Ako sud nije u mogućnosti da istog dana po završetku glavnog*

⁵⁸ Službena zabilješka Odjeljenja za podršku svjedocima Suda BiH broj: S1 1 K 027074 18 Kri od 14.01.2020. godine.

pretresa izrekne presudu, odložit će objavljivanje presude najviše za tri dana i odredit će vrijeme i mjesto objavljivanja presude“.

149. Dana 11.09.2023. godine, održano je ročište na kojem je odbrana optuženog završila sa izlaganjem svojih završnih riječi, a s obzirom da Sud nije bio u mogućnosti na istom ročištu izreći presudu, objavljivanje presude je odgođeno. U tom smislu objavljivanje presude, a uz saglasnost stranaka i branioca, održano je dana 09.10.2023. godine, iz razloga što Vijeće, zbog obimnosti i složenosti predmeta, te zauzetosti članova Vijeća radom na drugim predmetima, nije bilo u mogućnosti izreći i objaviti presudu u zakonom predviđenom roku. Vijeće napominje da stranke kao i branilac nisu imali prigovora na takvu odluku Vijeća.

150. Zaključno, ovakvo postupanje Vijeća je u skladu sa praksom Suda u predmetima ratnih zločina.⁵⁹

II. PRIMJENA MATERIJALNOG PRAVA

151. U pogledu primjene materijalnog zakona i pravne kvalifikacije djela, imajući u vidu načela propisana članovima 3., 4. i 4a) KZ BiH, Vijeće je u konkretnom slučaju primijenilo KZ BiH, te je utvrdilo da je optuženi, naprijed navedenim radnjama, počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkom a), a sve u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 29. KZ BiH.

152. U vezi sa primjenom materijalnog zakona u ovom krivičnom predmetu, Vijeće smatra relevantnim dva zakonska načela: *načelo zakonitosti*, prema kojem nikome ne može biti izrečena kazna ili druga krivičnopravna sankcija za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za koje zakonom nije bila propisana kazna (član 3. KZ BiH) i *načelo vremenskog važenja krivičnog zakona*, prema kojem se na učinioca krivičnog djela primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme učinjenja krivičnog djela, a ako se poslije učinjenja krivičnog djela jednom ili više puta izmijeni zakon, primjenit će se zakon koji je blaži za učinioca (član 4. KZ BiH).

153. Načelo zakonitosti je, također, propisano članom 7. stav 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (EKLJP) i članom 15. stav 1. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (MPGPP).

154. Član 7. stav 1. EKLJP propisuje: *„Nitko ne može biti proglašen krivim za krivično djelo počinjeno činom ili propustom koji, u času počinjenja, po domaćem ili po međunarodnom pravu, nisu bili predviđeni kao krivično djelo. Isto se tako ne može odrediti teža kazna od one koja je bila primjenjiva u času kad je kazneno djelo počinjeno.“* Na drugoj strani član 15. stav 1. MPGPP propisuje: *„Niko se neće smatrati krivim za krivično djelo počinjeno činom ili propustom, koji, u vrijeme počinjenja, nisu predstavljali krivično djelo prema domaćem ili međunarodnom pravu. Isto tako, neće se izreći teža kazna od one koja je bila primjenjiva u času kada je krivično djelo bilo izvršeno. Ako se,*

⁵⁹ Vidi npr. pravosnažne predmete Terzić Albina (S1 1 K 005665 11 krl), Gazdić Jasko (S 1 1 K 005718 11 krl), Srećko aćimović (S1 1 K 020200 16 Kri) i dr.

nakon što je djelo počinjeno, zakonskom odredbom predvidi izricanje blaže kazne, to će ići na korist počinioca“.

155. Prema tome, ove odredbe propisuju zabranu izricanja teže kazne, ne utvrđujući time obaveznu primjenu (naj)blažeg zakona (ako je zakon više puta mijenjan) za učinioca, u odnosu na kaznu koja se primjenjivala u vrijeme izvršenja krivičnog djela.

156. Nadalje, stav 2. člana 7. EKLJP propisuje da: *„Ovaj član ne sprječava suđenje ili kažnjavanje bilo koje osobe za neki čin ili propust koji je u času počinjenja predstavljao krivično djelo u skladu s općim načelima prava priznatim od civiliziranih naroda“.* Također, stav 2. člana 15. MPGPP glasi *„ništa u ovom članu ne sprječava suđenje i kažnjavanje bilo koje osobe za neki čin ili propust koji je u vrijeme počinjenja predstavljao krivično djelo prema općim pravnim načelima koja priznaje međunarodna zajednica“.*

157. Član 7. stav 2. EKLJP i član 15. stav 2. MPGPP, sadrže odredbe koje su izuzeci u odnosu na pravilo utvrđeno članom 7. stav 1. EKLJP i članom 15. stav 1 MPGPP.

158. Konačno, isti izuzetak je sadržan u članu 4a) KZ BiH kojim je propisano da članovi 3. i 4. KZ BiH ne sprječavaju suđenje i kažnjavanje bilo kojeg lica za bilo koje činjenje ili nečinjenje koje je u vrijeme kada je počinjeno predstavljalo krivično djelo u skladu sa općim načelima međunarodnog prava. Time su faktički preuzete odredbe člana 7. stav 2. EKLJP i člana 15. stav 2. MPGPP i omogućeno izuzetno odstupanje od principa iz člana 4. KZBiH, kao i odstupanje od obavezne primjene blažeg zakona u postupcima koji predstavljaju krivična djela prema međunarodnom pravu. To je upravo slučaj u ovom postupku protiv optuženog, jer se radi o inkriminaciji koja uključuje kršenje pravila međunarodnog prava.

159. Država Bosna i Hercegovina je kao nasljednica bivše Jugoslavije ratificirala EKLJP i MPGPP, pa su ovi sporazumi za nju obavezujući i vlasti Bosne i Hercegovine, uključujući i sudove, moraju ih primjenjivati. Stoga je član 4a) KZ BiH samo domaći pravni podsjetnik, jer on nije neophodan da bi se primjenjivali ovi sporazumi, obzirom da su ovi sporazumi obavezujući za sve bosansko-hercegovačke sudove.

160. Članom 172. KZ BiH propisano je krivično djelo Zločini protiv čovječnosti, koji je članom 5. Statuta MKSJ definisan kao određena posebna djela, *„kada su ona počinjena u oružanom sukobu, bilo međunarodnog, bilo unutarnjeg kakraktera i usmjerena protiv bilo kojeg civilnog stanovništva“.* Zločini protiv čovječnosti su zločini po međunarodnom pravu u univerzalnom smislu nadležnosti za procesuiranje, tako da i osuda za takva djela, prema zakonu koji je naknadno propisao i utvrdio ovo djelo kao krivično djelo i propisao posebnu krivičnu sankciju nije suprotna članu 7. stav (1) EKLJP.

161. Običajni status kažnjivosti zločina protiv čovječnosti i pripisivanje individualne krivične odgovornosti za njegovo počinjenje u periodu 1992. godine, potvrđen je od

strane Generalnog sekretara UN⁶⁰, Komisije za međunarodno pravo⁶¹, kao i jurisprudencijom MKSJ i Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu (MKSR)⁶². Ove institucije ocijenile su da kažnjivost Zločina protiv čovječnosti predstavlja imperativnu normu međunarodnog prava ili *jus cogens*⁶³, zbog čega je nesporno da je u 1992. godini Zločin protiv čovječnosti bio dio običajnog međunarodnog prava. Ovaj zaključak je potvrdila i Studija o međunarodnom humanitarnom pravu⁶⁴ koju je izradio Međunarodni komitet crvenog krsta. Prema toj studiji „*teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava predstavljaju ratni zločin*“ (pravilo 156), „*pojedinci su krivično odgovorni za zločine koje počinju*“ (pravilo 151) i „*države moraju istraživati ratne zločine koje su navodno počinili njihovi državljani ili njihove oružane snage, ili koji su počinjeni na njihovoj teritoriji, te u slučaju potrebe, krivično goniti osumnjičene. Takođe moraju istraživati i druge ratne zločine koji su u njihovoj nadležnosti, te, u slučaju potrebe, krivično goniti osumnjičene*“ (pravilo 158).

162. Član 4a) KZ BiH govori o „*općim načelima međunarodnog prava*“. Član 7. stav 2. EKLJP govori o „*općim načelima prava priznatim od civiliziranih naroda*“, a član 15. stav 2. MPGPP o „*općim pravnim načelima koja priznaje međunarodna zajednica*“. Kako međunarodno pravo, kao ni EKLJP, ne poznaju identičan pojam onom koji se koristi u članu 4. a) KZ BiH, to ovaj termin predstavlja u stvari kombinaciju, s jedne strane „*principa međunarodnog prava*“, kakav poznaje Generalna skupština UN i Komisija za međunarodno pravo i „*općih principa prava priznatih od strane zajednice naroda*“, kakve poznaje Statut Međunarodnog suda pravde i član 7. stav 2. EKLJP, kao i član 15. stav 2. MPGPP-a.

163. Principi međunarodnog prava kako ih poznaje Rezolucija Generalne skupštine 95(I) (1946) i Komisija za međunarodno pravo (1950) odnose se na „Nirnberšku povelju i presudu tribunala“, dakle i na zločine protiv čovječnosti. „Principima međunarodnog prava priznatim u Povelji Nirnberškog tribunala i u presudi tribunala“, koje je Komisija za međunarodno pravo usvojila 1950. godine i podnijela Generalnoj skupštini, Principom VI.c. predviđena je kažnjivost Zločina protiv čovječnosti kao zločin po međunarodnom pravu. Principom I određeno je da: „*Svaka osoba koja počinji djelo koje predstavlja krivično djelo po međunarodnom pravu, odgovorna je, prema tome i podliježe kažnjavanju*“. Principom II određeno je da: „*Činjenica da domaći zakon ne predviđa kaznu za djelo koje je kažnjivo po međunarodnom pravu, ne oslobađa osobu koja je počinila to djelo odgovornosti prema međunarodnom pravu*“.

⁶⁰ Izvještaj GS UN-a u vezi sa stavom 2. Rezolucije Vijeća sigurnosti br. 808, 3.maj 1993. paragraf 34-35 i 47-48

⁶¹ Komisija za međunarodno pravo, Komentar na Nacrt zakona o zločinima protiv mira i sigurnosti čovječanstva (1996), član 18.

⁶² Odluka žalbenog vijeća MKSJ u predmetu *Tadić*, o prijedlogu odbrane za interlokutorni prigovor na nadležnost, 2. oktobar 1995. paragraf 141; presuda pretresnog vijeća MKSJ u predmetu *Tadić*, 7. maja 1997. paragraf 618-623; presuda pretresnog vijeća MKSR u predmetu *Akayesu*, 2.septembar 1998., paragraf 563-577.

⁶³ Komisija za međunarodno pravo, Komentar na nacrt teksta članova o odgovornosti država za međunarodno protupravna djela (2001), član 26.

⁶⁴ Jean-Marie-Henchaerts and Louise Doswald-Beck; Međunarodno običajno pravo, MKCK, Cambridge University Press, 2005.

164. Praksom Evropskog suda za ljudska prava naglašena je primjena odredbe stava 2. člana 7. u odnosu na primjenu stava 1. člana 7. EKLJP u nekoliko sličnih predmeta⁶⁵ u kojima je predmet rasprave upravo bilo postojanje i kažnjivost Zločina protiv čovječnosti kao krivičnog djela. Kada se ima u vidu sve naprijed navedeno, jasno je da se krivično djelo Zločini protiv čovječnosti može u svakom slučaju podvesti pod „opća načela međunarodnog prava“ iz člana 4a) KZ BiH. Dakle, bez obzira da li posmatrano sa stanovišta međunarodnog običajnog prava ili stanovišta „principa međunarodnog prava“, nedvojbeno je da su Zločini protiv čovječnosti predstavljali krivično djelo u inkriminisanoj periodu, odnosno da je zadovoljen princip legaliteta. I Apelaciono odjeljenje Suda BiH u više svojih odluka zauzelo je identičan stav u pogledu opravdanosti primjene KZ BiH.⁶⁶

165. Vijeće, također, ukazuje i na odluku Ustavnog Suda BiH u predmetu *AP 1553/15* (predmet po apelaciji osuđenog Zorana Babića) gdje je razmotreno pitanje primjene krivičnog zakona i kažnjavanja, te navedeno sljedeće:

„S obzirom da međunarodno pravo ne propisuje dovoljno jasne sankcije za ratne zločine, Sud BiH je u apelantovom slučaju kako u pogledu krivičnog djela tako i kazne mogao jedino primijeniti KZ BiH, kao mjerodavno domaće krivično zakonodavstvo (vidi, Evropski sud, Konovov protiv Letonije, presuda od 17. maja 2010. godine, stav 212.), obzirom da KZ SFRJ, kao zakon koji je bio (Predmet broj: AP 1553/15 29 Odluka o dopustivosti i meritumu) na snazi u vrijeme izvršenja krivičnog djela i nije propisivao ni navedeno krivično djelo pa stoga ni sankciju za takvo djelo. Stoga apelantova tvrdnja da je pri odmjeravanju kazne trebalo primijeniti KZ SFRJ kao blaži zakon ne može biti prihvaćena odnosno ne rezultira povredom apelantovog prava iz člana II/2 Ustava Bosne i Hercegovine i člana 7. stav (1) Evropske konvencije.“⁶⁷

166. Nadalje, Vijeće ukazuje i na odluku Evropskog suda za ljudska prava u predmetu broj 51552/10 (predmet po apelaciji Bobana Šimšića) u kojoj je navedeno sljedeće: Zločini protiv čovječnosti u vrijeme izvršenja inkriminisanih radnji nisu bili propisani kao krivično djelo u KZ-u SFRJ, ali čine imperativni princip međunarodnog prava i nesporno je da su 1992. godine bili sastavni dio međunarodnog običajnog prava⁶⁸.

167. U pogledu kvalifikacije pojedinačnih radnji koje je optuženi Miroslav Marković preduzeo, Vijeće je utvrdilo da su se u radnjama opisanim u izreci presude, stekla sva bitna obilježja krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkom a), a sve u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 29. KZ BiH.

⁶⁵ Vidjeti npr. presudu ESLJP u predmetu Naletilić v. Hrvatska, broj 51891/99;

⁶⁶ Presuda Suda BiH broj: S1 1 K 017741 17 Krž 2 od 23.03.2017. godine, paragrafi 36 – 44; Rješenje Suda BiH broj: S1 1 K 003472 18 Krž od 26.10.2018. godine; Presuda Suda BiH broj: S1 1 K 003359 14 KŽŽ od 18.09.2014. godine, paragrafi 210 – 228;

⁶⁷ Para. 60. i 61. Odluke Ustavnog suda BiH broj AP 1553/15 po apelaciji osuđenog Zorana Babića od 25.10.2017. godine;

⁶⁸ Odluka Evropskog suda za ljudska prava, Šimšić protiv Bosne i Hercegovine, broj 51552/10 od 26.08.2010. godine;

III. STANDARDI DOKAZIVANJA

168. Vijeće se prilikom razmatranja i ocjene dokaza koji su provedeni na glavnom pretresu rukovalo osnovnim načelima propisanim u ZKP BiH, Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima (EKLjP) i uspostavljenim praksom MKSJ, Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu (MKSR) i Evropskog suda za ljudska prava (ESLjP), a koji će u nastavku biti navedeni.

169. Najprije, Vijeće je imalo u vidu da je svrha sudskog postupka da se osigura da niko nevin ne bude osuđen, a da se učiniocu krivičnog djela izrekne krivičnopravna sankcija pod uslovima propisanim KZ BiH i u zakonom propisanom postupku (član 2. stav 1. ZKP BiH).

170. U tom smislu, član 3. stav 1. ZKP BiH određuje da se svako smatra nevinim za krivično djelo dok se pravosnažnom presudom ne utvrdi njegova krivica. Procesna pretpostavka nevinosti je tzv. privremena pretpostavka (*praesumptio iuris tantum*), koja vrijedi dok se suprotno ne dokaže. Zbog usvajanja ove pretpostavke, optuženi je oslobođen tereta dokazivanja svoje nevinosti. Slijedom toga, teret dokazivanja suprotnog od onog što predviđa pretpostavka nevinosti je na tužiocu. Pri tome, pretpostavka nevinosti se odnosi ne samo na krivicu optuženog, već i na sve druge bitne elemente koji stoje u međusobnoj vezi u pojmu krivičnog djela (radnja izvršenja, protivpravnost ili kažnjivost).

171. Navedeno potvrđuju i judikati ESLjP, prema kojima presumcija nevinosti ima, između ostalog, sljedeće posljedice:

- (i) optuženi nije dužan dokazivati svoju nevinost i teret dokazivanja leži na suprotnoj strani, dakle tužiocu i
- (ii) sud mora donijeti oslobađajuću presudu, ne samo kad je uvjeren u nevinost optuženog, nego i u situaciji kad o tome postoji razumna sumnja.

172. Jedna od neposrednih posljedica presumpcije nevinosti je izričita zakonska odredba sadržana u članu 3. stav 2. ZKP BiH, koja propisuje da će sumnju u pogledu postojanja činjenica koje čine obilježja krivičnog djela ili o kojima ovisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva, sud riješiti na način koji je povoljniji za optuženog.

173. Konkretno, riječ je o načelu *in dubio pro reo*, ili načelu koje je izraz pogodovanja optuženom. Neku činjenicu sud može na temelju ocjene dokaza smatrati utvrđenom kada se uvjerio u njezino postojanje koje mora proizilaziti iz dokaza izvedenih na glavnom pretresu i kad u tom pogledu postupajuće vijeće nema više nikakvih dvojbi. Pri tome, sve činjenice koje su *in peius* (na štetu) optuženog moraju se utvrditi sa apsolutnom sigurnošću. Drugim riječima, moraju se dokazati van razumne sumnje. Ukoliko se to ne postigne, uzima se kao da one i ne postoje. Sve činjenice koje su *in favorem* (u korist) optužene osobe, uzimaju se kao da postoje i onda i kad su utvrđene samo sa vjerovatnošću. Ako se i nakon savjesne ocjene dokaza „...*pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima*...“, sumnje ne daju otkloniti, prema normi iz člana 3. stav 2. ZKP BiH, u sumnji sud rješava na način povoljniji za optuženog.

174. Rezultat primjene pravila *in dubio pro reo* uvijek mora biti izricanje presude u korist optuženog, što u slučaju sumnje oko pravno relevantnih činjenica predviđenih materijalnim krivičnim pravom uključuje, ne samo blažu kaznu kada je krivica utvrđena, nego i oslobađajuću presudu u slučajevima u kojima glavni pretres nije mogao razjasniti sumnju oko pitanja je li optuženi počinio krivično djelo iz optužbe.

175. U ovom smislu je i odredba člana 284. tačka c) ZKP BiH, prema kojoj će se optuženi osloboditi od optužbe „*ako nije dokazano da je optuženi učinio krivično djelo za koje se optužuje*“, što znači, ne samo u slučajevima u kojima uopšte nisu izvedeni dokazi za optužbu, nego i u slučaju kada su dokazi izvedeni, ali su isti nedovoljni da Sud, na osnovu njihove ocjene, izvede zaključke o nedvojbenom postojanju činjenica iznesenih u optužbi.

176. U vezi navedenog Vijeće je prilikom ocjene dokaza imalo u vidu i standard dokazivanja „*van razumne sumnje*“, kojeg je ustanovila sudska praksa kao uslov za izricanje osuđujuće presude. Prema općeprihvaćenom stanovištu, dokazi van razumne sumnje su dokazi na osnovu kojih se pouzdano može zaključiti da postoji najveći stepen vjerovatnoće da je optuženi počinio krivično djelo.

177. Vijeće je imalo u vidu i odredbu člana 14. stav 2. ZKP BiH, koja propisuje da je sud dužan razmatrati i ocjenjivati dokaze koji idu u korist optuženog sa jednakom pažnjom kao i dokaze koji ga terete.

178. Vijeće je razmatralo i cijnilo sve dokaze izvedene na glavnom pretresu, kako pojedinačno, tako i u njihovoj međusobnoj vezi, u skladu sa članom 281. ZKP BiH, ali u nastavku presude će navesti samo one dokaze koji su relevantni za donošenje odluke, te obrazlagati i iznositi zaključke samo o činjenicama koje su od suštinske važnosti za odluku Suda.

179. Nadalje, Vijeće podsjeća na član 15. ZKP BiH, kojim se rukovodilo i u kojem je sadržan jedan od temeljnih principa krivičnog zakonodavstva – princip slobodne ocjene dokaza, koji je ograničen jedino principom zakonitosti dokaza, što znači da je ocjena dokaza oslobođena formalnih pravnih pravila koja bi određivala vrijednost pojedinih dokaza. Uspostavljajući ovaj princip, zakonodavac je dao neophodnu slobodu sudskoj vlasti i pokazao povjerenje u prosudbenu moć sudija.

180. Vijeće je imalo u vidu i praksu ESLjP, prema kojoj se sud, iako je obavezan dati razloge za svoju odluku, ne mora detaljno baviti svakim argumentom koji je iznijela neka od strana u postupku.

181. Isto tako, Vijeće je uzelo u obzir stav žalbenog vijeća MKSJ u predmetu *Kvočka i dr.* da je stvar diskrecione ocjene pretresnog vijeća koje će pravne argumente razmotriti. Što se tiče zaključaka o činjenicama, pretresno vijeće je dužno da izvede samo one zaključke o činjenicama koji su od suštinske važnosti za utvrđivanje krivice po određenoj tački optužnice. Nije nužno osvrutati se na svaki iskaz svjedoka ili svaki dokaz u sudskom spisu.

182. Član 6. stav 1. EKLJP nameće obavezu svim sudovima da *“ukažu dovoljno jasno na osnove na kojima oni zasnivaju svoju odluku”*. Iako priznaje primat domaćih sudskih organa u davanju ocjene šta je relevantno i prihvatljivo, član 6. stav 1. EKLJP nameće domaćim sudovima obavezu da na odgovarajući način izvrše ispitivanje podnesaka, argumenata i dokaza koje su podnijele strane. U vezi sa tim, sudovi moraju razmotriti i raščistiti sve značajne nepodudarnosti u iskazima strana u postupku, ukazati da li je neki od osporenih dokaza neprihvatljiv, te ako jeste, po kom osnovu.

183. Prilikom ocjene iskaza saslušanih svjedoka, Vijeće je nastojalo sagledati njihovo svjedočenje u cjelini, cijeneći pri tome kako sadržinu samog iskaza, tako i držanje i ponašanje svjedoka tokom davanja iskaza. U tom smislu, Vijeće je cijeno praksu MKSJ i stav Žalbenog vijeća zauzet u predmetu *Nahimana i dr.*, u kojem Žalbeno vijeće podsjeća da: *„Pretno vijeće ima puno diskreciono pravo da odmjeri koju će težinu i vjerodostojnost pripisati iskazu nekog svjedoka. Pri tome, pretno vijeće mora uzimati u obzir relevantne faktore u zavisnosti od konkretnog slučaja, uključujući i ponašanje svjedoka u sudnici, njegovu ulogu u datim događajima, uvjerljivost i jasnoću njegovog iskaza, pitanja da li ima protivrječnosti ili nedosljednosti u njegovim uzastopnim izjavama ili između njegovog svjedočenja i drugih dokaza, ranije primjere lažnog svjedočenja, motivaciju za davanje lažnog iskaza, te odgovore tog svjedoka tokom unakrsnog ispitivanja.“*

184. Vijeće je imalo u vidu da pouzdanost iskaza jednog svjedoka zavisi od njegovog poznavanja činjenica, ali i da na pouzdanost iskaza u velikoj mjeri može uticati protek vremena, nestalnost ljudske percepcije kao i traumatičnost samog događaja o kome se svjedoči. Nedosljednosti u iskazu svjedoka ne znače, same po sebi, da sudsko vijeće koje postupa razložno to svjedočenje mora odbaciti kao nepouzđano. Slično tome, faktori kao što su vremenski razmak između događaja i svjedočenja, mogući uticaj trećih lica, druge nepodudarnosti ili stresne okolnosti u vrijeme inkriminisanog događaja, ne isključuju automatski mogućnost da se vijeće osloni na takav iskaz. Konkretno, Vijeće je uporedilo činjenice o kojima određeni svjedok svjedoči sa činjenicama koje su utvrđene od strane drugih svjedoka, te materijalnim dokazima, kako bi utvrdilo da li su njegovi navodi potkrijepljeni ili osporeni drugim dokazima u ovome predmetu.

185. Prilikom ocjenjivanja dokazne snage iskaza saslušanih svjedoka, Vijeće je razmotrilo razlike u iskazima svjedoka datim na glavnom pretresu i u ranijim fazama postupka kao i razlike u izjavama o određenim činjenicama, datim u različito vrijeme i pred različitim organima, kao i pojašnjenja o uzrocima tih razlika datim na glavnom pretresu, analiziralo i cijeno dokaznu snagu iskaza za svaki pojedini slučaj konkretno, te u njihovoj povezanosti sa drugim dokazima, a zatim odlučilo o njihovoj vjerodostojnosti, o čemu će detaljnije biti navedeno u daljnjem obrazloženju presude.

186. Vijeće je također izvršilo uvid u svaki uloženi materijalni dokaz kako bi odlučilo o njegovoj pouzdanosti i dokaznoj vrijednosti, pri čemu se neće podjednako osvrćati na svaki dokaz, nego će obrazložiti samo one zaključke o činjenicama koje su bitne za utvrđivanje odgovornosti optuženog.

IV. NALAZI SUDA

A. ZAKONSKA OBILJEŽJA KRIVIČNOG DJELA ZLOČINI PROTIV ČOVJEČNOSTI IZ ČLANA 172. KZ BiH

187. Vijeće je na temelju svih provedenih dokaza van svake razumne sumnje zaključilo da je optuženi Miroslav Marković, radnjama pobliže opisanim u izreci presude, ostvario sva obilježja krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkom a) KZ BiH u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 29. istog zakona.

188. Navedena odredba materijalnog zakona glasi:

Ko, kao dio širokog ili sistematičnog napada usmjerenog bilo protiv kojeg civilnog stanovništva, znajući za takav napad, učini koje od ovih djela:

a) lišenje druge osobe života (ubistvo);

....

h) progon bilo koje grupe ljudi ili kolektiva na političnoj, rasnoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj, spolnoj ili drugoj osnovi koja je univerzalno prihvaćena kao nedopustiva po međunarodnom pravu, u vezi sa bilo kojim krivičnim djelom iz ovog stava ovog člana, bilo kojim krivičnim djelo propisanim u ovom zakonu ili bilo kojim krivičnim djelom u nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine;

....

kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

189. Vijeće je oglasilo optuženog Markovića krivim za individualnu krivičnu odgovornost po članu 180. stav 1. KZ BiH, koja je jedna od temeljnih načela i međunarodnog krivičnog prava, predviđena posebno za počinjenje najtežih krivičnih djela iz glave XVII KZ BiH.

190. Navedena odredba u relevantnom dijelu glasi: „Osoba koja planira, pokrene, naredi, učini ili podstrekava ili pomaže u planiranju, pripremanju ili učinjenju krivičnih djela iz člana 171. (Genocid), 172. (Zločini protiv čovječnosti), 173. (Ratni zločin protiv civilnog stanovništva), 174. (Ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika), 175. (Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika), 177. (Protupravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja), 178. (Protupravno oduzimanje stvari od ubijenih i ranjenih na ratištu) i 179. (Povrede zakona ili običaja rata) ovog zakona, individualno je odgovorna za to krivično djelo.“

191. Stav 1. citirane odredbe KZ BiH predviđa različite oblike saučesništva u širem smislu pri izvršenju navedene kategorije krivičnih djela. Prije svega, radi se o oblicima

počinjenja krivičnih djela, ali i većem broju radnji saizvršilaštva koje karakterizira bitno drugačiji način određenja nego je to slučaj kod tzv. „opštih krivičnih djela.“⁶⁹

192. Analizirajući sve elemente citirane odredbe, Vijeće je ustanovilo postojanje individualne krivične odgovornosti optuženog Markovića za radnje za koje je oglašen krivim, jer je iste lično počinio, a što će biti detaljno razrađeno kroz obrazlaganje inkriminacija za koje je optuženi oglašen krivim.

193. Nadalje, optuženom se stavljalo na teret da je u počinjenju inkriminiranih radnji djelovao u svojstvu saizvršioca, što je obučeno odredbom člana 29. KZ BiH, koja propisuje: „*Ako više osoba, učestvovanjem u učinjenju krivičnog djela ili preduzimajući šta drugo, čime se na odlučujući način doprinosi učinjenju krivičnog djela, zajednički učini krivično djelo, svaka od njih kaznit će se kaznom propisanom za to krivično djelo.*”

194. Preciznije, saizvršilaštvo je oblik izvršilaštva koji postoji kada više lica, koja ispunjavaju sve uslove koji se zahtijevaju za izvršioca, na osnovu zajedničke odluke, svjesno i voljno, učine određeno krivično djelo, tako da svaki od saizvršilaca u tome daje svoj doprinos, koji je bitan i bez kojeg krivično djelo ne bi bilo ostvareno ili ne bi bilo ostvareno na zamišljen način.

195. Prema tome, pored zajedničkog djelovanja više lica u ostvarenju datog djela, potrebno je da kod njih postoji i svijest o tome da izvršeno djelo predstavlja zajednički rezultat njihovih radnji.

196. Ovaj vid odgovornosti je ustanovljen kod optuženog, a Vijeće će svoj zaključak u tom pravcu detaljnije elaborirati u dijelu presude koji govori o krivici optuženog za predmetno krivično djelo.

B. OPŠTI ELEMENTI KRIVIČNOG DJELA ZLOČINI PROTIV ČOVJEČNOSTI

197. Vijeće će u daljem izlaganju iznijeti svoj zaključak o postojanju općih elemenata koji su uslov egzistiranja krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH, a čije postojanje je ustanovljeno temeljnom ocjenom provedenih dokaza.

198. Naime, iz zakonske definicije krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. KZ BiH, a u vezi sa radnjama izvršenja navedenim u izreci presude, za koje je optuženi oglašen krivim, proizilaze sljedeći opći elementi ovog krivičnog djela:

1. postojanje širokog ili sistematičnog napada,
2. da je djelo optuženog učinjeno kao dio takvog napada,
3. da je napad usmjeren protiv bilo kojeg civilnog stanovništva,

⁶⁹ Komentari krivičnih/kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini, Vijeće Evrope i Evropska Komisija, Sarajevo, 2005., str.593.

4. da je optuženi znao za takav napad.

199. Vijeće će u daljem dijelu presude obrazložiti razloge na kojima je zasnovalo uvjerenje o ispunjenosti opštih elemenata krivičnog djela za koje je oglasilo krivim optuženog Markovića.

1. Postojanje širokog ili sistematičnog napada

200. Vijeće je na osnovu svih provedenih dokaza nesumnjivo zaključilo da se u vremenskom periodu od početka aprila 1992. godine pa najmanje do kraja jula 1992. godine, odvijao širok i sistematičan napad vojske i policije Srpske Republike Bosne i Hercegovine, poslije Republike Srpske, usmjeren protiv civilnog bošnjačkog stanovništva na širem području sela Lokanj, opština Zvornik i susjednih opština. Također, na osnovu saglasnih iskaza svjedoka kao i materijalnih dokaza koji su uvedeni u spis, a naročito redovnih borbenih izvještaja, te utvrđenih činjenica iz presuda MKSJ, Vijeće je nesporno utvrdilo da je u vrijeme širokog i sistematičnog napada usmjerenog protiv civila bošnjačke nacionalnosti postojao oružani sukob na području BiH.

201. Prilikom utvrđivanja prirode napada, Vijeće je analiziralo odredbu člana 172. stav 2. tačka a) KZ BiH, koja propisuje da je napad u kontekstu citirane odredbe zapravo „ponašanje koje uključuje višestruko činjenje djela iz stava 1. ovog člana, protiv bilo kojeg civilnog stanovništva na osnovi ili u cilju državne politike ili politike neke organizacije da se učini takav napad“. Nije nužno da je počinitelj znao sve karakteristike napada ili za pojedinosti plana ili politike konkretne države ili organizacije.⁷⁰

202. U tom kontekstu, Vijeće će prvo obrazložiti dokaze kojima je utvrđeno postojanje podelementa ovog krivičnog djela, odnosno postojanje politike da se počini napad, što u konkretnom zahtjeva da je (1) *postojala državna ili organizaciona politika da se učini napad i (2) da je napad zapravo preduzet na osnovu ili u cilju te politike.*

203. Iako je stav Vijeća MKSJ-a u predmetu Krnojelac, da prema međunarodnom običajnom pravu radnje optuženog ne moraju nužno biti povezane sa nekom politikom ili planom, Vijeće je u konkretnom slučaju ipak ustanovilo postojanje politike u čijem cilju je napad izvršen.

204. Na osnovu utvrđenih činjenica nesporno je da obrazac ponašanja pripadnika srpskih policijskih i vojnih snaga nije mogao biti rezultat ishitrenog samovoljnog ponašanja. Naprotiv, sve okolnosti predmeta jasno ukazuju da je postojalo udruženo djelovanje vojske i policije Srpske republike BiH, a potom Republike Srpske. Navedeno djelovanje se nesumnjivo može posmatrati, kao sprovođenje politike koja je postojala na višem nivou.

⁷⁰ Komentar Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine.

205. Ovi navodi su potkrepljeni činjenicama⁷¹ koje su prihvaćene kao utvrđene u ovom predmetu:

"Savjet SDS-a raspravljao je 15. oktobra 1991. o strategiji uspostave srpske vlade, što je obuhvatalo formiranje paralelnih organa vlasti, regionalizaciju BiH i vojnu organizaciju." / Brđanin: parag. 66

"Na prvoj sjednici Skupštine srpskog naroda u BiH, održanoj 24. oktobra 1991., Radovan Karadžić je jasno dao do znanja da su bosanski Srbi spremni svoje ciljeve postići pomoću sile i straha ako im to ne uspije na drugi način." / Brđanin: parag. 67

"U jesen 1991., u SRBiH su osnovane još četiri srpske autonomne oblasti. To su bile Srpska Autonomna Oblast Hercegovina, Srpska Autonomna Oblast Romanija-Birač, Srpska Autonomna Oblast Semberija i Srpska Autonomna Oblast Sjeverna Bosna.⁴²⁹ Dana 21. novembra 1991., Skupština srpskog naroda u BiH (dalje u tekstu: Skupština Srpske Republike BiH) je na svojoj 2. Sjednici verificovala osnivanje ARK-a i još četiri srpske autonomne oblasti.⁴³⁰ Tom ratifikacijom su ARK i druge četiri srpske autonomne oblasti postale sastavni dijelovi Srpske Republike BiH. Skupština Srpske Republike BiH imenovala je Jovana Ćizmovića, člana Ministarskog savjeta Skupštine Srpske Republike BiH,⁴³² za koordinatora vlada ARK-a i ostalih srpskih autonomnih oblasti. / Brđanin: parag. 167

"U govoru održanom povodom plebiscita srpskog naroda u Sarajevu u novembru 1991. godine, Radovan Karadžić je predstavnicima opština, članovima SDS-a, dao uputstvo da u svojim opštinama, regijama i mjesnim zajednicama uvedu vlast koja će se u potpunosti sastojati od bosanskih Srba. Skupština srpskog naroda u BiH izglasala je 11. Decembra 1991. Preporuku za osnivanje posebnih srpskih opština. Otvoreno proklamovani cilj ove odluke bio je "razvaljivanje postojećih opština gdje Srbi nisu u većini." / Brđanin: parag. 68

"Glavni odbor SDS-a objavio je 19. decembra 1991. dokument pod naslovom "Uputstvo o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u Bosni i Hercegovini u vanrednim okolnostima"(dalje u tekstu: Uputstvo s varijantom A i B). To uputstvo propisuje na koji način će biti provedene određene utvrđene aktivnosti u svim opštinama u kojima žive Srbi, a u suštini se radi o nacrtu za preuzimanje vlasti od strane bosanskih Srba u opštinama u kojima oni predstavljaju većinu stanovništva (dalje u tekstu: Varijanta A) i opštinama gdje su u manjini (dalje u tekstu: Varijanta B). Formulirani cilj Uputstva s varijantom A i B bio je "provođenje plebiscitarne odluke kojom se srpski narod u Bosni i Hercegovini opredijelio da živi u jedinstvenoj državi" i "povećanje mobilnosti i spremnosti za odbranu interesa srpskog naroda." / Brđanin parag. 69

"Uputstvo s varijantom A i B sadržavalo je, između ostalog, i direktivu prema kojoj će opštinski odbori SDS-a formirati krizne štabove srpskog naroda u svojim opštinama. 130

⁷¹ Činjenice sa oznakom paragrafa i izvornika- presude MKSJ su detaljno pobrojane u dijelu obrazlaganja procesnih odluka presude, te su probrojane u Anex-u II presude

"Zadaci, mjere i druge aktivnosti" o kojima se govori u Uputstvu s varijantom A i B provodiće se isključivo po nalogu predsjednika SDS-a." / Brđanin parag. 70

"Početkom 1992., dok su trajali međunarodni pregovori kojima se pokušavalo riješiti pitanje statusa BiH, rukovodstvo bosanskih Srba provelo je svoj plan da teritorije koje su smatrali svojim odvoje o postojećih struktura SRBiH i stvore zasebnu državu bosanskih Srba. Skupština Srpske Republike BiH proglasila je 9. januara 1992. Srpsku Republiku BiH, koja će 12. augusta 1992. biti preimenovana u Republiku Srpsku (dalje u tekstu: RS),¹³² Ona se sastojala od tzv. srpskih autonomnih regija i oblasti (...)" / Brđanin parag. 71

"Dana 9. januara 1992., Skupština bosanskih Srba je jednoglasno proglasila "Srpsku Republiku Bosne i Hercegovine" kao federalnu jedinicu Jugoslavije. " / Krajišnik parag. 103

"Skupština Srpske Republike BiH osnovala je 27. marta 1992. Srpsko ministarstvo unutrašnjih poslova (dalje u tekstu: MUP). Ministarstvo narodne odbrane Srpske Republike BiH 16. aprila 1992. donijelo je odluku o tome da Teritorijalna odbrana (dalje u tekstu: TO) predstavlja oružanu snagu Srpske Republike BiH, te da komandovanje i rukovođenje TO-om vrše opštinski, oblasni i regionalni štabovi, kao i štab TO-a Srpske Republike BiH. Istom odlukom Ministarstvo narodne odbrane proglasilo je neposrednu ratnu opasnost i naredilo opštu javnu mobilizaciju TO-a na cjelokupnoj teritoriji Srpske Republike BiH. Pored toga, naređeno je i formiranje štabova TO-a u novoosnovanim opštinama bosanskih Srba." / Brđanin parag. 73

"Na 16. sjednici Skupštine Srpske Republike BiH, održanoj 12. maja 1992., kada je oružani sukob već započeo, Radovan Karadžić je iznio šest strateških ciljeva srpskog naroda u Bosni i Hercegovini. 140 Prvi i najsudbonosniji cilj bilo je "razdvajanje od druge dvije nacionalne zajednice - državno razdvajanje." / Brđanin parag. 74

[Tokom 16. sjednice Skupštine Srpske Republike BiH] {...osnovana je Vojska Srpske Republike Bosne i Hercegovine [dalje u tekstu: VRS], koja je stavljena pod vrhovnu komandu Predsjedništva Srpske Republike BiH. General-potpukovnik Ratko Mladić prihvatio je položaj komandanta Glavnog štaba VRS-a {...}. / Brđanin parag. 78

"U septembru 1990. JNA je naredila da se oružje povuče iz skladišta pod kontrolom lokalnih jedinica TO-a i premjestila ga u vlastita skladišta oružja. Zbog toga, kada su napetosti između etničkih grupa porasle, mjesne zajednice u cijeloj BiH nisu na raspolaganju imale značajnije količine oružja. Međutim, krajem 1991. i početkom 1992. sve tri nacionalne stranke počele su se naoružavati." / Brđanin parag. 87

"Već 18. oktobra 1991. Radovan Karadžić, u svojstvu predsjednika SDS-a, proglasio je vanredno stanje u SDS-u i naredio da se organizuju svakodnevni sastanci opštinskih odbora SDS-a i danonoćna dežurstva, najavljujući da će nova uputstva stizati svakodnevno (...)" / Krajišnik parag. 71

"Takođe 21. novembra, skupština bosanskih Srba usvojila je rezoluciju kojom daje punu podršku JNA u odbrani zajedničke države Jugoslavije i u provođenju mobilizacije srpskog naroda u Bosni i Hercegovini za popunu vojnih jedinica. U rezoluciji nadalje stoji: "Poziva se srpski narod i ostali narodi koji zele da očuvaju Jugoslaviju da se obavezno odazivaju na vojne pozive"" / Krajišnik parag. 75

"Dana 19. ili 20. decembra 1991. Dokument pod naslovom "Uputstvo o organizovanju I djelovanju organa srpskog naroda u Bosni I Hercegovina u vanrednim okolnostima, Sarajevo, 19. Decembar 1991." Predočenje na sastanku na kojem su učestvovali visoki predstavnici SDS-a {...}" / Krajišnik parag. 86

"Uputstvo počinje sljedećim tačkama:

1. Zbog opravdane sumnje da određene snage uporno, temeljito i organizovano djeluju na nasilnom izvođenju Bosne i Hercegovine iz Jugoslavije, a time i srpskog naroda, donosi se ovo uputstvo kojim se razrađuju jedinstveni zadaci, mjere i druge aktivnosti koje će se sprovoditi u okviru nacionalne zajednice srpskog naroda u Bosni i Hercegovini u cilju sprovođenja plebiscitarne odluke kojom se srpski narod u Bosni i Hercegovini opredijelio da živi u jedinstvenoj državi, kako u postojećim, tako i u svim uslovima i okolnostima koje mogu nastupiti imajući u vidu razvoj ukupne političke i bezbjednosne situacije

2. Zadaci, mjere i druge aktivnosti utvrđene u ovom uputstvu preduzimaće se radi povećanja mobilnosti i spremnosti za odbranu interesa srpskog naroda.

3. Zadaci, mjere i druge aktivnosti iz ovog uputstva sprovode se na čitavoj teritoriji SR BiH, odnosno u svim opštinama na čijem području živi srpski narod, I to:

- u cijelosti, u opštinama u kojima srpski narod predstavlja većinu (varijanta "A") i,
- djelimično, u opštinama u kojima srpski narod nije u većini {varijanta "B").

4. Radi obezbjeđenja jedinstvenog I blagovremenog sprovođenja, utvrđivanje zadataka, mjera I drugih aktivnosti vrši se po varijantama "A" i "B", I to u dva stepena." / Krajišnik parag. 87

"Prvi stepen" Varijante A, koja se odnosi na opštine u kojima je srpski narod u većini, obuhvata sljedeća uputstva: Opštinski odbor SDS odmah će formirati krizni štab srpskog naroda u opštini u čiji sastav ulaze:

- svi članovi sekretarijata opštinskog odbora SDS;
- nosioci funkcija u opštini - kandidati SDS sledećih organa: predsjednik skupštine opštine ili predsjednik izvršnog odbora opštine; načelnik stanice javne bezbjednosti ili komandir stanice milicije; komandant ili načelnik opštinskog štaba teritorijalne odbrane; sekretar opštinskog štaba narodne odbrane ili drugi rukovodni radnik iz tog sekretarijata

koji je kandidat SDS;

- poslanici u Skupštini srpskog naroda BiH
- članovi Glavnog odbora SDS BiH sa područja opštine. / Krajišnik parag. 88

"Uputstva koja su dio prvog stepena Varijante B, koja se odnosi na opštine u kojoj Srbi ne predstavljaju većinu, suštinski su ista kao i uputstva za Varijantu A, uključujući i članstvo u kriznim štabovima. Jedina značajna razlika u prvom stepenu Varijante B sadržana je u uputstvu za postupak osnivanja državnih organa u opštini, u kojem se kaže: "U organima vlasti obezbijediti proporcionalnu zastupljenost kadrova iz reda drugih naroda i narodnosti koji su izrazili lojalnost prema saveznoj državi Jugoslaviji." / Krajišnik parag. 92

"Pripreme za preuzimanje vlasti u opštinama uslijedile su odmah nakon objave Uputstva. Dana 21. decembra 1991. Skupština bosanskih Srba imenovala je za koordinatora za rad vlada i izvršnih organa srpskih autonomnih oblasti Jovana Čizmovića, čiji je zadatak, između ostalog, bio provođenje Uputstva od 19. Decembra. Usprkos tome što je situacija u svakoj opštini bila različita, više funkcionera SDS-a u Bosni i Hercegovini smatralo je da Uputstvo pruža smjernice u tim izvanrednim okolnostima." / Krajišnik parag. 98

"Dana 9. januara 1992. skupština bosanskih Srba jednoglasno je proglasila "Republiku srpskog naroda Bosne i Hercegovine": ... na područjima srpskih autonomnih regija u oblasti i drugih srpskih etničkih cjelina u Bosni i Hercegovini, uključujući i područja na kojima je srpski narod ostao u manjini zbog genocida koji je nad njim izvršen u drugom svjetskom ratu, a na osnovu plebiscita održanog 9. i 10. novembra 1991. godine na kome se srpski narod izjasnio za ostanak u zajedničkoj državi Jugoslaviji..." Skupština je dodala sljedeće: "Teritorijalno razgraničenje sa političkim zajednicama drugih naroda Bosne i Hercegovine, kao i razrješenje drugih međusobnih prava i obaveza, izvršiće se mirnim putem i dogovorno".²²⁷ Deklaracija se trebala provesti u slučaju da nezavisnost Bosne i Hercegovine prizna međunarodna zajednica. Usprkos tome, naoružavanje srpskog stanovništva vršeno uz podršku SDS-a u istom periodu ukazuje na to da se rukovodstvo bosanskih Srba istovremeno pripremalo za drugi pravac djelovanja. / Krajišnik parag. 103

„U povjerljivom dokumentu "organa Republike Srpska Bosna i Hercegovina" (...) "skupština bosanskih Srba odlučila da "institucionalizuje" situaciju u kojoj bi "srpske teritorije" Bosne i Hercegovine ostale u saveznoj Jugoslaviji. U dokumentu se navodi da to treba uraditi mirnim putem, ali dalje u tekstu kaže se da organi republike bosanskih Srba uskoro treba da uspostave punu kontrolu nad tim srpskim teritorijama, pa se tim u vezi traže razne vrste pomoći od JNA. Prvo, "organi" su zatražili da JNA odredi oficire za pomoć opštinskim TO-ima, stanicama javne bezbjednosti i centrima službi bezbjednosti, te da nabavi materijalno-tehnička sredstva, uključujući oružje, municiju, vozila, helikoptere, sredstva veze i uniforme, i to najkasnije do 20. februara 1992. Drugo, "organi" su zatražili podršku JNA u preuzimanju kontrole nad "srpskim teritorijama u BiH koje ostaju u sastavu Jugoslavije". Zatraženo je takođe da JNA rasporedi svoje jedinice na položaje s kojih će moći da štite granice srpskih teritorija i da se pripremi za pružanje brze pomoći u uspostavljanju kontrole nad teritorijom obezbjeđenjem važnih područja. Kao "rok" za izvršenje zadataka u vezi s drugim zahtjevom određen je 25. februar. Sa svoje strane, "organi" su preuzeli obavezu da kroz opštinske organe regrutuju

dobrovoljce i da odrede pojedince (predsjednike opština I komandante TO-a) koji će koordinisati saradnju i zajednička dejstva s JNA - a komande vojnih oblasti JNA dobiće spisak s telefonskim brojevima zaduženih osoba." / Krajišnik parag. 109

„(...) već u aprilu ili maju 1992. godine osnovani su i u cjelosti započeli s radom svi krizni štabovi SDS-a u republici bosanskih Srba. Kad su postali opštinski organi, funkcionisali su kao opštinska vlast kad je rad skupština opština bio onemogućen zbog vanrednog stanja, zamjenjujući i skupštine opštine i izvršne odbore. Kao vodeće tijelo vlasti u opštini, krizni štabovi kontrolisali su civilne, vojne i paravojne poslove (...)" / Krajišnik parag. 260

"Krizni štabovi su se iz organa SDS-a pretvorili u republičke organe poslije saopštenja za javnost od 4. aprila 1992., u kojem je SNB naredio njihovo aktiviranje I uputio TO i rezervni sastav policije da budu u pripravnosti, Kao što je već objašnjeno, već 24. marta 1992. skupština bosanskih Srba zatražila je od vlade da sačini plan o preuzimanju vlasti i započinjanju rada novih organa vlasti, na primjer, na polju unutrašnjih poslova i narodne odbrane, na teritoriji republike bosanskih Srba. Taj plan, koji je vlada donijela mjesec dana kasnije, 26. aprila 1992., bavio se radom kriznih štabova u opštinama:Krizni štab u ratnim uslovima preuzima sve prerogative i funkcije skupština opština, kad one nisu u mogućnosti da se sastanu. Krizni štab svoj rad temelji na ustavnim i zakonskim rješenjima, te odlukama Skupštine, Predsjedništva i Vlade Srpske Republike BiH... Krizni štab je dužan prikupljati informacije o stanju na terenu i obavještavati i konsultovati nadležne organe Srpske BiH, odnosno povjerenike Vlade koji se imenuju za sredine i područja posebno ugrožena ratom..., Krizni štab [...] pravi sedmične izvještaje koje dostavlja regionalnim odnosno državnim organima Srpske BiH " / Krajišnik parag. 263

„Rukovodstvo bosanskih Srba je gledalo na krizne štabove kao na produžetak svoje vlasti u opštinama. Na primjer, rukovodstvo bosanskih Srba, preko stranačkih ili republičkih organa, izdavalo je direktne naredbe ili uputstva kriznim štabovima uopšte i pojedinačnim kriznim štabovima, koji su ih primali i po njima postupali. Sami krizni štabovi navodili su naredbe i odluke regionalnih i centralnih organa kao osnov po kojem postupaju." / Krajišnik parag. 268

206. Dakle, nesporno je da se sprovodila politika koja je uspostavljena na višem nivou. Međutim, osim toga, ovaj opšti element krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti, zahtijeva postojanje širokog ili sistematičnog napada, a imajući u vidu da odredbe Krivičnog zakona BiH ne daju pobližu definiciju navedenog pojma, Vijeće se prilikom ocjene dokaza rukovodilo do sada uspostavljenom praksom MKSJ i Suda BiH o ovom pitanju.

207. Pa tako u presudi Žalbenog vijeća Međunarodnog Krivičnog Suda za bivšu Jugoslaviju u predmetu Kunarac, Kovač i Vuković, definisani su faktori pri ocjenjivanju rasprostranjenosti ili sistematičnosti napada.⁷²

⁷² MKSJ presuda Žalbenog vijeća u predmetu Kunarac i dr. od 12.6.2002. godine; paragraf 95.

208. U procjenjivanju što napad čini „rasprostranjenim“ ili „sistematskim“, sudsko vijeće mora prvo identifikovati stanovništvo koje je objekt napada a zatim, u svjetlu metoda, sredstava, resursa i rezultata napada na to stanovništvo, ustanoviti da li je napad doista bio rasprostranjen ili sistematski. Posljedice napada po ciljano stanovništvo, broj žrtava, priroda djela, eventualno sudjelovanje zvaničnika ili predstavnika vlasti, ili bilo koji raspoznatljivi obrazac zločina mogu se uzeti u obzir kako bi se utvrdilo da li taj napad na civilno stanovništvo ispunjava jedan od uslova, odnosno, da li je „rasprostranjen ili „sistematski“, ili pak ispunjava oba uslova.

209. Detaljnije, pojam „rasprostranjen“ definiše se u presudi Pretresnog vijeća MKSJ u predmetu protiv *Kordića i Čerkeza*⁷³, te u prvostepenoj presudi *Blaškić*, čiji paragraf 206. navodi da se: *"Koncept „rasprostranjenog“ može definisati kao masovna, česta akcija velikih razmjera sprovedena kolektivno sa znatnom ozbiljnošću i uperena protiv mnoštva žrtava."*

210. Koncept „sistematskog“ može se definisati kao temeljno organizovan i redovan obrazac zasnovan na zajedničkoj politici sa znatnim javnim ili privatnim sredstvima. Ne postoji uslov da ova politika mora biti formalno usvojena kao politika države. Međutim neka vrsta unaprijed smišljenog plana ili politike mora da postoji.⁷⁴

211. Kada je riječ o napadu, on je u smislu člana 5. Statuta MKSJ-a, definisan kao „slijed ponašanja koje uključuje izvršenje djela nasilja“. U kontekstu krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti, „*napad nije ograničen samo na upotrebu oružane sile, nego obuhvata i svako zlostavljanje civilnog stanovništva... Napad može prethoditi oružanom sukobu, može trajati duže od tog sukoba ili se odvijati tokom sukoba, no ne mora nužno biti njegov dio...*“⁷⁵

212. Pojmovi napada i oružanog sukoba nisu identični. Prema međunarodnom običajnom pravu, napad može prethoditi oružanom sukobu, može trajati duže od tog sukoba, ali ne mora nužno biti njegov dio.⁷⁶ Nadalje, termin *napad* u kontekstu zločina protiv čovječnosti ima nešto drugačije značenje od onog koje nosi u ratnom pravu. U kontekstu zločina protiv čovječnosti, *napad* nije ograničen na vođenje neprijateljstava. On može obuhvatiti situacije zlostavljanja osoba koje ne sudjeluju aktivno u neprijateljstvima, međutim, oba termina zasnivaju se na sličnoj pretpostavci, a to je da se rat treba voditi između oružanih snaga i oružanih grupa, a da civilno stanovništvo ne može biti legitiman cilj.

213. Vijeće zaključuje da se širok i sistematičan napad, utvrđenim činjenicama, materijalnim dokazima, ali i svjedocima optužbe, odvijao upravo na teritoriji opštine Zvornik, a koje područje je bilo nastanjeno pretežno bošnjačkim stanovništvom, koje je

⁷³ MKSJ presuda Pretresnog vijeća u predmetu Kordić od 26.2.2001. godine; paragraf 179

⁷⁴ MKSJ, presuda Pretresnog vijeća, Akajesu, para. 580

⁷⁵ Tužilaštvo protiv *Brđanina*, Presuda Pretresnog vijeća, od 01.09.2004. god., MSKJ, IT-99-36-T, par. 131- pozivanje na presudu *Kunarac*.

tokom inkriminisanog perioda, bilo svakodnevno izloženo raznim oblicima verbalnog, psihičkog i fizičkog terora.

214. U vezi sa navedenim, u spis su uloženi materijalni dokazi iz kojih proizilazi da je Predsjedništvo Republike BiH na sjednici od dana 08.04.1992. godine donijelo Odluku o proglašenju neposredne ratne opasnosti⁷⁷, zatim je isti organ na sjednici dana 20.06.1992. godine donio Odluku o proglašenju ratnog stanja.⁷⁸ Kao materijalni dokaz Tužilaštva također je uvedena Odluka o ukidanju ratnog stanja⁷⁹ donesena na sjednici Predsjedništva Republike BiH dana 22.12.1995. godine.

215. Nadalje, iz materijalnih dokaza proizilazi i da je od strane Kriznog štaba srpske opštine Zvornik dana 08.04.1992. godine, donesena odluka o uvođenju policijskog sata na području Srpske opštine Zvornik.⁸⁰

216. Dolazi do uspostavljanja barikada po cijelom opštini Zvornik, a što proizilazi iz uvrđenih činjenica:

"Dana 5. i 6. aprila 1992., pripadnici srpske policije i paravojnih snaga - uglavnom arkanovci - postavili su barikade po cijeloj opštini, policija je podijeljena po nacionalnom principu u skladu s depešom Momčila Mandića, a srpski pripadnici SJB-a Zvornik premjestili su se u Karakaj, gdje je bio srpski Krizni štab." (..) „U noći 7.aprila SDA je također podigla barikade na mostu koji povezuje Zvornik sa Srbijom“. / Krajišnik, parag. 361.

"Kada je 8. aprila 1992. počela pucnjava, barikade su privremeno uklonjene, te su stotine Muslimana i Srba otišle iz opštine. Srpskim civilima je rečeno da postoji plan da budu pobijeni, a neke su pripadnici srpskih paravojnih snaga prisilili da napuste svoje domove. Istoga dana pripadnici raznih srpskih snaga - policije, TO-a, JNA i arkanovaca - izveli su napad na Zvornik, koji je, barem djelimično, počeo sa teritorije Srbije. U napadu su ubijeni mnogi civili, a srpske snage su zauzele Zvornik u roku jednog dana. Na vrhu glavne gradske džamije istaknuta je srpska zastava. Dana 10. aprila arkanovci su opljačkali kuće u Zvorniku i na kamione utovarili desetine leševa, između ostalih, leševe djece, žena i staraca. Po ulicama i ispred kuća ležalo je još leševa. Zbog tog preuzimanja vlasti, mnogi Muslimani su otišli u obližnje napušteno selo Kula Grad, koje su pripadnici paravojnih snaga i policije takođe napali i zauzeli 26. aprila." / Krajišnik parag. 362

⁷⁷ T-109 Odluka o proglašenju neposredne ratne opasnosti Službeni list Republike Bosne i Hercegovine, broj: 1/92 od 09.04.1992. godine.

⁷⁸ T-110 Odluka o proglašenju ratnog stanja, Službeni list Republike Bosne i Hercegovine, broj: 7/92 od 20.06.1992. godine,

⁷⁹ T-111 Odluka o ukidanju ratnog stanja, Službeni list Republike Bosne i Hercegovine, broj: 50/95 od 28.12.1995. godine.

⁸⁰ T-134 Odluka o uvođenju policijskog časa na području srpske opštine Zvornik broj: 01-5/92 od 08.04.1992. godine broj 00683176.

„Dana 6. aprila 1992. godine, Krizni štab je objavio ratno stanje. Istom odlukom, Krizni štab je zadužio TO i rezervni sastav milicije da preuzmu odbrambene operacije“. Stanišić i Župljanin parag. 1568.

217. Iz materijalnih dokaza proizilazi i da je dana 09. i 10.04.1992. godine otišlo 105 dobrovoljaca iz 3. Bataljona Zvorničke brigade da učestvuje u čišćenju Zvornika, te da se prilikom oslobađanja Zvornika na vojnom planu formiraju rejonski štabovi,⁸¹ a događanja u selima koja pripadaju opštini Zvornik proizilaze i iz sljedećih utvrđenih činjenica:

"Već krajem aprila 1992. srpske vlasti su preuzele kontrolu nad muslimanskim selom Đulići u opštini Zvornik, a mještani su se predali oružje pripadnicima srpskih snaga. Da bi ostali zaposleni, Muslimani su morali da potpišu izjavu o lojalnosti srpskim vlastima. Takođe, krajem aprila ili početkom maja, srpske snage zatražile su predaju muslimanskog sela Divič. Međutim, prije nego što je istekao rok za predaju, srpske snage, u čijem sastavu su bili arkanovci, "Beli orlovi" i rezervni policajci, napale su Divič. Otprilike 1.000 Muslimana pobjeglo je u obližnje selo Jošanica. Kad su neki pokušali da se vrate kasnije u maju, srpske snage su odbile da ih propuste. Približno 28. maja pripadnici "Žutih osa" natjerali su između 400 i 500 Muslimana iz sela Divič, među kojima žene, djecu i starce, da uđu u autobuse i rekli im da će ih odvesti na muslimansku teritoriju. U Crnom Vrhju su zarobljene pustili da nastave pješice.⁸²⁶ Istog dana major Svetozar Andrić, komandant 1. biračke brigade VRS, naredio je TO-u Zvornik da organizuje i koordinira odlazak muslimanskog stanovništva s opštinama kroz koje će proći. Iseljene su samo žene i djeca, dok su vojno sposobni muškarci trebali biti smješteni u logorima radi razmjene. Početkom juna Srbi su viđeni kako ulaze u sela u opštini Zvornik iz kojih su iseljeni Muslimani. Nekima je to naredila privremena vlada srpske opštine Zvornik" / Krajišnik parag. 365

"Već krajem maja 1992. velik broj mještana Muslimana okupio se u selu Kozluk u kojem su Muslimani bili većinsko stanovništvo, plašeći se pripadnika paravojnih i srpskih snaga koji su ih uznemiravali zahtjevima da predaju oružje. Poslije preuzimanja vlasti u Zvorniku, paravojne grupe i lokalni Srbi postavili su barikade u obližnjim selima i izolovali Kozluk. Policijske snage u selu podijelile su se na muslimansku i srpsku stranu. Početkom juna policajci Muslimani u Kozluku morali su da predaju svoje uniforme i oružje jednom srpskom policajcu. U noći 20. juna srpski TO pod komandom Marka Pavlovića napao je Kozluk. Dana 26. juna u Kozluk je stigao velik broj srpskih vojnika, pripadnika TO-a i paravojnih jedinica u tenkovima i drugim vojnim vozilima. U grupi su bili i Branko Grujić, predsjednik SDS-a Zvornik i Kriznog štaba, Pavlović, i Jovan Mijatović, član Kriznog štaba u Zvorniku i poslanik u skupštini bosanskih Srba. Obavijestili su Muslimane da imaju jedan sat da odu, u protivnom će ih ubiti. Osim toga, rekli su im da ne mogu sa sobom ponijeti nikakve lične stvari i natjerali su ih da potpišu izjave kojima se odriču svoje imovine. Istog dana je u konvoju vozila, koji su organizovali Srbi koji su napali i zauzeli Kozluk, prevezeno otprilike 1.800 ljudi iz te opštine u Srbiju." / Krajišnik parag. 366

⁸¹ T-174 Dokument "Analiza prošlogodišnjih aktivnosti" Komanda trećeg bataljona Str. pov. Br. 18/93 od 24.01.1993. godine, upućena Komandi zvorničke brigade, MKSJ broj: 0433 5867 – 04335871, ovjerena kopija,

„Do izbijanja sukoba u Zvorniku u prvoj sedmici aprila 1992. godine, u redovima milicije bilo je pripadnika i muslimanske i srpske nacionalnosti. U noći 6. aprila 1992. godine, Dragan Spasojević naredio je svim milicionerima srpske nacionalnosti da se povuku u Karakaj, grad koji se nalazi približno 3,5 kilometara sjeverno od Zvornika, i da sa sobom dovezu sva vozila i donesu opremu koju su posjedovali. U Karakaju su formirane srpska stanica milicije i srpska "opština Zvornik". Međutim, dio naoružanja iz SUP-a preuzeli su milicioneri muslimanske nacionalnosti“. Stanišić i Župljanin parag. 1569.

218. Napad je „*usmjeren*“ protiv civilnog stanovništva ako je civilno stanovništvo primarni predmet napada.⁸² Pri tome nije neophodno da je napadnuto cjelokupno civilno stanovništvo, nego je dovoljno pokazati da je napad bio usmjeren protiv dovoljnog broja pojedinaca, odnosno da je bio usmjeren protiv njih na takav način da pokazuje da nije imao za cilj ograničeni i nasumce odabrani broj pojedinaca, niti da se sastojao od ograničenih i izolovanih djela.⁸³

219. Da je na području opštine Zvornik od strane VRS-a postojao cilj da se protjera civilno stanovništvo nesrpske nacionalnosti, kroz širok, ali metodičan spektar krivično pravnih radnji, pokazuje i materijalna dokumentacija koju je Tužilaštvo prezentovalo Vijeću. Naime, iz dokaza optužbe⁸⁴ jasno je naznačeno da iseljavanje muslimanskog stanovništva mora biti organizovano i uvezano sa opštinom preko kojih se vrši iseljavanje, da se iseliti mogu samo djeca i žene, a muškarce sposobne za borbu ostavljati u logorima radi zamjene. Nadalje, iz Rješenja⁸⁵ proizilazi da je dana 10.09.1992. godine od strane Izvršnog odbora Srpske opštine Zvornik formirana komisija za razmjenu zarobljenika, dok u redovnom borbenom izvještaju⁸⁶ se spominju sabirni logori na teritoriji opštine Zvornik, te Informacija o stanju u zatvorima i sabirnim logorima ratnih zarobljenika,⁸⁷ kao i Spisak zarobljenih osoba 14.07.1992. gododine u Lokanju.⁸⁸ Navedeno je potvrđeno i utvrđenim činjenicama:

"Većina od devetnaest muslimanskih spomenika u opštini Zvornik oštećena je ili potpuno razorena u granatiranju ili eksplozivom za vrijeme napada na muslimanska sela u aprilu i maju 1992. Prema izvještajima SJB-a Zvornik, u istom tom periodu srpska policija je provodila pretraživanje kuća i masovna ispitivanja Muslimana, optužujući Muslimane da su "pripremali likvidiranje Srba". Mnogi su zatočeni na raznim lokacijama u opštini. Na primjer, srpska policija, arkanovci i pripadnici "Belih orlova" zatočili su Muslimane u fabriku "Alhos" u dijelu Zvornika zvanom Karakaj, gdje su Muslimani podvrgnuti velikom zlostavljanju. Dana 9. aprila 1992. svjedoka 674 ispitivao je i tukao Branko Grujić, a istog

⁸² Tužilaštvo protiv Kunarca i dr, *Presuda Žalbenog vijeća, od 12. VI 2002. god.*, MKSJ, IT-96-23 & IT-96-23/1-A, par. 91.

⁸³ Tužilaštvo protiv Kordića i Čerkeza, *Presuda Žalbenog vijeća od 17. XII 2004. god.*, MKSJ, IT-95-14/2-A, par. 94.

⁸⁴ T- 178 Naredba o formiranju komande brigade SV "Birač" od 28.05.1992. godine, MKSJ: broj: 04276215,

⁸⁵ T-135 Rješenje o imenovanju komisije za razmjenu zarobljenika, Srpska opština Zvornik, broj: 01-023-280/92 od 10.09.1992. godine,

⁸⁶ T-159 Redovni borbeni izvještaj, Komanda zvor. LPBR Strg.pov.br: 499-3 od 22.08.1992. godine, upućena Komandi Istočno-bosanskog korpusa, ovjerena kopija

⁸⁷ T-133 Dopis Ministarstva pravosuđa i uprave RS broj: 04/2-112/92 od 22.oktobra 1992. godine, MKSJ broj 00577933 sa prilogom Informacija o stanju u zatvorima i sabirnim logorima ratnih zarobljenika broj: 04/2-112/92 od 22.10.1992. godine, MKSJ broj 00577931 do 00577938.

⁸⁸ T-179 Spisak zarobljenih osoba 14.07.1992. god., u Lokanju – Zvornik.

dana ili nedugo poslije arkanovci su ubili još oko osamnaest zatočenika Muslimana. / Krajišnik parag. 367

"Krajem aprila 1992. nekoliko Muslimana zatočeno je u fabrici "Standard" u Karakaju, pod stražom lokalnih Srba. Otprilike 10. maja srpska policija ih je premjestila u "Ekonomiju", takođe u Karakaju, u kojoj je već bio zatočen velik broj muškaraca Muslimana. Nešto kasnije ponovo su premješteni, ovaj put u fabriku "Novi izvor", gdje su stražari bili pripadnici rezervnog sastava policije. U taj zatočenički centar 27. maja 1992. primljeno je još 186 zatočenika Muslimana iz sela Divič. Naoružane grupe, u čijem sastavu su bili i pripadnici paravojnih jedinica iz Srbije često su dolazile u ta tri zatočenička centra i surovo zlostavljale zatočenike. U "Ekonomiji" je umro jedan zatočenik." / Krajišnik parag. 368

„Opština Zvornik se nalazi u sjeveroistočnom dijelu BiH i graniči se s Republikom Srbijom na istoku, opštinama Bijeljina, Ugljevik i Lopare na sjeveru, opštinama Tuzla, Kalesija i Šekovići na zapadu i opštinama Vlasenica i Bratunac na jugu. Godine 1991., u opštini Zvornik živjelo je oko 53.760 ljudi. Približno 54,8% stanovništva bili su Muslimani, 41,9% ih je bilo srpske nacionalnosti, 0,2% hrvatske, a 3,1% stanovnika bilo je drugih nacionalnosti“. / Stanišić i Župljanin parag. 1563.

220. Da se širok i sistematičan napad na ovom području odvijao i u vrijeme počinjenja predmetne inkriminacije proizilazi iz Redovnog borbenog izvještaja⁸⁹ Zvorničke brigade iz kojeg proizilazi da se aktivnosti neprijatelja iz dana u dan povećavaju, da je u toku noći 14/15.07.1992. godine ubačeno više manjih grupa kojim je pokušano da uz primjenu iznenadnih dejstava unese nemir u njihovoj zoni odgovornosti, kao i da je u toku dana vršeno pregrupisanje njihovih snaga sa ciljem efikasnijeg izvođenja borbenih dejstava planiranih za naredni dan, te da je efikasnom akcijom 3/3 pb u reonu Lokanja uništena veća grupa „zelenih“.

221. Saslušani svjedoci, a koji su bili pripadnici Lokanjske čete, među kojim su svjedoci Zdravko Bojić⁹⁰, zaštićeni svjedok "S-7"⁹¹, Mlađen Jović⁹², Drago Tešić⁹³, Stjepan Mitrović⁹⁴, svjedočili su da su početkom 1992. godine u Lokanju formirane dvije čete i to četa Gornji Lokanj i četa Donji Lokanj, te da su uspostavljene seoske straže. Zaštićeni svjedok "S-2"⁹⁵ izjavio je da je u julu 1992. godine bio na seoskoj liniji i u radnoj jedinici, u pozadini, i da je njegov zadatak u tom periodu je bila ispomoć oko rovova kada vojska ide na teren, da zamjeni u rovu ako manjka ljudi, i to na mjestima zvanim Karaula, Lipa, Vrijemeč.

⁸⁹ T-147 Redovni borbeni izvještaj (nečitko), Komanda zvorničke brigade str.pov.br. 151 od 15.07.1992. godine.

⁹⁰ Svjedok optužbe Zdravko Bojić svjedočio je na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 01.07.2019. godine

⁹¹ Zaštićeni svjedok 'S-7' je svjedočio na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 26.08.2019. godine

⁹² Svjedok optužbe Mlađen Jović svjedočio je na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 26.08.2019. godine

⁹³ Svjedok optužbe Drago Tešić svjedočio je na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 16.09.2019. godine

⁹⁴ Svjedok optužbe Stjepan Mitrović je svjedočio na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 09.12.2019. godine

⁹⁵ Zaštićeni svjedok 'S-2' svjedočio je na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 10.10.2022. godine

222. Vijeće je poklonilo vjeru ovim svjedocima, cijeneći da su isti iskazi dati objektivno i nepristrasno, te u saglasnosti su sa svim provedenim materijalnim dokazima, kao i prihvaćenim utvrđenim činjenicama. Da se Muslimani nisu mogli adekvatno naoružavati proizilazi iz utvrđenih činjenica:

"Istovremeno je u odnosu na BiH na snazi bio međunarodni embargo na oružje. Taj embargo najviše je posljedica imao po bosanske Muslimane budući da su bosanski Hrvati uspijevali putem susjednih zemalja doći do oružja na crnom tržištu, a bosanski Srbi su imali pristup naoružanju JNA i kasnije VRS-a. {...} / *Brđanin* parag. 92

"U svom izvještaju o situaciji u Bosni i Hercegovini u martu 1992., general Milutin Kukanjac, komandant 2. vojne oblasti JNA (koja je obuhvatala Bosnu i Hercegovinu i manje dijelove Hrvatske), rekao je da su "rukovodstvo Srpskog naroda i Srbi u celini ...spremni za rat, ako se ne prihvati konfederalna Bosna i Hercegovina" i naveo daje SDS već razdijelio 17.298 komada oružja "dobrovoljačkim jedinicama" u 2. vojnoj oblasti. Kukanjac je priznao da su JNA i SDS naoružali 69.198 Srba, uglavnom dobrovoljaca van redova TO-a i JNA. Iz izvještaja takođe proizilazi da su vođe SDS-a "na svim nivoima" pokušavale pribaviti oružje od JNA i od MUP-a Srbije". / *Krajišnik* parag. 42

223. Stoga, imajući u vidu opšte stanje, koje je vladalo u opštini Zvornik tokom inkriminisanog perioda, te uzevši u obzir činjenicu da „*element sistematičnosti napada podrazumijeva organiziranost djela i malu vjerovatnoću da je do tih djela došlo nasumice*“⁹⁶, Vijeće je van razumne sumnje zaključilo, da se u inkriminisanom periodu na području opštine Zvornik odvijao sistematičan napad na civile bošnjačke nacionalnosti, jer su isti bili podvrgnuti utvrđenom obrascu nasilničkog ponašanja, ubijani su, protjerani iz svojih domova, zatim zatvarani u pojedine objekte gdje su bili izloženi ispitivanju i boravku u nehumanim uslovima, te im je bio onemogućen ostanak u toj opštini.

224. Također, Vijeće je zaključilo da je napad, u naznačenom vremenskom periodu, po svom karakteru bio širok jer je po svom opsegu uključivao veliki broj zabranjenih radnji poduzetih prema velikom broju bošnjačkog civilnog stanovništva cijele tadašnje opštine Zvornik, koji civili su postali žrtve protjerivanja, fizičkog zlostavljanja, ubijanja, prisilnog nestanka i drugih oblika nečovječnog postupanja koji u svojoj ukupnosti i efektima, napad čine širokim.

225. Osim toga, analizirajući sam karakter i okolnosti izvršenog progona radnjom ubistva, Vijeće zaključuje da do istog nije došlo nasumice, jer su široko rasprostranjena djela nečovječnog postupanja prema civilnom stanovništvu bošnjačke nacionalnosti višestruko ponavljana prema istom ili sličnom obrascu zločina na području Zvornika, što zapravo znači da su izvršena djela bila sastavni dio širokog i sistematičnog napada.

226. Dakle, na temelju izvedenih dokaza, Vijeće je nesporno zaključilo da je u periodu relevantnom za optužnicu, tačnije od početka aprila 1992. godine pa najmanje do

⁹⁶ Naletilić i Martinović, Pretresno vijeće, 31. mart 2003. godine, para. 236.

sredine jula 1992. godine postojao širok i sistematičan napad na području opštine Zvornik, koji je bio usmjeren protiv civilnog bošnjačkog stanovništva.

227. Vijeće je u kontekstu iznesenog zaključka, razmotrilo i tezu odbrane optuženog Markovića, kojim se osporavao ovaj opšti elemenat, stavljajući primarno akcenat na događaj koji je prethodio predmetnoj inkriminaciji, ističući da je kritične prilike došlo do stradanja i pripadnika srpske nacionalnosti. Međutim, iz svih provedenih dokaza nesporno proizilazi da je prilikom prolaska kolone iznad sela Lokanj, prva osoba koja je ubijena bio pripadnik Lokanjske čete, stražar, Cvjetko Đorđić. Ali činjenica da je kolona lica iz Teočaka krećući se prema slobodnoj teritoriji zalutala, te skrenula sa planiranog pravca kretanja prema selu Lokanj, nije dovela u pitanje zaključak Vijeća da se kritičnog dana dogodio napad na bošnjačke civile i da je u tom napadu došlo do progona ubistvima zarobljenih civila za koje djelo je optuženi oglašeni krivim, te da su iste radnje preduzete u okviru širokog i sistematičnog napada, vojske i policije Republike Srpske usmjerenog protiv civilnog stanovništva bošnjačke nacionalnosti na nacionalnoj, etničkoj i vjerskoj osnovi na širem području teritorije opštine Zvornik. Zatim, činjenica da je prilikom sukoba pojedinih učesnika iz kolone sa pripadnicima VRS došlo do stradanja četiri osobe srpske nacionalnosti iz Lokanja, ne utiče na svijest optuženog Markovića da njegove inkriminisane radnje, koje su se desile nakon zarobljavanja velikog broja civila, čine dio tog napada, a posebno imajući u vidu opšte stanje koje je vladalo u opštini Zvornik tokom inkriminisanog perioda.

228. Veza između djela za koje se optuženi tereti i napada, ima objektivni i subjektivni element. Objektivni element se odnosi na dovoljnu povezanost djela optuženog sa napadom, odnosno da se djela optuženog mogu u dovoljnoj mjeri odnositi na napad.

229. Međutim, djela optuženog sama po sebi ne moraju biti rasprostranjena ili sistematična da bi predstavljala dio napada, pošto se taj uslov odnosi samo na napad.⁹⁷ Djela koja su geografski i vremenski izdvojena iz središta napada mogu se i dalje smatrati djelom napada ukoliko su bez obzira na to povezana sa napadom (na primjer po načinu na koji su djela izvršena ili identitetu žrtava ili u slučajevima kada su djela nastavljena nakon vrhunca napada).⁹⁸

230. U pogledu utvrđivanja nužne *mens rea* kod krivičnog djela zločini protiv čovječnosti, počinitelj mora ne samo imati namjeru da počinji krivično djelo nego mora i znati da njegova djela ulaze u u okvir niza rasprostranjenih i sistematskih zločina usmjerenih protiv civilnog stanovništva, te da se njegova djela uklapaju u taj obrazac. Pojedinaac ne mora biti upoznat sa pojedinostima napada, niti mora odobravati kontekst

⁹⁷ Vidjeti Tužilaštvo protiv Kordića i Čerkeza, *Presuda Žalbenog vijeća od 17. XII 2004. god.*, MKSJ, IT-95-14/2-A, par. 94.

⁹⁸ Vidjeti Tužilaštvo protiv Brđanina, *Presuda Pretresnog vijeća, od 01. IX 2004. god.*, MKSJ, IT-99-36-T, par. 132; Vidjeti i Tužilaštvo protiv Kunarca i dr, *Presuda Žalbenog vijeća, od 12. VI 2002. god.*, MKSJ, IT-96-23 & IT-96-23/1-A, par. 581-592.

u kojem se čine njegova djela.⁹⁹ Dovoljno je da optuženi razumiju opšti kontekst u kome su djelovali.¹⁰⁰

231. Vijeće na osnovu provednih dokaza zaključuje da je ova veza (kako objektivna tako i subjektivna) postojala između djela optuženog Markovića za koja je oglašen krivim i širokog i sistematičnog napada koji je u tom periodu postojao na području opštine Zvornik. U vezi sa navedenim, Vijeće nije prihvatilo tvrdnju odbrane da se predmetna inkriminacija dogodila nasumice, nego je našlo dokazanim da se u periodu od početka aprila 1992. godine pa najmanje do kraja jula iste godine odvijao širok i sistematičan napad na civilno bošnjačko stanovništvo u opštini Zvornik, a u okviru kojeg napada je počinjenja i predmetna inkriminacija.

2. Status lica prema kojim je napad bio usmjeren: civili

232. Vijeće je na temelju izvedenih dokaza van svake razumne sumnje zaključilo da je širok i sistematičan napad koji se odvijao na području opštine Zvornik bio isključivo usmjeren protiv civilnog stanovništva bošnjačke nacionalnosti. U konkretnom slučaju, Vijeće je na temelju provedenih dokaza nesumnjivo utvrdilo i civilni status oštećenih.

233. Da bi se jasnije sagledao status žrtava protiv kojih je bio usmjeren napad, Vijeće se rukovodilo odredbom zajedničkog člana 3. Ženevskih konvencija, koji je temeljem aneksa 6. Deytonskog mirovnog sporazuma, primjenjiv u domaćem zakonodavstvu, a koji se prema praksi MKSJ smatra i dijelom običajnog prava.

234. Naime, navedeni član definira uslove pod kojima lica uživaju zaštitu Konvencija, precizirajući da se civilima imaju smatrati: „osobe koje ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, podrazumjevajući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i osobe onesposobljene za borbu usljed bolesti, ranjavanja, lišenja slobode ili iz kojeg bilo drugog uzroka“¹⁰¹. U slučaju sumnje da li je neka osoba civil, ta osoba smatrat će se civilom.

235. Osim toga, ovim članom je propisano da će se prema ovoj kategoriji stanovništva postupati, u svakoj prilici, čovječno, bez ikakve nepovoljne diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, vjeri ili ubjeđenju, polu, rođenju ili imovnom stanju ili kojem drugom sličnom mjerilu.

236. Nadalje, sintagma „usmjeren protiv“ zahtjeva da civilno stanovništvo mora biti primarni cilj napada, a ne samo sporedan cilj.¹⁰² Stoga, primarni cilj napada mora biti „neko civilno stanovništvo. „Bilo koje“ naglašava činjenicu da zločini protiv čovječnosti

⁹⁹ Vidjeti Tužilaštvo protiv Limaja i dr, *Presuda Pretresnog vijeća od 30. XI 2005. god.*, MKSJ, IT-03-66, , par. 190.

¹⁰⁰ Vidjeti Tužilaštvo protiv Kordića i Čerkeza, *Presuda Pretresnog vijeća od 26. II 2001. god.*, MKSJ, IT-95-14/2-T, par. 185.

¹⁰¹ Ženevska konvencija o zaštiti civilnih osoba (član 3. stav 1. tačka a). Ovim članom propisano je da će se prema ovoj kategoriji stanovništva postupati, u svakoj prilici čovječno, bez ikakve nepovoljne diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, vjeri ili ubjeđenju, polu, rođenju, imovnom stanju ili kojem drugom sličnom mjerilu.

¹⁰² *Tihomir Blaškić*, Predmet br. IT-95-14-A, presuda Žalbenog vijeća, 29.07.2004. godine, 106

mogu biti počinjeni i u odnosu na stanovnike koji pripadaju neprijateljskoj strani i nad sopstvenim stanovnicima.“¹⁰³

237. Pojam „civilno“ se odnosi na osobe koje nisu borci. „Stanovništvo“ označava veliku grupu žrtava i krivična djela u kojima su žrtve pripadnici jedne skupine. Nije neophodno da cjelokupno stanovništvo određenog područja bude cilj napada. Dovoljno je pokazati da je napad bio usmjeren protiv dovoljnog broja pojedinaca, odnosno da je bio usmjeren protiv njih na takav način da je napad za cilj doista imao civilno „stanovništvo“, a ne ograničeni i nasumice odabrani broj pojedinaca.¹⁰⁴

238. Također, definicija civilnog stanovništva obuhvata pojedince koji su možda u nekom određenom trenutku pružili otpor i osobe izvan borbenog stroja.¹⁰⁵ Stanovništvo se može smatrati civilnim čak i ako su prisutni i neki necivili – ono jednostavno treba da bude pretežno civilnog karaktera.¹⁰⁶

239. Na osnovu činjenica koje su detaljno analizirane i obrazložene prilikom ocjene postojanja i karaktera napada, Vijeće nalazi da nema nikakve sumnje da su lica prema kojima je bio usmjeren napad, pa tako i ona koja su navedena u izreci ove presude, bili civili. Svi svjedoci, ispitani po prijedlogu Tužilaštva, potvrdili su da su inkriminisane radnje preduzete prema civilnom stanovništvu.

240. U vezi sa navedenim, od strane odbrane se kroz postupak pokušala osporiti teza Tužilaštva da se radilo o civilima, međutim, nakon svih provedenih dokaza, Vijeće je utvrdilo da većina ljudi u koloni nije nosila oružje, nisu pružali nikakav otpor, da se veća grupa od 40-50 učesnika kolone predala samo dvojici ili trojici vojnika Lokanjske čete, da je samo jedan vojnik tu veliku grupu ljudi držao zarobljene s puškom na nišanu, što sve ukazuje da se u najvećem broju učesnika kolone radilo o civilima.

241. Da su ljudi u koloni bili obučeni u civilna odjela navode gotovo svi svjedoci, među kojima Vojislav Zelenović¹⁰⁷, Zdravko Bojić¹⁰⁸, Milan Ilić¹⁰⁹, "S-7" i Drago Tešić¹¹⁰, te da je samo mali broj nosio dijelove lovačke ili vojne uniforme. U svom iskazu svjedok Stjepan Mitrović navodi da je zarobljenoj grupi od oko 40 ljudi rečeno da treba da se predaju, te da su nakon toga ljudi iz kolone bez otpora prihvatili da budu privedeni, a zatim su dvojica vojnika privela grupu od 40-tak ljudi iz kolone do Radivoja Đorđića, nakon čega je došlo do zarobljavanja, a među zarobljenim su bile i žene i djeca, tako da je civilni karakter grupe odmah po zarobljavanju ljudi iz kolone bio očigledan te je nesumnjivo je da se radilo o civilima.

¹⁰³ *Kunarac i drugi*, predmet IT-96-23 & IT-96-23/1-A, presuda Žalbenog vijeća od 12.06.2002. godine, 91

¹⁰⁴ *Duško Tadić*, Predmet br. IT-94-1-T, Prvostepena presuda, 07.05.1997. godine, 644.

¹⁰⁵ Vidjeti predmet *Naletilić i Martinović*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 235.

¹⁰⁶ Vidjeti predmet *Kordić i Čerkez*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 180.

¹⁰⁷ Svjedok optužbe Vojislav Zelenović je svjedočio na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 13.05.2019. godine

¹⁰⁸ Svjedok optužbe Zdravko Bojić svjedočio je na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 01.07.2019. godine

¹⁰⁹ Svjedok optužbe Milan Ilić svjedočio je na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 01.07.2019. godine

¹¹⁰ Svjedok optužbe Drago Tešić svjedočio je na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 16.09.2019. godine

242. Bitno je spomenuti da svi svjedoci, kako pripadnici Lokanjske čete tako i policije SJB Ugljevik, govoreći o zarobljenim licima koriste termin 'civilni'. U vezi sa navedenim, Vijeće je analiziralo i činjenicu da je u koloni mali broj lica nosio vatreno oružje, koje je i upotrijebljeno u kraćem sukobu, te da nekolicina učesnika kolone nosila dijelove vojne odjeće, što samo po sebi ne spori civilni karakter učesnika kolone.

243. Naime, iz iskaza pojedinih svjedoka koji su bili učesnici kolone, a među kojima je Tajib Muminović¹¹¹, koji je na unakrsno pitanje odbrane o tome da li je Muharem Horić bio naoružan, naveo da jeste, da je imao automatsko oružje, a na pitanje odbrane da li je Horić otvarao vatru, svjedok je naveo da je više uzvraćao na vatru. U vezi sa navedenim, Vijeće je utvrdilo da su pojedini učesnici kolone koji su kritičnog dana upotrijebili oružje, uspjeli su da se probiju na teritoriju pod kontrolom pripadnika Armije BiH, a što proizilazi iz iskaza svjedoka Fahrudina Mujagića¹¹², koji je izjavio da su u koloni civilni bili bez oružja, te da niko u koloni nije bio naoružan osim Muharema Horića. Svjedok zatim opisuje kako je Horić zalegao i počeo odgovarati na paljbu, te je ljudima iz kolone dao instrukciju da izađu na njivu, na koji način su se uspjeli izvući do slobodne teritorije. Na pitanje odbrane da li su Ferid Džuzdanović i Horić Muharem imali oružje, svjedok Remzudin Džuzdanović¹¹³ navodi da Ferida nije vidjeo u koloni, a da je Muharem Horić pripadao grupi koji su ih pratili i da je tačno da je imao puškomitraljez M-84.

244. Dakle, u šumi iznad Lokanja je ostala velika grupa učesnika kolone koji su većinom bili bez oružja i prema provedenim dokazima imali status civila. Pri tome, za Vijeće je nesporno da je veliki broj zarobljenih lica bio muškog pola, mlađe životne dobi, da su bili vojno sposobni, ali te činjenice, suprotno navodima odbrane, ni u kom pogledu ne uskraćuju njihov civilni status.

245. Prilikom utvrđenja statusa žrtava, Vijeće je cijeno i stav odbrane da se od strane nadležnih organa u Teočaku ubijeni u Lokanju vode kao "šehidi", te da njihove porodice uslijed njihove smrti dobijaju novčana primanja, kao i da se u knjizi „Teočanski dani otpora 1992-1995“¹¹⁴ autora Omera Đedovića i Dževada Avdičevića, također isti navode kao "šehidi", a da se u drugom dijelu knjige kao civilne žrtve rata u Teočaku navode druga lica. S tim u vezi, Vijeće nije prihvatilo stav odbrane da zarobljeni pripadnici kolone kritičnog dana nisu imali status civila, posebno ako se ima u vidu činjenica da su brojni učesnici kolone, među kojima su bili žene i djeca krenuli na slobodnu teritoriju nenaoružani, da nisu pružali nikakav otpor, da su u to vrijeme stanovnici Teočaka imali dogovor sa srpskim vlastima o lojalnosti. Također, ne postoji ni jedan dokaz da su učesnici kolone kritičnog dana imali za cilj bilo kakav oružani sukob sa pripadnicima jedinica VRS iz naselja pored kojih su trebali proći.

¹¹¹ Svjedok optužbe Tajib Muminović svjedočio je ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 01.04.2019. godine.

¹¹² Svjedok optužbe Fahrudin Mujagić svjedočio je na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 16.09.2019. godine.

¹¹³ Svjedok optužbe Remzudin Džuzdanović svjedočio je na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 13.05.2019. godine.

¹¹⁴ O-10 Knjiga Teočanski dani otpora 1992-1995. autori: Omer Đedović i Dževad Avdičević, relevantne stranice 97, 98, 99 i 100

246. Navedeni zaključak je opravdan i sa stanovišta sudske prakse MKSJ, gdje se smatra da „za utvrđivanje položaja žrtve kao civila, valja uzeti u obzir prije njenu konkretnu situaciju u trenutku počinjenja zločina, nego njen status”¹¹⁵, što je i cijanjeno u konkretnom slučaju, pa je tako nesporno utvrđeno da je u vrijeme počinjenja zločina najveći broj oštećenih bio nenaoružan, nije pružao otpor, nije učestvovao u neprijateljstvima niti je nosio uniformu, niti su na bilo koji način poduzeli aktivno učešće u borbi. Stoga je Vijeće van razumne sumnje utvrdilo da su oštećeni, u vrijeme počinjenja djela, imali status civila.

247. U dijelu presude u kojem će biti obrazložena krivica optuženog, a na temelju konteksta u kojem su počinjeni zločini, kao i svih ostalih okolnosti, dodatno će biti obrazložen zaključak Vijeća o civilnom statusu žrtvi, čime je ispunjen i drugi opšti element krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH.

3. Optuženi je znao za napad i njegova djela su dio napada (nexus)

248. Vijeće je na temelju provedenih dokaza nesumnjivo zaključilo da je optuženi Marković, u vrijeme obuhvaćeno optužnicom bio u potpunosti svjestan širokog i sistematičnog napada koji se odvijao na području opštine Zvornik, te je znao da su njegove radnje dio tog napada.

249. Vijeće ukazuje da ovaj opšti element krivičnog djela za koji se optuženi tereti predviđa samo znanje optuženog o napadu, *odnosno „optuženi mora znati da se vodi napad usmjeren protiv civilnog stanovništva i mora znati da su njegovi postupci dio tog napada, ili u najmanju ruku prihvatiti rizik da su njegovi postupci dio toga.”*¹¹⁶

250. Naime, optuženi Marković je u vrijeme počinjenja predmetne inkriminacije bio pripadnik VRS, Lokanjske čete, VP-7469-ZV, a što proizilazi iz Jediničnih kartona¹¹⁷, u čijem svojstvu je i preduzimao zabranjene radnje svjestan da iste čini u okviru širokog i sistematičnog napada na širem području Zvornika, kojem području pripada i selo Lokanj. Imajući u vidu da je širok i sistematičan napad protiv civilnog bošnjačkog stanovništva na području opštine Zvornik trajao duži vremenski period, počev od aprila mjeseca 1992. godine, da je nastavljen u maju i junu mjesecu iste godine i nadalje, što je za rezultat imalo progon većine stanovnika bošnjačke nacionalnosti, kojom prilikom je veliki broj i ubijen, a što proizilazi iz prethodno utvrđenih činjenica, to Vijeće cijeni da je optuženom Markoviću kao pripadniku Lokanjske čete, koja je djelovala na području opštine Zvornik, to moralo biti poznato, jer se širok i sistematičan napad i progon bošnjačkog civilnog stanovništva dešavao duže vrijeme na području njihove opštine, u neposrednoj blizini njihovih naselja, konkretno u Kozluku, Karakaju, Đulićima i drugim mjestima opštine Zvornik. Imajući u vidu navedeno, optuženi je preduzimao inkriminisane radnje očigledno svjestan da su njegove radnje dio širokog i sistematičnog napada usmjerenog protiv

¹¹⁵ MKSJ, predmet Blaškić, presuda pretresnog vijeća od 03.03.2000. godine, para. 214.

¹¹⁶ Krnojelac, Pretresno vijeće, presuda od 15.03.2002. godine, para. 59.

¹¹⁷T-57 Kopija jediničnog kartona Miroslava Markovića, Odsjek Ministarstva odbrane Republike Srpske, od 04.09.2014. godine, T-58 Jedinični karton Miroslava Markovića, Odsjek ministarstva odbrane, Opština Zvornik, broj:01-80-4/92 od 13.10.1992. godine

bošnjačkog civilnog stanovništva, obzirom da se u konkretnom slučaju po načinu pogubljenja zarobljenih učesnika kolone kao i po velikom broju ubijenih, očito nije radilo o sporadičnom i izoliranom incidentu, niti o pojedinačnim zločinima koji bi se mogli smatrati izuzetkom, već o sistematičnom načinu ponašanja prema civilima bošnjačke nacionalnosti na području opštine Zvornik, kao i prema njihovom životu i slobodi, te da je optuženi bio potpuno svjestan da su njegove radnje upravo dio takvog napada. Naime, činjenica da je odmah nakon zarobljavanja, po kratkom postupku i u neposrednoj blizini mjesta zarobljavanja pobijeno odnosno strijeljano oko 67 civila bošnjačke nacionalnosti, čije ubistvo je trajalo više sati, nesporno ukazuje da se radi o napadu na civile, tj. inkriminaciji učinjenjenoj u sklopu širokog i sistematičnog napada, koji je bio usmjeren protiv bošnjačkih civila, kao i da takav nesrazmjeran odnos ubijenih zarobljenika prema ubijenim pripadnicima VRS u Lokanju (ukupo četiri) nema drugu konotaciju, kao i objašnjenje. U skladu sa navedenim, optuženi Marković je pri izvršenju djela imao diskriminatorску namjeru jer je bio potpuno svjestan da je vršio progon civila ubistvima zbog njihove nacionalne, etničke i vjerske pripadnosti.

251. Dakle, optuženi je bio u potpunosti svjestan da njegova djela ulaze u okvir niza rasprostranjenih i sistematskih zločina usmjerenih protiv civilnog stanovništva bošnjačke nacionalnosti na području opštine Zvornik, kao i da se njegova djela uklapaju u taj obrazac. Optuženi je razumio opšti kontekst u kojem je djelovao, bio je svjestan svojih djela i njihovih posljedica i htio je da ista budu dio napada koji se sistematski odvijao na području opštine Zvornik, čime je ispunjen i ovaj posljednji opšti element krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH.

C. POJEDINAČNA INKRIMINACIJA U OSNOVI ZLOČINA PROTIV ČOVJEČNOSTI

252. Optuženom Miroslavu Markoviću je stavljeno je na teret počinjenje krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, i to stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama a), e), f), i k), odnosno izvršenje progona i to: a) ubistvom; e) zatvaranjem ili drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode; i k) drugim nečovječnim djelima slične prirode.

253. Kako je to navedeno u izreci presude, Vijeće je našlo dokazanim da je optuženi Marković počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkom a) KZ BiH, te u vezi sa članom 29. KZ BiH, odnosno da je izvršio progon civila bošnjačke nacionalnosti ubistvima.

254. Vijeće će u nastavku dati obrazloženje razloga na kojima je zasnovalo zaključak o krivici optuženog Markovića za inkriminacije navedene u izreci ove presude, podvodeći radnje optuženog pod kriterije inkriminacija u osnovi zločina protiv čovječnosti.

A. PROGON

255. Odredba člana 172. stav 2. KZ BiH u tački g) sadrži značenje pojma progon „*Progon jeste namjerno i teško, međunarodnom pravu suprotno uskraćivanje osnovnih prava, zbog pripadnosti skupini ljudi ili zajednici*“. Kod ovog djela počinitelj na grub način i suprotno međunarodnom pravu jednoj ili više osoba oduzima temeljna ili ljudska prava

pri čemu je odabir takvih osoba ili osobe izvršen na osnovu identiteta skupine ili kolektiviteta ili je baš ciljano na tu skupinu ili kolektivitet. Takav odabir temelji se na naznačenim razlikama među skupinama ili drugim razlozima koji su opšteprihvaćeni kao nedozvoljeni po međunarodnom pravu.¹¹⁸

256. Prema zakonskoj definiciji elementi krivičnog djela progona kao zločina protiv čovječnosti su:

- *namjerno i teško uskraćivanje osnovnih prava;*
- *suprotno međunarodnom pravu;*
- *zbog pripadnosti skupini ljudi ili zajednici;*
- *protiv bilo koje grupe ljudi ili kolektiva na političkoj, rasnoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj, spolnoj ili drugoj osnovi koja je univerzalno prihvaćena kao nedopustiva po međunarodnom pravu;*
- *u vezi s bilo kojim krivičnim djelom iz stava ovog člana zakona, bilo kojim krivičnim djelom propisanim u ovom zakonu ili bilo kojim krivičnim djelom u nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine.*

257. Progon je oblik diskriminacije na osnovu rase, religije ili političkog mišljenja sa namjerom i rezultatom kršenja temeljnih prava pojedinca.¹¹⁹ Nije nužno postojanje zasebnog djela nečovječne prirode da bi postojao progon, već i sama diskriminacija čini djelo nečovječnim. Zločin progona obuhvata najrazličitija djela uključujući, između ostalog, djela fizičke, ekonomske ili pravne prirode kojima se krše osnovna ili temeljna prava pojedinca. Diskriminacija predstavlja jedan od navedenih elemenata koji je neophodan za dokazivanje počinjenja krivičnog djela progona.

258. Iako se presude za progon uglavnom zasnivaju na nizu djela koja su optuženi počinili, bitno je napomenuti da i jedno djelo može biti dovoljno za postojanje progona, ako to djelo stvarno diskriminiše i ako je izvršeno s namjernom da se diskriminiše po jednom od zabranjenih osnova.¹²⁰

259. *Mens rea* za djelo progona sastoji se od tri elementa: znanja da postoji rasprostranjen ili sistematski napad na civilno stanovništvo i da djelo optuženog ulazi u okvir napada; namjere da se izvrši djelo u osnovi progona i diskriminatorne namjere, odnosno namjere da se žrtve progone na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi.¹²¹ Ovim

¹¹⁸ Vidi Komentari krivičnih/kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini, knjga I, Zajednički projekat Vijeća Evrope i Evropske komisije, str. 565.

¹¹⁹ Tužilac protiv Tadića, *Mišljenje i presuda od 7. V 1997. god.*, MKSJ, IT-94-1-T, §697, 710.

¹²⁰ Navedeni stav prvi put je iznesen u Tužilac protiv Kupreškića i dr, *Presuda pretresnog vijeća od 14. I 2000. god.*, MKSJ, IT-95-16-T, §624, a kasnije je potvrđen u Tužilac protiv Vasiljevića, *Presuda žalbenog vijeća od 25. II 2006. god.*, MKSJ, IT-98-32-A, §113, Tužilac protiv Blaškića, *Presuda žalbenog vijeća od 29. VII 2004. god.*, MKSJ, IT-95-14-A, §131 i Tužilac protiv Kordića i Čerkeza, *Presuda žalbenog vijeća od 17. XII 2004. god.*, MKS, IT-95-14/2-A, §102.

¹²¹ Tužilac protiv Stakića, *Presuda žalbenog vijeća od 22. III 2006. god.*, MKSJ, IT-97-24-A, §328.

posljednjim elementom, progon se razlikuje od drugih zločina protiv čovječnosti, na kojima se najčešće bazira. O postojanju diskriminatorne namjere može se, u nedostatku direktnih dokaza, zaključiti iz okolnosti.¹²²

260. U konkretnom slučaju, optuženi Marković je vršio progon na nacionalnoj, etničkoj i vjerskoj osnovi i to ubistvima.

261. Vijeće je u svrhu označavanja kategorije stanovništva muslimanske nacionalnosti, u izreci presude, kao i u pojedinim situacijama u okviru obrazloženja presude koristilo termin "Bošnjaci", koji nije bio opšteprihvaćen u vrijeme izvršenja krivičnog djela, ali se radi o historijskom, etničkom i kulturološkom terminu, koji obuhvata između ostalog i jedinstvo vjere/religije, te Vijeće prihvata da se osnov diskriminacije prema grupi Bošnjaka u ovom predmetu može definisati kao nacionalni, etnički i vjerski osnov. Naime, etnička, odnosno nacionalna i vjerska osnova usko su povezane i sadržane u terminu *Bošnjak*.

262. Da je u počinjenju utvrđenih inkriminacija optuženi postupao sa diskriminatorskom namjerom jasno proizilazi iz iskaza svjedoka koji će biti detaljno elaborirani u daljem dijelu presude u kojem se obrazlaže zaključak Vijeća o krivici optuženog u radnjama opisanim u izreci presude. Kako će to jasnije biti vidljivo iz daljeg obrazloženja presude, Vijeće je nesumnjivo utvrdilo i da je optuženi sve inkriminisane radnje poduzimao isključivo prema oštećenim licima koja su bila bošnjačke nacionalnosti, odnosno njegov motiv je bio isključivo diskriminatorne prirode, obzirom da se radilo o civilima bošnjačke nacionalnosti iz Teočaka koji su preko šireg područja Lokanja pokušali da pređu ka slobodnoj zborničkoj teritoriji.

B. LIŠENJE DRUGE OSOBE ŽIVOTA IZ ČLANA 172. STAV (1) TAČKA A) KZ BiH

263. Vijeće je nakon provedenih dokaza nesporno utvrdilo da je optuženi Marković radnjama opisanim u izreci presude, koje su u vezi sa članom 29. KZ BiH, ostvario i sva bitna obilježja krivičnog djela ubistvo iz tačke a) stav 1. član 172. KZ BiH.

264. Prilikom ocjene dokaza, Vijeće je imalo u vidu pojedinačne elemente navedene inkriminacije u osnovi zločina koja predviđa postojanje sljedećih elemenata:

- da je osoba lišena života
- da je lišenje izvršeno iz direktnog umišljaja, jer je optuženi bio svjestan svoje radnje izvršenja i htio je učinjenje te radnje.

265. U tom kontekstu, korisno je ukazati i na praksu pretresnog vijeća MKSJ u predmetu *Krnojelac* gdje je zaključeno da se „*Činjenica smrti žrtve može izvesti posrednim zaključivanjem na osnovu ukupnih dokaza koji su predloženi (...) vijeću. Dovoljno je utvrditi da je jedini razuman zaključak koji se može izvesti iz raspoloživih*

¹²² Tužilac protiv Kordića i Čerkeza, *Presuda žalbenog vijeća od 17. XII 2004. god.*, MKS, IT-95-14/2-A, §675.

*dokaza taj da je smrt žrtve nastupila kao posljedica djela ili propusta optuženog ili jedne ili više osoba za koje je optuženi krivično odgovoran.*¹²³

266. Dakle, pobrojani elementi su bili predmetom analize i ocjene od strane Vijeća u odnosu na radnje iz izreke presude, u kojoj je ustanovljena krivica optuženog za ubistvo iz tačke a) stav 1. član 172. KZ BiH.

267. Prije nego krene sa obrazlaganjem dokaza u odnosu na radnje optuženog za koje je oglašen krivim, Vijeće će ukratko iznijeti okolnosti koje su se dešavale pred počinjenje samog događaja.

268. Naime, saslušani svjedoci Habib Dautović, Sead Mujkanović, Tajib Muminović, Hajrudin Hodžić, Atloga Handžić, Bakir Mešić, Remzudin Džuzdanović, Ferid Džuzdanović, „S-11“, „S-4“, Besim Handžić, Ismet Salkanović, Zekerijah Hasanović su svjedočili o okolnostima koje su se dešavale u opštini Teočak pred počinjenje predmetne inkriminacije i koji su razlozi bili da se civilno stanovništvo uputi ka slobodnoj zvorničkoj teritoriji. Iz saglasnih iskaza navedenih svjedoka, proizilazi da je Teočak u to vrijeme bio okružen selima koja su bila pod vlašću srpske strane, te su dana 10/11.07.1992. godine stanovnici Teočaka potpisali lojalnost srpskoj strani, ali obzirom na sva dešavanja sa kojim su se susretali, kao pripadnici bošnjačke nacionalnosti se nisu osjećali sigurno, te se organizovala kolona koja je brojala oko 120 lica, koja je krenula iz Teočaka u pravcu Goduše, Sapne i Vitnice, odnosno ka slobodnoj zvorničkoj teritoriji, gdje su se nalazili pripadnici Armije BiH. Kolonu su činili uglavnom muškarci mlađe životne dobi, te dvije žene i troje djece. Učesnici kolone su imali različite motive odlaska iz Teočaka, pa je tako neko krenuo kako bi napustio to područje, neko je radi nabavke hrane i lijekove, a neko je išao po naoružanje. Ljudi koji su bili zainteresovani da se priključe koloni su se skupili u centru Teočaka, te je kolona 14.07.1992. godine u ranim jutarnjim satima, prije svitanja, krenula u pravcu slobodne teritorije.

269. U vezi sa navedenim, iz iskaza saslušanih svjedoka koji su bili u koloni civila, među kojima su Habib Dautović, Sead Mujkanović, Tajib Mehić, Tajib Muminović, zaštićeni svjedok "S-4" i drugi, proizilazi da je kolona civila bošnjačke nacionalnosti isključivo imala za cilj da dođe do slobodne zvorničke teritorije, ali da je nepažnjom vođača skrenula sa puta prema selu Lokanj i slučajno naišla na jednog naoružanog pripadnika Lokanjske čete, kojom prilikom je u istog pucano, a iz čega proizilazi da kritične prilike od strane učesnika kolone nije došlo do planiranog i organizovanog napada na selo Lokanj. Imajući u vidu opis dešavanja na području Lokanja koji su dali svjedoci iz kolone, proizilazi da je posle tog pucnja nastala panika, da se kolona razdvojila pa opet sastala sa ciljem dolaska na slobodnu teritoriju, a činjenica da je ponovo došlo do pucnjave i sukoba kada je kolona naišla na drugu stražu na Popovoj Kosi, iznad sela Lokanja, i tako ukazuje da niko iz kolone nije imao plan ili namjeru da napadne selo Lokanj, osim da se izvuku iz nepredvidljive situacije.

¹²³ Vidjeti i Tužilac protiv Tadića, *Mišljenje i presuda od 7. V 1997. god.*, MKSJ, IT-94-1-T, §240; Tužilac protiv Kvočke i dr, *Presuda pretresnog vijeća od 02. XI 2001. god.*, MKSJ, IT-98-30/1-T, §260. i Tužilac protiv Mrkšića i dr, *Presuda pretresnog vijeća od 27. IX 2007. god.*, MKSJ, IT-95-13/1-T, §486.

270. U odnosu na predmetno krivično djelo počinjeno progonom i ubistvima zarobljenih civila iz Teočaka, a koje se stavlja na teret optuženom Markoviću, Vijeće je nesporno utvrdilo da je optuženi Marković kritične prilike, kao pripadnik Lokanjske čete, bio u Lokanju i da je kao saizvršilac preduzeo krivično pravne radnje ubistva na način kako je to navedeno u dispozitivu ove presude. Ono što je za Vijeće relevantno u kontekstu krivične odgovornosti optuženog Markovića, na što će se Vijeće u nastavku osvrnuti, jeste mjesto i vrijeme kada je optuženi lociran u inkriminirajućem događaju, a to je moment nakon sprovođenja civila iz šume od strane vojske i policije do mjesta Njiverice, Čarkovača i sami događaji koji su se dešavali na toj lokaciji.

271. Vijeće je ovakvo činjenično stanje najprije utvrdilo na osnovu izjave (tada) osumnjičenog Markovića koju je dao pred nadležnim organima Republike Austrije, a što je dodatno potkrijepljeno iskazima saslušanih svjedoka, nalazom i mišljenjem vještaka sudske medicine, kao i uvidom u materijalnu dokumentaciju.

272. Vijeće će se najprije osvrnuti na Zapisnik o saslušanju okrivljenog Miroslava Markovića, koji je dat pred Tužilaštvom St. Poltena, Republika Austrija od 22.05.2017. godine, a po zamolnici TBiH za pružanje međunarodne pravne pomoći od 07.03.2016. godine. Iz predmetne izjave (tada osumnjičenog) Markovića, između ostalog jasno proizilazi da je optuženi Marković naveo koje su se okolnosti odvijale prije samog kritičnog događaja, te činjenice vezane za samo izvršenje događaja. Pa tako, osumnjičeni Marković svoju izjavu započinje opisivanjem okolnosti koje su se odvijale prije kritičnog događaja, navodeći da se 05.05.1992. godine vratio u Donji Lokanj sa odsluženja vojne službe u JNA, a obzirom da je rat u BiH već bio počeo, isti je odmah mobilisan u VRS, u "Četu Donji Lokanj", gdje je kao vojnik, dobio naoružanje-pušku, i držao vojne straže prema mjestu Šepak, u kojem je bilo naseljeno Muslimansko stanovništvo, a koje se u julu i augustu iselilo iz tih mjesta, tako da tu nije bilo vojnih dejstava. Optuženi zatim navodi da je dana 14.07.1992. godine u 07:00 sati ujutro njegova jedinica pozvana na uzbunu, nakon čega su ih autobusom prevezli u Gornji Lokanj, a onda su pješke došli do granice koji su Muslimani prešli, kod mjesta Karaula. Optuženi navodi da taj dan jeste bilo ratnih dejstava, ali da nisu imali gubljenja teritorija, s tim da je nastradalo 5 ili 6 Srba, među kojima i njegov bratić. Kada su stigli gore, bilo je 08:00 sati i borbe su bile završene, pa je optuženi odlučio da se odvoji od jedinice i da se sa dvije starije osobe vrati kući, da prebaci svoga bratića kući, međutim, sreli su grupu maskiranih muškaraca, među kojima je bio i Radivoje Đorđić, koji mu nisu dozvolili da ide, rekavši mu da mlađi moraju da ostanu da brane svoju teritoriju, te da nisu bili sigurni da li je ostalo još Muslimana. Ti maskirni muškarci su sa sobom imali 50 do 60 zarobljenih osoba, koji su bili Muslimani, a koje optuženi opisuje kao napadače obzirom da su prije zarobljavanja bili naoružani, te da ih je nekolicina imala vojne uniformu, dok ostali nisu. U daljem slijedu događaja, optuženi je doveden do zarobljenika, na koje je trebao da pazi da ne pobjegnu. Dok su neki od zarobljenika ispitivani, neki su udarani, a jedan od maskiranih vojnika je izdvojio jednog od zarobljenih muškaraca i odveo ga nešto dalje, nakon čega su se čuli pucnji. Nakon što je završeno ispitivanje zarobljenika, koje je trajalo oko pola sata, isti su odvedeni u šumu, pa je i optuženi bio morao da ide sa njima. Optuženi je zatim posebno naveo da su zarobljenike vodili kroz šumu cirka 1 ili 2 kilometra, zatim su stali i naredili nekolicini muslimana da iskopaju rov. Poslije toga su

poredali otprilike 10 muslimana, a onda su odredili 10-toricu Srba da pucaju ove zarobljenike. Pa tako optuženi navodi:

"Poslije toga su poredali otprilike deset Muslimana, onda su odredili deseticu Srba da pucaju u ove zarobljenike; među ovim Srbima sam bio ja. Ja nisam pucao u ljude, pucao sam preko njihovih glava. Poslije toga je izabran jedan Srbin da poubija one koji su tu još živi, pošto se nije znalo, da li su svi bili mrtvi."¹²⁴

273. Optuženi je posebno naveo da je jedan vojnik bio određen da ljude koji još nisu bili mrtvi potpuno usmrti nožem, te da je jedan od civila koji još nije bio mrtav molio da se on ne ubija nožem, kao i to da je onaj koji je bio određen da poduzme tu radnju prema onima koji su još davali znake života, rekao da on to ne može učiniti. Također je naveo da je jedan od preživjelih te prilike pokušao da pobjegne, ali da su odmah počeli pucati na njega tako da je i bio ubijen odmah nakon pokušaja bijega.

274. U toku glavnog pretresa, odbrana optuženog je isticala prigovor na uvođenje iskaza optuženog kao dokaza Tužilaštva, a koji se odnosi na zakonitost davanja predmetnog iskaza optuženog po zamolnici Tužilaštva BiH u postupku međunarodne pravne pomoći, a koji prigovor je ovo Vijeće ocijelo neosnovanim, iz razloga kako je to prethodno obraloženo.

275. Nadalje, kada su u pitanju saslušani svjedoci optužbe na glavnom pretresu, Vijeće je svoju odluku o krivici optuženog donijelo i na osnovu potkrijepljujućih iskaza svjedoka, koji su potvrdili naprijed navedeni iskaz optuženog u pogledu odlučnih činjenica u konkretnom predmetu.

276. U tom smislu, posebno treba imati u vidu iskaz svjedoka Milana Gajića, a kojeg je svjedok dao na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 10.02.2020. godine, u kojem navodi da je kritičnog dana zajedno sa rođakom otišao u mjesto koje se po njemu zvalo Krčevine, gdje je na istom zatekao oko stotinu ljudi, zarobljenika i mještana, da ne zna koliko se tu zadržao, da je zatim otišao na brdo drugom stranom, te kad je prošao, čuo je pucnjavu sa mjesta gdje je zatekao sve te ljude, da se pucalo po šumi, te da je tu bila o policija iz Ugljevika. Kada je čuo pucnjavu nije vidjeo to mjesto, već se čula samo galama. Nije vidjeo da neko kopa grobnice, a kada je sišao u selo čuo je da su ljudi poubijani i da su gore zakopani, i da je to pričalo cijelo selo, ali da nije vidio ko ih je ubio.

277. Obzirom da je na glavnom pretresu svjedok odstupao od navoda iz iskaza koje je davao tokom istrage, istom je prezentiran zapisnik koji je sačinila Federalna uprava policije od 24.06.2010. godine.¹²⁵

¹²⁴ T-358 Zapisnik o saslušanju okrivljenog Miroslava Markovića, Tužilaštvo Republike Austrije St.Poelten, broj: 3 HSt 3/16x od 22.05.2017.g, prevedeno po stalnom sudskom tumaču za njemački jezik Enisa Suljagić, Sarajevo.

¹²⁵ T-13 Zapisnik o saslušanju svjedoka Gajić Milana, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, Sarajevo, broj: 13/5-4-223 od 24.06.2010. godine, str. 3.

278. Na pitanje tužioca u vezi izjave svjedoka na glavnom pretresu, da nije znao koliko je civila bilo te prilike, a da je u navedenoj izjavi iz istrage naveo da je bilo po njegovoj procjeni 50, u odnosu na tu okolnost svjedok se izjasnio da je to tačno.

279. Zatim, svjedoku Gajiću se prezentira nastavak njegovih navoda iz predmetne izjave i to sljedeće:

*„Oni su već počeli da kopaju grobnicu. Ja ne znam ko je naredio da oni kopaju grobnicu, jer tada nisam bio prisutan na tom mjestu kada im je naredeno da kopaju. Tu na putu, kod tih zarobljenih Muslimana sam zatekao: Radivoja Đorđića sina Mirošava, Stevanović Gojko sin Luke, **Mišo zvani „Marinac“**, **znam da mu je oca ime Raco**, Drašković Vukašin iz Ročevića, Manojlović Mićo sin Stanka, Lazarević Rajo zvani „Pejzer“ iz Gornjeg Lokanja, imena njegovog oca se ne mogu da sjetim, Vujević Mile sin Dragomira.“* Na prezentirane razlike sa iskaza na glavnom predmetu u odnosu na citirane navode iz predmetne izjave, svjedok Gajić odgovara: *„Ta imena su mi poturena pod nos.“*¹²⁶

280. Zatim, obzirom da je svjedok Gajić na glavnom pretresu izjavio da ne zna ko je izvršio ubistvo zarobljenih ljudi, svjedoku Gajiću su potom prezentirani sljedeći navodi iz zapisnika od 24.06.2010. godine u kojima stoji:

„Gore navedeni i još neki su te zarobljene Muslimane u grupama od 5, 6 ljudi vodili nad jamu gdje su ih ubijali iz pušaka pucajući zavisno kako je ko bio okrenut u leđa ili u prsa nakon čega su ti ljudi padali u jamu, a znam da je Drašković Vukašin neke od tih zarobljenih Muslimana i klao nožem. Tako su radili dok ih nisu sve pobili, znam da ih je poslije zagrtao zaštićeni svjedok "S-2" iz ... i još neki sa njim kojih ne mogu da sjetim. Zaštićeni svjedok "S-2" vam može reći više o tome.“ Na pitanje tužiteljice, da li je tačno što je svjedok izjavio u predmetnoj izjavi u, svjedok navodi da nije.

281. Obzirom da je svjedok Gajić na glavnom pretresu izjavio da nije razgovarao sa zarobljenim Muslimanima, svjedoku su prezentirani navodi iz prethodno navedene izjave gdje je navedeno:

„Ja sam sjedio sa jednim zarobljenim momkom starosti oko 25-26 godina iz Teočaka i on je molio da ga puste, da ga ne ubiju, ali nisu ga poslušali već su i njega odveli u pravcu jame, gdje su ga i ubili.“

282. Potom je svjedoku Gajiću prezentirana izjava koju je dao 30.12.2014. godine Državnoj agenciji za istrage i zaštitu¹²⁷, u kojoj stoji:

„Sva ubistva zarobljenika koja sam ja tu vidio, a koja sam opisao u prethodno datoj izjavi su izvršena vatrenim oružjem odnosno puškom.“

¹²⁶ Transkript od 10.02.2020. godine.

¹²⁷ T-13 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Gajić Milana, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-06/1-04-2-3/15 od 30.12.2014. godine, str. 4.

283. Nadalje, **svjedok Stjepan Mitrović**, svjedočio je na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 09.12.2019. godine, te je izjavio da je 1992. godine živjeo i da je bio vojno angažovan u četi u Gornjem Lokanju, na mjestu dežurstva u štabu. Svjedok je svjedočio o okolnostima prisustva u šumi prilikom zarobljavanja civila iz kolone od strane vojske i policije, da je dobio naredbu da ode na lice mjesta, išao je autom do zadnje kuće u Lokanju, zatim se nastavio kretati pješke, kako bi pratio trag kojim su oni odvedeni i tragom je došao do jedne grupe od 20-ak ljudi svezanih ruku u jednoj bari, iznad njih je stražario zaštićeni svjedok "S-2" kojeg je pitao šta se to radi, on mu je rekao da ne zna. Onda su krenuli prema dolje i u tom trenutku on vidi stravičan prizor u kojem su učestvovali Radivoje Đorđić, Vukašin Drašković, Ljubo Bošković i Sava Lazarević, vidjeo je iskopanu jamu, a tri čovjeka su doveli tu i stavili onako povezane da ih streljaju. Prolaskom kraj jame je vidio da u istoj ima već dosta ubijenih ljudi, nije se vidjelo koliko, a jama je bila veličine 4-5 metara sa 3 metra. Jedan zarobljeni je počeo bježati uz brdo, za njim su otrčali Gojko Stevanović i Miladin, on je potom prošao i sjeo 20 metara od te jame, tu je zatekao zaštićenog svjedoka "S-7" i Milana Gajića. Zatim svjedok opisuje kako mu prilazi mlađi momak i govori: „*Spasite me, molim vas, moliću se Bogu, iću u crkvu*“ i onda je prišao taj Drašković koji je tamo bio u toj grupi koji su ubijali i odveo ga tamo i stavio ga s onom dvojicom i ubili su ih, nakon čega su došla ta dvojica i rekli Radivoju Đorđiću da su ubili tog koji je pobjegao, čuli su se dole pucnji, ali svjedok nije vidjeo da li su ga ubili. Onda su doveli još jednu grupu od tri čovjeka, svjedok je vidjeo ubistvo tih šest ljudi, te je onda otišao prema komandi. Svjedok ima informaciju da su tu svi ubijeni, te ističe da je 1993. godine stigla naredba, ne zna od koga, da se ta grobnica ekshumira i premjesti iza sela na jedno 500 metara, tzv. Suđina vodenica, gdje je poslije bila sekundarna grobnica.

284. Dalje, upitan da li poznaje optuženog Markovića, svjedok Mitrović navodi da je poznao Miroslava Markovića zvanog „Mišo Marinac“, da ga je upoznao na početku rata jer je Mišo bio jedan od rijetkih koji je došao iz Hrvatske gdje je služio vojni rok i svjedoku je skrenuta pažnja da obrati posebnu pažnju na njega jer je bio jako uplašen, odnosno potrešen s onim što je viđao na hrvatskom ratištu. Svjedok zatim navodi da, kada su pošli prema mjestu gdje su likvidirani civili, nije vidjeo optuženog Markovića u pratnji Radivoja Đorđića, jer je dole bilo mnogo ljudi, preko stotinu ljudi iz Lokanja.

285. U vezi sa tim navodima svjedoka, svjedoku Mitroviću je prezentiran zapisnik o saslušanju koji je dao pred Tužilaštvom BiH od 01.11.2012. godine¹²⁸, u kojem je svjedok izjavio sljedeće:

„U momentu kad je Radivoje Đorđić naredio pokret zarobljenika, Ljiljan Mitrović je djelom iz svoje grupe policajaca odveo ovih 10-tak odvojenih zarobljenika u pravcu sela, dok ostatak zarobljenika odveden u drugom pravcu, suprotno od sela. Tu grupu je predvodio Radivoje Đorđić i u toj grupi su bili 4-5 policajaca, Gojko Stevanović, Vukašin Drašković, Ljubo Bošković, Mile Vujović, zaštićeni svjedok "S-7", zaštićeni svjedok "S-2", Miroslav Marković zvan Mišo Marinac i još neki ljudi kojih se ja sada ne mogu sjetiti.“

¹²⁸ T-11 Zapisnik saslušanju svjedoka Stjepana Mitrovića, Tužilaštvo BiH broj: T20 0KTRZ0000 695 10 od 01.11.2012. godine, sa CD-om i fotoalbumom, str. 7.

250. Suočen sa razlikama iz njegovog iskaza sa glavnog pretresa i sa onim što je svjedok izjavio u zapisniku od 01.11.2012. godine, svjedok navodi:

"Možda sam ja Mišu vidio dole, sjećanja svakako, dajem prednost da sam se tad više sjećao nego danas, 9 godina, 7 ili 8 godina...poslije, 9, i možda je Mišo bio u toj grupi od 100 ljudi, možda sam ga i zapazio, a stvarno ne mogu sad dati svoj sud o tome i stav, ali znam sigurno da ga nije bilo gore kad sam ja došao, na lice zločina, na mjesto zločina. Znači da ga nije bilo, a da je bio u toj grupi, dole je bilo stvarno, ja sam rekao, 100 ljudi, možda sam ih mog'o tada nabrojati i 50, ali danas ne bi mogao nabrojati 10, ali gore ga nije bilo.

Sudija: Dobro. Ove koje ste izričito naveli danas, koje, kako ste pojasnili, kazali ste koje su, koje su to bili, koje su to osobe bile koje su zajedno sa Đorđićem odveli u pratnji, danas ste govorili o tim osobama. Jeste li sve te istovremeno i gore vidjeli kad ste došli na lice mjesta?

Svjedok: **Sve koje su o'zdo išli vidio sam i gore, da.**

Sudija: Vidili ste ih gore, je li?

Svjedok: Da."

286. Zatim, u vezi sa ovom činjenicom da je svjedok Mitrović izjavio na glavnom pretresu da postoji mogućnost da se tada bolje sjećao, svjedoku je prezentiran zapisnik Federalnog MUP-a od 24.03.2010. godine¹²⁹, u kojim je svjedok izjavio:

"Idući dalje na oko 20-30 metara zatekao sam mnogo ljudi i sjeo sam kod mjesta gdje su zarobljenike natjerali da iskopaju jednu veliku jamu u kojoj su prije nego što sam ja došao već ubili oko 60-tak zarobljenika. Tu je bio i predsjednik SDS-a koji je čini mi se razmišljao nešto drugačije od ljudi koji su očigledno već poubijali veću grupu zarobljenika, zatim bio je prisutan i Vujević Mile, Marinković Miodrag, Perić Slavko, neki Mišo zvani Marinac, pokojni Đorđić Slobodan, Jović Miladin zvani Goja iz Jasenice."

287. Tužilaštvo je zatim prezentiralo audio zapis svjedoka Stjepana Mitrovića T20 0 KTRZ 0000698 10 od 01.11.2012. godine koji je zatim i preslušan, a koji je svjedok autorizovao (od 1:54 minute do 1:58), na što je svjedok Mitorović odgovorio da se navedenog ne može sjetiti.

288. Tužilaštvo je također istaklo da na osnovu Zapisnika o saslušanju svjedoka od dana 01.11.2012. godine, u paragrafu 17., proizlazi da je svjedoku Mitroviću prezentovan set fotografija označenih stranicama SM-1 do SM-6, na kojima se nalaze lica koja je pominjao u svom iskazu, koji su učesnici događaja o kojima je govorio, a među kojima je i fotografija Miroslava Markovića označena sa SM-6, ispod koje se svjedok vlastoručno potpisao.

¹²⁹ T-11 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Stjepana Mitrovića, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, Sarajevo, broj: 13/5-4-93 od 24.03.2010. godine, str. 6.

289. U vezi sa navedenim, Vijeće je detaljno analiziralo iskaze svjedoka Milana Gajića i Stjepana Mitrovića, u pogledu vidljivih odstupanja u pogledu njihovih iskaza datih u toku istrage i na glavnom pretresu. Pa tako, kada je u pitanju svjedok Milan Gajić, koji je tokom glavnog pretresa negirao navode sa prezentiranih istražnih zapisnika kako je to naprijed navedeno, a u pogledu odlučnih činjenica vezanih za prisustvo optuženog kritičnom događaju, svjedok se izjasnio da ostaje kod onoga što je izjavio na glavnom pretresu, odnosno da je tačno ono što je naveo na glavnom pretresu. Vijeće je prihvatilo navode svedoka Gajića iz istražnih zapisnika, s obzirom da su navodi iz navedenih zapisnika potkrijepljeni drugim provedenim dokazima, tj. iskazima ostalih saslušanih svjedoka, kao i iskaza samog optuženog. Pri tome, svjedok Gajić nije dao jasno obrazloženje u pogledu razloga zašto je promijenio svoje navode na glavnom pretresu u odnosu na iskaze iz istrage, a niti su provedeni bilo kakvi dokazi koji bi ukazivali na tvrdnje svjedoka u pogledu konstatovanih razlika u iskazima.

290. Također, Vijeće nije prihvatilo iskaz svjedoka Stjepana Mitrovića koji je isti dao na glavom pretresu, u kojem je naveo da nije vidjeo optuženog Markovića u pratnji Radivoja Đorđića kada su pošli prema mjestu gdje su likvidirani civili, obzirom da je svjedok Mitrović u istražnim zapsinicima, a kako je to ranije interpretirano, jasno označio prisustvo optuženog Markovića na lokaciji počinjenja ubistva zarobljenih lica, a koji navodi iz istražnih zapisnika su potkrijepljeni iskazima u prvom redu svjedoka Milana Gajića, zaštićenog svjedoka "S-7", kao i samim iskazom optuženog. Međutim, Vijeće je imalo u vidu i navode svjedoka Mitrovića da se prilikom davanja iskaza u istrazi bolje sijećao događaja nego u momentu svjedočenja na glavnom pretresu, a osim toga na zapisnicima iz istrage jasno proizilazi da je autorizovao svoj potpis na iste, da su zapisnici glasno diktirani i da je potvrdio da je u zapisnik uneseno sve kako je izjavio te da ne stavlja primjedbe na zapisnike.

291. Na osnovu svega navedenog, zaključak Vijeća je da je negiranje navoda svjedoka Milana Gajića i Stjepana Mitrovića na glavnom pretresu u odnosu na navode u iskazima iz istrage, očigledna namjera navedenih svjedoka u nastojanju da pomognu optuženom u pogledu izbjegavanja krivičnopravne odgovornosti ili pak umanjenju iste u konkretnom slučaju.

292. U sklopu provedenih dokaza, Vijeće je cijenilo i iskaz **zaštićenog svjedoka "S-7"**, koji je u svom iskazu datom na glavnom pretresu dana 26.08.2019. godine, izjavio da je dana 14. jula 1992. godine neko izvršio podjelu zarobljenih civila, dio je izdvojen zajedno sa dvije žene i dvoje djece i nekih petnaestak civila su odvedeni pred magacin Gornji Lokanj na ispitivanje, a drugi dio je odveden na tromeđu Jesenice, Kiseljaka i Lokanja i tamo su strijeljani, što je udaljeno oko 1 do 2 km od mjesta gdje je vidjeo civile. Sprovedeni su od strane naoružanih ljudi, a glavnu riječ je vodila policija iz SJB Ugljevik. Svjedok navodi da nije bio tu prisutan kad su streljani civili, već da je bio udaljen 300 – 400 metara, nije mogao da gleda, da se bunio da je to suludo, no da je vidjeo kada su odvedeni prema mjestu gdje će biti streljani. Svjedok je bio neposredno kraj njih kada su vođeni na tromeđu ili Njiverice, a zarobljenike su vodili policajci iz Ugljevika, a pored njih bili su i Radivoje Đorđić, Ljuboje Simić, Draško Drašković. Na pitanje tužioca ko je još bio od vojnika koji su vodili zarobljenike, svjedok jasno odgovara da je iz čete Donjeg

Lokanja bio i Miroslav Marković, kojeg je poznavao od ranije, da je znao da je Marković imao nadimak "Marinac", te da ga je vidjeo te prilike, da su bili zajedno, te da misli da je došao sa četom Donjeg Lokanja, ali da se ne sijeća kako je bio obučen, možda je imao SNB uniformu. Lokalitet gdje je tromeđa neko zove Bjelik, neko Njiverice, Karaula, Krčevine. Na dalje pitanje tužioca kada je vidjeo da sprovode civile i da li je znao da idu na stratište, svjedok odgovara da je to bilo očigledno, da se on tada protivio, zagalamio na Radivoja Đorđića rekavši mu „*Radivoje šta radite to*“, a da mu je odgovorio ništa, da je to riješeno. Svjedok potom navodi da se čulo da su zarobljeni civili sami sebi kopali rake i da su potom ubijani. Pucnjavu je čuo poslije pola sata, a to je bilo udaljeno 300 – 400 metara od njega. Dakle, ovaj svjedok je potvrdio da je optuženog Markovića vidjeo na mjestu gdje je bio zarobljen veliki broj civila.

293. Vijeće nalazi bitnim osvrnuti se i na iskaz **zaštićenog svjedoka "S-2"**, a koji iskaz je svjedok dao na glavnom pretresu održanom dana 10.10.2022. godine, iz kojeg proizlazi da je svjedok u julu mjesecu 1992. godine bio na stražama, na mjestima Karaule, te da je vidjeo grupu od oko 40 do 50 ljudi, obučenih u civilnu odjeću, koji su bili Muslimani. Svjedok navodi da je bio sa Milivojem Popadićem zajedno u smjeni, kada su čuli da se puca, otišli su gore, kada su došli više se nije pucalo, a ljudi su bili povezani, pohvatani, ali ne zna ko ih je vezao. Od tih još 5, 6 vojnika bili su pokojni Radivoje Đorđić i komšija Milivoje, Vujević Mile, njegov rođak jedan iz Ročevića, Gojko Stevanović. Na pitanje da li je svjedok kada je prišao, s nekim pričao iz kolone civila, svjedok navodi da nije, da je samo gledao, vidjeo tugu i nevolju. Svjedok zatim navodi da je došao do vrha kolone, da je progovorio par riječi sa najmlađim dečkom, pitao ga kako je došao ovim putem, a on mu je rekao da su prevareni od svoje strane. Zatim je neko rekao da krenu naprijed, da se ne zadržavaju i oni su otišli. Na pitanje da li su tih 5, 6 koji su bili pored Đorđića imali oružje, svjedok navodi da jesu, da su imali automatske puške. Dalje su čuli iz šume krik i pucanje. Ta šuma je bila vezana sa tim terenom gdje su ljudi poubijani, bili su udaljeni samo 700, 800 do 1000 metara. Tu su ostali skoro do kraja dana i mislili su da je sve završeno, no potom je svjedoka pozvao Đorđić da pobije 7, 8, koliko je bilo ostalo ljudi, ali svjedok ga je zamolio da ne može to da uradi, da ga pusti, pa ga je Đorđić pustio i nakon čega je svjedok otišao kući, te ne zna kako se sve završilo. Na pitanje ko je ubijao te ljude, svjedok navodi da nije vidjeo nikoga da je ubijao ljude osim Mileta Vujevića, a na pitanje kada su pobijeni ljudi, da li je vidjeo mrtve ljude, svjedok navodi da jeste, da je vidjeo je da je iskopana rupa, 6, 7 ljudi su bili približno živi tada, da ne zna koliko ih je bilo mrtvih u rupi, te navodi "*To je sve u jednu rupu stavljeno*", te da je "*rupa bila viž Njiverice*"¹³⁰. Svjedok navodi da dječak s kojim je ranije razgovarao, nije bio među tih 6, 7 ljudi koje je on trebao pobiti, da su oni imali namjeru da ga ostave živog, ali da ga je na kraju ubio Mile. Svjedok navodi da dječak nije ubijen u tu istu rupu, već da je za njega iskopana posebna rupa, dok su ostali vjerovatno završili u velikoj jami, za koje svjedok ne zna ko ih je iskopao. Na kraju je naveo da je saznao da je jedan broj muškaraca odnosno zarobljenih civila ubijen u centru Lokanja blizu crkve.

294. Vezano za određene razlike u izjavama datim na ročištu za nastavak glavnog pretresa i u istrazi, svjedoku je prezentiran zapisnik od 22.02.2011. godine, te je u vezi

¹³⁰ Transkript od 10.10.2022. godine.

prezentiranih razlika svjedok naveo da je tačno ono što je navedeno u predmetnom zapisniku, a odnosi se na to da je na čelu kolone bio Đorđić Radivoje, Mile Vujić i Vukašin kojem ne zna prezime i da je Radivoje Đorđić naredio da se kopaju jame.

295. Kada je u pitanju iskaz **zaštićenog svjedoka "S-5"**, čiji iskazi su pročitani na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 23.12.2022. godine¹³¹, iz kojih proizlazi da je dana 14.07.1992. godine svjedok bio na straži između devet i deset sati u rejonu Lokanja kao pripadnik čete kojom je komandovao Lazić Radimir, kada je čuo na udaljenosti od 500 metara da je zarobljena veća grupa civila Bošnjaka, pa je otišao na lice mjesta da vidi šta se događa. To mjesto gdje su zarobljeni se nalazi između Teočaka i Kovačevića na teritoriji Lokanja, a taj put dalje vodi na prema Sapni. Po dolasku vidjeo je veliku grupu ljudi – muškaraca za koju je odmah pretpostavio da su bošnjačke nacionalnosti koji su bili zavezani rukama iza leđa, a oko njih su stajali pripadnici Srpske vojske i to pripadnici Lokanjske jedinice, a većina te jedinice su bili mještani Lokanja. Svjedok je primjetio da je bilo oko desetak pripadnika te jedinice koji su bili naroužani automatskim naoružanjem, imali su šarene uniforme, a neki su imali maskirne kape. Ispred doma u Lokanju u kojem ima i prodavnica svjedok opisuje dolazak supruge lokanjskog popa Lazarević Bobana u civilnom odijelu sa nožem u rukama, koju je vidjeo da je prišla jednom vezanom muškarcu i nožem ga posjekla uzduž po čelu govoreći mu „*Jesi li ti ubio mog čovjeka*“, koji je poginuo prije tog događaja u Skelanima. Dalje je išla od jednog do drugog vezanog muškaraca sa nožem u ruci psujući svakog pojedinačno pitajući „*Jesi li ti ubio moga muža*“, povlačeći nož u pravcu njih. Svjedok je vidjeo da su zarobljene pozivali pojedinačno i vodili ih u zgradu doma za ispitivanje i da su vraćali vidno premlaćeni i krvavi u predjelu lica i da su cijelo vrijeme bili vezani. Lice koje ih je pozivalo na ispitivanje imalo je neki čin na ramenima, pretpostavlja da je to bio neki starješina u činu poručnika ili kapetana, a zna ga iz viđenja, no ne zna mu ime. Pošto su ih ispitali onda su ih u grupama šest do sedam tako prebijene odveli u šumu udaljeno nekih 700 metara od te zgrade i tu su ih likvidirali. Svjedok je čuo pucanje nakon što su odvedeni, a zatim su se vraćali po novu grupu koju su takođe odvodili na isto mjesto i likvidirali. Napominje da je vidjeo najmanje tri gupe tako odvedene nakon čega su se čuli pucnji i niko od tih odvedenih muškaraca se nije vratio. Kasnije je čuo da su neki likvidirani nožem i da su vjerovatno i zaklani, te napominje da su svi zarobljeni muškarci bili u civilnim odijelima i da su im ruke bile vezane. Također je čuo da se pričalo da je prva grupa koja je odvedena u šumu kopala jamu za sljedeće grupe koje su dovođene i likvidirane a na kraju je i ta grupa likvidirana, pa su pokopani na mjesto likvidacije u šumi zvana „Čakovica“.

296. Na osnovu izvještaja o sudsko-medicinskoj ekspertizi patologa Zdenka Cihlarža, nalaza i mišljenja vještaka dr. Vede Tuće, koji je svoj nalaz i mišljenje iznio i na glavnom pretresu, a koji je Sud prihvatio kao objektivan i stručan, zatim iskaza svjedoka Senije

¹³¹ T-356 Zapisnik o saslušanju svjedoka S-5, BiH, FBiH, Kantonalno tužilaštvo tuzlanskog kantona, broj: Ktn. 286/96 od 28.01.2007. godine.

T-356 A Zapisnik o saslušanju svjedoka S-5, BiH, FBiH, Kantonalno tužilaštvo tuzlanskog kantona, broj: Ktn. 286/96 od 22.09.2008.godine

T-356 B Zapisnik o saslušanju svjedoka S-5, Tužilaštvo BiH, broj: T20 0 KTRZ 0000695 10 od 29.11.2012. godine

T-356 C Fotografije kao sastavni dio zapisnika o saslušanju svjedoka S-5, Tužilaštvo BiH broj: T20 0 KTRZ 0000695 10 od 29.11.2012. godine, označene kao: SS-1, SS-2, SS-3, SS-4, SS-5, SS-6, SS-7.

Bubić, koja je u vrijeme razmjene mrtvih tijela obavljala funkciju predsjednika Izvršnog odbora SO Teočak, svjedoka oštećenih koji su bili prisutni razmjenama i izvršili prepoznavanje svojih najbližih, te brojne materijalne dokumentacije među kojom se nalazi i video snimak razmjene, zatim zapisnici o identifikaciji oštećenih, sudsko medicinske ekspertize i identifikacije pregledanih dijelova posmrtnih ostataka od strane sudskog vještaka dr. Zdenka Cihlarža i dr. Vede Tuće, rješenja o utvrđivanju smrti i izvoda iz matičnih knjiga umrlih za ubijena lica i dr., Vijeće je van razumne sumnje utvrdilo da je kritičnog dana ubijeno oko 67 civila bošnjačke nacionalnosti, da je za većinu utvrđen identitet i da su isti razmijenjeni na dane 04.06.1993. i 17.02.1994. godine.

Imajući u vidu naprijed navedeno, te analizirajući i cijeneći iskaz optuženog, kao i iskaze svih saslušanih svjedoka na okolnost učešća optuženog Markovića u predmetnoj inkriminaciji, Vijeće je prihvatilo iskaz optuženog Markovića te iskaze svjedoka Stjepana Mitrovića i Milana Gajića, kako je to prehodno prezentirano, a zatim je prihvatilo i iskaze svjedoka „S-7“, „S-2“ i „S-5“, smatrajući da su isti dati objektivno i vjerodostojno, da se međusobno nadopunjuju stvarajući realnu sliku na koji način su se dešavale predmetne inkriminacije, odnosno na koji način je optuženi učestvovao u istim. Vijeće nalazi da je optuženi prilikom počinjenja predmetnog krivičnog djela, postupao kao saizvršilac, odnosno da je svojim radnjama, zajedno sa drugim licima, svjesno i voljno počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti, progonom i ubistvom oko 67 civila bošnjačke nacionalnosti navedenih u izreci presude. Pritom optuženi Marković je djelo progona ubistvima počinio sa diskriminatorском namjerom, svjestan da su njihove inkriminisane radnje počinjene u vrijeme širokog i sistematičnog napada i da iste čine dio tog napada, odnosno svjestan da čine progom na političkoj, etničkoj i vjerskoj osnovi civila bošnjačke nacionalnosti, a što sve proizilazi kako iz opisanog načina izvršenja djela, tako i okolnosti koje su postojale kritičnog dana i pod kojima je preduzeo inkriminisane radnje.

Alibi optuženog Miroslava Markovića

297. Vijeće nalazi bitnim spomenuti da se optuženi Marković tokom glavnog pretresa branio alibijem, da je optuženi napustio mjesto događaja da bi prisustvovao sahrani rođaka, te da nije mogao da bude prisutan na licu mjesta kada je vršena egzekucija civila na lokaciji Njiverice.

298. U tom smislu, Vijeće je cijenilo iskaze svjedoka odbrane, iz kojih iskaza proizilazi da je optuženi Marković, nakon saznanja za pogibiju svog rođaka Milenka Jankovića, dana 14.07.1992. godine viđen kako u popodnevnim satima dolazi u kuću pokojnika, odnosno njegovog ujaka Jankovića, gdje je bila prisutna i njegova majka, a na kojem mjestu se optuženi nalazio i sutradan, kada je održana sahrana.

299. Međutim, navode odbrane optuženog Markovića vezano za postojanje alibija Vijeće nije prihvatilo, budući da je više svjedoka, a čiji iskazi su prethodno elaborirani, navelo da je optuženi Marković u kritično vrijeme bio na lokaciji Njiverice, odnosno na mjestu strijeljanja zarobljenih civila, a što je u konačnici u skladu i sa izjavom samog optuženog od 22.05.2017. godine. U vezi s tim, Vijeće smatra bitnim spomenuti da su navedeni svjedoci koji su posvjedočili o prisustvu optuženog Markovića u

inkiriminisanom vremenu i mjestu događaja i sami mještani sela Lokanj i okolnih sela, a isti su ujedno i poznavali optuženog i njegovu porodicu.

Naknadna ekshumacija i razmjena posmrtnih ostataka

300. Na temelju provedenih dokaza, Vijeće je utvrdilo da je kao posljedica radnji optuženog Markovića nastupila smrt oko 67 civila bošnjačke nacionalnosti na Njivericama.

301. Naime, Vijeće je na osnovu saglasnih iskaza svjedoka optužbe, utvrdilo da su u mjestu Njiverice nakon lišenja života, oštećeni bačeni u jamu na Njivericama. Kritične prilike osim ubistava na ovom mjestu, prema saglasnim iskazima saslušanih svjedoka, a što nije ni sporila odbrana, desila su se ubistva zarobljenih civila iz kolone i na lokalitetu Vidrovina, iza crkve u Lokanju, te je ekshumacija ovih posmrtnih ostataka sa ova dva mjesta vršena tokom 1993. godine i 1994. godine kada su tijela i razmijenjena, tačnije prva razmjena se dogodila 04.06.1993. godine, a druga 17.02.1994. godine u Teočaku. Iz iskaza svjedoka Stjepana Mitrovića proizilazi da je isti sudjelovao u razmjeni mrtvih tijela i da je te prilike došao radni vod iz Ugljevika koji je pokupio posmrtnu ostatku usmrćenih, koje su zatim prevezli u Ugljevik i koji su razmjenjeni, odnosno predati porodicama. Obzirom da je krajem 1993. godine poginuo veći broj ljudi iz Lokanja na teritoriji Federacije, 1994. godine svjedok Mitrović je organizirao razmjenu drugog dijela posmrtnih ostataka, nakon toga se krenulo u razmjenu svih mrtvih iz Lokanja za mrtve iz Teočaka. Vezano za navedeno, svjedok Bekir Mešić je izjavio da je jedne godine bila velika srpska ofanziva u kojoj je poginulo mnogo pripadnika VRS-a, te kako su se njihove porodice raspitivale o sudbini tih lica, Bošnjaci su rekli da do razmjene neće doći dok se ne sazna šta se desilo sa zarobljenom grupom iz Lokanja. U navedenim pregovorima je učestvovao i svjedok Mešić zajedno sa Fadilom Hajdarevićem, nakon čega je uslijedila razmjena ukupno oko 72 tijela.

302. Na okolnosti vještačenja tragova i utvrđivanja uzroka smrti oštećenih, na glavnom pretresu je svoj nalaz i mišljenje dao vještak dr. Vedo Tuco¹³², a koji je sačinio nalaz¹³³ i dao mišljenje nakon izvršenog pregleda posmrtnih ostataka za 6 lica koji su ekshumirani na lokalnom mezarju u centru Teočaka.¹³⁴ Vještak je pojasnio na koji način je vršena analiza, te utvrđivan uzrok smrti lica čiju su vršili identifikaciju.

¹³² Vještak optužbe dr. Vedo Tuco je dao iskaz na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 05.09.2022. godine

¹³³ T- 75 Pismeni nalaz i mišljenje stalnog sudskog vještaka medicinske struke, podoblast sudska medicina Doc. dr. med. sc. Vedo Tuco od 10.10.2017. godine,

¹³⁴ T-71 Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi od 09.09.2015. godine, broj slučaja LOK01ZVO001 (572. iz optužnice)

T-82 Zapisnik Tužilaštva BiH o izvršenoj ekshumaciji – asanaciji br. T20 0 KTARZ 0010934 15 od 04.09.2015. godine)

T-83 Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi dr. Tuco Vedo, broj slučaja LOK01ZVO002 od 09.09.2015. godine

T-84 Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi dr. Tuco Vedo, broj slučaja LOK01ZVO003 od 09.09.2015. godine

T-85 Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi dr. Tuco Vedo, broj slučaja LOK01ZVO004 od 09.09.2015. godine

T-86 Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka označenih sa TEO 2/5 od 26.09.1998. godine

303. U spis su također uloženi izvještaji o sačinjavanju sudsko-medicinske ekspertize prof. Zdenka Cihlarža, koji je vršio antropološku obradu tijela sa određivanjem njihovog pola, starosti i visine, kao i ortonološku obradu¹³⁵.

304. Na okolnost koja su lica bila u koloni, njihovog statusa, kao i utvrđivanja identiteta oštećenih, Tužilaštvo je saslušalo, te pročitao iskaze članova porodica oštećenih i to: Dževada Hodžića¹³⁶, Hajriju Mujčinović¹³⁷, Refika Mehića¹³⁸, Galiba Salkanovića¹³⁹, Mevludina Hasanovića¹⁴⁰, Džemsada Ikanovića¹⁴¹, Isaka Haračića¹⁴², Amiru Hasanović¹⁴³, Muhidu Džuzdanović¹⁴⁴, Đulsumu Džuzdanović¹⁴⁵, Sadiku Džuzdanović¹⁴⁶, Ajšu Husić¹⁴⁷, Nuridnu Haračić¹⁴⁸, Sakibu Husić¹⁴⁹, Ahmeta Alića¹⁵⁰, Elvira Abdulahovića¹⁵¹, Ramizu Avdić¹⁵², Eminu Džuzdanović¹⁵³, Hurmetu Handžić¹⁵⁴,

¹³⁵ T-59 Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi, posmrtni ostaci TEO 2/7, Ekspertni tim Univerzitetsko-kliničkog centra Tuzla, od 26.09.1998. godine;

T-62 Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi, posmrtni ostaci TEO 2/3, Ekspertni tim Univerzitetsko-kliničkog centra Tuzla, od 26.09.1998. godine;

T-65 Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi, posmrtni ostaci TEO 2/6, Ekspertni tim Univerzitetsko-kliničkog centra Tuzla, od 26.09.1998. godine;

T-68 Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi, posmrtni ostaci TEO 2/10, Ekspertni tim Univerzitetsko-kliničkog centra Tuzla, od 26.09.1998. godine;

¹³⁶ Svjedok optužbe Dževad Hodžić je svjedočio na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 13.05.2019. godine

¹³⁷ Svjedok optužbe Hajrija Mujčinović je svjedočila na na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 16.09.2019. godine

¹³⁸ Svjedok optužbe Refik Mehić je svjedočio na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 07.10.2019. godine

¹³⁹ Svjedok optužbe Galib Salakanović je svjedočio na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 07.10.2019. godine

¹⁴⁰ Svjedok optužbe Mevludin Hasanović je svjedočio na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 28.10.2019. godine

¹⁴¹ Svjedok optužbe Džemsad Ikanović je svjedočio na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 28.10.2019. godine

¹⁴² Svjedok optužbe Isak Haračić je svjedočio na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 28.10.2019. godine

¹⁴³ Svjedok optužbe Amira Hasanović je svjedočila na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 18.11.2019. godine

¹⁴⁴ Svjedok optužbe Muhida Džuzdanović je svjedočila na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 18.11.2019. godine

¹⁴⁵ Svjedok optužbe Đulsuma Džuzdanović je svjedočila na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 18.11.2019. godine

¹⁴⁶ Svjedok optužbe Sadika Džuzdanović je svjedočila na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 09.12.2019. godine

¹⁴⁷ Svjedok optužbe Ajša Husić je svjedočila na na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 09.12.2019. godine

¹⁴⁸ Svjedok optužbe Nuridina Haračić je svjedočila na na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 09.12.2019. godine

¹⁴⁹ Svjedok optužbe Sakiba Husić je svjedočila na na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 20.01.2020. godine

¹⁵⁰ Svjedok optužbe Ahmet Alić je svjedočio na na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 10.02.2020. godine

¹⁵¹ Svjedok optužbe Elvir Abdulahović je svjedočio na na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 10.02.2020. godine

¹⁵² Svjedok optužbe Ramiza Avdić je svjedočila na na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 09.03.2020. godine

¹⁵³ Svjedok optužbe Emina Džuzdanović je svjedočila na na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 09.03.2020. godine

¹⁵⁴ Svjedok optužbe Hurmeta Handžić je svjedočila na na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 09.03.2020. godine

Zeminu Mehić¹⁵⁵, Huseina Hasanovića¹⁵⁶, Mirnesa Mehića¹⁵⁷, Ibrahima Omerovića¹⁵⁸, Abdulaha Durmića¹⁵⁹, Šemsudina Hasanovića¹⁶⁰, Fatimu Haračić¹⁶¹, Jasminu Šabočkić¹⁶², Zekerijaha Hasanović¹⁶³, Sadika Mehića¹⁶⁴, Besima Nedžibovića¹⁶⁵, Zumretu Mehić¹⁶⁶, Enesa Nakičevića¹⁶⁷, zaštićenog svjedoka "S-3"¹⁶⁸, zaštićenog svjedoka "S-4"¹⁶⁹ Alije Salkanovića¹⁷⁰, Džemile Vejzović¹⁷¹, Čamila Salkanovića¹⁷², Đulse Bečić,¹⁷³ Sakiba Đedovića,¹⁷⁴ Ibrahima Nakičevića,¹⁷⁵ Fadila Ikanovića,¹⁷⁶ Aiše Čeliković,¹⁷⁷ Bege Islamovića,¹⁷⁸ Zumre Halilović,¹⁷⁹ Bijadera Jahića,¹⁸⁰ Šehre

¹⁵⁵ Svjedok optužbe Zemina Mehić je svjedočila na na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 09.03.2020. godine

¹⁵⁶ Svjedok optužbe Husein Hasanović je svjedočio na na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 09.03.2020. godine

¹⁵⁷ Svjedok optužbe Mirnes Mehić je svjedočio na na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 28.03.2022. godine

¹⁵⁸ Svjedok optužbe Ibrahim Omerović je svjedočio na na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 28.03.2022. godine

¹⁵⁹ Svjedok optužbe Abdulah Durmić je svjedočio na na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 16.05.2022. godine

¹⁶⁰ Svjedok optužbe Šemsudin Hasanović je svjedočio na na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 16.05.2022. godine

¹⁶¹ Svjedok optužbe Fatima Haračić je svjedočila na na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 16.05.2022. godine

¹⁶² Svjedok optužbe Jasmina Šabočkić je svjedočila na na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 16.05.2022. godine

¹⁶³ Svjedok optužbe Zekerijah Hasanović je svjedočio na na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 16.05.2022. godine

¹⁶⁴ Svjedok optužbe Sadik Mehić je svjedočio na na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 16.05.2022. godine

¹⁶⁵ Svjedok optužbe Besim Nedžibović je svjedočio na na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 16.05.2022. godine

¹⁶⁶ Svjedok optužbe Zumreta Mehić je svjedočila na na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 17.06.2022. godine

¹⁶⁷ Svjedok optužbe Enes Nakičević je svjedočio na na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 17.06.2022. godine

¹⁶⁸ T-16 Zapisnik o saslušanju zaštićenog svjedoka S-3, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, Sarajevo, broj : 13/5-4-113 od 05.05.2009. godine, ovjerena kopija

¹⁶⁹ Zaštićeni svjedok S-4 je svjedočio na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 23.12.2022. godine

¹⁷⁰ T-17 Zapisnik o saslušanju svjedoka Alije Salkanovića, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Policijska uprava Kalesija, Policijska stanica Teočak, broj: 08-02/5-5-04.6-30-03/06 od 31.03.2006. godine, ovjerena kopija

T-17A Zapisnik o saslušanju svjedoka Alije Salkanovića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-6-04-2-498/12 od 04.09.2012. godine

¹⁷¹ T-18 Zapisnik o saslušanju svjedoka Džemile Vejzović, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-6-04-2-514/12 od 06.09.2012. godine

¹⁷² T-28 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Salkanović Čamila, MUP Tuzlanskog kantona, PU Kalesija, PS Teočak, broj: 08-02/5-1-04.6-30-02/06 od 30.03.2006. godine

¹⁷³ T-29 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Bečić Đulse, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-6-04-2-548/12 od 12.09.2012. godine

¹⁷⁴T-31 Zapisnik o saslušanju svjedoka Sakiba Đedovića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: P-16-14-04-2-564/12 od 12.09.2012. godine

¹⁷⁵T-32 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Nakičević Ibrahima, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: P-16-14-04-2-564/12 od 06.09.2012. godine

¹⁷⁶ T-33 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Ikanović Fadila, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-6-04-2-540/12 od 11.09.2012. godine

¹⁷⁷ T-34 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Aiša Čeliković, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-539/12 od 11.09.2012. godine

¹⁷⁸ T-36 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Bege Islamovića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-545/12 od 12.09.2012. godine

¹⁷⁹ T-37 Zapisnik o saslušanju svjedoka Zumre Halilović, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-546/12 od 12.09.2012. godine

¹⁸⁰ T-38 A Zapisnik o saslušanju svedoka Bijader Jahić, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-501/12 od 04.09.2012. godine

Mehmedović¹⁸¹, Bege Slakanovića¹⁸², Seida Hasanovića,¹⁸³ Kadre Huremovića,¹⁸⁴ Bekrije Avdića¹⁸⁵, Mustafe Husića¹⁸⁶, Sumbile Mustafić¹⁸⁷, Idriza Mujkića i dr.¹⁸⁸

305. Iz iskaza navedenih svjedoka proizilazi pod kojim okolnostima su članovi njihove porodice napustili svoje domove, gdje su krenuli, iz kog razloga te da li su i na osnovu čega izvršili prepoznavanje, a radi se o ubijenim licima poimenično pobrojanim u izreci ove presude.¹⁸⁹ Nadalje, kao dokaz optužbe uložen je i Spisak 67 lica ubijenih u Lokanju¹⁹⁰, kao i Snimak razmjene i identifikacije tijela iz Lokanja¹⁹¹, a koji dokazi su saglasni sa kazivanjima svjedoka-članova porodica oštećenih, a na osnovu kojih proizilazi da se upravo radi o licima koji su kritične prilike 14.07.1992. godine iz Teočaka krenuli u koloni ka slobodnoj zvorničkoj teritoriji pretežno obučeni u civilna odjela i bez naoružanja.

306. Dakle, Vijeće je imajući u vidu navedene dokaze nesporno utvrdilo da su prilikom razmjene tijela tokom 1993. godine i 1994. godine pronađeni i identifikovani posmrtni ostaci oko 67 lica bošnjačke nacionalnosti koje je optuženi Marković, zajedno sa drugim licima na lokalitetu Njiverice, lišio života.

307. Na osnovu svega navedenog Vijeće je van razumne sumnje utvrdilo da je optuženi Miroslav Marković, počinio inkriminacije opisane u izreci presude, čime je počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkom a) KZ BiH, a sve u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 29. istog zakona, zbog čega ga je Vijeće i oglasilo krivim.

V. DIJELOVI OPTUŽNICE KOJI SU ISPUŠTENI ILI DJELIMIČNO IZMIJENJENI

308. Vijeće je u činjeničnom opisu izreke presude, načinilo određene izmjene, pri čemu je vodilo računa da se time ne naruši subjektivni i objektivni identitet između optužnice i presude.

309. Naime, Vijeće je izvršio intervencije u činjeničnom opisu predmetnog djela na način da je iz činjeničnog opisa u optužnici izostavilo sve okolnosti i činjenice koje nisu

¹⁸¹ T-39 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Šehre Mehmedović, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-587/12 od 18.09.2012. godine

¹⁸² T-40 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Bege Salkanovića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-499/12 od 04.09.2012. godine

¹⁸³ T-41 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Seida Hasanovića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-555/12 od 13.09.2012. godine

¹⁸⁴ T-42 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Kadre Huremovića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-512/12 od 06.09.2012. godine

¹⁸⁵ T-44 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Bekrije Avdića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-543/12 od 11.09.2012. godine

¹⁸⁶ T-45 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Mustafe Husića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: P-16-14-04-2-564/12 od 07.09.2012. godine

¹⁸⁷ T-46 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Sumbile Mustafić, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: P-16-14-04-2-564/12 od 13.09.2012. godine

¹⁸⁸ T-47 A Zapisnik o saslušanju svjedoka Idriza Mujkića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-590/12 od 19.09.2012. godine

¹⁸⁹ T-14,15, T-59-74, T-84-102, T-180-T-353

¹⁹⁰ T-179 Spisak zarobljenih osoba 14.07.1992. god., u Lokanju – Zvornik

¹⁹¹ T-362 Dopis Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, broj: 10-11/8-1-74/11 od 05.01.2015. godine sa prilogom: optički medij na kojem je snimak razmjene tijela ubijenih civila iz Lokanja (CD).

u toku postupka dokazane, a koje su stavljene na teret optuženom. Nadalje, Vijeće je iz činjeničnog opisa presude izostavilo i sve radnje optuženog za koje nema pouzdanih dokaza da ih je počinio, te je preciznije odredilo određene činjenice koje proizilaze iz provedenih dokaza, a pri tome ne narušavajući integritet bića krivičnog djela u konkretnom slučaju.

310. Prilikom ovih intervencija, Vijeće se rukovalo stavom da su intervencije Suda u činjeničnom opisu djela dozvoljene, vodeći računa da se optužba ne prekorači, odnosno da se optuženi ne dovede u težu procesnu situaciju koja obuhvata težu kvalifikaciju ili veću kriminalnu količinu. Imajući u vidu sve naprijed navedeno, Sud smatra da je činjenični opis djela naveden u izreci presude usklađen sa utvrđenim činjeničnim stanjem, da pravna kvalifikacija djela nije teža po optuženog, a izmijenjeni dijelovi optužnice nisu doveli optuženog u teži procesno-pravni položaj.¹⁹²

311. Osim progona ubistvima, Tužilaštvo je optuženom stavilo na teret da je počinio progon i zatvaranjem, mučenjem kao i drugim nečovječnim djelima slične prirode. Vijeće konstatuje da činjenični opis krivičnog djela u optužnici treba da sadrži činjenice iz kojih proizilaze bitna obilježja krivičnog djela za koje se optuženi tereti kao i opis njihovih radnji i posljedica koje su nastupile. Sve navedeno Tužilaštvo tokom postupka treba da dokaže van razumne sumnje.

312. Optuženom Markoviću je optužnicom stavljeno na teret da je, zajedno sa ostalim pripadnicima vojske i policije, učestvovao u zarobljavanju i zatvaranju civila, da ih je mučio i nečovječno postupao tako što ih prisiljavao na međusobnu tuču, maltretirao, psovao i vrijeđao na način opisan u optužnici.

313. Naime, u spisu nema dokaza da je optuženi Marković, zajedno sa drugima, učestvovao u samom činu zarobljavanja odnosno lišenja slobode civila iz kolone, niti da su ih zajedno sa drugim pripadnicima Lokanjske čete i SJB Ugljevik: *„prisiljavali na međusobnu tuču, pitali ko će od njih nositi četničku kokardu na čelu, prijetili i psovali tursku majku, a zatim povezali žicom, pertlama od cipela i konopcem od šatorskih krila i tako svezane udarali kundacima pušaka, cijevila i nogarima mitraljeza“*. Naime, saslušani svjedoci su naveli da su u činu zarobljavanja učestvovala potpuno druga lica, a nijedan saslušani svjedok nije optuženog spomenuo u kontekstu preduzimanja predmetnih inkriminiranih radnji, niti se na osnovu nekog uložnog materijalnog dokaza mogla utvrditi krivična odgovornost optuženog za ova djela. Također, u optužnici nedostaje i konkretan opis radnji koje je preduzeo optuženi u izvršenju navedenih djela.

314. Također, u spisu nema dokaza ni da je: *"optuženi Marković lično i zajedno sa drugim naoružanim i uniformisanim pripadnicima vojske i policije među kojima su bila naprijed navedena lica, pa je u dva navrata, zajedno sa ostalim pripadnicima policije koje je organizovao Vinko Lazić, a koji je uputio grupu od oko 30 naoružanih pripadnika SJB Ugljevik da izvrše napad na kolonu, a potom naredbu za napad prenio Goranu Maksimoviću, koji je u dogovoru sa Radivojem Đorđićem, koji je angažovao više pripadnika VRS Lokanjske čete, među kojima osumnjičeni Marković Miroslav, napao*

¹⁹² Sličan stav zauzelo je Apelaciono vijeće Suda u predmetu Ekrem Ibračević broj S1 1 K 016488 17 Krž od 12.07.2017. godine.

kolonu civila, učestvovao u lišavanju slobode kolone civila bošnjačke nacionalnosti iz koje su zarobili jednu grupu od oko 86 civila, kada je Cvjetko Popadić sa automatskom puškom uperenom u grupu civila iste čuvao, dok je Slavko Perić otišao i doveo pojačanje u ljudstvu od strane policije i vojske koji su sproveli zarobljene civile do mjesta Njiverice – Čarkovača, rejon sela Lokanj, gdje je osumnjičeni Marković Miroslav lično i zajedno sa drugim pripadnicima vojske i policije zarobljene civile zlostavljao, zajedno sa drugim pripadnicima policije i vojske prisiljavao na međusobnu tuču, pitali ko će od njih nositi četničku kokardu na čelu, prijetili i psovali tursku majku, a zatim povezali žicom, pertlama od cipela i konopcem od šatorskih krila i tako vezane udarali kundacima pušaka, cijevima i nogarima mitraljeza da bi Ljiljan Mitrović izdvojio jednog zarobljenog civila, a zatim naredio dvojici policajaca da ga strijeljaju, nakon čega su ta dvojica policajaca odveli zarobljenog civila i strijeljali ga, a zatim su pripadnici policije izdvojili oko deset civila, pri čemu je psovao i vrijeđao civile, zajedno sa Radivojem Đorđićem, smatrajući ih ekstremima i predali ih policajcima, a među izdvojenim civilima su bili Ćido Džuzdanović i Senad Salkanović, pa su ih policajci među kojima Ljiljan Mitrović odveli u komandu Lokanjske čete gdje su ih policajci, u prisustvu načelnika Vinka Lazića ispitivali, a zatim Goran Maksimović, postupajući po naredbi načelnika Vinka Lazića upućuje više pripadnika SJB Ugljevik, koji zajedno sa više pripadnika Lokanjske čete odvoze civile u mjesto Vidrovine iza crkve, gdje su ih premlatili i masakrirali, a zatim strijeljali, dok je drugu grupu civila od osam (8) civila koji nisu iz općine Ugljevik, među kojima svjedok "S4", Mujkanović Sead, svjedok „S8“, „S-9“, „S-10“, „S-11“ i dvoje maloljetne djece je izdvojeno, koje su pripadnici SJB Ugljevik odveli u selo Lokanj, gdje su ih mještani srpske nacionalnosti pretukli, a zatim ih odveli u različita mjesta zatočenja, dok su ostale zarobljene civile, po naredbi Gorana Maksimovića i Radivoja Đorđića usmrtili pripadnici policije SJB Ugljevik i pripadnici VRS, Lokanjske čete među kojima su bili osumnjičeni Miroslav Marković, Radivoje Đorđić, Mile Vujević, Vukašin Drašković, Gojko Stevanović, Cvjetko Popadić, Rajo Lazarević, Slavko Perić i Mićo Manojlović i više pripadnika policije SJB Ugljevik, tako što su ih sa mještanima srpske nacionalnosti koji su nosili krampe, lopate, odveli ka Bari, lokalitet Njiverice, gdje su ih udarali po raznim dijelovima tijela različitim predmetima, motkama, kundacima od pušaka, nogama od mitraljeza, noževima", a kako stoji u optužnici. U vezi s tim, nijedan svjedok nije izjavio da je optuženi Marković tjerao oštećene civile da se međusobno tuku, da im je prijetio, psovao tursku majku, vezao žicom, pertlama od cipela i konopcima od šatorskih krila i tako vezane udarao, odnosno da je na bilo koji način učestvovao u fizičkom ili psihičkom zlostavljanju oštećenih. Subjektivni element je nužan i potreban da bi se mogao utvrditi umišljaj optuženog u odnosu na ovu posljedicu.

315. Imajući u vidu navedeno, Vijeće je iz pravne kvalifikacije djela izostavilo tačke e), f) i k) iz člana 172. stav 1. KZ BiH za koje se optuženi Marković teretio, s obzirom da te radnje nije našlo dokazanim, a rukovodeći se stavom Apelacionog vijeća Suda BiH¹⁹³ prema kojem u ovakvim slučajevima prvostepeni sud nije u obavezi donositi oslobađajuću presudu, već je dovoljno u obrazloženju dati razloge zašto su pojedine radnje i posljedice izostavljene iz izreke presude. Jedino u slučaju da se optuženom

¹⁹³ Tužilaštvo BiH protiv Radoslava Kneževića, *Drugostepena presuda od 01. VII 2013. god.*, Sud BiH, S1 1 K 013165 13 Krž, str. 11. i 12.

optužnicom stavlja na teret više tačaka optužnice izvršenjem i drugih djela koja nisu vezana istom činjeničnom osnovom, u tom slučaju bi bilo primjereno donijeti presudu kojom se optuženi oslobađa svake ili svih konkretnih tačaka optuženja. Imajući u vidu da predmetna optužnica nema više tačaka, odnosno da su sve radnje i posljedice opisane u samo jednoj tački optužnice, Vijeće je u činjeničnom opisu osuđujućeg dijela presude izostavilo sve radnje i posljedice za koje nije dokazano da ih je optuženi počinio. Također, na osnovu provedenih dokaza Sud je precizirao pojedine činjenice u izreci presude, pa je tako izostavio pojednina imena i prezima drugih saizvršilaca, koji nisu predmet ovog krivičnog postupka. Sud je pritom kao što je već navedeno iz činjeničnog opisa izostavio i sve druge činjenice koje nisu dokazane.

VI. ODMJERAVANJE KAZNE

316. Član 2. KZ BiH u stavu 2. određuje da se „*propisivanje krivičnih djela, i vrste i raspona krivičnihopravnih sankcija zasniva na neophodnosti primjene krivičnopravne prinude i njenoj srazmjernosti, jačini opasnosti za lične slobode i prava čovjeka, te druge osnovne vrijednosti.*”

317. Vijeće je prilikom odluke o krivičnopravnoj sankciji cijenilo odredbe članova 39., 40., 48. i 49. KZ BiH, kao i kazneni okvir predviđen za krivično djelo Zločini protiv čovječnosti, a koji je određen u minimumu od 10 godina, pri čemu se kao sankcija predviđa i kazna dugotrajnog zatvora, što sve ukazuje na težinu predmetne inkriminacije, kakvu je percipirao zakonodavac.

318. Pri tome, odlučujući o visini kazne za predmetno krivično djelo za koje su optuženi oglašeni krivim, Vijeće je imalo u vidu odredbe primjenjivog krivičnog zakona koje se odnose na svrhu kažnjavanja iz člana 39. KZ BiH, opšta pravila o odmjeravanju kazne kao i olakšavajuće i otežavajuće okolnosti iz člana 48. stav 1. KZ BiH, te odredbe o ublažavanju kazne iz člana 49. stav 1. tačka b) KZ BiH. Vijeće je naročito imalo u vidu stepen krivice optuženog, pobude zbog kojih je djelo učinjeno, jačinu ugrožavanja i povrede zaštićenog dobra kao i okolnosti pod kojima je djelo počinjeno.

319. Prilikom odmjeravanja visine kazne zatvora, Vijeće je posebno cijenilo postojanje olakšavajućih i otežavajućih okolnosti na strani optuženog, kao i svrhu kažnjavanja. U odnosu na optuženog Miroslava Markovića, Vijeće je od olakšavajućih okolnosti cijenilo da se je u vrijeme izvršenja krivičnog djela optuženi imao 20 godina, dakle radilo se o mlađoj punoljetnoj osobi, da ranije nije osuđivan, da je porodičan, otac troje malodobne djece, da je imao dobro držanje i vladanje pred Sudom, dok je od otežavajućih okolnosti cijenjena bezobzirnost optuženog u izvršenju predmetne inkriminacije, odnosno usmrćivanje većeg broja lica, zbog čega ga je Vijeće osudilo na kaznu zatvora u trajanju od 13 godina.

320. Vijeće nalazi da će ovako izrečena krivičnopravna sankcija uticati na optuženog Markovića da ubuduće ne čini krivična djela, da će podstaknuti njegov preodgoj, odnosno da će se sa izrečenom kaznom u cjelosti ostvariti zahtjevi specijalne prevencije.

321. Nadalje, Vijeće smatra da izrečena kazna predstavlja adekvatan odraz osude krivičnog djela od strane šire društvene zajednice, te da će kao takva poslati jasnu poruku svim budućim, potencijalnim izvršiocima da i u slučaju ratnih okolnosti, neće proći nekažnjeno i da nisu izvan zakona i pravde obzirom da je poštivanje zakona i općeprihvaćenih pravila ponašanja obaveza svakog pojedinca, ne samo u mirnodopskim uslovima, već i za vrijeme neprijateljstava. Dakle, Vijeće nalazi da će se izrečenom kaznom ostvariti i generalna prevencija.

VII. ODLUKA O TROŠKOVIMA POSTUPKA

322. Sud je primjenom odredbi člana 188. stav 4. ZKPBiH odlučio osloboditi optuženog Markovića obaveze naknade troškova postupka, obzirom da je isti prema ličnim podacima u spisu lošeg materijalnog stanja, te imajući u vidu da su u dosadašnjem toku postupka troškovi njegovog zastupanja putem branioca po službenoj dužnosti, plaćani iz budžetskih sredstava Suda, to Vijeće cijeni da bi dosuđivanjem obaveze naknade troškova bila dovedena u pitanje egzistencija optuženog i članova njegove porodice, kao i iz razloga što je isti osuđen na višegodišnju kaznu zatvora, a u vrijeme izdržavanja kazne neće biti u mogućnosti da ostvaruje primanja iz kojih bi mogao plaćati troškove ovog krivičnog postupka.

VIII. ODLUKA O IMOVINSKO PRAVNIM ZAHTJEVIMA

323. Primjenom odredbi člana 198. stav 2. ZKP-a BiH, radi ostvarivanja imovinskopravnog zahtjeva oštećeni Nedžad Hodžić, Hajrija Mujčinović, Mevludin Hasanović, Džemsad Ikanović, Sedika Džuzdanović, Ajša Husić, Nurdina Haračić, Elvir Abdulahović, Ramiza Avdić, Emina Džuzdanović, Hurmeta Handžić, Zemina Mehić, Husein Hasanović, Besim

324. Handžić, Mirnes Mehić, Ibrahim Omerović, Fatima Haračić, Jasmina Šabočkić, Sadik Mehić, Besim Nedžibović, Zumreta Mehić, Suljo Mujagić, Kadro Nakičević i zaštićeni svjedok "S-4", upućuju se na parnicu, obzirom da podaci prikupljeni u toku ovog postupka nisu Vijeću pružili pouzdan osnov za potpuno ili djelimično dosuđenje, pa bi utvrđivanje visine imovinsko pravnog zahtjeva predstavljalo nepotrebno odugovlačenje predmetnog postupka.

Zapisničar
Stručni saradnik
Azra Čurić

PREDSJEDNIK VIJEĆA
SUDIJA
Šaban Maksumić

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude stranke i branilac mogu izjaviti žalbu vijeću Apelacionog odjeljenja Suda u roku od 15 (petnaest) dana od dana prijema pismenog opravka presude.

U skladu sa odredbom člana 293. stav 4. ZKP BiH oštećeni presudu mogu pobijati žalbom, samo u dijelu koji se odnosi na odluku Suda o troškovima krivičnog postupka i odluku o imovinsko pravnom zahtjevu.

*Žalba se podnosi Sudu u dovoljnom broju primjeraka

I. ANEX I

Lista saslušanih svjedoka Tužilaštva BiH

	Ime i prezime svjedoka	Datum svjedočenja
1.	Dautović Habib	11.03.2019. godine
2.	Mujkanović Sead	11.03.2019. godine
3.	Mehić Tajib	11.03.2019. godine
4.	Muminović Tajib	01.04.2019. godine
5.	Hodžić Hajrudin	01.04.2019. godine
6.	Ignjatović Pero	01.04.2019. godine
7.	Bubić Senija	22.04.2019. godine
8.	Handžić Atlaga	22.04.2019. godine
9.	Mešić Bakir	13.05.2019. godine
10.	Džuzdanović Remzudin	13.05.2019. godine
11.	Hodžić Dževad	13.05.2019. godine
12.	Zelenović Vojislav	13.05.2019. godine
13.	Zaštićeni svjedok S-6	10.06.2019. godine
14.	Avdičević Dževad	10.06.2019. godine
15.	Đurić Borko	10.06.2019. godine
16.	Mirković Slavko	01.07.2019. godine
17.	Džuzdanović Ferid	01.07.2019. godine
18.	Bojić Zdravko	01.07.2019. godine
19.	Ilić Milan	01.07.2019. godine
20.	Jović Mladen	26.08.2019. godine
21.	Zaštićeni svjedok "S-7"	26.08.2019. godine
22.	Jovanović Raco	26.08.2019. godine
23.	Mujčinović Hajrija	16.09.2019. godine
24.	Mujagić Fahrudin	16.09.2019. godine
25.	Tešić Drago	16.09.2019. godine
26.	Zaštićeni svjedok "S-11"	07.10.2019. godine
27.	Mehić Refik	07.10.2019. godine
28.	Salkanović Galib	07.10.2019. godine
29.	Stevanović Ivan	28.10.2019. godine
30.	Hasanović Mevludin	28.10.2019. godine
31.	Ikanović Džemsad	28.10.2019. godine
32.	Haračić Isak	28.10.2019. godine
33.	Tomić Žarko	18.11.2019. godine
34.	Hasanović Amira	18.11.2019. godine
35.	Džuzdanović Muhida	18.11.2019. godine
36.	Džuzdanović Džulsuma	18.11.2019. godine
37.	Mitrović Stjepan	09.12.2019. godine
38.	Džuzdanović Sadika	09.12.2019. godine
39.	Husić Ajša	09.12.2019. godine

40.	Haračić Nurdina	09.12.2019. godine
41.	Pajić Panto	20.01.2020. godine
42.	Husić Sakiba	20.01.2020. godine
43.	Gajić Milan	10.02.2020. godine
44.	Rajko Pajić	10.02.2020. godine
45.	Alić Ahmet	10.02.2020. godine
46.	Abdulahović Elvir	10.02.2020. godine
47.	Avdić Ramiza	09.03.2020. godine
48.	Džuzdanović Emina	09.03.2020. godine
49.	Handžić Hurmeta	09.03.2020. godine
50.	Mehić Zemina	09.03.2020. godine
51.	Hasanović Husein	09.03.2020. godine
52.	Handžić Besim	09.03.2020. godine
53.	Salkanović Ismet	04.03.2022. godine
54.	Rikić Zdravko	04.03.2022. godine
55.	Simić Zdravko	04.03.2022. godine
56.	Mehić Mirnes	28.03.2022. godine
57.	Omerović Ibrahim	28.03.2022. godine
58.	Durmić Abdulah	16.05.2022. godine
59.	Hasanović Šemsudin	16.05.2022. godine
60.	Haračić Fatima	16.05.2022. godine
61.	Šabačkić Jasmina	16.05.2022. godine
62.	Hasanović Zekerijah	16.05.2022. godine
63.	Mehić Sadik	16.05.2022. godine
64.	Nedžibović Besim	16.05.2022. godine
65.	Jagodić Zoran	16.05.2022. godine
66.	Petrović Borislav	17.06.2022. godine
67.	Mehić Zumreta	17.06.2022. godine
68.	Nakičević	17.06.2022. godine
69.	Enes Radovanović Miladin	17.06.2022. godine
70.	Zaštićeni svjedok "S-8"	17.06.2022. godine
71.	Simić Dragan	17.06.2022. godine
72.	Stevanović Dragan	17.06.2022. godine
73.	Suljo Mujagić	05.09.2022. godine
74.	Nakičević Kadro	05.09.2022. godine
75.	Zaštićeni svjedok "S-2"	10.10.2022. godine
76.	Zaštićeni svjedok "S-4"	23.12.2022. godine
77.	Simić Stevan	13.03.2023. godine

Lista saslušanih vještaka Tužilaštva BiH

	Ime i prezime vještaka	Datum svjedočenja
1.	Dr. Vedo Tuco	05.09.2022. godine

Lista uloženi materijalnih dokaza Tužilaštva BiH

T-1	Ovjerena fotokopija Zapisnika o identifikaciji razmijenjenih pripadnika Armije RBiH, za lice Mehić (Ferid) Muhamed, identifikaciju tijela izvršio Mehić Taib, u potpisu Komadant major, Dževad Avdičević, datum ovjere 14.07.1995. godine.	Uložen dana 11.03.2019. godine
T-2	Zapisnik o saslušanju svjedoka S-6, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, Sarajevo, broj: 13/5-4-21/11 od 09.02.2011. godine.	Uložen dana 10.06.2019. godine
T-3	Zapisnik o saslušanju svjedoka Vojislava Zelenovića, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, Sarajevo, broj: 11/8-1-117 od 05.05.2011., ovjerena kopija.	Uložen dana 26.08.2019. godine
T-4	Zapisnik o saslušanju svjedoka Zdravka Bojića, Kantonalno tužilaštvo tuzlanskog kantona, KTN.RZ.286/96 od 07.05.2010. godine, ovjerena kopija.	Uložen dana 26.08.2019. godine
T-5	Zapisnik o saslušanju svjedoka Slavka Mirkovića, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, Sarajevo, broj: 11/8-1-109 od 27.04.2011. godine.	Uložen dana 26.08.2019. godine
T-6	Zapisnik o saslušanju svjedoka Milana Ilića, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, Sarajevo, broj: 11/8-1-157 od 13.07.2011. godine, vjerena kopija.	Uložen dana 26.08.2019. godine
T-7	Zapisnik o saslušanju svjedoka Mlađena Jovića, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, Sarajevo, broj: 13/5-4-191 od 26.05.2010. godine. Prigovor zakonitosti.	Uložen dana 26.08.2019. godine
T-8	Zapisnik o saslušanju svjedoka Race Jovanovića, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, Sarajevo, broj: 11/8-1-11 od 28.04.2011. godine, ovjerena kopija.	Uložen dana 26.08.2019. godine

T-9	Zapisnik o identifikaciji razmijenjenih pripadnika Armije BiH Opština Ugljevik-Teočak opštinski sekretarijat za opštu upravu Teočak na ime Ekrem Mujčinović broj 328/95 od 11.07.1995. godine.	Uložen dana 16.09.2019. godine
T-10	Zapisnik o saslušanju svjedoka Žarka Tomića, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, Sarajevo, broj: 13/5-4-58 od 03.03.2011. godine.	Uložen dana 18.11.2019. godine
T-11	Zapisnik saslušanju svjedoka Stjepana Mitrovića, Tužilaštvo BiH broj: T20 OKTRZ0000 695 10 od 01.11.2012. godine, sa CD-om i fotoalbumom.	Uložen dana 09.12.2019. godine
T-11 A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Stjepana Mitrovića, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, Sarajevo, broj: 13/5-4-93 od 24.03.2010. godine.	Uložen dana 09.12.2019. godine
T-12	Zapisnik o saslušanju svjedoka Pante Pajića, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, Sarajevo, broj: 11/8-1-162 od od 14.07.2011. godine.	Uložen dana 20.01.2020. godine
T-13	Zapisnik o saslušanju svjedoka Gajić Milana, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, Sarajevo, broj: 13/5-4-223 od 24.06.2010. godine.	Uložen dana 10.02.2020. godine
T-13 A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Gajić Milana, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-06/1-04-2-3/15 od 30.12.2014. godine.	Uložen dana 10.02.2020. godine
T-13 B	Transkript u predmetu Maksimović Goran od 30.12.2014. godine sa audio zapisom na CD-u.	Uložen dana 10.02.2020. godine
T-14	Zapisnik o identifikaciji razmijenjenih pripadnika Armije RBiH za lice Bešlaga (Bego) Handžić, od 11.07.1995. godine.	Uložen dana 09.03.2020. godine
T-15	Zapisnik o identifikaciji razmijenjenih pripadnika Armije RBiH za lice Mehić	Uložen dana 09.03.2020. godine

	(Ibrahim) Osman, od 14.07.1995. godine.	
T-16	Zapisnik o saslušanju svjedoka S-3, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, Sarajevo, broj : 13/5-4-113 od 05.05.2009. godine, ovjerena kopija	Uložen dana 10.12.2021. godine
T-16 A	Izvod iz matične knjige umrlih za lice S-3, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Tuzlanski kanton, općina/grad Teočak broj: 05-10-08-1323/2020 od 26.02.2020. godine	Uložen dana 10.12.2021. godine
T-17	Zapisnik o saslušanju svjedoka Salkanović Alije, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Policijska uprava Kalesija, Policijska stanica Teočak, broj: 08-02/5-5-04.6-30-03/06 od 31.03.2006. godine, ovjerena kopija	Uložen dana 10.12.2021. godine
T-17 A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Salkanović Alije, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-6-04-2-498/12 od 04.09.2012. godine, ovjerena kopija	Uložen dana 10.12.2021. godine
T-17 B	Izvod iz matične knjige umrlih na ime Salkanović Alija, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Tuzlanski kanton, općina/grad Teočak broj: 05-10-08-9245/2021	Uložen dana 10.12.2021. godine
T-18	Zapisnik o saslušanju svjedoka Džemile Vejzović, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-6-04-2-514/12 od 06.09.2012.	Uložen dana 10.12.2021. godine
T-18 A	Izvod iz matične knjige umrlih na ime Džemila Vejzović, Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine, Tuzlanski kanton, općina/grad Teočak broj: 05-10-08-9246/2021 od 04.11.2021. godine	Uložen dana 10.12.2021. godine
T-19	Zapisnik o saslušanju svjedoka Avdić Fatime, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-6-04-2-541/12 od 11.09.2012. godine	Uložen dana 10.12.2021. godine

T-19 A	Medicinska dokumentacija na ime Avdić Fatima, JZU Univerzitetski klinički centar Tuzla, Klinika za neurologiju od 02.10.2017., kopija	Uložen dana 10.12.2021. godine
T-20	Zapisnik o saslušanju svjedoka Ajke Jukić, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-6-04-2-544/12 od 11.09.2012. godine	Uložen dana 10.12.2021. godine
T20 A	Medicinska dokumentacija na ime Ajka Jukić, JZU Univerzitetski klinički centar Tuzla, Klinika za hirurgiju od 22.11.2016., kopija	Uložen dana 10.12.2021. godine
T-21	Zapisnik o saslušanju svjedoka Mehić Džemila, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-6-04-2-497/12 od 04.09.2012. godine, ovjerena kopija	Uložen dana 10.12.2021. godine
T-21 A	Medicinska dokumentacija na ime Mehić Džemila, JZU Univerzitetski klinički centar Tuzla, Klinika za neurologiju od 03.03.2017. godine, kopija	Uložen dana 10.12.2021. godine
T-22	Zapisnik o saslušanju svjedoka Mehić Fadila, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-6-04-2-505/12 od 05.09.2012. godine, ovjerena kopija	Uložen dana 10.12.2021. godine
T-22 A	Medicinska dokumentacija na ime Mehić Fadila, JZU Univerzitetski klinički centar Tuzla, Klinika za hirurgiju od 07.06.2016. godine, kopija	Uložen dana 10.12.2021. godine
T-23	Zapisnik o saslušanju svjedoka Mehić Hajrudina, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-6-04-2-553/12 od 13.09.2012. godine, ovjerena kopija	Uložen dana 10.12.2021. godine
T-23 A	Medicinska dokumentacija na ime Mehić Hajrudin, JZU Univerzitetski klinički centar Tuzla, Klinika za psihijatriju, kopija (13 nalaza)	Uložen dana 10.12.2021. godine
T-24	Zapisnik o saslušanju svjedoka Omerović Ajne, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i	Uložen dana 10.12.2021. godine

	zaštitu, broj: 16-04/2-6-04-2-564/12 od 12.09.2012. godine, ovjerena kopija	
T-24 A	Medicinska dokumentacija na ime Omerović Ajna, JZU Dom zdravlja Teočak, kopija	Uložen dana 10.12.2021. godine
T-25	Zapisnik o saslušanju svjedoka Omerović Sulejmana, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-6-04-2-550/12 od 12.09.2012. godine, ovjerena kopija	Uložen dana 10.12.2021. godine
T-25 A	Medicinska dokumentacija na ime Omerović Sulejman JZU Univerzitetski klinički centar Tuzla, Klinika za spinalnu neohirurgiju od 16.05.2017, kopija	Uložen dana 10.12.2021. godine
T-26	Zapisnik o saslušanju svjedoka Zdravko Rikić, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, Sarajevo, broj: 11/8-1-114 od 28.04.2011. godine, ovjerena kopija	Uložen dana 04.03.2022. godine
T-27	Zapisnik o saslušanju svjedoka Simić Zdravko, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, Sarajevo, broj: 11/8-1-161 od 14.07.2011. godine, ovjerena kopija	Uložen dana 04.03.2022. godine
T-28	IMKU za lice Salkanović Čamil, BiH, FBIH, Kanton Sarajevo, Centar Sarajevo, broj: 08/2-13-1834/22 od 11.01.2022. godine.	Uložen dana 28.03.2022. godine
T-28 A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Salkanović Čamila, MUP Tuzlanskog kantona, PU Kalesija, PS Teočak, broj: 08-02/5-1-04.6-30-02/06 od 30.03.2006. godine.	Uložen dana 28.03.2022. godine
T-29	IMKU za lice Bečić Đulsa, BiH, FBIH, Tuzlanski kanton, Općina Teočak, broj: 05-13-08-6848/2017 od 10.10.2017. godine.	Uložen dana 28.03.2022. godine
T-29 A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Bečić Đulse, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-6-04-2-548/12 od 12.09.2012. godine.	Uložen dana 28.03.2022. godine

T-30	IMKU za lice Tomić Mićo, BiH, RS, Opština Zvornik, broj: 07/1-202.1-1866/12 od 07.09.2012. godine.	Uložen dana 28.03.2022. godine
T-30 A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Tomić Miće, Kantonalno tužilaštvo Tuzlanskog kantona, KTN.RZ.286/96 od 11.05.2010. godine.	Uložen dana 28.03.2022. godine
T-31	IMKU za lice Đedović Sakib, BiH, FBiH, Tuzlanski kanton, Općina Teočak, broj: 05-13-08-7297/2017 od 31.10.2017. godine.	Uložen dana 28.03.2022. godine
T-31 A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Sakiba Đedovića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: P-16-14-04-2-564/12 od 12.09.2012. godine.	Uložen dana 28.03.2022. godine
T-32	IMKU za lice Nakičević Ibrahim, BiH, FBiH, Tuzlanski kanton, Općina Teočak, broj: 05-13-08-3537/2016 od 16.06.2016. godine.	Uložen dana 28.03.2022. godine
T-32 A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Nakičević Ibrahima, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: P-16-14-04-2-564/12 od 06.09.2012. godine.	Uložen dana 28.03.2022. godine
T-33	IMKU za lice Ikanović Fadil, BiH, FBiH, Tuzlanski kanton, Općina Teočak, broj: 05-13-08-7815/2017 od 27.11.2017. godine.	Uložen dana 28.03.2022. godine
T-33 A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Ikanović Fadila, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-6-04-2-540/12 od 11.09.2012. godine.	Uložen dana 28.03.2022. godine
T-34	IMKU za lice Aiša Čeliković, Tuzlanski Kanton, Općina Teočak, broj: 05-10-08-10362/2021 od 20.12.2021. godine.	Uložen dana 16.05.2022. godine
T-34 A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Aiša Čeliković, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-539/12 od 11.09.2012. godine.	Uložen dana 16.05.2022. godine
T-35	IMKU za lice Vlatko Gajić, RS, Općina Zvornik, broj: 07/1-202.1-2792/21 od 20.12.2021. godine.	Uložen dana 16.05.2022. godine

T-35 A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Vlatka Gajića, fmup, Federalna uorava policije, Sarajevo, broj: 13/5-4-188 od 19.05.2010. godine.	Uložen dana 16.05.2022. godine
T-35 B	Zapisnik o saslušanju svjedoka Vlatka Gajića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-06/1-04-2-605/14 od 09.12.2014. godine.	Uložen dana 16.05.2022. godine
T-36	IMKU za lice Bego Islamović, Tuzlanski kanton, općina Teočak, broj: 05-10-08-10364/2021 od 20.12.2021. godine.	Uložen dana 16.05.2022. godine
T-36 A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Bege Islamovića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-545/12 od 12.09.2012. godine.	Uložen dana 16.05.2022. godine
T-37	Zapisnik o saslušanju svjedoka Zumre Halilović, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-546/12 od 12.09.2012. godine.	Uložen dana 16.05.2022. godine
T-37 A	IMKU za lice Zumra Halilović, Tuzlanski kanton, općina Teočak, broj: 05-10-08-10363/2021 od 20.12.2021. godine.	Uložen dana 16.05.2022. godine
T-38	IMKU za lice Bijader Jahić, Tuzlanski kanton, općina Teočak, broj: 05-10-08-10365/2021 od 20.12.2021. godine.	Uložen dana 16.05.2022. godine
T-38 A	Zapisnik o saslušanju svejdoka Bijader Jahić, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-501/12 od 04.09.2012. godine.	Uložen dana 16.05.2022. godine
T-39	IMKU za lice Šehra Mehmedović, Tuzlanski kanton, općina Teočak, broj: 05-10-08-10366/2021 od 20.12.2021. godine.	Uložen dana 16.05.2022. godine
T-39 A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Šehre Mehmedović, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-587/12 od 18.09.2012. godine.	Uložen dana 16.05.2022. godine
T-40	IMKU za lice Bego Salkanović, Tuzlanski kanton, općina Teočak, broj:	Uložen dana 16.05.2022. godine

	05-10-08-10367/2021 od 20.12.2021. godine.	
T-40 A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Bege Salkanovića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-499/12 od 04.09.2012. godine.	Uložen dana 16.05.2022. godine
T-41	IMKU za lice Seid Hasanović, Tuzlanski kanton, općina Teočak, broj: 05-13-08-6613/2019 od 30.09.2019. godine.	Uložen dana 16.05.2022. godine
T-41 A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Seida Hasanovića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-555/12 od 13.09.2012. godine.	Uložen dana 16.05.2022. godine
T-42	IMKU za lice Kadro Huremović, Tuzlanski kanton, općina Teočak, broj: 05-10-08-872/2020 od 07.02.2020. godine.	Uložen dana 16.05.2022. godine
T-42 A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Kadre Huremovića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-512/12 od 06.09.2012. godine.	Uložen dana 16.05.2022. godine
T-43	IMKU za lice Milisav Mikosavljević, RS, općina Bijeljina, broj: 02/1-202-1-447/21 od 27.12.2021. godine.	Uložen dana 16.05.2022. godine
T-43 A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Milisava Mikosavljevića, FMUP, Federalna uprava policije, Sarajevo, broj: 11/8-1-156 od 13.07.2011. godine.	Uložen dana 16.05.2022. godine
T-44	IMKU za lice Bekrija Avdić, Tuzlanski kanton, općina Teočak, broj: 05-10-08-10368/2021 od 20.12.2021. godine.	Uložen dana 16.05.2022. godine
T-44 A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Bekrije Avdića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-543/12 od 11.09.2012. godine.	Uložen dana 16.05.2022. godine
T-45	IMKU za lice Mustafa Husić, Tuzlanski kanton, općina Teočak, broj: 05-10-08-10369/2021 od 20.12.2021. godine.	Uložen dana 16.05.2022. godine
T-45 A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Mustafe Husića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu	Uložen dana 16.05.2022. godine

	BiH, broj: P-16-14-04-2-564/12 od 07.09.2012. godine.	
T-46	IMKU za lice Sumbila Mustafić, Tuzlanski kanton, općina Teočak, broj: 05-10-08-10370/2021 od 20.12.2021. godine.	Uložen dana 16.05.2022. godine
T-46 A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Sumbile Mustafić, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: P-16-14-04-2-564/12 od 13.09.2012. godine	Uložen dana 16.05.2022. godine
T-47	IMKU za lice Idriz Mujkić, Kanton Sarajevo, broj: 08/2-13-1833/22 od 11.01.2022. godine.	Uložen dana 16.05.2022. godine
T-47 A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Idriza Mujkića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-590/12 od 19.09.2012. godine.	Uložen dana 16.05.2022. godine
T-48	Zapisnik o saslušanju svjedoka Minete Salkanović, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-510/12 od 06.09.2012. godine.	Uložen dana 05.09.2022. godine
T-48A	Ljekarski nalaz i mišljenje o zdravstvenom stanju svjedoka Minete Salkanović, JU Dom zdravlja Teočak, od 18.03.2022. godine.	Uložen dana 05.09.2022. godine
T-49	Zapisnik o saslušanju svjedoka Hedije Džuzdanović, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-503/12 od 05.09.2012. godine.	Uložen dana 05.09.2022. godine
T-49A	Otpusno pismo na ime Džuzdanović Hedija, Univerzitetski klinički centar Tuzla, broj: 3500/477 od 26.06.2019. godine.	Uložen dana 05.09.2022. godine
T-50	Zapisnik o saslušanju svjedoka Osmana Ikanovića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-517/12 od 07.09.2012. godine.	Uložen dana 05.09.2022. godine
T-50A	Ljekarski nalaz svjedoka Osmana Ikanovića, JU Dom zdravlja Teočak, od 27.09.2022. godine	Uložen dana 05.09.2022. godine

T-51	Zapisnik o saslušanju svjedoka Veljka Đorđića, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, broj: 13/5-4-192 od 26.05.2010. godine.	Uložen dana 05.09.2022. godine
T-51A	Rješenje o promjeni statusa lica u status ratnog vojnog invalida svjedoka Veljka Đorđića, Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite, Odjeljenje za upravno-nadzorne poslove Pale, broj: 16-03/3-560-257/12 od 21.05.2012. godine.	Uložen dana 05.09.2022. godine
T-52	Zapisnik o saslušanju svjedoka Rasim Halilović, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 16-04/2-6-04-2-589/12 od 18.09.2012. godine	Uložen dana 05.09.2022. godine
T-52A	Ljekarski nalaz svjedoka Rasima Halilovića, JU Dom zdravlja Teočak, od 17.10.2017. godine	Uložen dana 05.09.2022. godine
T-53	Odgovor na zamolnicu – međunarodna pravna pomoć, Ministarstvo prave Bosne i Hercegovine, broj: 22-50-4/16Int. od 05.06.2017. godine.	Uložen dana 05.09.2022. godine
T-54	Uvjerenje o državljanstvu Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, Općina Zvornik, broj: 07/1-204.2-157/16 od 24.02.2016. godine	Uložen dana 05.09.2022. godine
T-55	Obavještenje uz dostavu kopije akata, Ministrastvo civilnih poslova, broj: 06-30-2-681/17 od 18.05.2017. godine	Uložen dana 05.09.2022. godine
T-55A	Izvod iz matične knjige rođenih za Miroslava Markovića, opština Zvornik, broj: 07/1-200.2-484/17 od 20.04.2017. godine.	Uložen dana 05.09.2022. godine
T-56	Matični karton Miroslava Markovića, Opština Zvornik, od 10.03.1989. godine	Uložen dana 05.09.2022. godine
T-57	Kopija jediničnog kartona Miroslava Markovića, Odsjek Ministarstva odbrane Republike Srpske, od 04.09.2014. godine	Uložen dana 05.09.2022. godine
T-58	Jedinični karton Miroslava Markovića, Odsjek ministarstva odbrane, Opština Zvornik, broj:01-80-4/92 od 13.10.1992. godine	Uložen dana 05.09.2022. godine

T-59	Izveštaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi na ime Alić Enes, Teo 2/7 06.09.1998. godine (363. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-60	Zapisnik o utvrđivanju identiteta na ime Alić Enes od 26.09.1998. godine (361. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-61	Potvrda o smrti na ime Alić Enes br. 146/98 od 26.09.1998 (362. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-62	Izveštaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka označenih sa TEO 2/3 (Ćosić Mujo), od 26.09.1998.godine (376. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-63	Zapisnik o utvrđivanju identiteta na ime Ćosić Mujo od 26.09.1998. godine (374. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-64	Potvrda o smrti na ime Ćosić Mujo br. 145/98 od 26.09.1998. godine (375. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-65	Izveštaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka označenih kao TEO 2/6 (Đedović Sulejman), od 26.09.1998. godine (388. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-66	Zapisnik o utvrđivanju identiteta na ime Đedović Sulejman, TEO-2/6 od 26.09.1998. godine (386. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-67	Potvrda o smrti na ime Đedović Sulejman br. 143/98 od 26.09.1998. godine (387. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-68	Izveštaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka označenih kao TEO 2/10 (Mujagić Ramo) (513. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-69	Zapisnik o utvrđivanju identiteta na ime Mujagić Ramo od 26.09.1998. godine (511. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-70	Potvrda o smrti na ime Mujagić Ramo br. 142/98 od 26.09.1998. godine (512. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-71	Izveštaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi od 09.09.2015. godine, broj slučaja LOK01ZVO001 (572. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine

T-72	DNA Report, protocol No: 15156/15, Nakičević Emin (525. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-73	Zapisnik o utvrđivanju identiteta br. 79/17 na ime Nakičević Emin (524. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-74	Potvrda o smrti na ime Nakičević Emin br. 79/17 od 11.10.2017. godine (526. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-75	Pismeni nalaz i mišljenje stalnog sudskog vještaka medicinske struke, podoblast sudska medicina Doc. dr. med. sc. Vedo Tuco od 10.10.2017. godine (567. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-76	Fotodokumentacija MUP-a Tuzla broj 08-05/3-8-04.6-1-2753/15 od 11.09.2015.godine (578. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-77	Fotodokumentacija MUP RS CJB,SJB Zvornik, Policijska stanica Kozluk od 03.09.2015.godine (577. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-78	Zapisnik o uviđaju, Policijska stanica Kozluk, broj 12-1/01-4-50/15 od 03.09.2015. godine (579. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-79	Kriminalističko – tehnički izvještaj, Policijska stanica Kozluk, broj knjige uviđaj 77/15 od 03.09.2015. godine (580. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-80	Službena zabilješka, Policijska stanica Kozluk, broj 12-1/01-4-1364/15 od 27.08.2015. godine (581. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-81	Službeni izvještaj, Tužilaštvo BiH, broj T20 0 KTARZ 0010934 15 od 10.09.2015. godine (582. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-82	Zapisnik Tužilaštva BiH o izvršenoj ekshumaciji – asanaciji br. T20 0 KTARZ 0010934 15 od 04.09.2015. godine (571. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-83	Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi dr. Tuco Vedo, broj slučaja LOK01ZVO002 od 09.09.2015. godine (573. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-84	Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi dr. Tuco Vedo, broj slučaja LOK01ZVO003 od 09.09.2015. godine (574. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine

T-85	Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi dr. Tuco Vedo, broj slučaja LOK01ZVO004 od 09.09.2015. godine (575. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-86	Izvještaj o sudsko-medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka označenih sa TEO 2/5 od 26.09.1998. godine (550. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-87	Zapisnik o utvrđivanju identiteta na ime Salkanović Amir, označeno sa TEO - 2/5 od 26.09.1998. godine (546. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-88	Potvrda o smrti na ime Salkanović Amir, Sudska medicina UKC Tuzla 144/98 od 26.09.1998.godine (547. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-89	Dopis Federalnog Ministarstva unutrašnjih poslova Federalna uprava policije broj: 9-11/8-1-74/11 od 18.11.2014.godine (360. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-90	Rješenje o utvrđivanju smrti na ime Alić Enes, Osnovni sud Zvornik, broj: R-178/97 od 14.04.1997 godine (364. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-91	Izvod iz matične knjige umrlih na ime Alić Enes br. 05-13-01-63/12 od 30.07.2012. godine (365. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-92	Rješenje o utvrđivanju smrti na ime Đedović Sulejman, Općinski sud Kalesija, broj: R-534/97 od 02.07.1998 godine (389. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-93	Izvod iz matične knjige umrlih na ime Đedović Sulejman, broj: 05-13-01-65/12 od 30.07.2012. godine, (390. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-94	Rješenje Općinskog suda Kalesija o utvrđivanju smrti Mujagić Rame, broj: R-238/98 od 05.10.1998. godine, (514. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-95	Izvod iz matične knjige umrlih na ime Mujagić Ramo, broj: 05-13-01-66/12 od 30.07.2012. godine (515. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-96	Rješenje Općinskog suda u Kalesiji broj: R-270/98 od 11.01.1999. godine, u optužnici (528. u optužnici)	Uložen dana 10.10.2022. godine

T-97	Rješenje o ispravci Rješenja Općinskog suda u Kalesiji broj R-270/98 od 11.01.1999. god., broj R-270/98 od 30.04.1999. godine, (529. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-98	Izvod iz Matične knjige umrlih Općina Teočak broj: 05-13-01-1/12 od 26.07.2012. godine, na ime Nakičević Emin, u optužnici naveden pod brojem 530	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-99	Rješenje o utvrđivanju smrti Salkanović Amira Općinski sud Kalesija broj R 120/98 od 22.10.1998. godine (548. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-100	Ispravka rješenja broj R 120/98 od 28.10.1999. godine Općinski sud u Kalesiji (549, iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-101	Izvod iz matične knjige umrlih na ime Salkanović Amir, broj: 05-13-01-67/12 od 30.07.2012. godine, (551. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-102	Dostava DNK izvještaja, Institut za nestala lica broj 03/1-40-2-462/16 od 18.03.2016. godine (576. iz optužnice)	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-103	Naredba Suda BiH broj S1 1 K 019578 15 Krn od 01.09.2015. godine (570. iz optužnice),	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-104	Rješenje kojim se Lazić Vinko privremeno raspoređuje na poslove i zadatke načelnika SJB Ugljevik, Ministarstvo za unutrašnje poslove Srpske Republike Bosne i Hercegovine, broj: 10-1374 od 08.05.1992. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-105	Prijedlog za izradu rješenja o rasporedu Lazić Vinka, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Centar javne bezbjednosti Bijeljina, broj: 12-1/09.-1666/94 od 11.04.1994. god.	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-106	Popis stanovništva 1991. godine, MKSJ ENR broj od 00481910 do 00482329, Prigovor relevantnosti	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-107	Karta opštine Zvornik, MKSJ broj: 0634-6538,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-108	Karta opštine Ugljevik, MKSJ broj: 0500-1373,	Uložen dana 10.10.2022. godine

T-109	Odluka o proglašenju neposredne ratne opasnosti Službeni list Republike Bosne i Hercegovine, broj: 1/92 od 09.04.1992. godine,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-110	Odluka o proglašenju ratnog stanja, Službeni list Republike Bosne i Hercegovine, broj: 7/92 od 20.06.1992. godine,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-111	Odluka o ukidanju ratnog stanja, Službeni list Republike Bosne i Hercegovine, broj: 50/95 od 28.12.1995. godine,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-112	Službena zabilješka, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, Sektor kriminalističke policije, Odjel za borbu protiv međukantonalnog kriminala, Sarajevo, broj: 11/8-1-74 od 19.09.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-113	Službena zabilješka Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, Sektor kriminalističke policije, Odjel za borbu protiv međukantonalnog kriminala, broj: 11/8-1-74 od 24.09.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-114	Službeni izvještaj Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, Sektor kriminalističke policije, Odjeljenje za podršku Sarajevo, broj: 11/3-141 od 26.09.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-115	Skica lokacija 1, 2, 3, 4, 5 i selo "Lokanj", opština Zvornik, skicirano 21.09.2012.godine, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, Sektor kriminalističke policije, Odjel za podršku Sarajevo, broj: 11/3-141 od 24.09.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-116	Fotodokumentacija: lokacija od interesa za istragu na području sela Lokanj, općina Zvornik na osnovu naredbe Tužilaštva BiH, broj: T20 0 KTRZ 0000695 10 od 28.08.2012.godine,	Uložen dana 10.10.2022. godine

	Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, broj: 11/3-141 od 25.9.2012. godine, kopija	
T-117	Dokument: "Izveštaj o postupanju po Naredbi", Federalna uprava policije Sarajevo broj: 10-11/8-1-74/11 od 01.10.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-118	Službena zabilješka, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, Sektor kriminalističke policije, Odjel za borbu protiv međukantonalnog kriminala, broj: 11/8-1-74/A.R.-G.M. od 01.11.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-119	Službeni izvještaj F MUP-a, Sektor kriminalističke policije, Odjeljenje za podršku Sarajevo, broj: 11/3-164 od 05.11.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-120	Fotodokumentacija: lokacija od interesa za istragu, kretanje kolone civila iz pravca Teočaka prema selu Lokanj na osnovu naredbe Tužilaštva BiH, broj: T20 0 KTRZ 000695 10 od 23.10.2012.godine, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, broj: 1/3-164 od 02.11.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-121	Dokument: "Izveštaj o postupanju po Naredbi", Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, broj: 10-11/8-1-74/11 od 08.11.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-122	Rezime sa sastanka rukovodnih radnika MUP-a Srpska republika BiH MUP Sarajevo, Strogo pov. od jula 1992. godine broj MKSJ 0324-1848 do 0324-1879, ovjerena kopija	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-123	Dokument: Predmet "Ristić Bojo, kopija registra i kartona oružja", MUP RS, CJB Bijeljina, SJB Zvornik, broj: 10-1-5/04-210-115/12 od 28.11.2012. godine, sa prilogom: Izvod iz registra izdatih oružnih listova od broja 252 do 263, karton oružja na ime Ristić Bojo od	Uložen dana 10.10.2022. godine

	<p>12.10.1993. godine, oružni list na ime Ristić Bojo broj: 000698, podaci o oružju lovački karabin "CZ 123684", reg. br. 262/93, dopis SJB Zvornik broj: 10-1-5/04-210-78/10 od 20.06.2012. godine, dopis CJB – SKP Bijeljina broj 10-02/2-2-998/12 od 18.06.2012. godine, dopis SJB Zvornik PS Kozluk broj 10-1-5/01-3-1129/12 od 03.07.2012.godine, depeša SJB Bijeljina PU Ugljevik broj 10-4/04-210-328/12 od 27.06.2012. godine, potvrda o dobrovoljnoj predaji predmeta i dokumentacije SJB Zvornik PU Kozluk broj 10-1-5/01-3-14/12 od 03.07.2012. godine, službena zabilješka SJB Zvornik PU Kozluk broj 10-1-5/01-3-1366/12 od 03.07.2012. godine sve ovjerene kopije</p> <p>216</p>	
T-124	<p>Oružani list na ime Džuzdanović Ćido, SR BiH, opština Ugljevik, broj: 08348, ovjerena kopija,</p>	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-125	<p>Oružani list na ime Džuzdanović Ćido, SR BiH, opština Ugljevik, broj: 02177, ovjerena kopija,</p>	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-126	<p>Oružani list na ime Džuzdanović Ćido, SR BiH, opština Ugljevik, broj: 03956, ovjerena kopija,</p>	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-127	<p>Dopunsko rješenje o nasljeđivanju iza ostavitelja Džuzdanović Ćide, Općinski sud u Kalesiji, broj: 290O01449112O2 od 27.08.2012.godine, ovjerena kopija,</p>	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-128	<p>Obavijest Džuzdanović Sadiki, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, CJB Bijeljina, PS Ugljevik, broj: 10-4/04-210-42 od 08.06.2012. godine, ovjerena kopija</p>	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-129	<p>Dopis MUP-a Centar službi bezbjednosti Bijeljina – SJB Ugljevik broj 18-17/01-332/92 od 16.11. 1992 godine, uz prilog: spisak zaposlenih radnika SJB Ugljevik – MUP Srpske Republike Centar službi bezbjednosti Bijeljina, Stanica javne bezbjednosti</p>	Uložen dana 10.10.2022. godine

	ugljevik broj 18-17/01-332 od 16.11.1992 godine, ovjerene kopije.	
T-130	Dopis Ministarstva za unutrašnje poslove RS, Centar službi bezbjednosti, Stanica javne bezbjednosti Ugljevik broj: 18-17/01-39/93 od 10.02.1993.godine, ovjerena kopija	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-131	Dokument: "Spisak aktivnih i rezervnih radnika milicije", Ministarstvo za unutrašnje poslove, Centar službi bezbjednosti Bijeljina, Stanica javne bezbjednosti Ugljevik, broj: 18-17/01-30/93 od 03.02.1993.godine, ovjerena kopija, dostavljen uz dopis MUP-a RS – Centar javne bezbjednosti Bijeljina – PS Ugljevik broj 10-4/01-512/14 od 16.09.2014 godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-132	Dokument: "Spisak vojnih obveznika sa jediničnim kartonima i spisak vojnih knjižica pripadnika SJB Ugljevik" (bez priloga), Ministarstvo unutrašnjih poslova, Centar javne bezbjednosti Bijeljina, Stanica javne bezbjednosti Ugljevik, broj: 11-4/01-434/95 od 25.10.1995.godine, ovjerena kopija	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-133	Dopis Ministarstva pravosuđa i uprave RS broj: 04/2-112/92 od 22.oktobra 1992. godine, MKSJ broj 00577933 sa prilogom Informacija o stanju u zatvorima i sabirnim logorima ratnih zarobljenika broj: 04/2-112/92 od 22.10.1992. godine, MKSJ broj 00577931 do 00577938, kopija	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-134	Odluka o uvođenju policijskog časa na području srpske opštine Zvornik broj: 01-5/92 od 08.04.1992. godine broj 00683176,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-135	Rješenje o imenovanju komisije za razmjenu zarobljenika, Srpska opština Zvornik, broj: 01-023-280/92 od 10.09.1992. godine,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-136	Zaključak o odložnom dejstvu odluke o formiranju specijalnih jedinica TO,	Uložen dana 10.10.2022. godine

	Srpska opština Zvornik, broj: 01-023-14/92 od 11.05.1992.godine,	
T-137	Službena zabilješka Armije R BiH, broj: 206-4/158 od 02.01.1994. godine, kopija Prigovor relevantnosti	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-138	Dnevni operativni izvještaj – sekcija: BN 3i4, TZ 3 i 4 Komanda 1. Majevičke brigade KM Ugljevik - TE op. Vrijeme 15,00 č. od 22.06.1992. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-139	Dopuna redovnog borbenog izvještaja, broj: 33/92, Komanda zvorničke brigade str. pov. Broj 37/92 od 04.07.1992. godine upućena Komandi Istočno-bosanske brigade, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-140	Redovni borbeni izvještaj, Komanda zvorničke brigade str. pov. Br. 53-1/92 od 06.07.1992. godine, upućena Komandi Istočno-bosanskog korpusa, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-141	Zahtjev za pretpočinjenje 1/5 bat. Majevičke brigade, Komanda Zvorničke brigade, pov.b. 107/92 od 09.07.1992.godine upućena Komandi Istočno-bosanskog korpusa, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-142	Redovni borbeni izvještaj, Komanda Zvorničke brigade. str.pov.br. 108 od 10.07.1992.godine upućen Komandi Istočno-bosanskog korpusa, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-143	Redovni borbeni izvještaj, Komanda zvorničke brigade str.pov.br. 119/92 od 11.07.1992. godine, upućen Komandi Istočno-bosanskog korpusa, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-144	Redovni borbeni izvještaj, Komanda Zvorničke brigade, str.pov.br. 125/92 od 12.07.1992.godine, upućen Komandi Istočno-bosanskog korpusa, ovjerena kopija	Uložen dana 10.10.2022. godine

T-145	Redovni borbeni izvještaj, Komanda zvorničke brigade str.pov.br. 135/92 od 13.07.1992. godine, ovjerena kopija	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-146	Redovni borbeni izvještaj, Komanda Zvorničke brigade, str.pov.br. 139/92 od 14.07.1992.godine, upućen Komandi Istočno-bosanskog korpusa, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-147	Redovni borbeni, Komanda zvorničke brigade str.pov.br. 151 od 15.07.1992. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-148	Redovni borbeni izvještaj, Komanda 1. Majevičke brigade od 15.07.1992.godine, upućen Komandi Istočno-bosanskog korpusa, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-149	Redovni borbeni izvještaj, Komanda Zvorničke brigade, str.pov.br: 159/1 od 16.07.1992.godine, upućen Komandi IBK, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-150	Zahtjev Komande birčanske brigade, pov. br: 659/1 od 16.07.1992. godine, upućen Komandi Istočno-bosanskog korpusa, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-151	Redovni borbeni izvještaj, Komanda Zvorničke brigade str.pov.b. 167 od 18.07.1992. godine, upućen Komandi istočno-bosanskog korpusa, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-152	Redovni borbeni izvještaj, Komanda 1.Majevičke brigade od 18.07.1992.godine, upućen Komandi Istočno-bosanskog korpusa, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-153	Redovni borbeni izvještaj, Komanda 2. Majevičke brigade Priboj, str.pov.br. 9-75 od 19.07.1992. godine, upućen Komandi Istočno-bosanskog korpusa, ovjerena kopija	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-154	Redovni borbeni izvještaj, Komanda 1. Majevičke brigade 15,00, 20.07.1992. godine radničko naselje TE Ugljevik, upućen Komandi Istočno-bosanskog korpusa, ovjerena kopija	Uložen dana 10.10.2022. godine

T-155	Redovni dnevni izvještaj, Komanda Istočno-bosanskog korpusa str.pov.br. 01/2-1069 od 20.07.1992. godine, upućena Glavnom štabu Vojske Srpske republike BiH, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-156	Redovni borbeni izvještaj, Komanda Istočno-bosanskog korpusa, str.pov.br. 01/2-1078 od 21.07.1992. godine, upućen Glavnom štabu VRS, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-157	Depeša, Komanda zborničke brigade, br: bb od 24.07.1992.godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-158	Redovni borbeni izvještaj, Komanda Zv.plbr, str.pov.br: 237/92 od 25.07.1992.godine upućen Komandi Istočno-bosanske korpusa, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-159	Vanredni izvještaj, Komanda Istočno-bosanskog korpusa, str.pov. 01/2-1137 od 27.07. (nema godine) u 19:30, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-159	Redovni borbeni izvještaj, Komanda zvor. LPBR Strg.pov.br: 499-3 od 22.08.1992. godine, upućena Komandi Istočno-bosanskog korpusa, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-160	Redovni borbeni izvještaj, Komanda zvor. LPBR Strg.pov.br: 499-3 od 22.08.1992. godine, upućena Komandi Istočno-bosanskog korpusa, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-161	Redovni borbeni izvještaj, Komanda ZV. LPBR Str.pov.br: 510/92 od 22.08.1992. godine, upućen Komandi Istočno-bosanskog korpusa, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-162	Depeša, Komanda Zborničke brigade, Povjerljivo.broj.583-15 od 29.08.1992. godine, upućena Komandi Istočno-bosanskog korpusa, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-163	Depeša, Komanda Istočno-bosanskog korpusa, Str. Pov. Br. 11/1369-2-195 od 10.09.1992. godine, upućena Zborničkoj brigadi, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine

T-164	Depeša Komandi zborničke LPBR, Komanda Istočno-bosanskog korpusa, Str. Pov. Br. 2/1369/224 od 17.09.1992. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-165	Depeša, Komanda Zborničke brigade pov. br. 619.4-4 od 19.09.1992. godine, upućena Komandi Istočno-bosanskog korpusa, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-166	Depeša Komande zborničke brigade, povjerljivo br. 619-4-10 od 20.09.1992.godine upućena Komandi IBK Komandi 1. Majevičke brigade i Komandi 2. Majevičke brigade, ovjerena kopija,	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-167	Odluka o proglašenju ratnog stanja na području opštine Zvornik od 06.04.1992.godine, MKSJ broj: 02132340, ovjerena kopija	Uložen dana 10.10.2022. godine
T-168	319. Dokument: " I PB 1. Pb – 1996" (popis) haški dokument MKSJ broj: od 0076 9463 – 0076 9612, ovjerena kopija.	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-169	320. Dokument "Spisak vojnih lica", MKSJ, broj: od 0077 7531 – 0077 7605, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-170	321. Dokument "Treći bataljon", MKSJ, broj: od 0177 7086 – 0177 7164, ovjerena kopija	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-171	Izvod iz matične knjige umrlih na ime Đorđić Rajo, BiH RS Opština Zvornik broj 07/1-202.1-1842/12 od 05.09.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-172	332. Rekapitulacija isplaćenih naknada – ličnih dohodaka pripadnicima jedinica III PB za mjesec juni 1992. godine, Komanda garnizona Zvornik, broj: 313/92 od 03.08.1992.godine, MKSJ broj: 0291 7822, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-173	333. Redovni borbeni izvještaj sekcije: Bijeljina 34, Tuzla 34, Komanda Prve majevičke brigade od 21.06.1992.godine, ovjerena kopija, MKSJ broj: 0366 0201, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-174	334. Dokument "Analiza prošlogodišnjih aktivnosti" Komanda	Uložen dana 14.11.2022. godine

	trećeg bataljona Str. pov. Br. 18/93 od 24.01.1993. godine, upućena Komandi zborničke brigade, MKSJ broj: 0433 5867 – 0433 5871, ovjerena kopija,	
T-175	338. Dokument: “Spisak nezaposlenih boraca 1. Pb”, (spisak sadrži 437 lica), MKSJ broj: od 0434 0408 – 0434 0414, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-176	339. Dokument: “Spisak vojnika iz podrinjskog odreda, 2. četa („Sjever“) koji se daju na raspolaganje personalnom organu brigade VP 7969 Zvornik broj 325-3 od 07.07.1993.godine”, (spisak sadrži 49 imena), MKSJ broj: od 0452 0631 – 0452 0632, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-177	342. Putni radni list VP 7469 – Zvornik, broj: 11/92 od 15.10 – 31.10.1992. godine, MKSJ broj: od 0127 8592 – 0127 8594, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-178	345. Naredba: Komanda brigade SV „Birač“ od 28.05.1992.godine; MKSJ broj 04276215, ovjerena kopija	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-179	356. Spisak zarobljenih osoba 14.07.1992. god., u Lokanju – Zvornik,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-180	357. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Abdulahović Ismet, broj: 20/07-1-202-690/05 od 07.09.1995 godine, ovjerena kopija	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-181	358. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Abdulahović Ismet, broj: 05-13-01-3/12 od 26.07.2012. godine, ovjerena kopija	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-182	359. Zapisnik o identifikaciji na ime Abdulahović Ismet, od 26.09.1998.godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-183	366. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Avdić Berzad, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-653/95 od 30.08.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine

T-184	367. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Avdić Berzad, broj: 05-13-01-55/12 od 30.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-185	368. Zapisnik o identifikaciji na ime Avdić Nihad, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-186	369. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Avdić Nihad, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-654/95 od 30.08.1995.godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-187	370. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Avdić Nihad, broj: 05-13-01-38/12 od 27.07.2012 godine, ovjerena kopija	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-188	371. Zapisnik o identifikaciji na ime Bečić Hamdija, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-189	372. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Bečić Hamdija, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-688/95 od 07.09.1995 godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-190	373. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Bečić Hamdija, broj: 05-13-01-53/12 od 30.07.2012 godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-191	377. Zapisnik o identifikaciji na ime Čeliković Agan, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-192	378. Rješenje o odobravanju naknadnog upisa u matičnu knjigu umrlih na ime Čeliković Agan, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-708/95 od 07.09.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-193	379. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Čeliković Agan, broj: 05-13-01-11/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-194	380. Zapisnik o identifikaciji na ime Durmić Admir, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-195	381. Rješenje o odobravanju za naknadni upis u matičnu knjigu umrlih na ime Durmić Admir, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-	Uložen dana 14.11.2022. godine

	1-202-658/95 od 18.09.1995. godine, ovjerena kopija,	
T-196	382. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Durmić Admir, broj: 05-13-01-46/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-197	383. Zapisnik o identifikaciji na ime Durmić Mevludin, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-198	384. Rješenje za naknadni upis u matičnu knjigu umrlih na ime Durmić Mevludin, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-659/95 od 09.09.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-199	385. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Durmić Mevludin, broj: 05-13-01-45/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-200	391. Zapisnik o identifikaciji na ime Džuzdanović Fahrudin, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-201	392. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Džuzdanović Fahrudin, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-655/95 od 30.08.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-202	393. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Džuzdanović Fahrudin, broj: 05-13-01-41/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-203	394. Zapisnik o identifikaciji na ime Džuzdanović Hamdija, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-204	395. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Džuzdanović Hamdija, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-694/95 od 06.09.1995 godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-205	396. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Džuzdanović Hamdija, broj: 05-13-01-17/12 od 27.07.2012 godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-206	397. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Džuzdanović Nihad, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-	Uložen dana 14.11.2022. godine

	1-202-656/95 od 30.08.1995 godine, ovjerena kopija,	
T-207	398. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Džuzdanović Nihad, broj: 05-13-01-23/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-208	399. Zapisnik o identifikaciji na ime Džuzdanović Sabrija, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-209	400. Rješenje za naknadni upis u matičnu knjigu umrlih na ime Džuzdanović Sabrija, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-657/95 od 30.08.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-210	401. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Džuzdanović Sabrija, broj: 05-13-01-22/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-211	402. Zapisnik o identifikaciji na ime Džuzdanović Ćido, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-212	403. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Džuzdanović Ćido, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-201-689/95 od 07.09.1995.godine, ovjerena kopija, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-213	404. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Džuzdanović Ćido, broj: 05-13-01-18/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-214	405. Zapisnik o identifikaciji na ime Halilović Nedim, kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-215	406. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Halilović Nedim, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-201-695/95 od 06.09.1995 godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-216	407. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Halilović Nedim, broj: 05-13-01-32/12 od 27.07.2012.godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-217	408. Zapisnik o identifikaciji na ime Halilović Senad, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine

T-218	409. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Halilović Senad, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-660/95 od 30.08.1995 godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-219	410. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Halilović Senad, broj: 05-13-01-56/12 od 30.07.1012 godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-220	411. Zapisnik o identifikaciji na ime Halilović Suvad, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-221	412. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Halilović Suvad, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-661/95 od 30.08.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-222	413. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Halilović Suvad, broj: 05-13-01-37/12 od 27.07.2012.godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-223	415. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Handžić Bešlaga MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-662/95 od 30.08.1995 godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-224	416. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Handžić Bešlaga, broj: 05-13-01-48/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-225	417. Zapisnik o identifikaciji na ime Haračić Hajrudin, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-226	418. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Haračić Hajrudin, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-663/95 od 30.08.1995.godine, ovjerna kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-227	419. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Haračić Hajrudin, broj 05-13-01-57/12 od 30.7.2012.godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine

T-228	420. Zapisnik o identifikaciji na ime Haračić Ramiz, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-229	421. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Haračić Ramiz, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/08-1-202-691/95 od 07.09.1995.godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-230	422. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Haračić Ramiz, broj: 05-13-01-54/12 od 30.7.2012.godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-231	423. Zapisnik o identifikaciji na ime Haračić Mevludin, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-232	424. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Haračić Mevludin, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-696/95 od 06.09.1995. godine, ovjerena kopija	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-233	425. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Haračić Mevludin, broj 05-13-01-26/12 od 22.07.2012. godine, ovjerena kopija	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-234	426. Zapisnik o identifikaciji na ime Hasanović Avdo, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-235	427. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Hasanović Avdo, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-208-664/95 od 30.08.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-236	428. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Hasanović Avdo, broj: 05-13-01-10/12 od 27.07.2012. godine, kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-237	429. Zapisnik o identifikaciji na ime Hasanović Ferid, kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-238	430. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Hasanović Ferid, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/074-1-202-697/95 od 06.09.1995. godine, kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-239	431. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Hasanović Ferid, broj: 05-13-01-8/12 od 27.07.2012. godine, kopija	Uložen dana 14.11.2022. godine

T-240	432. Zapisnik o identifikaciji na ime Hasanović Mensur,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-241	433. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Hasanović Mensur, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-698/95 od 05.09.1995. godine, ovjerena kopija	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-242	434. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Hasanović Mensur, broj: 05-13-01-31/12 od 27.07.2012.godine, kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-243	435. Zapisnik o identifikaciji na ime Hasanović Nedžad,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-244	436. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Hasanović Nedžad, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-665/95 od 30.08.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-245	437. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Hasanović Nedžad, broj: 05-13-01-27/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-246	438. Zapisnik o identifikaciji na ime Hasanović Velid, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-247	439. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Hasanović Velid, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-666/95 od 30.06.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-248	440. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Hasanović Velid, broj: 05-13-01-4/12 od 26.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-249	441. Zapisnik o identifikaciji na ime Hasanović Šemsudin, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-250	442. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Hasanović Šemsudin, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-699/95 od 06.09.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-251	443. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Hasanović Šemsudin, broj: 05-13-	Uložen dana 14.11.2022. godine

	01-16/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija,	
T-252	Zapisnik o identifikaciji na ime Hodžić Mirsad, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-253	445. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Hodžić Mirsad, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-700/95 od 07.09.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-254	446. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Hodžić Mirsad, broj 05-13-01-12/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-255	447. Zapisnik o identifikaciji na ime Huremović Amir, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-256	448. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Huremović Amir, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-692/95 od 18.09.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-257	449. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Huremović Amir, broj: 05-13-01-44/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-258	450. Zapisnik o identifikaciji na ime Husić Faik, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-259	451. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Husić Faik, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-667/95 od 30.08.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-260	452. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Husić Faik, broj: 05-13-01-2/12 od 26.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-261	453. Zapisnik o identifikaciji na ime Husić Munever, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-262	454. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Husić Munever, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-668/95 od 30.08.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine

T-263	455. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Husić Munever, broj: 05-13-01-15/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-264	456. Zapisnik o identifikaciji na ime Husić Sulejman, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-265	457. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Husić Sulejman, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-669/95 od 30.08.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-266	458. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Husić Sulejman, broj: 05-13-01-5/12 od 26.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-267	459. Zapisnik o identifikaciji na ime Ikanović Amir, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-268	460. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Ikanović Amir, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-670/95 od 05.09.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-269	461. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Ikanović Amir, broj: 05-13-01-14/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-270	462. Zapisnik o identifikaciji na ime Ikanović Džano, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-271	463. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Ikanović Džano, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-571/95 od 05.09.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-272	464. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Ikanović Džano, broj: 05-13-01-7/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-273	465. Zapisnik o identifikaciji na ime Ikanović Zijad, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-274	466. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Ikanović Zijad, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-672/95 od 05.09.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine

T-275	467. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Ikanović Zijad, broj: 05-13-01-6/12 od 26.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-276	468. Zapisnik o identifikaciji na ime Islamović Benhed, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-277	469. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Islamović Benhed, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-701/95 od 07.09.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-278	470. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Islamović Benhed, broj: 05-13-01-59/12 od 30.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-279	471. Zapisnik o identifikaciji na ime Jahić Nedžad, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-280	472. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Jahić Nedžad, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj:20-07-1-202-702/95 od 07.09.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-281	473. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Jahić Nedžad, broj: 05-13-01-33/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-282	474. Zapisnik o identifikaciji na ime Jukić Ferid, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-283	475. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Jukić Ferid, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-673/95 od 05.09.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-284	476. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Jukić Ferid, broj: 05-13-01-9/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-285	477. Rješenje Općinskog suda u Kalesiji kojim se dokazuje smrt Kahrmanović Ramiza, broj: R-403/97 od 18.05.1998. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-286	478. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Kahrmanović Ramiz, broj: 05-13-01-64/12 od 30.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine

T-287	479. Zapisnik o identifikaciji na ime Mehić Faik, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-288	480. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Mehić Faik, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-703/95 od 07.09.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-289	481. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Mehić Faik, broj: 05-13-01-21/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-290	482. Zapisnik o identifikaciji na ime Mehić Hazim, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-291	483. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Mehić Hazim, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-674/95 od 05.09.1995.godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-292	484. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Mehić Hazim, broj: 05-13-01-20/12 od 05-13-01-20/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-293	486. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Mehić Muhameda, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-704/95 od 07.09.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-294	487. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Mehić Muhamed, broj: 05-13-01-35/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-295	488. Zapisnik o identifikaciji na ime Mehić Nihad, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-296	489. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih za Mehić Nihada, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-675/95 od 05.09.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-297	490. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Mehić Nihad, broj: 05-13-01-43/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-298	492. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Mehić Osman, MUP, Centar službi	Uložen dana 14.11.2022. godine

	bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-705/95 od 07.09.1995.godine, ovjerena kopija,	
T-299	493. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Mehić Osman, broj: 05-13-01-19/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-300	494. Zapisnik o identifikaciji na ime Mehić Safet, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-301	495. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Mehić Safet, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-676/95 od 05.09.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-302	496. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Mehić Safet, broj: 05-13-01-50/12 od 30.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-303	497. Rješenje Osnovnog suda Zvornik o utvrđivanju smrti Mehić Zedina, broj: R-205/97 od 08.07.1997. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-304	498. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Mehić Zedin, broj:05-13-01-62/12 od 30.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-305	499. Zapisnik o identifikaciji na ime Mehić Zijaha, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-306	500. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Mehić Zijah, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-706/95 od 07.09.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-307	501. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Mehić Zijah, broj: 05-13-01-42/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-308	502. Zapisnik o identifikaciji na ime Mehić Šemsudin, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-309	503. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Mehić Šemsudin, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-685/95 od 07.09.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-310	504. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Mehić Šemsudin, broj: 05-13-01-	Uložen dana 14.11.2022. godine

	60/12 od 30.07.2012. godine, ovjerena kopija,	
T-311	505. Zapisnik o identifikaciji na ime Mehmedović Suad, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-312	506. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Mehmedović Suad, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-677/95 od 05.09.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-313	507. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Mehmedović Suvad, broj: 05-13-01-51/12 od 30.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-314	508. Zapisnik o identifikaciji na ime Mujagić Nusret, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-315	509. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Mujagić Nusret, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-678/95 od 06.09.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-316	510. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Mujagić Nusret, broj: 05-13-01-52/12 od 30.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-317	517. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Mujčinović Ekrem, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 200/07-1-202-679/95 od 06.09.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-318	518. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Mujčinović Ekrem, broj: 05-13-01-13/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-319	519. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Mujkić Nedžad, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-4/96 od 01.02.1996. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-320	520. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Mujkić Nedžad, broj: 05-13-01-	Uložen dana 14.11.2022. godine

	61/12 od 30.07.2012. godine, ovjerena kopija,	
T-321	521. Zapisnik o identifikaciji na ime Mustafić Ismet, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-322	522. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Mustafić Ismet, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-710/95 od 07.09.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-323	523. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Mustafić Ismet, broj: 05-13-01-39/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-324	531. Zapisnik o identifikaciji na ime Nakičević Hariz, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-325	532. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Nakičević Hariz, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-680/95 od 06.09.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-326	533. Izvod iz matične knjige umrlih Nakičević Hariz, broj: 05-13-01-29/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-327	534. Zapisnik o identifikaciji na ime Nedžibović Kemal, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-328	535. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Nedžibović Kemal, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj:20/07-1-202-681/95 od 06.09.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-329	536. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Nedžibović Kemal, broj: 05-13-01-25/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-330	537. Zapisnik o identifikaciji na ime Omerović Alija, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-331	538. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Omerović Alija, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-682/95 od 06.09.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-332	539. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Omerović Alija, broj: 05-13-01-	Uložen dana 14.11.2022. godine

	49/12 od 30.07.2012. godine, ovjerena kopija,	
T-333	540. Zapisnik o identifikaciji na ime Omerović Fadil, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-334	541. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Omerović Fadil, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-683/95 od 06.09.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-335	542. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Omerović Fadil, broj: 05-13-01-47/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-336	543. Zapisnik o identifikaciji na ime Omerović Sadik, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-337	544. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Omerović Sadik, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/7-1-202-709/95 od 07.09.1995.godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-338	545. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Omerović Sadik, broj: 05-13-01-36/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-339	552. Zapisnik o identifikaciji na ime Salkanović Asim, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-340	553. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Salkanović Asim, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-693/95 od 06.09.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-341	554. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Salkanović Asim, broj: 05-13-01-28/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-342	555. Zapisnik o identifikaciji na ime Salkanović Kamil, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-343	556. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Salkanović Kamil, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-684/95 od 06.09.1995.godine, sa zaključkom CJB Tuzla broj: 20/07-1-	Uložen dana 14.11.2022. godine

	202-684/96 od 04.12.1996. godine, ovjerena kopija,	
T-344	557. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Salkanović Kamil, broj: 05-13-01-24/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-345	558. Zapisnik o identifikaciji na ime Salkanović Senad, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-346	559. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Salkanović Senad, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-687/95 od 07.09.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-347	560. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Salkanović Senad, broj: 05-13-01-40/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-348	561. Zapisnik o identifikaciji na ime Softić Naim, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-349	562. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Softić Naime, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 20/07-1-202-707/95 od 07.09.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-350	563. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Softić Naim, broj: 05-13-01-34/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-351	564. Zapisnik o identifikaciji na ime Vejzović Vahidin, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-352	565. Rješenje o naknadnom upisu u matičnu knjigu umrlih na ime Vejzović Vahidin, MUP, Centar službi bezbjednosti Tuzla, broj: 250/07-1-202-686/95 od 07.09.1995. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-353	566. Izvod iz matične knjige umrlih na ime Vejzović Vahidin, broj: 05-13-01-30/12 od 27.07.2012. godine, ovjerena kopija,	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-354	Zapisnik o saslušanju svjedoka Zorana Jagodića, Federalno Ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava	Uložen dana 14.11.2022. godine

	policije, Sarajevo, broj: 11/8-1-111 od 27.04.2011. godine.	
T-355	Zapisnik o saslušanju svjedoka Jovana Gajića, Kantonalno tužilaštvo Tuzlanskog kantona, KTN.RZ.286/96 od 05.05.2010. godine.	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-355A	T-355 A Izvod iz matične knjige umrlih na ime Gajić Jovan, Zvornik, Pilica, broj: 07/1-202.2-412/22 od 06.10.2022. godine.	Uložen dana 14.11.2022. godine
T-356	Zapisnik o saslušanju svjedoka S-5, BiH, FBiH, Kantonalno tužilaštvo tuzlanskog kantona, broj: Ktn. 286/96 od 28.01.2007. godine	Uložen dana 23.12.2022. godine
T-356 A	Zapisnik o saslušanju svjedoka S-5, BiH, FBiH, Kantonalno tužilaštvo tuzlanskog kantona, broj: Ktn. 286/96 od 22.09.2008.godine	Uložen dana 23.12.2022. godine
T-356 B	Zapisnik o saslušanju svjedoka S-5, Tužilaštvo BiH, broj: T20 0 KTRZ 0000695 10 od 29.11.2012. godine	Uložen dana 23.12.2022. godine
T-356 C	Fotografije kao sastavni dio zapisnika o saslušanju svjedoka S-5, Tužilaštvo BiH broj: T20 0 KTRZ 0000695 10 od 29.11.2012. godine, označene kao: SS-1, SS-2, SS-3, SS-4, SS-5, SS-6, SS-7.	Uložen dana 23.12.2022. godine
T-356 D	Izveštaj o poduzetim radnjama Odjela za podršku svjedocima, Tužilaštvo BiH, broj: T20 0 KTRZ 0011646 16 od 08.09.2022. godine.	Uložen dana 23.12.2022. godine
T-356 E	Službena zabilješka Odjela za podršku svjedocima, Sud BiH, broj: S1 1 K 027074 18 od 28.09.2022. godine	Uložen dana 23.12.2022. godine
T-356 F	Izveštaj o poduzetim radnjama Odjela za podršku svjedocima, Tužilaštvo BiH, broj: T20 0 KTRZ 0011646 16 od 08.11.2022. godine.	Uložen dana 23.12.2022. godine
T-357	Zapisnik o saslušanju okrivljenog Miroslava Markovića, Tužilaštvo Republike Austrije St.Poelten, broj: 3 HSt 3/16x od 03.03.2017.g, prevedeno po stalnom sudskom tumaču za njemački jezik Enisa Suljagić, Sarajevo (1. iz optužnice)	Uložen dana 20.01.2023. godine

T-358	Zapisnik o saslušanju okrivljenog Miroslava Markovića, Tužilaštvo Republike Austrije St.Poelten, broj: 3 HSt 3/16x od 22.05.2017.g, prevedeno po stalnom sudskom tumaču za njemački jezik Enisa Suljagić, Sarajevo (2. iz optužnice)	Uložen dana 20.01.2023. godine
T-359	Dopis Tužilaštva BiH broj: T20 0 KTRZ 0011646 16 od 07.03.2016.godine, sa zamolnicom za pružanje međunarodne pravne pomoći, na bosanskom i njemačkom jeziku, sa prilogom: Izvod iz Zakona o krivičnom postupku BiH (odredbe člana 77; 78. i 45); Izvod iz Krivičnog zakona BiH (čl.172. Zločini protiv čovječnosti, na bosanskom i prevedeno na njemački jezik) (3. iz optužnice)	Uložen dana 20.01.2023. godine
T-360	Zahtjev, Armija Republike BiH, Komanda 2.korpusa, broj: 05/47-1 upućena Okružnom vojnom tužilaštvu Tuzla, broj: 05/47-1 (350. iz optužnice) T-361 7. Akt, dostava podataka, KTN.286/96, broj: 05-10/96, Tuzla, 11.02.1997.godine (351. iz optužnice) Prigovor relevantnosti.	Uložen dana 20.01.2023. godine
T-362	Dopis Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, broj: 10-11/8-1-74/11 od 05.01.2015. godine sa prilogom: optički medij na kojem je snimak razmjene tijela ubijenih civila iz Lokanja (CD) (568. iz optužnice) - original.	Uložen dana 20.01.2023. godine
T-363	Izveštaj o realizaciji naredbe za pretresanje, Državna agencija za istrage i zaštitu broj P-16-06/1-04-2-564-33/12 od 17.12.20014. godine (583. iz optužnice)	Uložen dana 20.01.2023. godine
T-364	Nalaz vještaka Nielsen Christiana dat za predmetu MKSJ IT-08-91-T (IT-08-79-T) "Ministarstvo unutrašnjih poslova bosanskih Srba: začeci, djelovanje i zapovijedanje i rukovođenje, 1990.-1992.,Istraživački izvještaj pripremljen za predmet Krajišnik (IT-00-39)	Uložen dana 20.01.2023. godine

	Ažurirano za predmet Stanišić (IT-04-79) na CD-u (585. iz optužnice)	
T-365	Nalaz vještaka Nielsen Christiana, "Organizacija unutrašnjih poslova u srpskim entitetima u bivšoj Jugoslaviji "(1990-1995), Istraživački izvještaj za predmet, broj: IT-03-69, MKSJ na CD – u (586. iz optužnice),	Uložen dana 20.01.2023. godine
T-366	Dodatak Izvještaju vještaka Christiana Nielsen: istraživački Izvještaj pripremljen za predmet Stanišić i Simatović (IT-03-69) od 30. juli 2004. godine, na CD-u, (587. iz optužnice)	Uložen dana 20.01.2023. godine
T-367	Nalaz vještaka Chrisiana Nielsen: Ministarstvo unutrašnjih poslova Bosanskih Srba začeci, djelovanje i zapovjedanje i rukovođenje 1990-1992. – Istraživački Izvještaj pripremljen za predmet Krajišnik (IT-00-3,9) od 13.08.2004.godine, na CD-u broj 03654280 – 03654399, (588. iz optužnice)	Uložen dana 20.01.2023. godine
T-368	Transkript svjedočenja Cristiana Nielsen u premetu MKSJ broj IT-00-39 protiv Krajišnika od 01.06.2005. godine, (589. iz optužnice)	Uložen dana 20.01.2023. godine
T-369	Transkript svjedočenja Cristiana Nielsen u premetu broj IT-00-39 protiv Krajišnika od 02.06.2005. godine, (590. iz optužnice)	Uložen dana 20.01.2023. godine
T-370	Transkript svjedočenja Cristiana Nielsen u premetu broj IT-00-39 protiv Krajišnika od 03.06.2005. godine, (591. iz optužnice).	Uložen dana 20.01.2023. godine
T-371	Izjašnjenje Mehić Fadile od 15.04.2022. godine vezano za imovinsko pravni zahtjev koji postavlja zbog stradanja njenog sina Mehić Nihada	Uložen dana 20.01.2023. godine
T-372	Izjašnjenje Remzije Alić od 23.04.2022. godine vezano za imovinsko pravni zahtjev koji postavlja zbog stradanja njenog supruga Alić Enesa,	Uložen dana 20.01.2023. godine
T-373	Dopis Općine Teočak, Služba za opću upravu, boračka pitanja i zajedničke poslove broj 05-13-1576-1/17 od	Uložen dana 20.01.2023. godine

	19.12.2017. godine sa prilogom: izvod iz matične knjige rođenih na ime Alić (Šerif) Enes broj 05-13-08-8234/2017 od 19.12.2017. godine.	
T-374	Mail od 30.03.2022. upućen od strane Alić Remzije službenici odjeljenja za podršku svjedocima Suda BiH, kojim mail-om je Alić Remzija dostavila izvod iz matične knjige umrlih na ime Alić (Šerif) Enes od 26.10.2000. godine i izvod iz matične knjige vjenčanih broj 201-1555/96 od 20.06.1996. godine	Uložen dana 20.01.2023. godine
T-375	Dopis Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije MP br. 67/17 od 19.01.2018. godine sa prilogom: Izvještaj MUP-a Republike Srbije, Uprava kriminalističke policije, Služba za otkrivanje ratnih zločina 03/2/8/1/1 broj 230-3538/17-1 od 10.01.2018. godine i izvještajem iz kaznene evidencije za lice Miroslav Marković.	Uložen dana 20.01.2023. godine
T-376	Zapisnik o saslušanju svjedoka Avde Kahrimanovića, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, Sarajevo, broj: 13/5-4-48 od 15.04.2009. godine.	Uložen dana 13.03.2023. godine
T-376 A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Avde Kahrimanovića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-6-04-2-509/12 od 06.09.2012. godine.	Uložen dana 13.03.2023. godine
T-377	Zapisnik o saslušanju zaštićenog svjedoka S-9, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, Sarajevo, broj: 13/5-4-147 od 01.06.2009. godine.	Uložen dana 08.05.2023. godine
T-378	IMKU za lice Janković Milenko, Općina Zvornik, broj: 03/2-202-1-75/23 od 16.03.2023. godine.	Uložen dana 08.05.2023. godine

Lista saslušanih svjedoka odbrane optuženog Miroslava Markovića

	Ime i prezime svjedoka	Datum svjedočenja
1.	Blagoje Todorović	13.03.2023. godine
2.	Nedeljko Mičić	13.03.2023. godine
3.	Neško Marković	03.04.2023. godine
4.	Branko Jeftić	03.04.2023. godine
5.	Drago Tešić	03.04.2023. godine
6.	Veselinka Stanišić	08.05.2023. godine
7.	Milan Manojlović	08.05.2023. godine
8.	Dragan Tejić	08.05.2023. godine

Lista uloženi materijalnih dokaza odbrane optuženog Miroslava Markovića

O-1	Zapisnik o saslušanju svjedoka Handžić Atlaga, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, Sarajevo, broj: 13/5-4-59 od 24.04.2009. godine.	Uložen dana 10.06.2019. godine
O-2	Zapisnik o saslušanju svjedoka Džuzdanović Remzudin, Tužilaštvo BiH, broj: T20 0 KT RZ 0000695 10 od 29.11.2012. godine.	Uložen dana 10.06.2019. godine
O-3	Zapisnik o saslušanju svjedoka Hodžić Dževada, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, Regionalni ured Tuzla, broj: P-16-14-04-2-564/12 od 18.09.2012. godine.	Uložen dana 10.06.2019. godine
O-4	Zapisnik o saslušanju svjedoka Ivana Stevanovića, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, Sarajevo, broj: 11/8-1-110 od 27.04.2011. godine.	Uložen dana 18.11.2019. godine
O-5	Zapisnik o saslušanju svjedoka Refika Mehića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, Regionalni ured Tuzla, broj: P-16-14-04-2-564/12 od 05.09.2012. godine.	Uložen dana 18.11.2019. godine
O-6	Zapisnik o saslušanju svjedoka Besima Handžića, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, Sarajevo, broj: 13/5-4-58 od 23.04.2009. godine.	Uložen dana 14.11.2022. godine

O-6A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Besima Handžića, Tužilaštvo BiH, broj: T20 0 KTRZ 0000695 10 od 08.11.2012. godine.	Uložen dana 14.11.2022. godine
O-7	O-7 Zapisnik o saslušanju svjedoka Hurmete Handžić, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-6-04-2-552/12 od 13.09.2012. godine.	Uložen dana 14.11.2022. godine
O-8	Zapisnik o saslušanju svjedoka Husejina Hasanovića, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-6-04-2-502/12 od 04.09.2012. godine	Uložen dana 14.11.2022. godine
O-9	Zapisnik o saslušanju svjedoka Zemine Mehić, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-6-04-2-507/12 od 05.09.2012. godine	Uložen dana 14.11.2022. godine
O-10	Knjiga 'Teočanski dani otpora 1992-1995' autora Omer Đedović i Dževad Avdičević, objavljena u Tuzli 2015. godine, izdavač 'OOF-SET" Tuzla, suizdavači JU 'Arhiv Tuzlanskog kantona' Tuzla, opština Teočak, Boračke organizacije i udruženja optine Teočak, stranice 97, 98, 99 i 100.	Uložen 08.05.2023. godine

ANEX II

Prihvaćene kao dokazane činjenice koje su utvrđene od strane Pretresnog vijeća MKSJ u predmetima: *Tužilac protiv Radoslava Brđanina*¹⁹⁴ (predmet: *Brđanin*), *Tužilac protiv Momčila Krajišnika*¹⁹⁵ (predmet: *Krajišnik*) i *Tužilac protiv Miće Stanišića i Stojana Župljanina* (predmet: *Stanišić i Župljanin*)¹⁹⁶

- 1) "(...) SRBiH je bila jedina republika u kojoj nijedan narod nije predstavljao dominantnu većinu. U njoj su živjeli pretežno bosanski Srbi, bosanski Muslimani i bosanski Hrvati. Iako su postojale razlike u njihovom kulturnom nasljeđu i vjerskoj tradiciji, ove tri grupe su imale mnogo toga zajedničkog i većinom su mirno koegzistirale." / *Brđanin*: parag. 54
- 2) "U novembru 1990. održani su prvi višestranački izbori u BiH, na kojima su birani Skupština SRBiH, Predsjedništvo SRBiH te opštinske i lokalne skupštine u svim opštinama u BiH. SDA, SDS i HDZ zajedno su osvojili ogromnu većinu glasova. Glasovi su tačno odražavali tadašnju situaciju polarizovanih stanovišta različitih etničkih zajednica u BiH. / *Brđanin*: parag. 56
- 3) "Skupština srpskog naroda u BiH je dala preporuku 11.12.1991. godine da se osnuju zasebne (srpske) skupštine opština na područjima gdje su Srbi u manjini." / *Krajišnik*: parag. 86
- 4) "(...) tri glavne nacionalne stranke - s različitim nacionalnim programima i suprotstavljen im interesima - nisu uspjevale pomiriti svoje razlike i počele su se razvijati u suprotnim smjerovima. Do najvećeg razmimoilaženja u stavovima došlo je povodom pitanja ustavnog položaja BiH. Dok su SDA i HDZ zagovarali otcjepljenje SRBiH od SFRJ, SDS se čvrsto zalagao za očuvanje Jugoslavije kao države kako bi svi Srbi i dalje živjeli zajedno u jednoj državi i kako ne bi postali manjina u nezavisnoj bosanskoj državi.¹¹⁵ Predsjednik SDS-a Radovan Karadžić održao je 15. oktobra 1991. strastveni govor u Skupštini SRBiH u Sarajevu i najavio da bi bosanski Muslimani mogli nestati kao zajednica ako proglase nezavisnost SRBiH od SFRJ. Predsjednik SDA Alija Izetbegović odgovorio je da Karadžićeva prijeteća poruka i njegov način izlaganja pokazuju zašto će SRBiH možda biti prisiljena da se odvoji od SFRJ.¹¹⁶ Nakon što je Skupština SRBiH završila s radom za taj dan, a delegacija SDS-a otišla, delegati HDZ-a i SDA ponovo su se sastali bez njih i usvojili Deklaraciju o nezavisnosti, učinivši korak bliže nezavisnosti SRBiH." / *Brđanin*: parag. 61
- 5) "Poslanici SDS-a u Skupštini SRBiH osnovali su 24. oktobra 1991. na sastanku svog kluba zasebnu Skupštinu srpskog naroda u Bosni i Hercegovini (dalje u tekstu: Skupština Srpske Republike BiH) i izabrali Momčila Krajišnika za

¹⁹⁴ *Tužilac protiv Radoslava Brđanina*, br. IT-99-36-T od 1.9.2004. godine

¹⁹⁵ *Tužilac protiv Momčila Krajišnika*, br. IT-00-39-T od 27.9.2006. godine

¹⁹⁶ *Tužilac protiv Miće Stanišića i Stojana Župljanina*, br. IT-08-91-T od 27.3.2013. godine

njenog predsjednika.118 Skupština Srpske Republike BiH usvojila je odluku o plebiscitu srpskog naroda u BiH u vezi s pitanjem ostanka BiH u Jugoslaviji. Bosanski Srbi su 9. i 10. decembra 1991. velikom većinom glasova odlučili da ostanu dio SFRJ" / *Brđanin*: parag. 62

- 6) "Početkom 1992. SDA je pojačao pritisak za proglašenje nezavisnosti SRBiH od SFRJ.Referendum o pitanju nezavisnosti održan je 29. februara i 1. marta 1992. Bosanski Srbi su u velikom broju bojkotovali referendum, na kojem je velikom većinom izglasana nezavisnost BiH. S obzirom na rezultat referenduma, Evropska zajednica je 6. aprila 1992. priznala BiH kao nezavisnu državu. Priznanje od strane SAD-a uslijedilo je 7. aprila 1992." / *Brđanin*: parag. 63
- 7) "Referendum i priznanje BiH kao nezavisne države od strane međunarodne zajednice koje je potom uslijedilo povećali su napetosti između bosanskih Srba s jedne strane i bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata s druge. Ubrzo nakon toga u BiH je izbio oružani sukob." / *Brđanin*: parag. 64
- 8) "Savjet SDS-a raspravljao je 15. oktobra 1991. o strategiji uspostave srpske vlade, što je obuhvatalo formiranje paralelnih organa vlasti, regionalizaciju BiH i vojnu organizaciju." / *Brđanin*: parag. 66
- 9) "Na prvoj sjednici Skupštine srpskog naroda u BiH, održanoj 24. oktobra 1991., Radovan Karadžić je jasno dao do znanja da su bosanski Srbi spremni svoje ciljeve postići pomoću sile i straha ako im to ne uspije na drugi način." / *Brđanin*: parag. 67
- 10)"U jesen 1991., u SRBiH su osnovane još četiri srpske autonomne oblasti. To su bile Srpska Autonomna Oblast Hercegovina, Srpska Autonomna Oblast Romanija-Birač, Srpska Autonomna Oblast Semberija i Srpska Autonomna Oblast Sjeverna Bosna.429 Dana 21. novembra 1991., Skupština srpskog naroda u BiH (dalje u tekstu: Skupština Srpske Republike BiH) je na svojoj 2. Sjednici verificovala osnivanje ARK-a i još četiri srpske autonomne oblasti.430 Tom ratifikacijom su ARK i druge četiri srpske autonomne oblasti postale sastavni dijelovi Srpske Republike BiH. Skupština Srpske Republike BiH imenovala je Jovana Ćizmovića, člana Ministarskog savjeta Skupštine Srpske Republike BiH,432 za koordinatora vlada ARK-a i ostalih srpskih autonomnih oblasti. / *Brđanin*: parag. 167
- 11)"U govoru održanom povodom plebiscita srpskog naroda u Sarajevu u novembru 1991. godine, Radovan Karadžić je predstavnicima opština, članovima SDS-a, dao uputstvo da u svojim opštinama, regijama i mjesnim zajednicama uvedu vlast koja će se u potpunosti sastojati od bosanskih Srba. Skupština srpskog naroda u BiH izglasala je 11. Decembra 1991. Preporuku za osnivanje posebnih srpskih opština. Otvoreno proklamovani cilj ove odluke bio je"razvaljivanje postojećih opština gdje Srbi nisu u većini." / *Brđanin* : parag. 68

- 12) "Glavni odbor SDS-a objavio je 19. decembra 1991. dokument pod naslovom "Uputstvo o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u Bosni i Hercegovini u vanrednim okolnostima"(dalje u tekstu: Uputstvo s varijantom A i B). To uputstvo propisuje na koji način će biti provedene određene utvrđene aktivnosti u svim opštinama u kojima žive Srbi, a u suštini se radi o nacrtu za preuzimanje vlasti od strane bosanskih Srba u opštinama u kojima oni predstavljaju većinu stanovništva (dalje u tekstu: Varijanta A) i opštinama gdje su u manjini (dalje u tekstu: Varijanta B). Formulirani cilj Uputstva s varijantom A i B bio je "provođenje plebiscitarne odluke kojom se srpski narod u Bosni i Hercegovini opredijelio da živi u jedinstvenoj državi" i "povećanje mobilnosti i spremnosti za odbranu interesa srpskog naroda." / *Brđanin* parag. 69
- 13) "Uputstvo s varijantom A i B sadržavalo je, između ostalog, i direktivu prema kojoj će opštinski odbori SDS-a formirati krizne štabove srpskog naroda u svojim opštinama. 130 "Zadaci, mjere i druge aktivnosti" o kojima se govori u Uputstvu s varijantom A i B provodiće se isključivo po nalogu predsjednika SDS-a." / *Brđanin* parag. 70
- 14) "Početkom 1992., dok su trajali međunarodni pregovori kojima se pokušavalo riješiti pitanje statusa BiH, rukovodstvo bosanskih Srba provelo je svoj plan da teritorije koje su smatrali svojim odvoje o postojećih struktura SRBiH i stvore zasebnu državu bosanskih Srba. Skupština Srpske Republike BiH proglasila je 9. januara 1992. Srpsku Republiku BiH, koja će 12. augusta 1992. biti preimenovana u Republiku Srpsku (dalje u tekstu: RS),¹³² Ona se sastojala od tzv. srpskih autonomnih regija i oblasti (...)" / *Brđanin* parag. 71
- 15) Krajišnik (103) "Dana 9. januara 1992., Skupština bosanskih Srba je jednoglasno proglasila "Srpsku Republiku Bosne i Hercegovine" kao federalnu jedinicu Jugoslavije." / *Krajišnik* parag. 103
- 16) "Skupština Srpske Republike BiH osnovala je 27. marta 1992. Srpsko ministarstvo unutrašnjih poslova (dalje u tekstu: MUP). Ministarstvo narodne odbrane Srpske Republike BiH 16. aprila 1992. donijelo je odluku o tome da Teritorijalna odbrana (dalje u tekstu: TO) predstavlja oružanu snagu Srpske Republike BiH, te da komandovanje i rukovođenje TO-om vrše opštinski, oblasni i regionalni štabovi, kao i štab TO-a Srpske Republike BiH. Istom odlukom Ministarstvo narodne odbrane proglasilo je neposrednu ratnu opasnost i naredilo opštu javnu mobilizaciju TO-a na cjelokupnoj teritoriji Srpske Republike BiH. Pored toga, naređeno je i formiranje štabova TO-a u novoosnovanim opštinama bosanskih Srba." / *Brđanin* parag. 73
- 17) "Na 16. sjednici Skupštine Srpske Republike BiH, održanoj 12. maja 1992., kada je oružani sukob već započeo, Radovan Karadžić je iznio šest strateških ciljeva srpskog naroda u Bosni i Hercegovini. 140 Prvi i najsudbonosniji cilj bilo je "razdvajanje od druge dvije nacionalne zajednice - državno razdvajanje." / *Brđanin* parag. 74

- 18) [Tokom 16. sjednice Skupštine Srpske Republike BiH] {...osnovana je Vojska Srpske Republike Bosne i Hercegovine [dalje u tekstu: VRS], koja je stavljena pod vrhovnu komandu Predsjedništva Srpske Republike BiH. General-potpukovnik Ratko Mladić prihvatio je položaj komandanta Glavnog štaba VRS-a {...}. / *Brđanin* parag. 78
- 19)"U septembru 1990. JNA je naredila da se oružje povuče iz skladišta pod kontrolom lokalnih jedinica TO-a i premjestila ga u vlastita skladišta oružja. Zbog toga, kada su napetosti između etničkih grupa porasle, mjesne zajednice u cijeloj BiH nisu na raspolaganju imale značajnije količine oružja. Međutim, krajem 1991. i početkom 1992. sve tri nacionalne stranke počele su se naoružavati." / *Brđanin* parag. 87
- 20)„I Muslimani su se spremali za rat i shodno tome se naoružavali. U junu 1991. rukovodstvo SDA osnovalo je Savjet za nacionalnu odbranu muslimanskog naroda, čija je paravojna grana bila Patriotska liga. Međutim, napori bosanskih Muslimana da nabave i podijele oružje nisu ni izdaleka bili tako uspješni kao napori bosanskih Srba, kako u smislu količine, tako i u smislu kvaliteta dobijenog oružja. Jednim dijelom razlog je bio to što su bosanski Muslimani oružje nabavljali uglavnom individualno. Neki su do oružja dolazili tako što su ga kupovali od bosanskih Srba koji su se vraćali s fronta u Hrvatskoj. Brojni bosanski Muslimani koji su oružje nabavili na taj način identifikovani su i kasnije uhapšeni. I nastojanja bosanskih Hrvata da se naoružaju znatno su zaostajala za naoružavanjem bosanskih Srba“. / *Brđanin* parag. 89
- 21)"Istovremeno je u odnosu na BiH na snazi bio međunarodni embargo na oružje. Taj embargo najviše je posljedica imao po bosanske Muslimane budući da su bosanski Hrvati uspijevali putem susjednih zemalja doći do oružja na crnom tržištu, a bosanski Srbi su imali pristup naoružanju JNA i kasnije VRS-a. {...} / *Brđanin* parag. 92
- 22)"U svom izvještaju o situaciji u Bosni i Hercegovini u martu 1992., general Milutin Kukanjac, komandant 2. vojne oblasti JNA (koja je obuhvatala Bosnu i Hercegovinu i manje dijelove Hrvatske), rekao je da su "rukovodstvo Srpskog naroda i Srbi u celini ...spremni za rat, ako se ne prihvati konfederalna Bosna i Hercegovina" i naveo daje SDS već razdijelio 17.298 komada oružja "dobrovoljačkim jedinicama" u 2. vojnoj oblasti. Kukanjac je priznao da su JNA i SDS naoružali 69.198 Srba, uglavnom dobrovoljaca van redova TO-a i JNA. Iz izvještaja takođe proizlazi da su vođe SDS-a "na svim nivoima" pokušavale pribaviti oružje od JNA i od MUP-a Srbije“. / *Krajišnik* parag. 42
- 23)"Već 18. oktobra 1991. Radovan Karadžić, u svojstvu predsjednika SDS-a, proglasio je vanredno stanje u SDS-u i naredio da se organizuju svakodnevni sastanci opštinskih odbora SDS-a i danonoćna dežurstva, najavljujući da će nova uputstva stizati svakodnevno (...)" / *Krajišnik* parag. 71

24) "Takođe 21. novembra, skupština bosanskih Srba usvojila je rezoluciju kojom daje punu podršku JNA u odbrani zajedničke države Jugoslavije i u provođenju mobilizacije srpskog naroda u Bosni i Hercegovini za popunu vojnih jedinica. U rezoluciji nadalje stoji: "Poziva se srpski narod i ostali narodi koji zele da očuvaju Jugoslaviju da se obavezno odazivaju na vojne pozive" / *Krajišnik* parag. 75

25) "Dana 19. ili 20. decembra 1991. Dokument pod naslovom "Uputstvo o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u Bosni i Hercegovina u vanrednim okolnostima, Sarajevo, 19. Decembar 1991." Predočenje na sastanku na kojem su učestvovali visoki predstavnici SDS-a {...}" / *Krajišnik* parag. 86

26) "Uputstvo počinje sljedećim tačkama:

1. Zbog opravdane sumnje da određene snage uporno, temeljito i organizovano djeluju na nasilnom izvođenju Bosne i Hercegovine iz Jugoslavije, a time i srpskog naroda, donosi se ovo uputstvo kojim se razrađuju jedinstveni zadaci, mjere i druge aktivnosti koje će se sprovođiti u okviru nacionalne zajednice srpskog naroda u Bosni i Hercegovini u cilju sprovođenja plebiscitarne odluke kojom se srpski narod u Bosni i Hercegovini opredijelio da živi u jedinstvenoj državi, kako u postojećim, tako i u svim uslovima i okolnostima koje mogu nastupiti imajući u vidu razvoj ukupne političke i bezbjednosne situacije
2. Zadaci, mjere i druge aktivnosti utvrđene u ovom uputstvu preduzimaće se radi povećanja mobilnosti i spremnosti za odbranu interesa srpskog naroda.
3. Zadaci, mjere i druge aktivnosti iz ovog uputstva sprovode se na čitavoj teritoriji SR BiH, odnosno u svim opštinama na čijem području živi srpski narod, i to:
 - u cijelosti, u opštinama u kojima srpski narod predstavlja većinu (varijanta "A") i,
 - djelimično, u opštinama u kojima srpski narod nije u većini {varijanta "B").
4. Radi obezbjeđenja jedinstvenog i blagovremenog sprovođenja, utvrđivanje zadataka, mjera i drugih aktivnosti vrši se po varijantama "A" i "B", i to u dva stepena." / *Krajišnik* parag. 87

27) "Prvi stepen" Varijante A, koja se odnosi na opštine u kojima je srpski narod u većini, obuhvata sljedeća uputstva: Opštinski odbor SDS odmah će formirati krizni štab srpskog naroda u opštini u čiji sastav ulaze:

- svi članovi sekretarijata opštinskog odbora SDS;
- nosioci funkcija u opštini - kandidati SDS sledećih organa: predsjednik skupštine opštine ili predsjednik izvršnog odbora opštine; načelnik stanice javne bezbjednosti ili komandir stanice milicije; komandant ili načelnik opštinskog štaba teritorijalne odbrane; sekretar opštinskog štaba narodne odbrane ili drugi rukovodni radnik iz tog sekretarijata koji je kandidat SDS;

- poslanici u Skupštini srpskog naroda BiH
- članovi Glavnog odbora SDS BiH sa područja opštine. / *Krajišnik* parag. 88

28) "Uputstva koja su dio prvog stepena Varijante B, koja se odnosi na opštine u kojoj Srbi ne predstavljaju većinu, suštinski su ista kao i uputstva za Varijantu A, uključujući i članstvo u kriznim štabovima. Jedina značajna razlika u prvom stepenu Varijante B sadržana je u uputstvu za postupak osnivanja državnih organa u opštini, u kojem se kaže: "U organima vlasti obezbijediti proporcionalnu zastupljenost kadrova iz reda drugih naroda i narodnosti koji su izrazili lojalnost prema saveznoj državi Jugoslaviji." / *Krajišnik* parag. 92

29) "Pripreme za preuzimanje vlasti u opštinama uslijedile su odmah nakon objave Uputstva. Dana 21. decembra 1991. Skupština bosanskih Srba imenovala je za koordinatora za rad vlada i izvršnih organa srpskih autonomnih oblasti Jovana Čizmovića, čiji je zadatak, između ostalog, bio provođenje Uputstva od 19. Decembra. Usprkos tome što je situacija u svakoj opštini bila različita, više funkcionera SDS-a u Bosni i Hercegovini smatralo je da Uputstvo pruža smjernice u tim izvanrednim okolnostima." / *Krajišnik* parag. 98

30) "Dana 9. januara 1992. skupština bosanskih Srba jednoglasno je proglasila "Republiku srpskog naroda Bosne i Hercegovine": ... na područjima srpskih autonomnih regija u oblasti i drugih srpskih etničkih cjelina u Bosni i Hercegovini, uključujući i područja na kojima je srpski narod ostao u manjini zbog genocida koji je nad njim izvršen u drugom svjetskom ratu, a na osnovu plebiscita održanog 9. i 10. novembra 1991. godine na kome se srpski narod izjasnio za ostanak u zajedničkoj državi Jugoslaviji..." Skupština je dodala sljedeće: "Teritorijalno razgraničenje sa političkim zajednicama drugih naroda Bosne i Hercegovine, kao i razrješenje drugih međusobnih prava i obaveza, izvršiće se mirnim putem i dogovorno".²²⁷ Deklaracija se trebala provesti u slučaju da nezavisnost Bosne i Hercegovine prizna međunarodna zajednica. Usprkos tome, naoružavanje srpskog stanovništva vršeno uz podršku SDS-a u istom periodu ukazuje na to da se rukovodstvo bosanskih Srba istovremeno pripremalo za drugi pravac djelovanja. / *Krajišnik* parag. 103

31) „U povjerljivom dokumentu "organa Republike Srpska Bosna i Hercegovina" (...) "skupština bosanskih Srba odlučila da "institucionalizuje" situaciju u kojoj bi "srpske teritorije" Bosne i Hercegovine ostale u saveznoj Jugoslaviji. U dokumentu se navodi da to treba uraditi mirnim putem, ali dalje u tekstu kaže se da organi republike bosanskih Srba uskoro treba da uspostave punu kontrolu nad tim srpskim teritorijama, pa se tim u vezi traže razne vrste pomoći od JNA. Prvo, "organi" su zatražili da JNA odredi oficire za pomoć opštinskim TO-ima, stanicama javne bezbjednosti i centrima službi bezbjednosti, te da nabavi materijalno-tehnička sredstva, uključujući oružje, municiju, vozila, helikoptere, sredstva veze i uniforme, i to najkasnije do 20. februara 1992. Drugo, "organi" su zatražili podršku JNA u preuzimanju kontrole nad "srpskim teritorijama u BiH koje ostaju u sastavu

Jugoslavije". Zatraženo je takođe da JNA rasporedi svoje jedinice na položaje s kojih će moći da štite granice srpskih teritorija i da se pripremi za pružanje brze pomoći u uspostavljanju kontrole nad teritorijom obezbjeđenjem važnih područja. Kao "rok" za izvršenje zadataka u vezi s drugim zahtjevom određen je 25. februar. Sa svoje strane, "organi" su preuzeli obavezu da kroz opštinske organe regrutuju dobrovoljce i da odrede pojedince (predsjednike opština i komandante TO-a) koji će koordinisati saradnju i zajednička dejstva s JNA - a komande vojnih oblasti JNA dobiće spisak s telefonskim brojevima zaduženih osoba." / *Krajišnik* parag. 109

32) „Dana 6. aprila 1992. Evropska zajednica je priznala nezavisnost Bosne i Hercegovine. Sljedećeg dana skupština bosanskih Srba, kojom je predsjedao Milovan Milanović, proglasila je nezavisnost Srpske Republike Bosne i Hercegovine (dana 12. avgusta 1992. naziv republike promijenjen je u "Republika Srpska"). Plavšićeva i Koljević su se povukli sa svojih položaja u Predsjedništvu Bosne i Hercegovine. Dana 17. aprila Radovan Karadžić pozvao je sve nosioce funkcija srpske nacionalnosti koje je SDS imenovao u ustanovama Bosne i Hercegovine da se povuku sa svojih položaja i preuzmu funkcije u odgovarajućim ustanovama bosanskih Srba." / *Krajišnik* parag. 128

33) „(...) već u aprilu ili maju 1992. godine osnovani su i u cjelosti započeli s radom svi krizni štabovi SDS-a u republici bosanskih Srba. Kad su postali opštinski organi, funkcionisali su kao opštinska vlast kad je rad skupština opština bio onemogućen zbog vanrednog stanja, zamjenjujući i skupštine opštine i izvršne odbore. Kao vodeće tijelo vlasti u opštini, krizni štabovi kontrolisali su civilne, vojne i paravojne poslove (...)” / *Krajišnik* parag. 260

34) "Krizni štabovi su se iz organa SDS-a pretvorili u republičke organe poslije saopštenja za javnost od 4. aprila 1992., u kojem je SNB naredio njihovo aktiviranje i uputio TO i rezervni sastav policije da budu u pripravnosti, Kao što je već objašnjeno, već 24. marta 1992. skupština bosanskih Srba zatražila je od vlade da sačini plan o preuzimanju vlasti i započinjanju rada novih organa vlasti, na primjer, na polju unutrašnjih poslova i narodne odbrane, na teritoriji republike bosanskih Srba. Taj plan, koji je vlada donijela mjesec dana kasnije, 26. aprila 1992., bavio se radom kriznih štabova u opštinama: Krizni štab u ratnim uslovima preuzima sve prerogative i funkcije skupština opština, kad one nisu u mogućnosti da se sastanu. Krizni štab svoj rad temelji na ustavnim i zakonskim rješenjima, te odlukama Skupštine, Predsjedništva i Vlade Srpske Republike BiH... Krizni štab je dužan prikupljati informacije o stanju na terenu i obavještavati i konsultovati nadležne organe Srpske BiH, odnosno povjerenike Vlade koji se imenuju za sredine i područja posebno ugrožena ratom..., Krizni štab [...] pravi sedmične izvještaje koje dostavlja regionalnim odnosno državnim organima Srpske BiH " / *Krajišnik* parag. 263

35) „Rukovodstvo bosanskih Srba je gledalo na krizne štabove kao na produžetak svoje vlasti u opštinama. Na primjer, rukovodstvo bosanskih Srba, preko stranačkih ili

republičkih organa, izdavalo je direktne naredbe ili uputstva kriznim štabovima uopšte i pojedinačnim kriznim štabovima, koji su ih primali i po njima postupali. Sami krizni štabovi navodili su naredbe i odluke regionalnih i centralnih organa kao osnov po kojem postupaju." / *Krajišnik* parag. 268

36) "Prema popisu stanovništva Bosne i Hercegovine 1991. godine, u nacionalnom sastavu opštine Zvornik bilo je 48.102 (59%) Muslimana, 30.863 (38 %) Srba, 122 Hrvata, 1.248 Jugoslovena i 960 osoba druge ili nepoznate nacionalnosti." / *Krajišnik* parag. 359

37) "(...) Dana 5. aprila 1992. mobilisan je srpski TO u skladu s naređenjem srpskog Kriznog štaba. Otprilike u to vrijeme u opštinu su počele da pristižu paravojne snage, među kojima su bili "Beli orlovi", "Žute ose" i "Crvene beretke". Pozvao ih je Branko Grujić, predsjednik Kriznog štaba Zvornika, koji je kasnije, odlukom predsjedništva bosanskih Srba od 17. juna 1992., postao član Ratnog povjereništva u Zvorniku." / *Krajišnik* parag. 360

38) "Dana 5. i 6. aprila 1992., pripadnici srpske policije i paravojsnih snaga - uglavnom arkanovci - postavili su barikade po cijeloj opštini, policija je podijeljena po nacionalnom principu u skladu s depešom Momčila Mandića, a srpski pripadnici SJB-a Zvornik premjestili su se u Karakaj, gdje je bio srpski Krizni štab." (...) „U noći 7. aprila SDA je također podigla barikade na mostu koji povezuje Zvornik sa Srbijom“. / *Krajišnik*, parag. 361

39) "Kada je 8. aprila 1992. počela pucnjava, barikade su privremeno uklonjene, te su stotine Muslimana i Srba otišle iz opštine. Srpskim civilima je rečeno da postoji plan da budu pobijeni, a neke su pripadnici srpskih paravojsnih snaga prisilili da napuste svoje domove. Istoga dana pripadnici raznih srpskih snaga - policije, TO-a, JNA i arkanovaca - izveli su napad na Zvornik, koji je, barem djelimično, počeo sa teritorije Srbije. U napadu su ubijeni mnogi civili, a srpske snage su zauzele Zvornik u roku jednog dana. Na vrhu glavne gradske džamije istaknuta je srpska zastava. Dana 10. aprila arkanovci su opljačkali kuće u Zvorniku i na kamione utovarili desetine leševa, između ostalih, leševe djece, žena i staraca. Po ulicama i ispred kuća ležalo je još leševa. Zbog tog preuzimanja vlasti, mnogi Muslimani su otišli u obližnje napušteno selo Kula Grad, koje su pripadnici paravojsnih snaga i policije takođe napali i zauzeli 26. aprila." / *Krajišnik* parag. 362

40) „Dana 10. aprila 1992. privremena vlada u Zvorniku naredila je svim ljudima sa stanarskim pravom u društvenim stanovima, kao i svim vlasnicima nekretnina, uključujući privatne kuće i poslovne prostore, da se vrate i prije 15. maja podnesu zahtjev za povrat te imovine, u protivnom će pravo na nju pripasti opštini. 823 Dana 5. maja privremena vlada je osnovala "agenciju za razmjenu nekretnina " nadležnu za razmjenu nekretnina stanovnika opštine Zvornik i drugih opština " / *Krajišnik* parag. 364

41) "Već krajem aprila 1992. srpske vlasti su preuzele kontrolu nad muslimanskim selom Đulići u opštini Zvornik, a mještani su se predali oružje pripadnicima srpskih snaga. Da bi ostali zaposleni, Muslimani su morali da potpišu izjavu o lojalnosti srpskim vlastima. Takođe, krajem aprila ili početkom maja, srpske snage zatražile su predaju muslimanskog sela Divič. Međutim, prije nego što je istekao rok za predaju, srpske snage, u čijem sastavu su bili arkanovci, "Beli orlovi" i rezervni policajci, napale su Divič. Otprilike 1.000 Muslimana pobjeglo je u obližnje selo Jošanica. Kad su neki pokušali da se vrate kasnije u maju, srpske snage su odbile da ih propuste. Približno 28. maja pripadnici "Žutih osa" natjerali su između 400 i 500 Muslimana iz sela Divič, među kojima žene, djecu i starce, da uđu u autobuse i rekli im da će ih odvesti na muslimansku teritoriju. U Crnom Vrhju su zarobljene pustili da nastave pješice.⁸²⁶ Istog dana major Svetozar Andrić, komandant 1. biračke brigade VRS, naredio je TO-u Zvornik da organizuje i koordinira odlazak muslimanskog stanovništva s opštinama kroz koje će proći. Iseljene su samo žene i djeca, dok su vojno sposobni muškarci trebali biti smješteni u logorima radi razmjene. Početkom juna Srbi su viđeni kako ulaze u sela u opštini Zvornik iz kojih su iseljeni Muslimani. Nekima je to naredila privremena vlada srpske opštine Zvornik" / *Krajišnik* parag. 365

42) "Već krajem maja 1992. velik broj mještana Muslimana okupio se u selu Kozluk u kojem su Muslimani bili većinsko stanovništvo, plašeći se pripadnika paravojnih i srpskih snaga koji su ih uznemiravali zahtjevima da predaju oružje. Poslije preuzimanja vlasti u Zvorniku, paravojne grupe i lokalni Srbi postavili su barikade u obližnjim selima i izolovali Kozluk. Policijske snage u selu podijelile su se na muslimansku i srpsku stranu. Početkom juna policajci Muslimani u Kozluku morali su da predaju svoje uniforme i oružje jednom srpskom policajcu. U noći 20. juna srpski TO pod komandom Marka Pavlovića napao je Kozluk. Dana 26. juna u Kozluk je stigao velik broj srpskih vojnika, pripadnika TO-a i paravojnih jedinica u tenkovima i drugim vojnim vozilima. U grupi su bili i Branko Grujić, predsjednik SDS-a Zvornik i Kriznog štaba, Pavlović, i Jovan Mijatović, član Kriznog štaba u Zvorniku i poslanik u skupštini bosanskih Srba. Obavijestili su Muslimane da imaju jedan sat da odu, u protivnom će ih ubiti. Osim toga, rekli su im da ne mogu sa sobom ponijeti nikakve lične stvari i natjerali su ih da potpišu izjave kojima se odriču svoje imovine. Istog dana je u konvoju vozila, koji su organizovali Srbi koji su napali i zauzeli Kozluk, prevezeno otprilike 1.800 ljudi iz te opštine u Srbiju." / *Krajišnik* parag. 366

43) "Većina od devetnaest muslimanskih spomenika u opštini Zvornik oštećena je ili potpuno razorena u granatiranju ili eksplozivom za vrijeme napada na muslimanska sela u aprilu i maju 1992. Prema izvještajima SJB-a Zvornik, u istom tom periodu srpska policija je provodila pretraživanje kuća i masovna ispitivanja Muslimana, optužujući Muslimane da su "pripremali likvidiranje Srba". Mnogi su zatočeni na raznim lokacijama u opštini. Na primjer, srpska policija, arkanovci i pripadnici "Belih orlova" zatočili su Muslimane u fabriku "Alhos" u dijelu Zvornika zvanom Karakaj, gdje su Muslimani podvrgnuti velikom zlostavljanju. Dana 9. aprila 1992. svjedoka

674 ispitivao je i tukao Branko Grujić, a istog dana ili nedugo poslije arkanovci su ubili još oko osamnaest zatočenika Muslimana. / *Krajišnik* parag. 367

- 44) "Krajem aprila 1992. nekoliko Muslimana zatočeno je u fabrici "Standard" u Karakaju, pod stražom lokalnih Srba. Otprilike 10. maja srpska policija ih je premjestila u "Ekonomiju", takođe u Karakaju, u kojoj je već bio zatočen velik broj muškaraca Muslimana. Nešto kasnije ponovo su premješteni, ovaj put u fabriku "Novi izvor", gdje su stražari bili pripadnici rezervnog sastava policije. U taj zatočenički centar 27. maja 1992. primljeno je još 186 zatočenika Muslimana iz sela Divič. Naoružane grupe, u čijem sastavu su bili i pripadnici paravojsnih jedinica iz Srbije često su dolazile u ta tri zatočenička centra i surovo zlostavljale zatočenike. U "Ekonomiji" je umro jedan zatočenik." / *Krajišnik* parag. 368
- 45) „Opština Zvornik se nalazi u sjeveroistočnom dijelu BiH i graniči se s Republikom Srbijom na istoku, opštinama Bijeljina, Ugljevik i Lopare na sjeveru, opštinama Tuzla, Kalesija i Šekovići na zapadu i opštinama Vlasenica i Bratunac na jugu. Godine 1991., u opštini Zvornik živjelo je oko 53.760 ljudi. Približno 54,8% stanovništva bili su Muslimani, 41,9% ih je bilo srpske nacionalnosti, 0,2% hrvatske, a 3,1% stanovnika bilo je drugih nacionalnosti“. / *Stanišić i Župljanin* parag. 1563.)
- 46) „Godine 1997., postotak Muslimana pao je na 0,6%. Približno 29.245 Muslimana i oko 31 lice hrvatske nacionalnosti koji su 1991. godine živjeli u Zvorniku, 1997. godine su bili interno raseljena lica“ *Stanišić i Župljanin* parag. 1563.)
- 47) „U vrijeme prvih višestranačkih izbora u SFRJ 1990. godine, došlo je do porasta napetosti između raznih nacionalnih grupa u Zvorniku. Izbijanje rata u Hrvatskoj 1991. godine dovelo je do daljnjeg pogoršanja međunacionalnih odnosa“. *Stanišić i Župljanin* parag. 1565.)
- 48) „Dana 22. decembra 1991. godine, Opštinski odbor SDS-a u Zvorniku osnovao je Krizni štab u skladu s Varijantom B Uputstva o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u Bosni i Hercegovini u vanrednim okolnostima, koje je pozivalo na osnivanje "kriznog štaba srpskog naroda". Branko Grujić bio je izabran za komandanta“. *Stanišić i Župljanin* parag. 1566.)
- 49) „Dana 6. aprila 1992. godine, Krizni štab je objavio ratno stanje. Istom odlukom, Krizni štab je zadužio TO i rezervni sastav milicije da preuzmu odbrambene operacije“. *Stanišić i Župljanin* parag. 1568.)
- 50) „Do izbijanja sukoba u Zvorniku u prvoj sedmici aprila 1992. godine, u redovima milicije bilo je pripadnika i muslimanske i srpske nacionalnosti. U noći 6. aprila 1992. godine, Dragan Spasojević naredio je svim milicionerima srpske nacionalnosti da se povuku u Karakaj, grad koji se nalazi približno 3,5 kilometara sjeverno od Zvornika, i da sa sobom dovezu sva vozila i donesu opremu koju su posjedovali. U Karakaju su formirane srpska stanica milicije i srpska "opština Zvornik". Međutim, dio naoružanja

iz SUP-a preuzeli su milicioneri muslimanske nacionalnosti“. *Stanišić i Župljanin* parag. 1569.)